

**Univerzita Palackého v Olomouci
Katedra psychologie Filozofické fakulty**

MANŽELSTVÍ V KŘESŤANSKÝCH A ATEISTICKÝCH RODINÁCH

Diplomová práce

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Panajotis Cakirpaloglu, DrSc.

Autor:

Bc. Adéla Laura Andilová Gletová, DiS.

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila pouze uvedeníh pramenů a literatury.

V dne

.....

Podpis

Děkuji Doc. PhDr. Panajotis Cakirpaloglu, DrSc. za obětavé a odborné vedení mé diplomové práce, za trpělivost, cenné rady, připomínky a ochotnou spolupráci, která mi při psaní pomohla. Děkuji také zejména svému manželovi a rodině, která při mě stála, pomáhala mi a díky níž se mi práci podařilo dokončit. Děkuji Bohu za inspiraci, jež se mi při psaní dostávala. Děkuji otci Zatloukalovi za vstřícnost při konzultování otázek křesťanství. Děkuji také své kolegyni Bc. Evě Švrčinové za podporu, kterou mi během tvorby této práce poskytla. A zvláštní poděkování bych chtěla věnovat všem respondentům za jejich laskavost účastnit se mého výzkumu, a bez kterých bych tuto práci napsat nemohla.

Obsah

<i>I. ÚVOD</i>	7
<i>II. TEORETICKÁ ČÁST</i>	8
1 Křesťanství.....	8
1.1 V co křesťané věří?	8
1.2 Křesťanství a láska	9
1.3 Zjednodušený historický vývoj křesťanství a postupné členění církve	10
2 Manželství	11
2.1 Způsoby uzavření manželství.....	12
2.2 Zánik manželství	12
3 Křesťanské pojetí manželství.....	13
3.1 Pojetí manželství v protestantských církvích	13
3.2 Pojetí manželství v pravoslavných církvích.....	14
3.3 Pojetí manželství v katolických církvích.....	14
4 Manželství v minulosti a dnes ve 21. století	17
4.1 Role a očekávání žen a mužů od manželství.....	19
5 Manželství a spokojenost.....	22
5.1 Vymezení pojmu spokojenost a souvisejícího pojmu štěstí.....	22
5.2 Výzkumy týkající se problematiky manželské spokojenosti	23
5.2.1 Vybrané výzkumy manželské spokojenosti.....	24
5.2.2 Manželská a celková životní spokojenost.....	26
6 Rozhodující proměnné v manželství.....	27
7 Úkoly a funkce manželství.....	28
8 Zdroje problémů v manželství.....	28
9 Vývoj manželství v čase.....	29
9.1 Životní cyklus manželství.....	29
9.2 Všední činnosti v manželství.....	31
9.3 Situace a události v manželství.....	31
9.4 Manželské krize a změny.....	32

10	Vybrané aspekty manželství ovlivňující spokojenost páru.....	36
10.1	Manželství a uspokojování potřeb	36
10.1.1	Láska	36
10.1.2	Intimita.....	40
10.1.3	Teorie připoutání	43
10.2	Komunikace v manželství.....	44
10.2.1	Rozdíly v komunikaci u funkčních a dysfunkčních manželských párů.....	45
10.3	Klasifikace manželských vztahů.....	49
<i>III.</i>	<i>EMPIRICKÁ ČÁST</i>	51
11	Výzkumný problém.....	51
12	Výzkumný cíl práce	51
13	Formulace výzkumných otázek	52
14	Metodika výzkumu.....	52
14.1	Metoda časové křivky	53
14.2	Polostrukturovaný rozhovor s prvky narativního interview	53
14.3	Spanierův test dyadického přizpůsobení	54
14.4	Krátké dyadické interview.....	54
15	Způsob zpracování a analýza dat	55
16	Výzkumný soubor.....	56
17	Etika výzkumu.....	58
18	Výsledky výzkumu a interpretace dat.....	59
18.1	Křesťanské manželské páry.....	59
18.1.1	Manželé K.	59
18.1.1.1	Narativní rekonstrukce.....	59
18.1.1.2	Narativní rekonstrukce epizodického rozhovoru.....	65
18.1.1.3	Dílčí závěry analýzy.....	79
18.1.2	Manželé R.	83
18.1.2.1	Narativní rekonstrukce.....	83
18.1.2.2	Narativní rekonstrukce epizodického rozhovoru.....	87
18.1.2.3	Dílčí závěry analýzy.....	94
18.1.3	Manželé I.	98

18.1.3.1	Narativní rekonstrukce.....	98
18.1.3.2	Narativní rekonstrukce epizodického rozhovoru.....	101
18.1.3.3	Dílčí závěry analýzy.....	106
18.2	Ateistické manželské páry.....	110
18.2.1	Manželé A.....	110
18.2.1.1	Narativní rekonstrukce.....	110
18.2.1.2	Narativní rekonstrukce epizodického rozhovoru.....	113
18.2.1.3	Dílčí závěry analýzy.....	117
18.2.2	Manželé S.....	121
18.2.2.1	Narativní rekonstrukce.....	121
18.2.2.2	Narativní rekonstrukce epizodického rozhovoru.....	125
18.2.2.3	Dílčí závěry analýzy.....	130
18.2.3	Manželé W.....	135
18.2.3.1	Narativní rekonstrukce.....	135
18.2.3.2	Narativní rekonstrukce epizodického rozhovoru.....	138
18.2.3.3	Dílčí závěry analýzy.....	145
18.3	Celkové shrnutí výsledků analýzy.....	150
19	Diskuze.....	152
19.1	Manželská spokojenost a manželské přizpůsobení.....	152
19.2	Manželská nevěra.....	156
20	Závěry výzkumu.....	158
IV.	<i>SOUHRN</i>	159
V.	<i>BIBLIOGRAFIE</i>	161
VI.	<i>PŘÍLOHY</i>	168

I. Úvod

Je manželství dnes již přežitek? Nebo má stále svoji hodnotu. Mladých sezdaných párů lze vidět stále méně a méně, a mnohé z nich se do pár let rozvádí. I když oproti minulosti přibývá lidí, jež chtějí žít svůj život „single“, mnozí také nechtějí být sami. Touží po blízkosti druhé osoby a po sdílení života v důvěrném vztahu. Dnes je ale každý postaven před velikou otázkou. Žít spolu jen tak, „na psí knížku“, anebo se vzít? A když už se vezmeme, co udělat, aby se zrovna to naše manželství vydařilo? Co dělají lépe páry, jež spolu mohou oslavit stříbrné, zlaté či diamantové výročí? A jsou spolu i po letech šťastní? Nebo v manželství setrvávají jen ze zvyku či jiných důvodů. Jaké je tajemství spokojeného manželství?

Důvodem ke zpracování tématu týkajícího se právě „Manželství v křesťanských a ateistických rodinách“ byla má osobní zkušenost. Ačkoliv se nepovažuji za ateistku, jelikož jsem spirituálně založená, moje primární rodina není křesťanského vyznání, a já tedy jako ne-křesťanka jsem se provdala do katolické rodiny aktivně „praktikující“ a žijící dle zásad církve. Jako mladí manželé jsme se museli vypořádávat s řadou úkolů, problémů a se zcela novými rolami, jež k manželství patří, jako je vzájemná adaptace, vícenásobné stěhování, těhotenství, narození první dcerky. A tak jsem začala přemýšlet a srovnávat způsoby fungování v těchto našich primárních rodinách a nad vlivem víry v manželském soužití.

Chtěla jsem se věnovat fenoménu manželství v širších souvislostech a postihnout všechny důležité aspekty manželství, které tento vztah utváří a současně ovlivňují. Cílem mé práce je přiblížení vnitřní manželské situace a jejího fungování, poukázání na problematiku víry v manželství, a zodpovězení otázky: Přispívá víra k větší spokojenosti v manželství?

II. Teoretická část

1 Křesťanství

„Moudrost nám Boží je osudem a její příkaz nám ukládá milovat navzájem sebe.“

(R. A. Nicholson, 1950, 122, in Fromm, 1967, 31)

Pojem křesťanství pochází z lat. slova *christianus* – křesťan (původně „kristovec“), nebo z řec. slova *χριστός*, *christos*, heb. *mešiah* – pomazaný, Kristus, Mesiáš. (Křesťanství, n.d., a; Čerba, prosinec 2003-únor 2004)

Křesťanství je světové monoteistické náboženství, jež vzniklo z judaismu (židovství, židovského náboženství) na území Palestiny v prvním století našeho letopočtu, jako reakce na působení a smrt Jana Křtitele a zejména Ježíše Krista z Nazaretu. (Křesťanství, n.d., a; Čerba, prosinec 2003-únor 2004)

1.1 V co křesťané věří?

Křesťané věří v existenci Boha, stvořitele nebe i země. Věřící, že Bůh svět i nadále udržuje, a že je v jeho rukou, dal ale člověku také svobodu a odpovědnost za jeho jednání. A to je také odpovědí na otázky: „Proč je svět tam, kde je?“ a „Proč Bůh dopustí, aby se ve světě děly zlé a nespravedlivé věci?“. Tyto „věci“ tedy nejsou proti vůli Boha, díky oné svobodě a odpovědnosti člověka, ale rozhodně nejsou v souladu s jeho vůlí. Křesťané věří, že Bůh bude soudit svět a každý se mu bude zodpovídat ze svých hříchů. (Auda, n.d., b)

Křesťané také věří v existenci Ježíše Krista, dokonalého člověka (neposkrvněného hříchem) a dokonalého Boha, který žil na této zemi, zemřel umučen na kříži, třetího dne vstal z mrtvých, poté se po 40 dní zjevoval některým ze svých učedníků, a nakonec (i se svým tělem) vstoupil na nebesa. Následně byl jeho učedníkům seslán Duch svatý, který ve světě i nadále působí. (Auda, n.d., b; Křesťanství, n.d., a)

Křesťané dále věří, že člověk se vlastní vinou pokřivil a není v jeho moci to zcela napravit, Věřící, že Bůh chce svět a člověka zachránit, což je možné právě jen skrze Ježíše Krista a jeho oběť na kříži. Věřící, že Ježíš je Mesiáš – Spasitel světa, syn Boží. Věřící, že život a smrt Ježíše byl „Boží čin, který člověka zachraňuje z duchovní smrti, přináší mu

odpuštění a smíření s Bohem“. Věří, že víra v Ježíše Krista (ve smyslu trvalého postoje celé bytosti následovaného chováním) vede k odpuštění hříchů a jejich spáse. Křesťané očekávají druhý příchod Ježíše Krista jako soudce světa na konci dějin. (Auda, n.d., b; Křesťanství, n.d., a, odst. 2; Křesťanství, n.d., b)

Křesťané tedy věří v jednoho Boha, který je trojjediný – Otec (Stvořitel), Syn (Ježíš Kristus) a Duch svatý. A spásný a milostivý. (Křesťanství, n.d., b)

Také věří, že se Bůh chce dát člověku poznat, a to zejména prostřednictvím Bible, a že skrze ni mluví k lidem sám Bůh. Bible (Písmo svaté) je svatou knihou křesťanství a její obsah nazývají křesťané Boží slovo. Dělí se na *Starý zákon* – přejatý z židovského náboženství, popisující stvoření světa a člověka, dějiny izraelského národa a Boží jednání s ním, a na *Nový zákon* – který zachycuje život a učení Ježíše Krista a vznik a počátky křesťanství a křesťanské církve. (Auda, n.d., a)

1.2 Křesťanství a láska

„Milování, milujme se navzájem, neboť láska je z Boha, a každý, kdo miluje, z Boha se narodil a Boha zná. Kdo nemiluje, nepoznal Boha, protože Bůh je láska... Boha nikdy nikdo neviděl, ale jestliže se milujeme navzájem, Bůh v nás zůstává a jeho láska v nás dosáhla svého cíle.“

(Bible, 1 J, 4, 7-12)

Příslušnost ke křesťanství není dána původem ani kulturou, nýbrž křtem svatým a přijetím učení (vyznání víry), hodnot a náboženské praxe. (Křesťanství, n.d., a) Křesťané by měli ctít Desatero Božích přikázání a zejména Dvě hlavní přikázání lásky:

- 1) *„Miluj Hospodina, Boha, z celého svého srdce, z celé své duše, z celé své mysli a z celé své síly!“* (Bible, Mk, 12, 30)
- 2) *„Miluj svého bližního jako sama sebe!“* (Bible, Mk, 12, 31)

Křesťané tedy přikládají lásce i odpuštění velký význam, a láska k bližnímu by neměla být omezována pouze na přátele či příslušníky určité skupiny, nýbrž by se měla vztahovat ke všem, a to i k nepřítelům. (Bible, Mt 5, 43-48) „V křesťanství je láska základní charakteristikou vztahu jednak mezi Bohem a člověkem, jednak mezi lidmi navzájem, a je tedy také základním požadavkem kladeným na každého křesťana“

2 Manželství

„Skutečné manželství je zvláštní směs lásky, přátelství, smyslnosti a úcty.“

(A. Maurois, n.d.)

Brown, Buss a Schmitt, Epstein a Guttman, a Vandenberg na sobě nezávisle uvádí, že „formální manželská smlouva mezi mužem a ženou existuje v každé známé kultuře na celém světě. Více než 90% světové populace vstoupí do stavu manželského alespoň jedenkrát za život“ (in Sternberg, Hojjat, 1997, 7). Btzig a Fisher k tomu dodávají, že „stejně odhalující je také to, že drtivá většina lidských společností zavedla rovněž i formální postup pro rozvod manželství“. Autoři dále poukazují na skutečnost, že méně než jedno ze dvou manželství v západní společnosti trvá celý život a skutečně většina manželství se rozvádí během prvních čtyř let (in Sternberg, Hojjat, 1997, 7).

Skupnik definuje manželství „jako sociální instituci, jejímž obsahem je kulturně akceptovaný typ svazku mezi dvěma či více partnery, u něhož se předpokládá dlouhodobé trvání a který transformuje sociální status partnerů, je výrazem jejich akceptace společenských norem; definuje či implikuje vzájemné nároky partnerů (a jejich příbuzných) na sebe, rodičovské povinnosti a práva k dětem vzešlým z této unie, práva a povinnosti těchto dětí k rodičům, definuje či implikuje sociální status dětí vzešlých z této unie a vytváří vazby mezi příbuznými partnerů“ (Skupnik, 2009, 2371).

Jednotlivé formy oficializace a legalizace partnerských vztahů se u rozličných etnik a kultur světa a také v kontextu historického vývoje různí (Řehan, 2007). Liší se tradice manželského obřadu, práva a povinnosti manželů, způsob výběru partnera, počet a pohlaví partnerů i samotné právo vstoupit do manželství. V dnešní době převažuje manželství monogamické (tedy soužití dvou partnerů, obvykle jednoho muže a jedné ženy), ale místně se můžeme setkat také s manželstvím polygamickým (což je manželství s více partnery jako soužití člena v několika domácnostech – tedy soužití paralelní, nebo v jedné vícečlenné rodině – soužití skupinové; přičemž se může jednat o soužití polygynické – jednoho muže s více ženami, nebo polyandrické – jedné ženy s více muži). Nově se setkáváme také s registrovaným partnerstvím jakožto se soužitím páru stejného pohlaví (Řehan, 2007; Manželství, ne dat.) Záměrem mé diplomové práce však není podrobnější rozbor historického a místně kulturního vývoje, ale chtěla bych se zaměřit na „tradiční“ párové manželství v našem kulturním kontextu.

„Manželství je právní a společenská instituce, která tvoří legislativní základ pro rodiny... Dlouhodobě je manželství ekonomicky, právně, nábožensky a sociálně uznáváno jako primární společenská instituce pro výchovu dětí“ (Manželství, n.d., odst. 1).

V České republice je manželství dobrovolné a „*trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem*“, sňatkem. Jeho hlavním účelem je „založení rodiny a řádná výchova dětí“. „Muž a žena mají v manželství stejná práva a stejné povinnosti. Jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí.“ (Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině. § 1, § 3, § 18 In: Sbíрка zákonů)

2.1 Způsoby uzavření manželství

Manželství lze dle současného českého práva uzavřít dvěma způsoby. Uzavírá se svobodným a úplným souhlasným prohlášením muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství učiněným před obecním úřadem pověřeným vést matriky, popřípadě úřadem, který plní jeho funkci jako *sňatek občanský (civilní)*, nebo před orgánem církve nebo náboženské společnosti, oprávněné k tomu zvláštním předpisem jakožto *církevní sňatek*. Prohlášení se činí veřejně a slavnostním způsobem v přítomnosti dvou svědků. (Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině. § 3 In: Sbíрка zákonů)

2.2 Zánik manželství

Manželství může skončit smrtí jednoho z manželů, případně pokud soud prohlásí manžela za mrtvého, dále rozvodem, anebo anulací manželství, kdy je prohlášeno za neplatné již od začátku. (Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině. § 11-17, § 22, § 24 In: Sbíрка zákonů)

3 Křesťanské pojetí manželství

Všechny křesťanské církve se šklebí na rozvod manželství, ačkoli některé více než jiné.

(Křesťanský pohled na manželství, n.d.)

Křesťanské pojetí manželství je téma velmi obsáhlé. Stěží lze pojmut celou šíři daného problému v rozsahu pár stran. Pojetí manželství se liší nejen v jednotlivých církevních větvích, ale také mezi jednotlivými církvemi navzájem. Existují zde rozdíly v přípravách na manželství, ve formě a v podmínkách uzavření sňatku, v pohledu na svátost manželství a jeho nerozlučitelnost a mnohé další.

Proto je následující text velmi zjednodušený a uvedený pouze pro komplexnost povahy daného tématu. Práce je zaměřena na pojetí manželství v katolických církvích, a to zejména pak na manželství z pohledu církve římskokatolické, která je v České republice se značnou převahou nejpočetnější.

Dnes se na našem území převážně vyskytují křesťané patřící do jedné ze tří hlavních církevních větví, a to katolické, protestantské či pravoslavné.

3.1 Pojetí manželství v protestantských církvích

Manželství v protestantských církvích většinou není chápáno jako svátost, sňatku se pouze žehná. Požehnání sňatku v České republice obvykle lze vzhledem k platným zákonům v současnosti spojit i s uzavřením sňatku přímo v kostele. Jiná možnost je sňatek civilní, který je „oslaven“ obřadem v kostele. Před udělením požehnání sňatku se také snoubenci v protestantských církvích účastní předmanželské přípravy. U protestantských církví je rozvod možný. (Manželství, n.d.)

Skupina protestantských církví však není jednotná, výjimku na našem území např. představuje Československá církev husitská, což je národní církev vzniklá z reformního hnutí. Zde manželství představuje jednu ze sedmi svátostí, udělovanou v rámci církevních obřadů.

3.2 Pojetí manželství v pravoslavných církvích

Také v pravoslavných církvích se manželství uzavírá požehnáním, které při obřadu kněz uděluje. Církevní obřad má zde podobu korunovace. Podle učení pravoslavné církve je uzavření manželství jednou ze sedmi Tajin – svatá Tajina křtu. (Moravcová, 2010)

U pravoslavných církví je manželství pojímáno v zásadě jako nerozlučitelné, ale přesto také pravoslavné církve za jistých okolností připouští možnost rozvodu a určitým způsobem vstoupení do manželství i podruhé.

3.3 Pojetí manželství v katolických církvích

„Katolická církev chápe manželství jako trvalý vztah muže a ženy, ke kterému se rozhodli svobodně a na celý život, z něhož chtějí přivést na svět děti a chtějí ho žít s Boží pomocí, ne tedy jen z vlastních sil“ (Opatrný, 1997, odst. 48). Manželský vztah v sobě obsahuje též vztah k Bohu.

V Bibli je psáno: „*Plod'te a množte se a naplňte zemi.*“ (Bible, Gn 1,28) a dále „*Proto opustí muž svého otce i matku a přilne ke své ženě a stanou se jedním tělem.*“ (Bible, Gn 2,24). V hebrejštině je tělo výrazem pro člověka. Manželé, muž a žena, tedy budou jedna bytost, což je cíl, k němuž směřuje celé manželství. „...Jde o úkol celoživotní. Být jeden. Je to úkol nesmírně těžký a znova a znova se k němu manželé musí vracet. Pro nás je podstatné, že to tak chtěl Bůh.“ (Opatrný, 1997, odst. 10-11)

Církev říká, že manželství je úmluva, neodvolatelný osobní souhlas, kterým se manželé navzájem sobě dávají a přijímají, a jejímž prostřednictvím se obě strany zavazují a jsou tím vázány. Je tedy závazná pro obě strany, protože manželství musí být symetrickým vztahem. Neodvolatelný souhlas dvou lidí, kteří se rozhodli ke společnému životu, je nutný, jelikož nerozlučitelnost manželství je založena právě na tomto neodvolatelném souhlasu, vysloveném před církví a před Bohem, vycházejícím z předpokladu, že člověk je stvořen dát se úplně jen jednou a současně jen jednou úplně přijmout druhého člověka, neboť udělá-li to vícekrát za život, je tím zraněn a sám také zraňuje. Má-li manželský svazek vydržet na celý život, je potřeba do něj investovat velice mnoho, sebe a to celého. Právě proto oba manželé potřebují vědět, že se k manželskému svazku rozhodli na celý život, protože potřebují „jakousi jistotu“, neboli záruku, že se druhý „i ve zlém“ k nám neobráčí zády. „Absolutní jistotu“ samozřejmě nemůžeme mít nikdy, ale zde je důležitý ten

upřímný slib a přesvědčení, že pro zachování manželství uděláme vše, co je v našich silách. (Opatrný, 1997)

O nerozlučitelnosti manželství hovoří také Pán Ježíš v Písmu svatém: „*Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!*“ (Bible, Mt 19,6) a dále říká, že praxe židů, kterou Mojžíš ustanovil, kdy muž směl propustit manželku dáním rozlukového lístku, existovala jen „pro tvrdost vašeho srdce“ (Bible, Mt 19,8), avšak v žádném případě neodpovídala původnímu Božímu záměru. Proto „Katolická církev na nerozlučitelnosti manželství trvá, neboť to není náš lidský výmysl, ale Boží řád, vyhlášený Ježíšem“ (Opatrný, 1997, odst. 42).

Podstata manželství:

Chapman (2005) vidí základní podstatu manželství v: *závazku, jednotě, důvěrné blízkosti, účelu a cíli, a ve vzájemném doplňování.*

Uvádí, že manželství je smluvním vztahem, v němž se muž a žena *zavazují* jeden druhému k celoživotnímu partnerství. V jádru manželství stojí představa *jednoty*. Což je opak *osamělosti*. Bůh nechtěl, aby muži a ženy žili sami: „*Není dobré, aby člověk byl sám.*“ (Bible, Gn 2,18). „Cosi hluboko v muži volá po společnosti ženy a žena pocítuje stejnou touhu po blízkém vztahu s mužem. Tuto hlubokou potřebu (vzájemné) *důvěry a blízkosti* má naplnit právě manželství. Není to tedy pouze vztah; je to důvěrný vztah, který zahrnuje všechny oblasti života: oblast intelektuální, emocionální, sociální, duchovní i fyzickou. V manželském vztahu spolu muž a žena sdílejí život tím nejhlubším možným způsobem.“ Manželství má také jistý *účel a cíl*. Důvěrný manželský vztah poskytuje to nejbezpečnější a nejvhodnější prostředí pro výchovu dětí. Plození dětí ale není jediným cílem manželství. Každý člověk dostal od Boha určité latentní schopnosti. „Ideálním prostředím pro rozvíjení těchto darů a dovedností je partnerství v rámci manželského svazku.“ Manželé by se měli *navzájem doplňovat a pomáhat si*, život se tak stává pro ně lehčím: „*Lépe dvěma než jednomu, mají dobrou mzdu ze svého pachtění. Upadne-li jeden, druh jej zvedne. Běda samotnému, který upadne; pak nemá nikoho, kdo by ho zvedl*“ (Bible, Kaz 4,9-10). (Chapman, 2005, 10-11)

Základní podmínky uzavření církevního manželství, (Opatrný, 1997):

- 1) Manželství mohou uzavřít pouze muž a žena (ne tedy dva muži či dvě ženy).
- 2) Muž a žena mohou uzavřít manželství jen tehdy, není-li ani jeden z nich vázán platným manželským svazkem.

- 3) Manželství mohou uzavřít, jestliže se k němu rozhodli oba svobodně a dobrovolně. (Souhlas k manželství musí být svobodný a nesmí být vynucen násilím, popř. negativně ovlivněn psychickou chorobou.)
- 4) Muž a žena musí chápat tento svazek jako nerozlučitelný. (Manželství je v katolické církvi chápáno jako nerozlučitelné.)
- 5) Muž a žena nesmí zásadně odmítat děti. (Tím není řečeno, že bezdětné manželství je neplatné, z důvodu že děti mít nemohou. Neplatné by bylo, kdyby si manželé řekli: „My děti mít nikdy nechceme!“.)

Přelomovým v chápání manželství se stal 2. Vatikánský koncil, který se pokusil odpoutat od juristického a biologického hlediska, když manželství charakterizoval jako úmluvu a účast na lásce Kristově k církvi a vyzdvihl jako hlavní cíl vzájemnou lásku manželů jako manželské dobro vedle plození dětí (Rahner, Vorgrimler, 1996).

Další podmínky a okolnosti uzavření církevního sňatku, (Opatrný, 1997):

- 1) V katolické církvi je manželství považováno za svátost, kterou si vyjádřením souhlasu udělují dva snoubenci navzájem, a kněz jim k tomu dává požehnání.
- 2) Základem manželské úmluvy je manželský slib.
Manželský slib, jak jej snoubenci říkají jeden druhému ve svatební den:
„Já, (jméno), odevzdávám se tobě (jméno) a přijímám tě za manželku/manžela. Slibuji, že ti zachovám lásku, úctu a věrnost, že tě nikdy neopustím a že s tebou ponesu všechno dobré i zlé až do smrti. K tomu ať mi pomáhá Bůh. Amen.“
- 3) Je zapotřebí, aby muž a žena byli pokřtěni katolíci. V církevním sňatku se o manželství mezi dvěma nepokřtěnými neuvažuje. Jestliže jeden katolík je a druhý není, je nutné za současného splnění určitých podmínek žádat o povolení biskupa.
- 4) Snoubenci musí před svatbou navštívit společně faráře (svého „vlastního“ anebo v kostele, kde budou mít svatbu), vzít s sebou křestní listy, rodné listy a občanské průkazy a absolvovat sepsání protokolu.
- 5) Zpravidla snoubenci absolvují přípravu na tuto svátost.
- 6) Manželství uzavřené v církvi má platnost před církví i před státem, ale manželství uzavřené na úradě ale platnost před církví nemá. *Přirozené manželství* (mezi dvěma nepokřtěnými) je v protikladu k *svátostnému manželství*.

4 Manželství v minulosti a dnes ve 21. století

V souvislosti s vývojem společnosti lze zaznamenat určité změny v manželském soužití v minulosti a dnes. Jednou z nejvýznamnějších je proměna a rozvolnění mužské a ženské role. Plaňava dále uvádí několik posunů a vzájemně propojených změn, které nastaly (Plaňava, 2000, 129-132):

- a) *Prodloužení období mládí a dospívání* – „zvýšil se interval mezi biologickou schopností zplodit dítě a sociálně-psychologickou připraveností k rodičovství“, je tedy patrná tendence odkládat manželství i rodičovství na pozdější dobu. „Ještě výrazněji se prodloužilo období mezi biologicko-psychologickou a ekonomicko-profesní dospělostí“, což je patrné např. u vysokoškoláků, jejichž procento se zvýšilo i v naší populaci, a to může mít vliv na prodloužení doby finanční závislosti na rodičích, či doby, po kterou rodiče a děti žijí spolu.
- b) *Zkvalitnění, rozšíření a dostupnost antikoncepce* – souvisí mimo jiné s oddělením sexuálních kontaktů od početí a plazení dětí. A tendence v manželství omezovat počet dětí, popř. nemít děti vůbec.
- c) *Legitimizace předmanželského i mimomanželského sexuálního soužití* – partneři spolu často sexuálně žijí i před svatbou, ba co víc, stále narůstá počet nesezdaných párů, kteří spolu žijí, a někteří i vychovávají děti, ale stvrdit svůj svazek oficiálně nechtějí, a v neposlední řadě sexuální kontakty bez závazků přestávají být v očích veřejnosti něčím zapovězeným či hříšným.
- d) *Menší závaznost manželského svazku* – „ve všech evropských i severoamerických zemích narostl v posledních desetiletích počet rozvodů“, rozvod tedy již není neobvyklý ani odsuzovaný veřejností, jako tomu bylo dříve. Navíc „pro-rozvodové vyladění lze detekovat už u snoubenců“.
- e) *Změny v očekávání, akcent na osobní uspokojení, zvýšení nároků na osobní spokojenost a štěstí* – zejména některé postoje a očekávání, jež mají povahu iluzí či mýtů. Dnes se lidé sblížíjí, sexuálně spolu žijí a vstupují do manželství na základě citové náklonnosti mnohem častěji než tomu bylo v předcházejících generacích. Můžeme se setkat se „sňatky z rozumu“, ale mnohem hůře (pokud vůbec) bychom dnes v našem kulturním kontextu hledali sňatek dvou mladých lidí předem domluvený pro svou vhodnost a účelnost jejich rodiči. „Vzájemná náklonnost a zalíbení bývají určujícím motivem známosti nevážné, vážné i sňatkové.“ A tak

v situacích kdy se v manželství jednomu či oběma nelíbí a nedaří, nebo partneři sklouznou do manželské krize, která může nastat v průběhu vývoje manželství s velkou pravděpodobností, pociťuje jeden či oba rozladění a nespokojenost, a mohou začít hledat štěstí jinde a rychle tak dospět k rozvodu.

- f) *Akcent na lidská práva a rozšiřování svobody jedince a nebýt tedy předurčení tím, kde a komu se narodíme* – např. právo na zdraví a péči, právo na život ve zdravém prostředí, emancipace žen a s tím související stejná práva na seberealizaci, práci a zvyšování zaměstnanosti žen, právo zvolit si partnera a založit rodinu, a děti mají právo na domov, vzdělání a šťastné dětství. Jednotlivá práva se však mohou také střetávat a někdy i vylučovat (např. člověk má právo mít děti aniž by při tom žil v trvalém svazku s osobou opačného pohlaví, a současně děti mají zase právo na oba rodiče), a i když tyto práva mají nepochybně svou hodnotu, tak současně vedou k rozkolísání norem chování.
- g) *Společenské normy a pravidla regulující jednání se změnily - rozvolnily, popř. utužily* – dnes je akceptováno, to co v minulosti bylo nepřijatelné, např. předmanželský či mimomanželský sex, nesezdaná soužití, rozvod, homosexualita, či také úspornější oděv žen a dívek apod. Na straně druhé je dnes těžko akceptovatelné i trestné, co našim předkům procházelo, např. kruté tělesné trestání a zneužívání dětí, trápení zvířat, znásilňování, právo první noci apod.
- h) *Hodnotové orientace a žebříčky hodnot se rovněž změnily* – mluví se o rozvolnění, ztrátě hodnot či absenci morálky. „Přesněji je konstatovat, že hodnotové orientace se posunuly nebo přesunuly“, dnes existují jiné preference než dříve. Současně naši předkové ani nemohly přikládat hodnotu a usilovat o něco, co neexistovalo, např. auta, cestování, elektrotechnika, popř. co bylo dostupné jen úzkému okruhu nejmajetnějších.

Tyto změny ve společnosti a následně v pohlížení na manželství pak souvisí také mimo jiné s prožíváním spokojenosti v manželském soužití i s trvalostí tohoto svazku. Stojí za zmínku, že dvě třetiny žádostí o rozvod na základě své nespokojenosti podávají ženy, např. kvůli domácímu násilí, které již dnes v našem kulturním kontextu není tolerováno.

4.1 Role a očekávání žen a mužů od manželství

Se zmíněným rozvolňováním a vnímáním tradiční mužské a ženské role souvisí různá manželská očekávání a následně vznikající odlišné modely soužití. Plaňava (2000) v tomto kontextu rozlišuje:

- a) *Egalitářský až identický model soužití (též zvaný demokratický)* – společné rozhodování o všech záležitostech, „stejné slovo“, společná a spravedlivá dělba péče o děti a jejich výchovu, společné finanční hospodaření, rozdělení činností a dělba péče o domácnost, společné trávení volného času, společné zájmy a přátele, oboustranná pracovní angažovanost, preference intimity na úkor osobní autonomie.
- b) *Tradiční model* – je opakem egalitářského modelu a preferuje tradiční rozdělení mužské a ženské role související s každodenními činnostmi a rozhodováním v manželství.

Plaňava současně upozorňuje, že tyto preference se však mohou lišit u týchž osob v rovině obecných soudů – „jak by to mělo být“, v rovině očekávání „jak by to mohlo fungovat v jejich manželství“ a v situaci „jak opravdu chtějí, aby to fungovalo v jejich manželství“.

Při zkoumání souboru 109 svobodných vysokoškoláků zjistil, že jestliže v obecné názorové rovině byl preferován spíše egalitářský model, pak při konkrétním dotazování na jednotlivé oblasti soužití ve vlastním budoucím manželství se zvýšily preference tradičního modelu, a to ve výpovědích jak mužů, tak i žen, přičemž akcent na tradiční uspořádání byl výraznější u mužské části zkoumaného vzorku. (Plaňava, 2000)

Kratochvíl (2009) uvádí, že kromě existence specifických očekávání vyplývajících ze zkušeností ze svých primárních rodin, jsou také určitá obecná a typická očekávání mužů a žen, která souvisí s převládajícími postoji, způsoby prožívání a se stereotypy mužů a žen v dané společnosti. Tato očekávání samozřejmě nebývají vždy naplněna, což může být také zdrojem problémů. S trochou humoru a nadsázky (obzvláště u očekávání mužů) rozdělil autor se svou ženou manželská očekávání následovně:

Očekávání žen

Charakteristická očekávání žen jsou emoční povahy a týkají se naplnění jejich citových potřeb. Autor podotýká, že dovede-li manžel taková očekávání splnit, značně přispívá ke spokojenosti manželství. Jestliže je naprosto ignoruje, pak ženě chybí emoční podpora a cítí se v manželství sama a opuštěná. Na druhou stranu vyhocené a nepružné požadavky tohoto druhu vážně narušují manželský soulad. Očekávání žen od manželství a manžela uvádí Kratochvíl (2009, 105-110) takto:

- a) *Posedět a popovídat* – „žena má potřebu sdílet své zážitky, projevit své pocity, mluvit o nich a získat k tomuto sdělování pozorného posluchače a jeho kladnou odezvu. Hlavní součástí tohoto očekávání bývá uspokojení potřeby „vypovídat se“ ze svých zážitků, pocitů a starostí.“ Žena často také očekává určitou vzájemnost, tedy že i muž se podělí o své radosti, starosti, myšlenky i zážitky.
- b) *Duševní porozumění* – znamená, že se žena může svému manželovi se vším bez obav svěřit - se svými pocity, problémy, přáními, postoji, zážitky i se svými chybami. Manžel je ochoten ženě naslouchat i porozumět. Současně mají manželé na většinu záležitostí stejný či podobný názor. Součástí duševního porozumění je pocit jistoty a bezpečí.
- c) *Vycítění, co žena potřebuje* – je „vyšší stupeň duševního porozumění“, kdy žena nemusí nic říkat a muž sám vycítí, jak jí je a co potřebuje a jaké má starosti, a hned jí „přiskočí ku pomoci“. Současně ví, že žena potřebuje také ocenění za vše, co pro rodinu dělá, neberete to jako samozřejmost, a z vlastní iniciativy přináší pozornosti, dárky a květiny. Do této skupiny očekávání také patří manželovo vycítění, kdy se žena chce milovat a kdy naopak ne.
- d) *Vyjadřovat lásku celým svým životem* – tento požadavek v sobě zahrnuje všechna předchozí očekávání rozprostřená v průběhu celého života. Žena očekává opakované a spontánní projevy lásky, jak ve slovech, tak i v činech. „V kritických chvílích jí muž stojí po boku. V běžném životě dělá její život zajímavým a hodnotným. Poskytuje jí dostatečnou svobodu, ale zároveň dává najevo, že jeho jediná a že by bez ní nemohl žít.“

Očekávání mužů

Typická očekávání mužů mají spíše věcný charakter a týkají se zejména projevovaného vnějšího chování a uspokojování základních lidských potřeb (Kratochvíl, 2009, 110-113):

- a) *Uvařeno, uklizeno* – souvisí s příslovím „láska prochází žaludkem“ či „žena vytváří teplo domova“. Tradiční postoj muže zahrnuje očekávání, že když přijde (nejen) z práce domů, bude mít uvařeno chutné jídlo, které má rád, a zároveň se vrátí do útulné a příjemné atmosféry domova.
- b) *Sex, kdykoli se mu zachce* – očekávání muže (obdobně jako ženy), že mu manželství umožní snadné uspokojování sexuálních potřeb, co týče frekvence (ať už vysoké či nízké), ale i způsobu a kvality.
- c) *Obdiv stále* – muž (opět podobně jako žena) očekává, že jej bude manželka stále obdivovat, bude si uvědomovat jaký je „šikovný“ a bude mu to také často sdělovat. Jinak řečeno slovy Plhákové (2003, 413), myšleno shodně pro obě pohlaví, bude potvrzovat jeho „pozitivní, ideální či idealizované aspekty sebepojetí“.
- d) *Nezatěžovat starostmi* – znamená, když muž očekává, že plnění rozmanitých povinností v rámci domova i mimo něj zastane žena, popř. „se nějak zařídí samy“. Muž je samozřejmě také s to zastat mnoho práce, která ale musí vycházet z jeho vlastní iniciativy.

5 Manželství a spokojenost

„Některá manželství to zvládnou a některá ne – stále je to tak padesát na padesát. Šance ve prospěch šťastného manželství jsou dokonce mizivější, protože skutečnost, že se manželství nerozpadlo, nemusí nutně znamenat, že se všem zúčastněným daří dobře.“

(J. Eldredge, S. Eldredge, 2011)

5.1 Vymezení pojmu spokojenost a souvisejícího pojmu štěstí

Hamplová (2004, 12) uvádí, že existují značné rozdíly v chápání a definování pojmu *spokojenost*. Např. část autorů rozlišuje mezi pojmem *spokojenost (satisfaction)*, který „vypovídá o postojích a kognitivním zhodnocení vlastního života“ a pojmem *štěstí (happiness)*, jež se týká pozitivních emocí. Diener a Lucas chápou *spokojenost* jako kognitivní kategorii a *štěstí* jako afektivní kategorii, a tyto pojmy souhrnně jako součást širšího konceptu *subjektivního blaha* (in Hamplová, 2004, 12). Averill a More pojem *štěstí* rozšířili a zahrnuli do něj stav *spokojenosti, radosti, povznesené nálady, pokoje, klidu a duševní rovnováhy*. A dodávají, že pocit štěstí lze nalézt také ve smysluplné činnosti (in Hamplová, 2004). A někteří autoři, např. Waite a Gallagher, mezi těmito dvěma pojmy nerozlišují, a hovoří o tzv. *psychologickém blahu*, které zahrnuje vše pozitivní týkající se lidského života (in Hamplová, 2004). Hamplová (2004) dodává, že většina definic spokojenosti a štěstí zdůrazňuje subjektivitu hodnocení, tzn., že lidé jsou spokojeni a šťastní tehdy, pokud se tak cítí nebo pokud o sobě tvrdí, že se tak cítí.

Chronc a Plháková (2000) uvádí, že „kvalita manželství bývá popisována pojmy *spokojenost, štěstí, přizpůsobení a stabilita*“. A upozorňují na skutečnost, že v anglosaské literatuře jsou pojmy *manželská spokojenost (marital satisfaction)* a *manželské přizpůsobení (marital adjustment)* velmi často považovány za synonyma, což zcela neodpovídá českým významům těchto pojmů. Manželskou spokojenost pak autoři definují jako „soulad mezi očekáváním partnerů a reálným stavem v manželství, provázený převažujícími příjemnými pocity ve většině složek manželského soužití“. Jiní autoři, např. Locke, Williamson (1958) a Spanier (1976) považují manželskou spokojenost za jednu ze složek celkového manželského přizpůsobení.

Koski a Shaver (in Sternberg, Hojjat, 1997, 28-29) chápou pojem *spokojenost* jako naplnění či uspokojení určité potřeby. Autoři dále uvádí, že „teorie připoutání poskytuje

specifický pohled na vztah, na který je nahlíženo v souvislosti s potřebami, jež musí být naplněny, aby partneři vnímali a popisovali svůj vztah jako spokojený“. Dodávají, že tyto potřeby mají svůj základ v potřebě ochrany, lásky a bezpečí. „Teorie naznačuje, že tyto individuální potřeby a preference (např. potřeba jistoty partnerovy lásky a oddanosti neobvyklé intenzity, nebo ochota partnera umožnit druhému určitou míru autonomie a soukromí) vyplývají z předchozí osobní anamnézy vztahů a ze stylu připoutání, který v nich figuroval. Aby partneři považovali svůj vztah za spokojený, musí pravděpodobně mít své potřeby související s připoutáním z větší části stejné.“

Langmeier a Krejčířová (2006, 177) uvádí, že „šťastné manželství a uspokojivý rodinný život přispívají rozhodující měrou k osobnímu štěstí a k pocitu smysluplné minulosti, spokojené přítomnosti i budoucích perspektiv v časně dospělosti, stejně jako později ve stáří, neboť představují v dětech (a v dětech jejich dětí) vývojovou linii přesahující individuální životní běh“.

Spokojenost v manželství, i když není nezbytnou součástí, úzce souvisí s manželskou stabilitou a může tedy ovlivňovat i míru rozvodovosti. Plzák např. uvádí, že „nedostatečně regulovaná nespokojenost je nebezpečná rozvratná síla manželství“ (Plzák, 1999, 20). Avšak existuje také množství stabilních manželství, ve kterých manželé vykazují nízkou míru spokojenosti.

5.2 Výzkumy týkající se problematiky manželské spokojenosti

První výzkumy manželské spokojenosti sahají do 30. let 20. stol. V té době byla pozornost zaměřena zejména na zkoumání osobnostních faktorů, a to buď na skutečné charakteristiky jedince či charakteristiky připisované partnerem. V 50. letech směřoval zájem od individuálních faktorů k faktorům interpersonálním, a tedy k výzkumu vzájemných interakcí mezi partnery. A postupně se výzkum soustředil na chování, poznávání, afektivitu i na konflikty a jejich způsoby řešení. V 80. a 90. letech se dostalo do popředí zkoumání příčin manželské nespokojenosti vzhledem k narůstající rozvodovosti, a současně se pokračovalo ve výzkumu partnerských interakcí. Později s rozvojem pozitivní psychologie se přesunul zájem k pozitivním aspektům partnerského vztahu a k faktorům napomáhajícím udržení vztahu. V současnosti se výzkum manželské spokojenosti opírá o změny v manželství v minulosti a dnes, např. otázka gender rolí, a je

patrná snaha vidět a pochopit ovlivňující faktory co nejkomplexněji. (McCabe, in Robotková, 2010)

5.2.1 Vybrané výzkumy manželské spokojenosti

Rhyneová (1981) zkoumala základní aspekty manželské spokojenosti a rozdíly mezi muži a ženami v této souvislosti, a to v celkové kvalitě manželství a ve spokojenosti v jeho dílčích oblastech (láska, zájem, přátelství, sexuální soužití, čas strávený doma a s dětmi, rozdělení domácích povinností, přátelé manžela/manželky a vztahy s příbuznými).

Autorka zjistila, že „vnímání kvality manželství u mužů a žen se liší spíše v intenzitě, než v jednotlivých oblastech. A ačkoli byli muži s manželstvím spokojeni více než ženy, jsou pro ně důležité stejné faktory... Naproti tomu intenzita spokojenosti u žen se mění v průběhu manželského cyklu“. Výsledky výzkumu naznačují, že existují také určité rozdíly ve spokojenosti v různých oblastech manželství, a to konkrétně, že ženy jsou více spokojeny se sexuálním soužitím, zatímco muži jsou více spokojeni s manželčinou pomocí, s časem stráveným s dětmi a se vzájemným vztahem. (Rhyneová, 1981, 941)

Plaňava (2000) zkoumal 260 manželských párů, které rozdělil na 2 podsoubory podle následujících kritérií: a) soubor dysfunkční (Df) – se skládal ze 155 párů, jež vyhledaly odbornou intervenci v období od 1990 do 1997 v souvislosti s konfliktem či krizí, přičemž odborník diagnostikoval závažnou, hlubší manželskou krizi, s poradcem se uskutečnily nejméně čtyři sezení, manželé měli alespoň jedno nezletilé dítě a poradce měl přímý kontakt s oběma manžely; b) soubor funkční (F) – tvořil 105 manželských párů.

Autor využil metodu strukturovaného rozhovoru, který u funkčního souboru probíhal v domácnostech respondentů, u dysfunkčního souboru v manželské poradně. Zjištěné údaje autor společně s dalšími kolegy a studenty psychologie zapisoval do předem připravených archů. Mimo jiné se ve svém výzkumu zabýval také problematikou víry. Na základě údajů ze záznamových archů rozčlenil autor respondenty do skupin: 1) nábožensky věřící, resp. přesvědčené křesťany; 2) nevěřící.

Autor uvádí, že došel pro něj k poněkud překvapujícím výsledkům, a to že ve funkčních párech mírně převažovaly ateistické dvojice a poté kombinace páru jeden věřící, druhý nevěřící nad páry křesťanskými. Současně uvádí, že neaspiruje na obecnou platnost závěrů.

Plaňava, Rajmicová a Blažková (2003) ve svém šetření popisují funkčnost manželství a rodiny, kterou chápou jako schopnost jednotlivců i celé rodiny adekvátně plnit jisté vývojové úkoly. Přičemž jedním z ukazatelů funkčnosti je právě manželská spokojenost jako „výraz subjektivního emočně-kognitivního bilancování“.

Autoři zkoumali souvislosti mezi manželskou spokojeností a některými aspekty soužití a zjistili, že manželská spokojenost nejtěsněji souvisí se vzájemným projevováním citové náklonnosti, dále se sexuálním soužitím, se společným rozhodováním a v neposlední řadě s finančním hospodařením. Naopak menší význam pro manželskou spokojenost mají společné zájmy, společné trávení volného času a péče o domácnost. Autoři se dále domnívají, že prostřednictvím posilování výše uvedených behaviorálně-interakčních a komunikačních proměnných je možné manželskou spokojenost posílit.

Dále autoři zjistili, že spokojenost mužů je statisticky významně vyšší než spokojenost žen, a v průběhu manželství se u obou pohlaví rovnoměrně mírně snižuje.

Chronc a Plháková (2000) zkoumali rozdíly manželské spokojenosti mužů a žen a také manželskou spokojenost u věřících a nevěřících osob. Do svého výzkumu zahrnuli celkem 58 manželských párů, a to 32 manželských párů, kteří byli klienti rodinných poraden a 26 manželských párů, jež nikdy poradenské služby nevyhledaly. Ke zjištění spokojenosti v manželství u jednotlivých probandů autoři použili subškálu dyadické spokojenosti Spanierova testu dyadického přizpůsobení. Výsledky jejich výzkumu ukázaly, že v souboru „klientských“ manželských párů je rozdíl v manželské spokojenosti mužů a žen poměrně výrazný, a to ve prospěch větší spokojenosti mužů, zatímco v souboru manželských párů, které se poradenských služeb nikdy neúčastnily, je rozdíl v manželské spokojenosti mezi muži a ženami minimální.

Dále se v jejich výzkumu ukázalo, že v „klientské“ skupině je rozdíl v manželské spokojenosti u věřících a nevěřících párů minimální, za to v kontrolní skupině je statisticky významný.

5.2.2 Manželská a celková životní spokojenost

Thomasová (1990) popisuje manželskou spokojenost jako důležitou součást celkové životní spokojenosti a dále uvádí, že má vliv na kvalitu života i zdraví jedince.

Existují rovněž výzkumy, jež se zabývají zkoumáním vlivu samotného statusu manželství na celkovou životní spokojenost. Například Hamplová (2004) se zabývala problematikou celkové životní spokojenosti a štěstí u českých mužů a žen a zkoumala ji z hlediska následujících proměnných: pohlaví, věk a vzdělání, spokojenost s rodinným životem, spokojenost s prací, rodinný stav ženatý/vdaná a nesezdané soužití, a to na celkovém souboru 1083 respondentů (399 mužů a 684 žen). A mimo jiné zjistila, že manželský status ovlivňuje příznivě celkovou životní spokojenost, ale pouze v případě, jestliže manželé jsou se svým rodinným životem spokojeni.

6 Rozhodující proměnné v manželství

Plzák (1999, 18-28) rozlišuje pět základních proměnných, jež vymezují manželské fungování a ovlivňují manželskou spokojenost:

1) **Manželské soužití** – které tvoří 4 reprezentativní složky:

- a) *Domácnost*
- b) *Finanční hospodaření*
- c) *Péče a výchova dětí*
- d) *Trávení volného času*

Plzák uvádí, že „podle úrovně jejich uspořádanosti se mnoho dozvíme o manželství samém... Z neuspořádaného soužití se rozvíjí manželská nespokojenost... Spokojenost v manželství sama o sobě nevytváří nejlépe možné uspořádání soužití, ale nespokojenost ho může zbytečně narušovat. Nebezpečí plynoucí z toho, že nezvládnou svou vlastní nespokojenost s kázní a informovaností, je veliké, protože nejsem-li dostatečně ukázněný a nejsem-li dostatečně poučený, pak stav nespokojenosti svým způsobem „řád“ zanesu do manželství tak, že na druhém najdu nějakou chybu, nějaký nedostatek, a najednou mám pocit, že jsem našel důvod své nespokojenosti.“

2) **Manželské dorozumívání** – manželská komunikace, zahrnuje řeč i vzájemné chování.

3) **Manželská láska** – je podle Plzáka určena tzv. třemi „S“ (*starost, soucit a stesk*). „Mám-li starost, zda se manželce něco nestalo, stýská-li se mi po ní, není-li doma, a soucítím-li s její bolestí, mám ji správně manželsky rád.“

4) **Manželská sexualita**.

5) **Manželské klima** – nálada manželů v manželství.

Plzák dodává, že manželské dorozumívání má povahu prvotního regulačního prvku, kterým lze řídit a určovat ostatní proměnné a jehož řízením se lze dopracovat k uspořádanému manželskému soužití. Poslední tři zmiňované proměnné (manželská láska, manželská sexualita a manželské klima) jsou základní emoce vyskytující se v manželství, jež autor rozlišuje, a jsou „výsledným produktem“ prvních dvou proměnných (manželského soužití a manželského dorozumívání), jsou vůlí přímo neovladatelné a vzájemně se ovlivňují. (Plzák, 1999)

7 Úkoly a funkce manželství

V souvislosti s manželským fungováním lze vymezit úkoly a funkce manželského soužití. Manželství by tedy mělo plnit řadu funkcí, mezi něž patří funkce emocionální, biologická, výchovná a socializační, společenská a ekonomická.

V této souvislosti rozlišil Epstein (in Plaňava, 2000, 139) také tři druhy úkolů, jež by manželé měli zvládnout:

- a) *Úkoly základní* (obstarávání obživy, zajištění útočiště apod.);
- b) *Úkoly vývojové* (související s individuálním rozvojem a se stádií vývoje rodiny; Smékal (2007) uvádí např. následující: dokončení separace partnerů od původních rodin, vzájemné přizpůsobení, zplodit a vychovat děti a přijmout novou roli rodiče, umožnit dětem dospět a uvolnit je a naučit se žít opět sami);
- c) *Hazardní úkoly* (vyrovnávání se rodiny s mimořádnými událostmi jako je závažné onemocnění, náhlé úmrtí, stěhování, finanční ztráty apod.).

8 Zdroje problémů v manželství

V návaznosti na výše zmíněné manželské fungování a manželské úkoly a funkce lze uvést širší okruh situací, jež mohou být zdrojem manželských problémů. Problémy v manželství mohou vznikat především na základě (Kratochvíl, 2009; Plzák 1999):

- a) *Vnitřní manželské situace (interpersonální faktory)* – reprezentované výše popsanými pěti základními proměnnými v manželství, přičemž problém může vzniknout samozřejmě v kterékoli oblasti soužití manželů či ve více oblastech najednou. Problém se může také týkat změn ve vztahu vyvíjejícího se v čase.
- b) *Vnější vlivy (faktory)* – jež na manželský vztah a rodinu působí. V této rovině partneři mohou ovlivňovat rodiče a jiní příbuzní; přátelé, známí a sousedé; nevěra; a jiné mimořádné události.
- c) *Osobnosti manželů a ostatní individuální faktory* – kde můžeme zařadit primárně volbu partnera, jeho osobnostní rysy a vlastnosti, temperament, charakter, jeho hodnoty a postoje, ale také pohlaví, věk apod.

9 Vývoj manželství v čase

„Období v manželství přicházejí a odcházejí. V každém najdeme potenciál pro emocionální zdraví a štěstí a každé s sebou nese i určité překážky a výzvy.“

(Chapman, 2005, 7)

Dříve byla považována za základní jednotku analýzy pouze osobnost, tedy jedinec a jeho vývoj. V roce 1948 se poprvé objevuje práce, kde se zkoumanou jednotkou ve vývoji stává manželská dvojice, příp. rodina jako celek, nikoli už jen jedinec samotný. Hill a Duvallová poukázali na životní cyklus rodiny na mezinárodní konferenci o rodině tím, že upozornili na skutečnost, že každý člen rodiny má své vlastní individuální vývojové úkoly, přičemž zda a jak tyto úkoly jedinec zvládá, závisí na situaci, zda a jak zvládají své úkoly v určitých vývojových stádiích ostatní členové rodiny. A v posledních desetiletích již lze zaznamenat tendence propojovat individuální přístup s pohledem systémovým a navíc spojovat oba přístupy i z vývojového hlediska. (in Plaňava, 2000, 138)

9.1 Životní cyklus manželství

Manželský vztah nezůstává stále stejný, nýbrž se vyvíjí a mění. Jsou změny, které jsou nepředvídatelné a existují také určité zákonitosti vývoje, jež jsou typické. „Porovnáme-li období předmanželské a novomanželské s obdobím následujícím, pozorujeme typický přechod od romantické lásky k realističtějšímu pojetí vztahu. Dochází ke konfrontaci ideálních představ o manželství a o partnerovi se skutečností, uplatňuje se proces zevšednění, pozitivní i negativní vliv zvyku.“ Po narození dětí se objevují nové radosti i starosti a pozornost manželů se obrací spíše na ně. Děti postupně rostou, dospívají a osamostatňují se, a pečující osoba, většinou matka, se již může naplno věnovat své profesní kariéře. Poté se očekává odchod dětí z domova a posléze klimakterium a odchod manželů do důchodu. (Kratochvíl, 2009, 135-136)

Vývojová stádia manželství rozdělují autoři na základě několika kritérií. Prvním kritériem jsou děti, dalším kritériem je celkové trvání manželství, popř. věk manželů a v neposlední řadě je uváděna klasifikace z hlediska vývojových krizí.

Např. Duvallová (in Plaňava, 2000, 138-139) rozčlenila cyklus rodiny do osmi stádií, kde hlavním kritériem dělení jsou děti a věk manželů: manželství bez dětí, rodina s malými dětmi, rodina s dětmi školního věku, rodina s dospívajícími dětmi, rodina s odcházejícími dětmi, prarodičovská rodina a manželství „na odpočinku“.

Obdobně rozlišil šest vývojových stádií Haley (in Plaňava, 2000, 139): období námluv, sňatku a jeho důsledků, narození dítěte a učení zacházení se s ním, střední manželství, období odvykání rodičů od dětí, období odloučenosti a stárí. Haley také upozorňuje na „*body přechodu*“ z jednoho stádia do druhého (*transitiv points*).

Plaňava (2000) člení životní cyklus rodiny do pěti etap: od svatby po narození dítěte, rodina s malými dětmi, rodina se školáky, děti vylétají z hnízda, „znovu sami dva“.

Manželský vztah se tedy vyvíjí ve fázích, jež jsou typické pro určité období vztahu. Každé stádium má své vlastní charakteristické úkoly, které musí manželé zvládnout, aby se vztah mohl zdravě a bezproblémově vyvíjet a přecházet do dalších fází; dále funkce, jež musí manželé plnit; a typické problémy, se kterými se potřebují vyrovnat. Smékal zdůrazňuje, že pokud nejsou tyto vývojové úkoly v určité etapě splněny, projeví se problémy ve fázích následných a to přináší obtíže při naplňování úkolů odpovídajícím dalším fázím. (Smékal, 2007) Rovněž „nesnáze snadno vznikají při přechodu z jednoho období do druhého, když manželé nepružně setrvávají na postojích a formách chování v hodných v předchozím období a nevhodných v období dalším.“ Je zapotřebí, aby opustili již překonané stádium a přizpůsobili se úkolům a potřebám období nastávajícího. (Kratochvíl, 2009, 136) Smékal (2007) dále uvádí, že přechod mezi fázemi tedy „přináší do vztahu tzv. „*očekávatelné krize*“, protože aktéři se musejí přeorientovat na naplňování nových úkolů, kde jim chybí zkušenosti a algoritmy a také většinou partneři nepostupují stejně rychle. Na tyto krize se mohou partneři do jisté míry připravit.“

„Přechod z jedné etapy do následující lze někdy ohraničit jednou zcela určitou událostí (svatba, narození prvního dítěte, odchod do důchodu), jindy však jde spíše o postupně, byť ne neznatelně se měnící situace a kontexty.“ (Plaňava, 2000, 143)

Jiné dělení nabízí Fanta (in Kratochvíl, 2009), který rozlišil čtyři etapy vývoje manželství, a to podle společně strávených let od počátku manželství: mladé manželství (do 5 let od sňatku; podle jiných autorů až do 10 let a věk manželů se pohybuje mezi 18 a 30 lety), manželství středního věku (6 – 14 let od svatby; podle jiných autorů mezi 10 a 25 lety) a věk manželů se pohybuje mezi 30 a 45-50 lety), manželství zralého věku

(po 15 letech; podle jiných autorů po 25 letech a věk manželů se pohybuje mezi 45 a 60 lety) a manželství ve stáří.

9.2 Všední činnosti v manželství

V manželství se uskutečňují opakující se činnosti (více či méně v daném časovém úseku) – jako je úklid, nakupování, stravování, péče o potomky, volnočasové aktivity, sdílení intimity včetně sexuálního soužití, apod.

„Všechny tyto aktivity se realizují v určité situaci a ve zcela určitých kontextech. Jestliže situace a kontexty zůstávají relativně stálé, tedy nezmění-li se výrazně, je možné mluvit o jedné určité etapě vývojového cyklu, kdy má fungující rodina poměrně stabilní strukturu, hodnotovou orientaci i životní styl.“ (Plaňava, 2000, 145)

9.3 Situace a události v manželství

Jsou tedy situace a události v manželském životě, které předvídáme a očekáváme – vstup do pracovního procesu, narození dítěte, jeho nástup do školy, dospívání a posléze odchod z domova, odchod manželů do důchodu. Do života rodiny mohou ale vstoupit i okolnosti nepředvídatelné a nechtěné, jako je vážné onemocnění člena rodiny, úmrtí člena rodiny, nevěra, ztráta majetku rodiny či katastrofy, války, politické převraty apod. a s těmito situacemi se pak rodina „musí“ také snažit nějakým způsobem vyrovnat.

Terkelsen (in Plaňava, 2000) v této souvislosti rozlišuje:

- a) *Události normativní* – zde řadí sňatek, narození dítěte, jeho vstup do školy, jeho období adolescence, posléze dospělosti, narození vnoučat, odchod do důchodu a stáří.
- b) *Události paranormativní* – potrat, rozvod, nemoc, úmrtí, stěhování, změny socioekonomického statusu, přírodní a jiné katastrofy.

9.4 Manželské krize a změny

„Současné manželství je v krizi, kazí se jeho kultura, vzniká v něm zbytečně mnoho lidského utrpení a málo respektuje nedospělé potomky.“

(Plzák, 1999, 5)

Pojem krize je obecně definován jako: „situace selhání dosavadních regulativních mechanismů, nefunkčnost v oblasti biologické (spánek, potrava), psychické (ztráta smyslu života), sociální (život s druhými). V psychiatrii, psychologii a psychoterapii to je výraz pro extrémní psychickou zátěž, nebezpečný stav, životní událost, rozhodný obrat v léčbě. Je také chápána jako období přechodu mezi vývojovými stádii“ (Hartl, Hartlová, 2000, 279).

Špatenková vymezuje tento pojem jako: „přechodný stav vnitřní nerovnováhy způsobený kritickými událostmi nebo takovými životními událostmi, které vyžadují zásadní změny a řešení“ (Špatenková, 2004, 129). Kritické životní události pak Špatenková popisuje jako: „emočně důležité události vybočující z každodenní reality (*např. narození dítěte, smrt blízkého člověka*); události, které vyžadují změnu dosavadního fungování jedince v rodině, ve společnosti, v jeho vztahu ke světu a k vlastnímu já (*např. odchod do důchodu pro někoho, pro koho byla realizace v zaměstnání vysokou hodnotou*)“. Ve shodě s Holmesem a Raheem autorka dále uvádí, že tyto kritické události mohou mít pozitivní (*např. svatba*) či negativní (*např. nevěra*) emoční podtext, a že pro rozvoj krize je rizikové zejména nahromadění většího množství kritických událostí v relativně krátkém čase a jejich negativní hodnocení. (Špatenková, 2010; Holmes, Rahe, 1967)

Kastová tento fenomén doplňuje o další úhel pohledu a popisuje krizi jako situaci, „když se člověk ocitne v zatěžující nerovnováze mezi subjektivním významem problému a možnostmi zvládnutí, které má k dispozici. V krizi jedinec cítí ohrožení své identity, kompetence utvářet svůj vlastní život... zároveň však v sobě (*krize*) obsahuje pozoruhodnou možnost průlomu. Jedná se o skutečnou mezní situaci, bez níž není možná žádná proměna“ (Kastová, 2000, 15).

S ohledem na konkrétní problematiku krize manželské Plaňava uvádí, že „...bereme-li za základ rodinu jakožto jednotku ve vývoji, jeví se nám vhodnější zdůraznit především to, že krizová situace nastává, jestliže dosavadní upřádání v rodině či

v manželství, struktura, životní hodnotová orientace a styl života přestávají vyhovovat, tj. znesnadňují či brání plnění základních funkcí rodiny anebo manželství. Důsledkem toho může být i bývá individuální nespokojenost či strádání, byť ne u všech členů ve stejné míře.“ Dále Plaňava dodává, že „situace narušení vnitřního nebo vnějšího přizpůsobení systému, kdy dosud osvědčené adaptační mechanismy, způsoby chování, struktura i zaměřenost uvažovaného systému přestávají vyhovovat, brzdí či zabraňují plnit jeho funkce a členům rodiny znesnadňují další vývoj, a tudíž jsou potřebné zásadní změny... V tomto pojetí je tedy krize nejen něčím negativním, nýbrž i nadějí.“ (Plaňava, 2000, 148)

Klasifikaci vývoje manželství, u níž jsou členěny fáze manželství z hlediska vývojových krizí, uvádí Plzák (1973):

a) *Adaptační fáze soužití* – začínají působit objektivní rozpory v manželství.

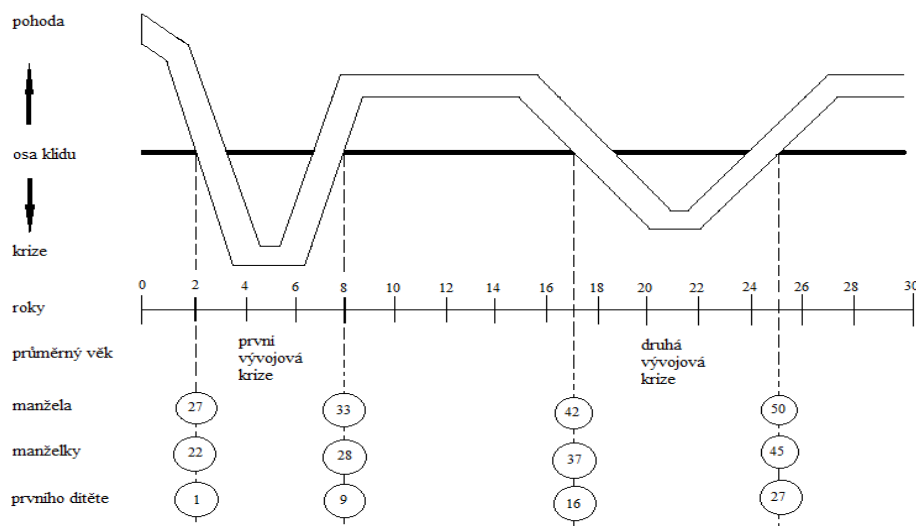
- V závěru adaptační fáze se objevuje **1. manželská vývojová krize** – a to mezi 3 a 7 rokem soužití s vrcholem kolem 5 let trvání manželství a trvá v příznivém případě asi jeden rok. Na jejím vzniku se podílí faktory úbytku romantičnosti, nepříjemně pocíťovaný kontrast partnerova chování v období zamilovanosti s chováním současným, růst počtu situací, kdy manželé mají odlišný názor a nedokážou se dohodnout, častější projevy negativních emocí, které jeden přenáší na druhého a napětí vznikající z častého styku dvou lidí. Narůstá pocit nespokojenosti, objevují se hádky či protestní mlčení, výčitky a pocity zklamání. „Krise se může objevit bez jakékoli závažné vnější příčiny, za příznivých bytových i ekonomických podmínek dvojice, bez zasahování rodičů, bez nevěry některého z partnerů i bez anomálních rysů v povaze některého z nich.“ Přítomnost uvedených činitelů však nástup krize zpravidla urychluje a zhoršuje její průběh.

Plzák v této situaci radí omezení dialogů týkajících se manželství, dočasné přitlumení sexuálního styku, odklon od romantické lásky a zaměření se spíše na věcné řešení praktických problémů, jako je výchova dětí, orientace na práci a otevřené soužití, tzn. umožnění oběma, aby se věnovali vlastním zálibám než naléhání na druhého, aby trávili volný čas jen spolu.

- b) Jestliže je krize překonána a manželství pokračuje, nastává období trvající přibližně 10 až 15 let označované jako „*interval*“, což je mezidobí mezi 1. a 2. manželskou krizí.
- **2. manželská vývojová krize** – objevující se mezi 17 a 25 rokem manželství s vrcholem kolem 21-22 let je méně hluboká a může trvat rovněž jeden rok či

více let. Na vzniku této druhé krize se uplatňuje přibližování involučního věku, zvýšená citlivost a obavy, objevování se různých somatických potíží, odchod dětí z primární rodiny a s tím související pocit prázdnoty, a současně také možná zesilující se závislost ženy a tendence muže k vyhledávání erotických vztahů mimo manželství.

V tomto stádiu Plzák radí odpoutávání se manželů od starostí a věnování se různým formám společného vyžití, které zpravidla potřebují vnější zdroje, jako např. cestování, výlety, vycházky za kulturou, návštěvy přátel, apod. Dojde-li v tomto období k nevěrám, Plzák dále doporučuje nedramatizovat a trpělivě počkat až partnerův zájem o mimomanželský sex či okouzlení pomine, jelikož tomu tak zpravidla bývá.

Obrázek 2 Vývoj manželské krize podle Plzáka (Kratochvíl, 2009, 131)

Kratochvíl (2009), na základě svého výzkumu souboru 300 neurotických osob, k této problematice uvádí, že ke krizím nemusí nutně dojít, ale že existují určité dispozice k jejich vzniku a k nespokojenosti v kritických obdobích. A to větší v prvním období a menší ve druhém období. Těžiště první manželské vývojové krize se posunuje ze třetího roku spíše do šestého až devátého roku manželství. Ke krizi ovšem může dojít i v jiných obdobích manželství, patrně díky působení vnějších podnětů. U některých manželství se objevuje postupná tendence poklesu spokojenosti a manželství se z této plíživé krize už nevzpamatuje, některá mají větší počet krizí, jiná zůstávají dlouhodobě spokojená.

Plaňava dodává, že „při rodinných vývojových krizích, kdy je fungování rodiny ohroženo, považujeme za vhodné rozlišit kontinuum, na jehož jednom pólu je dysfunkce parciální a na druhém dysfunkce totální. Při parciální dysfunkci vážně plnění jedné funkce rodiny či manželství, při totální nefunguje nic – jde o rodinný rozvrat“ (Plaňava, 2000, 149).

Doba trvání krize, její náhlost i dramatickost může být různá. Krize se může vyvíjet plíživě, jindy může být velmi dramatická. Krize chápána jako životní přechod je „stav vyžadující změnu“ a současně určité změny mohou být zdrojem krizí. (Plaňava, 2000, 150)

Terkelsen (in Plaňava, 2000, 149) rozlišuje v procesu změn tři fáze:

- a) *Inzerce* – nová potřeba se manifestuje prostřednictvím signálů v chování, je členy rodiny rozpoznávána, ohodnocena a aktivují se nové vzorky chování umožňující její uspokojování.
- b) *Destabilizace* – nové sekvence chování jsou připojovány k existující struktuře, jsou směřovány s dřívějšími elementy a při tom s nimi nejsou v souladu. Vzorky chování a interakcí v rodině jsou variabilnější i konfliktnější. Některé potřeby zůstávají opomenuty. Objevují se prožitky frustrace, nejistoty, úzkosti.
- c) *Řešení* – struktura rodiny se postupně přetváří, zkoušené sekvence chování se kompatibilně slučují se staršími vzorky, nejistota a úzkosti se zmírňují.“

Kratochvíl (2009, 147) dodává, že „Problémy a krize se v manželství se v manželském soužití objevují zákonitě, tkví v podstatě manželského vztahu a není třeba za nimi hledat „vinu“ některého z partnerů. Zákonitosti je třeba znát a počítat s nimi, přizpůsobit jim své postoje i své chování. U krizí jde především o projevení trpělivosti v jejich průběhu, vyvarování se ukvapených rozhodnutí a uchování si naděje na jejich konec“.

10 Vybrané aspekty manželství ovlivňující spokojenost páru

10.1 Manželství a uspokojování potřeb

„Značnou část našich potřeb nemůžeme uspokojit či plně uspokojit bez druhých lidí. Zcela samozřejmé je to u potřeb sociálních.“ Manželský vztah ve funkčním případě naplňuje řadu lidských potřeb (Řehan, 2007, 68), což přispívá ke spokojenosti v manželství. Mezi jednu z nejvýznamnějších patří láska a s ní související potřeba intimity, blízkosti a bezpečí.

10.1.1 Láska

„Láska v manželství a rodičovství je teprve láskou v její celosti.“

(J. Čapek, 1970, 100)

Láska je „hluboký kladný cit“ (Kratochvíl, 2009, 127), pozitivní citový a důvěrný vztah, který se vyznačuje intenzivními emocemi a zahrnuje v sobě také složku sexuální. (Plháková, 2003) „Láska je důležitým fenoménem v lidském životě, doslova tím, co dělá člověka člověkem. Všichni po ní touží, avšak ne každý ji dostává a ne každý ji umí dávat.“ Láska je „významným zdrojem uspokojení, pocitu bezpečí a štěstí“. Láska v sobě zahrnuje dimenzi emocionální (prožívání pozitivních pocitů), sociální (ke konkrétní bytosti), kognitivní (z určitých důvodů), iracionální (vůli neřízených), behaviorální (vyjadřována výrazy a chováním), biologickou (na základě hormonálního působení) a fyziologickou (spojena s tělesnými projevy lásky a sexualitou), motivační a spirituální (jako láska přesahující, láska k Bohu). Láska má mnoho podob. Známe lásku přátelskou, platonickou, erotickou a partnerskou, mateřskou a rodičovskou, lásku k Bohu, i lásku přírodě, k práci. Může být vzájemná či nenaplněná, liší se v intenzitě i v délce prožívání. (Slezáčková, 2012, 105-106)

Plháková zmiňuje, že „láska je mocný cit, který čerpá z mnoha motivačních zdrojů“, a uvádí některé důležité důvody ke vzniku lásky (Plháková, 2003, 416-417):

- 1) Láska chrání člověka před osamělostí, poskytuje mu ochranu a podporu a příležitost k vzájemnému dávání i brání;

- 2) Vede-li láska k uzavření sňatku, zvyšuje společenskou prestiž páru;
- 3) Důležitou roli při vzniku lásky hraje sexualita, která díky citovému vztahu přestává být přízemní tělesnou záležitostí;
- 4) Lidé, kteří se milují, si vzájemně „zrcadlí“ pozitivní aspekty svého sebepojetí a potvrzují své „lepší já“.

Typologie partnerské lásky

Primárně můžeme rozlišit stav zamilovanosti a lásku. Zamilovanost je „stav intenzivního toužení po blízkosti druhého jedince“, pro který je charakteristické zaujetí druhou osobou, její idealizací, ustavičnými myšlenkami a vzpomínkami, včetně touhy poznat druhého a být poznán. (Hewstone, Stroebe, Jonas, 2012, 371) P. Cakirpaloglu (osobní sdělení 14. března 2013) tento pojem doplnil a ujasnil, že „zamilovanost je iluze, intenzivní emoce investovaná do vlastní představy o vytoužené, a zcela nereálně hodnocené druhé osobě“. Partnerská láska obvykle vzniká přechodem ze zamilovanosti, ale může se také vyvinout z přátelství.

Hatfieldová, Rapson rozlišují dvě polarities lásky (1994):

- a) *Láska vášnivá (passionate love)* – intenzivní, může být i romantická;
 - b) *Láska klidná partnerská (compassionate love)* – láska stálá, věrná, plná citového porozumění a emocionální blízkosti;
- Oba druhy lásky se mohou vzájemně prolínat, přecházet jeden v druhý i existovat společně.

Maslow ve své hierarchii potřeb rozlišuje dva druhy lásky (Maslow, 2000; Schadé, 2006):

- a) *Láska D* (láska deficientní, nedostatková, potřeba lásky) – jako základní lidská potřeba, která jestliže není uspokojována, tak jedinec pocítuje deficit a usiluje o jeho překonání a naplnění této potřeby. Zajišťuje duševní pohodu a osobnostní rozvoj jedince. Jelikož v tomto případě jde především o uspokojování vlastních potřeb, je také označována jako „láska sobecká, láska, která potřebuje“.

Maslow (2000, 67) definoval lásku D následovně: „Potřeba lásky, tak jako ji běžně studovali například Bowlby, Spitz a Lewy, je nedostatkovou potřebou. Je dírou, kterou je třeba vyplnit, prázdnotou, do které se láska nalévá. Jestliže není tato

uzdravující potřeba k dispozici, dochází k silné patologii... Dá se říct, že nemoc „hlad po lásce“ je možné v některých případech léčit doplněním patologického nedostatku... Zdravý člověk, který nemá tento nedostatek, nepotřebuje přijímat lásku, kromě stálých malých udržujících dávek a dokonce dokáže na jistý čas fungovat i bez nich“.

- b) *Láska B* (láska kvůli bytí jiného člověka) – také označována jako láska nepotřebující, nesobecká a dávající, je potěšením právě pro lásku samotnou, nikoli pro nějaké jiné cíle. Je to láska obdivující, přinášející potěšení a zahrnuje v sobě pomoc k sebeaktualizaci a radost z úspěchů milovaných.

„Nikdy nemůže být uspokojená, je možné užívat si ji bez konce... Zážitek B lásky je často popisovaný stejně jako estetický zážitek či mystický zážitek a má také stejné účinky. B láska je bez jakýchkoli pochyb bohatší, vyšší, hodnotnější subjektivní zážitek než D láska, kterou zažili všichni B milující předtím“ (Maslow, 2000, 68).

V podstatě lze Maslowovy myšlenky shrnout slovy, že je hodnotnější dávat, než brát.

Také Fromm (1967, 23) vidí podstatu lásky v dávání a vyjadřuje to slovy: „nejobecněji lze aktivní charakter lásky vyjádřit tím, že láska je především *dávat*, ne *přijímat*“ a doplňuje, že aktivní charakter lásky se projevuje také dalšími základními prvky, jež jsou společné všem formám lásky, a to *péčí, odpovědností, úctou a poznáním*.

K tomuto obecnému pojetí lásky autor dodává, že „nad univerzální existenciální potřebu spojení vyvstává potřeba specifitější, biologická“, touha po spojení mezi mužem a ženou. A v protikladu k lásce symbiotické definuje *lásku zralou* jako: „spojení za podmínky zachování vlastní celistvosti, vlastní individuality. Láska je aktivní silou v člověku; silou, která proráží zdi, jež dělí člověka od ostatních lidí, a sjednocuje ho s jinými; láska působí, že překoná pocit izolace a odloučenosti, a přesto může být sám sebou, zachovat svou celost. V lásce dochází k paradoxu, že dvě bytosti splynou v jedno, a přece zůstávají dvě“ (Maslow, 1967, 22-30).

Triangulární teorie lásky

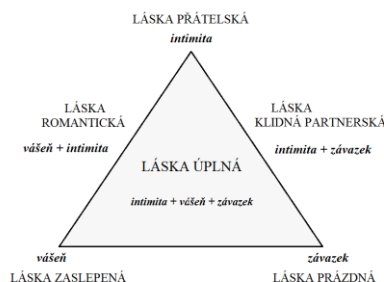
Autorem této teorie je R. J. Sternberg (in Kratochvíl, 2009, 131-134; Slezáčková, 2012, 108), který rozlišil tři základní složky lásky:

- a) *Intimita (intimacy)* charakterizuje blízkost, důvěrnost – představuje emoční složku, pro kterou je typická blízkost, sdílení, těsné spojení s partnerem, emoční podpora, porozumění a péče – intimita zpočátku roste společně s poznáváním partnerů, později pozvolna klesá;
- b) *Vášeň (passion)* – tvoří motivační složku a zahrnuje pocit zamilovanosti, touhy a sexuální přitažlivosti a vyvolává výraznou psychickou aktivaci – zpočátku roste velmi rychle a posléze klesá;
- c) *Závazek (commitment)* – charakterizuje oddanost, angažovanost a rozhodnutí ve vztahu setrvat – postupně narůstá a je známkou úspěšnosti vztahu, dojde-li k rozvratu, klesá na nulu.

Tyto tři složky můžeme znázornit graficky prostřednictvím trojúhelníku a zachytit tak intenzitu lásky i vzájemné rozložení složek vyvíjejících se v čase.

Skutečně naplněná láska obsahuje všechny tři složky a vytváří pocit jednoty. Je však obvyklé, že některá složka ve vztahu chybí. Kombinací těchto tří komponent autor rozlišuje sedm typů lásky:

- 1) Láska čistě přátelská (*liking*) – výrazná složka důvěrnosti, ale vášeň i závazek zde chybí;
- 2) Láska prázdná (*empty love*) – vzniká pouze na základě závazku, rozhodnutí;
- 3) Láska zaslepená (*infatuation*) – výrazná složka vášně, ale intimita i závazek chybí;
- 4) Láska romantická (*romantic love*) – zahrnuje vášeň a intimitu;
- 5) Láska osudová (*fatuous love*) – je charakterizována vášní a závazkem;
- 6) Láska klidná partnerská (*compassionate*) – zahrnuje intimitu a závazek;
- 7) Láska úplná (*consummate love*) – má všechny tři komponenty v rovnováze.

Obrázek 3 Triangulární teorie lásky (Wikipedia, n.d.)

10.1.2 Intimita

„Blízké vztahy jsou základem zdraví a pocitu pohody, a mnoho lidí považuje své intimní vztahy jako nejdůležitější zdroj lidského štěstí.“

(Collins, Feeney, 2004, 164)

Pojem intimita (důvěrnost) pochází z lat. slova *intimus* a znamená „vnitřní, skrytý před zraky jiných“ (Výrost, 2008). Podle Sullivana či Eriksona je intimita primární lidskou potřebou, která je nezbytná pro duševní zdraví, pohodu a psychosociální fungování (in Prager, 1995). Z ontogenetického hlediska tvoří intimita jednu ze základních podmínek zdravého emocionálního a osobnostního vývoje dítěte, dospívajícího i dospělé osobnosti. Intimita se projevuje ve vztazích partnerských, přátelských, příbuzenských, i jiných. (Výrost, 2008)

Existuje mnoho definic, a proto se vyskytují u jednotlivých autorů odlišnosti v chápání tohoto pojmu.

McAdams specifikuje afiliaci a zavádí motiv intimity, který chápe jako vrozenou potřebu pozitivních vztahů. Uvádí, že lidé touží nejen po utváření a udržování vztahů mezilidských, ale potřebují také intimní vztahy, které jsou definovány sebeodhalením a sdílením osobních informací (1988).

McAdams zmiňuje, že potřeba intimity a afiliace spolu souvisí, jsou si navzájem podobné, přesto však mezi nimi existují jisté rozdíly. Intimita se vztahuje k prožívání pozitivních emocí, afiliace je spojena s potřebou vyhnout se samotě. Potřeba intimity je uspokojována v dyádě, kdežto afiliace je orientována na skupinu. Potřeba intimity se ale podobá potřebě sdružování tím, že důvěrné vztahy s jinými lidmi jsou cílem samy o sobě. McAdams dále uvádí, že oba motivy spolu pozitivně korelují (a to přibližně 0,58). Podle McAdamse je potřeba intimity špatně slučitelná s potřebou moci. (in Plháková, 2003)

Řehan (2007, 80) definuje manželský vztah jako prostor nejvyšší intimity, k jejímuž zajištění je potřeba splnění tří podmínek:

- a) *Pečování* – prožitek lásky, zájmu a citové ochrany;
- b) *Porozumění* – poznání a porozumění nám v souladu s naším sebepojetím nebo vnímání nás ještě v lepším obraze;
- c) *Vzájemná úcta* – respekt druhého k našim hodnotám a postojům, jeho přijetí a podpora.

Podle Slaměníka (2008, 258) vyjadřuje intimita v partnerském vztahu „pocit blízkosti, spojení, pouta, ale také prožívání štěstí s milovanou osobou, vzájemné porozumění a ohleduplnost, poskytování si emocionální podpory a ocenění, intimní komunikaci.“

Dle Plhákové (2003, 378) se „potřeba intimity „projevuje přáním důvěrně komunikovat s jinou osobou a prožívat ve vztahu k ní blízkost a vřelost. Je to touha po „splynutí duší“, po tom, aby se naše *já* prolínalo s *já* jiné osoby... Při uspokojování potřeby intimity je nezbytná angažovanost obou partnerů.“

Výrost (2008, 243) uvádí typické znaky definic intimity:

- Intimita je překročením hranice, za kterou se nacházejí výsostné – privátní zóny jedince;
- Intimita znamená sebeodhalování (*self-disclosure*);
- Intimita znamená vyjádření nejhlubších citů jiné osobě;
- Intimita je synonymem blízkosti dvou lidí.

Pragerová (1995) ve své knize „Psychologie intimity“ rozlišuje mezi důvěrným vztahem a důvěrnou interakcí, do které zahrnuje důvěrné chování a důvěrnou zkušenost.

Důvěrný (intimní) vztah začíná relační intimitou, častým výskytem důvěrných interakcí mezi partnery. Zahrnuje trvalé pocity či postoje partnerů, které pochází z těchto důvěrných interakcí. Důvěrný vztah se v průběhu času vyvíjí a je charakterizován minulostí důvěrných interakcí, pokračující přítomností, i očekáváním pokračování těchto interakcí v budoucnosti. „Láska, důvěra a soudružnost se zdají být nezbytné podmínky pro udržení intimity ve vztahu. Jsou také vedlejším produktem důvěrných interakcí. Mnoho důvěrných vztahů mají samozřejmě mnoho dalších charakteristik, které jsou důležité pro udržení intimity a které mají nepochybně původ v důvěrných interakcích.“ (Pragerová, 1995, 25)

Existují individuální rozdíly v potřebách, touhách nebo schopnosti intimity. „Tyto individuální charakteristiky zvyšují pravděpodobnost, že jedinec bude participovat na důvěrných interakcích a/nebo důvěrných vztazích. Také predikují, kdo najde uspokojení v intimních vztazích a kdo bude schopen si tyto vztahy udržet.“ (Pragerová, 1995, 28-29)

Pragerová také uvádí, že s potřebou intimity není slučitelná potřeba individuality (*individuation*), potřeba odloučení (*separateness*) a potřeba soukromí (*privacy*). (Pragerová, 1995)

Collins a Feeney definují *intimitu* jako speciální druh sociální interakce, ve které si partneři projevují osobně důležité pocity a informace, a v důsledku toho jsou schopni pozitivně smýšlet a reagovat jeden na druhého a pociťovat porozumění, uznání a vzájemnou péči. Současně vymezují pojem *blízkost*, která „označuje, do jaké míry jsou partneři ve vztahu na sobě kognitivně, emočně a behaviorálně vzájemně závislí.“ (Collins, Feeney, 2004, 164)

Je důležité brát v úvahu individuální rozdíly ve schopnosti utvářet důvěrné vztahy, jelikož ne každý má stejné dovednosti a motivaci k hledání intimity a vzájemné závislosti. Tudíž proces intimity a blízkosti v průběhu vztahu je utvářen potřebami, očekáváními a tendencemi chování obou partnerů. Lidé, kteří vstupují do vztahů s dispoziční nejistotou, mohou mít obtíže se stylem chování nutným pro sdílení intimity. (Collins, Feeney, 2004)

Autoři uvádí, že intimita a blízkost je ve vztahu nutná k vnímání pocitu bezpečí, a současně pocit bezpečí je nezbytný k vnímání blízkosti a intimity. Základem optimálního fungování vztahu je tedy pocit blízkosti a bezpečí (*closeness and security*). (Collins, Feeney, 2004)

Sternberg (in Kratochvíl, 2009; Slezáčková, 2012), jak už bylo řečeno, charakterizuje *intimitu* jako jednu ze tří komponent lásky.

Langmeier a Krejčířová (2006, 178) uvádí, že muži a ženy vstupují do manželství, aby uspokojili dvě své hluboce zakotvené potřeby:

- a) *Potřebu intimního emočního soužití* – včetně potřeby sexuální;
- b) *Touhu mít děti a prožívat s nimi radost z jejich vývoje.*

Autoři zdůrazňují, že způsoby uspokojování obou těchto potřeb v jejich různých variantách jsou utvářeny předchozí zkušeností a vývojem obou manželů.

Hellinger, Weber a Beaumont (2000) popisují tři základní potřeby, které na člověka působí ve všech našich vztazích:

- a) *Potřeba sounáležitosti* – tedy potřeba úzkého vztahu k určité skupině;

- b) *Potřeba udržovat rovnováhu mezi dáváním a přijímáním;*
- c) *Potřeba bezpečí a řádu.*

Autoři dodávají, že tyto tři potřeby pociťujeme stejně intenzivně jako pudy a instinktivní reakce, jež nás ovládají. A že tyto potřeby „sice omezují naše partnerské vztahy, ale zároveň je umožňují, neboť jsou odrazem základní lidské potřeby navazovat intimní vztahy k druhým. Naše vztahy jsou úspěšné, když tyto potřeby dokážeme uspokojit a vzájemně vyvážit, a stávají se dysfunkčními a destruktivními, když toho nejsme schopní“ Hellinger, Weber a Beaumont (2000, 20-21).

10.1.3 Teorie připoutání

Teorii připoutání poprvé formuloval psychoanalytik John Bowlby, kterou později propracovala Mary Ainsworth a původně byla koncipována zejména z pohledu citového přilnutí dítěte k matce (Willerton, 2012). Řehan (2007, 80) uvádí, že styl připoutání také významně ovlivňuje manželský vztah, a vzniká na základě vrozených determinant a sociálního učení. Hazan a Shaver (1987, in Řehan, 2007, 69) zkoumali teorii připoutání z perspektivy partnerské lásky a vymezily styly připoutání následovně:

- a) *Jisté připoutání* – se projevuje u lidí, kteří se poměrně snadno sblíží s druhými, nemají strach a nevdají jim být závislí na blízkých lidech, ani to, že blízcí jsou závislí také na nich.
- b) *Vyhýbavé připoutání* – těmto lidem je blízký kontakt s druhou osobou vcelku nepříjemný, neumí být na druhých závislí ani jim důvěřovat.
- c) *Nejisté/ambivalentní připoutání* – osoby s tímto stylem připoutání provází pocit nedůvěry, charakterizován obavou, že druzí s nimi nechtějí mít blízký vztah, nemají je opravdu rádi a nechtějí s nimi zůstat, současně po důvěrném vztahu velice touží, což v důsledku ostatní spíše odrazuje.

Bowlby ve své teorii připoutání považuje „tendenci vytvářet intimní emoční pouta za specifickou individualitu a základní komponentu lidské přirozenosti, která je už obsažena v zárodečné formě u novorozence a dále se vyvíjí v průběhu dospělosti do zralého věku“ (Bowlby, 1988, 120-121, cit. Collins, Feeney, 2004, 163).

Collins a Feeney dávají styl připoutání do souvislosti s intimitou a blízkostí a upozorňují na individuální rozdíly v tomto stylu a v potřebách. Dále uvádí, že „individuální rozdíly ve stylu připoutání mohou hrát kritickou úlohu ve tvarování

přirozenosti a kvality důvěrných interakcí a partnerovo subjektivní vnímání těchto interakcí.“ (Collins, Feeney, 2004, 172 – 173)

10.2 Komunikace v manželství

„Manželství naplněné porozuměním mohou vytvořit dva dobří posluchači.“

(D. Rainey, n.d.)

Téměř ve všech psychologických přístupech můžeme nalézt zdůraznění důležitosti komunikace. „Komunikace (tedy to, o čem a hlavně jak spolu lidé verbálně, paralingvicky i neverbálně komunikují) je nám tudíž výrazem či označením toho, co a jak se děje mezi lidmi a s lidmi; a rovněž je (či může být) regulátorem i producentem zcela určité sociální reality, a to reality bez závorčky“. Plaňava tedy, (podobně jako Plzák, 1999), připisuje komunikaci význam aktivního činitele. (Plaňava, 2000, 199) „Způsob komunikace ovlivňuje chování a chování má naopak vliv na způsob komunikace v páru“ dodává Novák (2004, 20).

Watzlawick v souvislosti s problematikou komunikace v manželství zdůrazňuje, že „v mezilidském kontextu nelze nekomunikovat. Každé chování je určitým sdělením (poselstvím), a tudíž i osoba, která nechce nic říkat, už svým mlčením sděluje to, že právě nechce nic sdělovat.“ (in Plaňava, 2000, 199)

Kratochvíl uvádí, že „komunikace představuje podstatnou složku manželského soužití“. A zdůrazňuje, že jde zejména o „formu, jakou si manželé sdělují své pocity, sdílejí problémy a řeší situace“ (Kratochvíl, 2009, 58).

Kratochvíl (2009, 58) dělí komunikaci v manželství následovně:

- a) *Běžné povídání* – zahrnující sdělování názorů na nejrůznější záležitosti z běžného dne. Může být emočně pozitivní („pochvalování si“), negativní („stěžování si“) či neutrální. Přičemž autor radí, že je vhodné pozitivní „pochvalování si“ podpořit.
- b) *Hovor o problémech* – který může mít nejrůznější podobu, od smířování se s problémem, nalézání věcného řešení, až po zdůrazňování problémů, kritik, hledání viníka a destruktivní hádky.
- c) *Bytostný rozhovor* – (pojem u nás zavedla H. Klímová) – který „představuje mimořádné důvěrné sdělování každého o sobě, sebeodhalování či hluboké emoční

prožívání vzájemného porozumění“, tedy důvěrný kontakt s partnerem. Výrazně podporuje pocity blízkosti a intimacy. Je však zapotřebí, aby tato důvěrná sdělení manželé později v hádkách nezneužívali.

- Zvláštním druhem jsou *rozhovory o vztahu* – které se mohou vyskytovat (kromě v počátcích vztahu) v konflikto­vých situacích a mají význam pro ujasnění - jaký vztah nyní je, k jakým došlo změnám a budoucí perspektivy. Někteří manželé mají ale spíše tendenci stále a opětovně podrobně svůj vztah rozebírat, což může mít spíše negativní dopad.

10.2.1 Rozdíly v komunikaci u funkčních a dysfunkčních manželských párů

V manželské komunikaci je zapotřebí věnovat pozornost jak správnému sdělování, tak i naslouchání. Kratochvíl (2009) upozorňuje, že by komunikace měla být jasná, otevřená a autentická, bez zbytečného obviňování a kritiky, a zaměřená spíše pozitivním směrem. Zároveň by manželé měli být schopni akceptovat odlišné názory druhého.

V dobře fungujícím spokojeném manželství lze při vzájemné komunikaci manželů vyzorovat řadu prvků, jako jsou např. určitá ocenění a pochvaly, když je to adekvátní, základy slušného chování vyjádřeny slůvky „prosím“ a „děkuji“, vlídné oslovení partnera, úsměv, přívětivý tón hlasu, přiměřený oční kontakt či blízká prostorová distance apod. Naopak v problematickém manželství či v manželství nacházejícím se právě v krizi, jsou přítomny zcela jiné způsoby komunikace. Může to být častá kritika, zesměšňující vyjádření snižující hodnotu partnera, generalizující výroky a mnohé další. (Plaňava, 2000; Novák 2004; Kratochvíl, 2009)

Novák (2004) upozorňuje zejména na některé vybrané negativní fenomény, jako jsou *skryté programy* – což jsou relativně stálé tendence a motivy zahlcující komunikaci, při níž jde ve skutečnosti o úplně jiný problém, než o kterém se právě hovoří. Dále jako „příbuznou“ skrytým programům autor uvádí *dvojnou vazbu* – jež poskytuje dvě zcela opačné informace ve verbálním a neverbálním sdělení a *zprostředkované informace* – kdy manželé spolu nemluví přímo, ale vyjádří se jakoby k dítěti, ke zvířeti apod.

Novák dále dodává, že „v dysfunkčních manželstvích se buď neodpovídá a nereaguje, nebo se naopak nenechá protějšek ani domluvit. Rozlady trvají velmi dlouho, ve vyhraněné podobě dysfunkce jsou přítomny prakticky stále“ (Novák, 2004, 25).

Plaňava shrnuje základní rozdíly v komunikaci u funkčních a nefunkčních manželských párů v následující tabulce, která je rozdělena do dvou částí:

Verbální komunikace

Ukazatel komunikace	Funkční soužití	Dysfunkční soužití
Potřeba komunikace	Adekvátně saturovaná	Nespokojenost s časem věnovaným komunikaci
Komunikace o osobních tématech	Častá, sdílení starostí, časté žádosti o radu a pomoc	Ojedinelá, eventuelně chybí
Otevřená komunikace pocitů	Častá a oběma vítaná	Ojedinelá, nebo jen sdělování negativních pocitů
Generalizující výroky	Ojedinelý výskyt	Velmi časté
Pozitivní posilování	Časté pochvaly a vzájemná oceňování	Ojedinelý výskyt, případně absence
Humor, převažující emocionální ladění	Častý výskyt humoru, převažuje pozitivní emocionální ladění komunikace	Ojedinelý výskyt humoru nebo jeho absence, převažuje negativní emocionální ladění komunikace
Intruze	Absence či jen ojedinělý výskyt	Partneři si často „skáčou do řeči“
Vyroky snižující hodnotu partnera	Absence nebo ojedinělý výskyt	Časté osočování a obviňování partnera, přisuzování negativních úmyslů, připomínání povinností
Kontextová jasnost sdělení	Jasný a srozumitelný kontext jednotlivých sdělení	„zamlžená“, nejasná, méně čitelná komunikace, partneři přesně nevědí, o čem mluví
Skryté programy	Absence skrytých programů	Časté a výrazné skryté programy
Charakter rozhovoru	Vyváženost komunikačních vstupů, schopnost setrvat u jednoho tématu, reciprocity rolí „naslouchající – mluvící“	Jeden výrazně dominuje a zahrnuje komunikaci, časté střídání témat, příp. uplatnění na tématu, tzv. výslechový dialog
Přístupy k odlišnému názoru, akceptace témat	Akceptace odlišných názorů i témat, která partner navrhl	Neochota akceptovat odlišný názor i téma navržené partnerem

Množství konfliktů	Partneři soudí, že mají méně konfliktů než jiní, anebo „jako všude“	Partneři se domnívají, že mají více konfliktů než jiní
Trvání rozlad	Několik minut	Až několik dní
Role „usmiřovatele“	Osoba usilující o usmíření po hádce jako první je někdy muž, jindy žena	Pouze jeden stejný partner

Neverbální komunikace

Ukazatel komunikace	Funkční soužití	Dysfunkční soužití
Prostorová distance	Partneři často blízko sebe (cca 40 cm)	Partneři preferují větší distance (70 cm a více)
Neverbální zpětné vazby	Aktivní a časté přitakávání hlavou	Nedostatek, popř. málo čitelné až matoucí
Oční kontakty	Tvoří 65-90% z celkové doby rozhovoru	Minimální až nulové, strnulý pohled
Tón hlasu	Vyjadřuje vstřícnost a zájem	Nezúčastněný, event. podrážděný
„práce“ s tělem	Tendence naklánět se k partnerovi	Tendence se odvracet
Držení těla	Spíše vzpřímené a uvolněné	Tělo spíše strulé, popř. svěšené
Výrazy tváře	Adekvátní obsahu sdělení	Neadekvátní obsahu sdělení
Motorický neklid	Absence	Častý a výrazný
Projevy rukou	Ruce uvolněné, přiměřená gestikulace	Neklidné (mnutí, poklepávání, hraní si s předměty apod.)
Projevy nohou	Spíše v klidu	Výrazně neklidné, podupávání
Vztah mezi verbální a neverbální složkou	Převažuje soulad	Časté diskrepance mezi obsahem sdělení a doprovodnými neverbálními projevy

Tabulka 1 *Rozdíly v komunikaci funkčních a dysfunkčních manželských dvojic*
(Plaňava, 2000, 222-225)

Vedle verbální komunikace, která tvoří její obsahovou stránku („co říkám“) a je zprostředkována jazykovým znakem, a vedle neverbální komunikace, populárně označované jako „řeč těla“, Řehan, na základě svých klinických zkušeností, upozorňuje také v manželské komunikaci na důležitost *paralingvistických projevů* – jako emocionální komponenty sdělení („jak to říkám“), která je na pomezí projevů verbálních a neverbálních. Totožné slovní vyjádření („*To se Ti ale povedlo, miláčku!*“) tedy může na základě intonace, důrazu, zabarvení hlasu nabývat diametrálně odlišných významů. Řehan uvádí, že „řada manželských konfliktů je způsobena iniciálně vzájemnou komunikací, v níž je zcela odlišné „slyšení“ téhož mezi komunikátorem a komunikantem.“ (Řehan, 2007, 57)

Satirová identifikovala rigidní komunikační vzorce, které narušují důvěrnost vztahů, které lidé používají, aby se vyhnuli odmítnutí. Tyto vzorce se mohou čas od času vyskytnout i ve funkčních vztazích, problematické ale je, když se stanou rigidní součástí komunikace jedince, jeho komunikačním stylem. Tyto komunikační styly v sobě zahrnují „dvojnou vazbu“ a Satirová je často znázorňuje pomocí karikatur. Autorka rozlišila (Satirová, in Blume, 2006, 66; in Kratochvíl, 2009, 122; in Lucas, S., 9. května 2009):

- a) *Usmírovač (placater)* – znázorňovaný jako postava v pokleku se skloněnou hlavou, je člověk mající starost pouze o blaho a potřeby druhých, často se omlouvá za všechno, co řekne a udělá, a používá výroky typu: „*já nevím, jak chceš Ty, mě je to jedno*“.
- b) *Obviňovač (blamers)* – se cítí, že ho nikdo nemá rád a nerespektuje jej, a tyto své pocity nejistoty kompenzuje mocí a kritikou, a současně se staví do role oběti, je znázorňovaný jako postava s nataženým prstem, používá výroky typu: „*Ty pořád jen..., Ty nikdy...*“
- c) *Počítač* neboli chladný racionalista (*computer*) – znázorňovaný vzpřímeně, je zaměřen spíše racionálně než emotivně, staví se do role učitele, který všechno ví nebo umí naplánovat všechny detaily, může např. říkat „*žádný racionální člověk by...*“
- d) *Rušič* neboli odpoutávač pozornosti (*distracter*) – využívá všechny tři předešlé vzorce, aby skryl svou úzkost, působí velmi zmateně, v komunikaci neudrží souvislý kontext či záměrně ignoruje téma druhého a zavádí zcela irelevantní téma. Často jde o zesměšňování a šaškování a bývá znázorňován jako poskakující a šklebící se postava.

- e) *Rovnostář (leveller)* – je pozitivní a kongruentní, říká, co si myslí a jeho neverbální komunikace je v souladu s obsahem mluveného.

10.3 Klasifikace manželských vztahů

V souvislosti se vzájemnými city, potřebami manželů i jejich spokojeností uvádí Cuber a Haroff (in Kratochvíl, 121-122) klasifikaci, jež se zaměřuje na styl manželského soužití. Autoři rozlišují pět typů manželství:

- a) *Trvale konfliktový vztah (conflict-habituated)* – takový, kde se manželé často hádají, mají vůči sobě spoustu výhrad a připomínek, napadají a uráží jeden druhého, je mezi nimi stálé napětí, oba chtějí prosazovat jen své zájmy a nejsou ochotni přistoupit ke kompromisu, současně však nemají zájem o rozpad manželství a jejich vztah je stabilní.
- b) *Citově ochladlý vztah (devitalized)* – manželé byli na počátku vztahu do sebe zamilovaní a chtěli veškerý čas trávit spolu, postupem času ale došlo ke vzájemnému citovému odcizení a zániku lásky. Oba manželé si žijí své životy vedle sebe a mají různé zájmy, společně se podílí jen na plnění úkolů souvisejících se zachováním rodiny a s péčí o děti. V takovém vztahu je tedy citová prázdnota, jež nepřispívá ke spokojenosti manželství, současně ale neohrožuje trvalost tohoto svazku. Pro manželé je tento stav normální a přirozený, a považují jej za typický pro manželství středního a pozdějšího věku.
- c) *Účelový vztah (congenial)* – styl podobný vztahu citově ochladlému, avšak v účelovém vztahu spolu manželé nebyli nikdy citově zaangažováni, a proto pro ně vzájemná lhostejnost není zdrojem nespokojenosti. Manželství pro oba znamená jisté zabezpečení a základnu pro vlastní život, a přináší jim určité výhody. Manželé se k sobě chovají dle běžných zvyklostí a snaží se vyhýbat konfliktům, oba rádi tráví svůj volný čas různými činnostmi mimo manželství, které jim přináší uspokojení.
- d) *Živý vztah (vital)* – hlavním rysem tohoto svazku je vzájemná silná citová vazba. Manželé rádi tráví čas společně a spolupracují na každodenních úkolech v rodině. Vztah je pro ně velmi důležitý a nechtějí jej ničím ohrozit. I v tomto vztahu se mohou vyskytovat hádky a rozpory, ale manželé se je snaží brzy vyřešit.

- e) *Výlučný vztah (total)* – styl podobný živému vztahu, ale manželé prakticky tráví všechnen svůj čas spolu, což vyplývá z jejich potřeb a přináší oběma uspokojení. Mívají málo rozporů. „Zaměření na vztah omezuje jejich uplatnění i kontakty mimo rámec manželství“.

Jinou klasifikaci nabízí Haley (in Kratochvíl, 2009, 121), který rozlišuje vztahy:

- a) *Symetrické* – kde oba partneři mají stejná práva a žádný z nich tedy není druhému podřízen, problémy spolu řeší dohodou, výměnou „něco za něco“ či kompromisem;
- b) *Komplementární* – kde jeden partner rozhoduje a dává příkazy a druhý je podřízený a očekává rady a rozhodnutí;
- c) *Metakomplementární* – kdy jeden partner je zdánlivě podřízený a zdůrazňuje svou bezmoc, neschopnost a slabost, a tím současně s navenek vůdčím protějškem skrytě manipuluje.

III. Empirická část

11 Výzkumný problém

Zatímco počet sňatků v České republice stále klesá, počet rozvodů vzhledem k stále nižší sňatečnosti stoupá. V roce 1950 byl počet sezdaných párů 95 166 a počet rozvedených 11 312, v roce 2011 už manželství uzavřelo pouhých 45 137 párů, což je u nás vůbec nejméně za celou dobu a počet rozvodů činil 28 113, který se relativně stabilně drží kolem třiceti tisíc ročně již 28 let. (Český statistický úřad, 23. listopadu 2012) A jelikož na manželskou nestabilitu silně působí spokojenost či nespokojenost v manželství, rozhodla jsem se v teoretické části zaměřit na určité aspekty, jež manželskou spokojenost ovlivňují. V části empirické se již zabývám konkrétními manželskými křesťanskými či ateistickými páry a svou pozornost zaměřuji na jejich spokojenost, přizpůsobení a interpersonální fungování v manželském vztahu.

12 Výzkumný cíl práce

Ve své práci si nekladu za cíl dosažené výsledky výzkumu zobecňovat na základní soubor, tedy na celkovou populaci manželských párů, a ani to vzhledem k nízkému počtu respondentů není možné. Snažila jsem se obsáhnout všechny nejdůležitější aspekty manželství, které se podílí na jeho fungování a ovlivňují manželskou spokojenost. Zabývala jsem se tedy interpersonálními faktory mezi manžely. Zvláštní pozornost jsem pak věnovala emocionálním potřebám a manželské komunikaci, jelikož tyto aspekty považuji za klíčové. Cílem mé práce je zjištění, jak se tyto jednotlivé aspekty a jiné faktory podílí na manželské spokojenosti v různých rodinách a jestli existují rozdíly ve vnímání této spokojenosti mezi křesťanskými a ateistickými manželskými páry, popřípadě mezi muži a ženami.

13 Formulace výzkumných otázek

V návaznosti na výše uvedené cíle práce byly formulovány následující výzkumné otázky:

- Existují rozdíly v manželské spokojenosti a v manželském přizpůsobení u křesťanských a ateistických párů?
- Existují rozdíly v manželské spokojenosti a v manželském přizpůsobení mezi muži a ženami?
- Co ovlivňuje spokojenost jednotlivých manželských párů v průběhu manželství? Popřípadě vyskytly se u jednotlivých manželských párů v průběhu manželství krize?

V průběhu výzkumu byla formulována také jedna dílčí a doplňková výzkumná otázka:

- Jaký postoj zaujímají křesťanské a ateistické manželské páry k nevěře? Popřípadě dokázali by nevěru odpustit?

14 Metodika výzkumu

S ohledem na vybrané téma mé diplomové práce jsem se rozhodla pro kvalitativní výzkum, jelikož jsem chtěla podrobněji prozkoumat prožívání a chování manželů v jednotlivých manželských vztazích, a zjistit jaký mají jednotlivé aspekty manželského fungování vliv na spokojenost v manželství. Právě toto širší poznání kontextu jevů mi umožňuje výzkum kvalitativní. Jako typ kvalitativního výzkumu jsem zvolila případovou studii. Pro získání dat jsem využila metodu časové křivky, dále individuální i dyadické interview, které podle Miovského (2006) patří mezi nejvýhodnější metody pro získávání kvalitativních dat, metodu pozorování a dotazník. V první části výzkumu jsem postupovala obdobným způsobem jako ve své bakalářské práci (Gletová, 2010).

14.1 Metoda časové křivky

Na počátku sezení, které bylo prováděno vždy individuálně, jsem zařadila metodu časové křivky, a to konkrétně Křivku spokojenosti a nespokojenosti v časovém průběhu manželství (viz příloha č. 4). Časová křivka je originální projektivní výzkumná metoda, vytvořená Tylem (1985) a využitelná v diagnostice i terapii. Jak uvádí Miovský (2006), je ve výzkumu relativně velmi rozšířená právě v kontextu případové studie a dnes má již množství modifikací.

Každému respondentovi jsem předložila jednotné, předem připravené, obecné schéma s instrukcí, a vyzvala jsem jej k zamyšlení nad jeho manželstvím a k zakreslení křivky tak, aby bylo vidět, jak probíhala spokojenost v jednotlivých letech manželství a kdy se objevily případné krize.

Následně bylo s účastníkem prováděno interview.

14.2 Polostrukturovaný rozhovor s prvky narativního interview

Po zakreslení průběhu časové křivky probíhalo individuální interview, u kterého jsem zvolila formu polostrukturovaného rozhovoru s prvky narativního interview, jelikož se mi tato metoda jevila jako nejeftektivnější a nejpřílehavější k danému tématu.

V první části rozhovoru jsem nechala respondenta spontánně hovořit o jeho životě a pouze jsem se snažila v případě potřeby podněcovat samotné vyprávění dotazovaného. Měla jsem předem připravené a definované jádro interview (viz příloha č. 5), které jsem si kladla za úkol splnit, ale vyčkávala jsem zda tyto otázky zahrne respondent do svého vyprávění sám. Po skončení probandova vyprávění, příležitostně v jeho průběhu ve vhodné chvíli, jsem iniciovala další vypravování otázkami z jádra interview. Zde jsem se nechala inspirovat Testem manželského přizpůsobení Locke a Williamsona (1958) a použila jsem z něj vybrané otázky, které jsem doplnila.

Během interview jsem hodnotila validitu výpovědí za použití metody propojování podávaných informací s konkrétní zkušeností. K povzbuzení vyprávění probanda jsem využívala tzv. sekundární otázky, jako např. sumarizaci, zrcadlení odpovědí či parafrázování, což mi umožnilo některé informace upřesnit a ověřit si, zda jsem respondentovi porozuměla správně a získávaná data dobře interpretovala. (Ferjenčík, 2000)

Všechny rozhovory probíhaly v domácím prostředí. Respondenti byli vždy seznámeni s účelem výzkumu, s podmínkami jeho průběhu i se svými právy. Data byla fixována prostřednictvím audiozáznamu.

14.3 Spanierův test dyadického přizpůsobení

Mezitím, co jsem s jedním z manželů prováděla interview vždy v oddělené místnosti, dala jsem druhému partnerovi vyplnit Test dyadického přizpůsobení (viz příloha č. 6), neboli DAS (Dyadic Adjustment Scale), jehož autorem je Spanier (1976).

Spanierova škála je v zahraničí i u nás velmi oblíbená a využívaná jako osvědčená, citlivá a validní metoda. V kombinaci s rozhovorem, pozorováním a metodou časové křivky přispívá k ucelenému náhledu na danou problematiku.

Administrace je jednoduchá a doba snímání testu je obvykle kolem 5 – 10 minut. Škála obsahuje celkem 32 položek, jež měří kvalitu vztahu. Stupnice je rozdělena do 4 subškál:

- a) Dyadická shoda (Dyadic Consensus) – měří stupeň respondentova souhlasu s partnerem;
- b) Dyadická spokojenost (Dyadic satisfaction) - měří stupeň respondentovy spokojenosti s partnerem;
- c) Dyadická soudružnost (Dyadic cohesion) - měří stupeň participace partnerů na společných činnostech;
- d) Projevování citů (Affectional Expression) – měří do jaké míry respondent souhlasí s partnerem pokud jde o emocionální náklonnost.

Celkový skór, který je tvořen označenými čísly u každé z odpovědí, pak měří stupeň celkového dyadického přizpůsobení respondenta. Hodnoty mohou být následně porovnány s průměrnými skóre (Spanier, Cole, 1974).

14.4 Krátké dyadické interview

Po provedení obou individuálních interview s jednotlivými manžely bylo uskutečněno krátké interview dyadické, kde jsem manželům zadala společně řešit jednu hypotetickou situaci. K odpovědi na danou otázku (viz příloha č. 5) jsem nijak zvlášť nepřihlížela, spíše mě zajímal průběh a způsob, kterým spolu manželé komunikovali.

S výběrem metod jsem po skončení výzkumu spokojená, jelikož dle mého názoru, tento způsob dobře vyhovoval mým cílům i respondentům, a umožnil mi získat poměrně velké množství autentických dat.

15 Způsob zpracování a analýza dat

Jak již bylo řečeno, v první části výzkumu jsem postupovala obdobným způsobem jako ve své bakalářské práci (Gletová, 2010). Abych porozuměla co možná nejvíce vnitřnímu světu jednotlivých manželů i jejich vzájemnému manželskému fungování, zvolila jsem pro svou práci metodu narativní analýzy. Narativní analýza je svébytná metoda, která je založená na tradici spontánního intuitivního výkladu příběhů sloužícímu k předávání životních zkušeností, společenských hodnot, popisování a interpretaci lidských motivů. Ve svém přístupu se narativní analýza odlišuje od jiných metod. Miovský o narativní analýze píše: „Odmítáme zde existenci jediné pravdy o lidské realitě, jediné správné interpretace lidského jednání. Nehledáme tedy žádné univerzální pravdy či pravidla přesahující kontextuální omezení. Příběhy vytváříme okolo jádra faktů nebo životních událostí a vytváříme tak prostor pro svobodu individuality, kreativity, volby, doplnění, rozvinutí, posunutí důrazu. Jde o interpretaci zapamatovaných faktů. Narativní přístup je charakteristický pluralismem, relativismem a subjektivismem.“ (Miovský, 2006, 242)

Narativní rekonstrukci jsem zpracovávala analogicky jako ve své bakalářské práci, v pojetí modelu D. McAdamse (1993), podle kterého je „narativní identita sama životním příběhem a integruje minulost, přítomnost i anticipovanou budoucnost“. Hlavními kategoriemi jeho modelu jsou klíčové události, přesvědčení a hodnoty, cíle a perspektivy a sebeobrazy. Klíčovým pojmem je u něj tematická linie, kterou autor chápe jako určitý opakující se vzorec lidských záměrů a přání, a do níž se promítají všechny zmíněné komponenty. (Miovský, 2006, 244)

Pro zachování komplexnosti a autentičnosti jsem získaná data z obou interview fixovala prostřednictvím audiozáznamu a následně jsem je převedla pomocí doslovné transkripce do písemné podoby.

V první fázi procesu analýzy dat jsem provedla utřídění a klasifikaci dat, a poté jejich deskripci. Z příběhů, které mi oba manželé nezávisle vyprávěli, jsem vytvořila

tzv. narativní rekonstrukce. Následně v druhé fázi jsem doplnila deskriptivní data také o interpretativní údaje.

Vzhledem k výzkumnému záměru a také pro větší přehlednost jsem rekonstrukce rozčlenila do jednotlivých kategorií: život před svatbou manželky, život před svatbou manžela, společný život manželů po svatbě a manželské fungování a srovnání postojů manželů. Další členění textu jsem neprováděla, abych co nejvíce zachovala jeho autentičnost dat. Narativní rekonstrukce i závěry analýzy jsou hojně doplněny přímými citacemi respondentů, také opět pro zachování co největší autentičnosti textu, i pro objasnění a potvrzení určitého jevu. Tyto citace jsou formálně odlišeny změnou písma („*kurzíva a wozovky*“). U jednotlivých respondentů je předložen stručný úvod.

Výsledky výzkumu a analýzu manželské spokojenosti a manželského přizpůsobení jsem srovnávala s výsledky Spanierova testu dyadického přizpůsobení pro potvrzení správnosti mé analýzy interview, pozorování a časové křivky. Ostatní závěry byly vyvozeny pouze na základě narativní analýzy, pozorování a metody časové křivky.

16 Výzkumný soubor

Ve srovnání s kvantitativním přístupem, jenž má v klasickém pojetí poměrně jasně definované postupy k sestavení výzkumného souboru, „při aplikaci kvalitativního přístupu vycházíme z odlišných filozofických a metodologických předpokladů. Termín reprezentativnost nabývá odlišného významu a je jinak teoreticky zakotven. Při výběru výzkumného souboru pro výzkum se pravidlo znáhodnění uplatňuje pouze ve velmi omezené míře nebo vůbec.“ (Miovský, 2006, 127).

A z tohoto důvodu jsem vzhledem ke kvalitativnímu přístupu zvolila pro výběr výzkumného souboru nepravděpodobnostní metodu, a to konkrétně metodu prostého záměrného výběru (Miovský, 2006).

Chtěla bych pouze podotknout, že strategii záměrného výběru přes instituci, např. manželskou poradnu, jsem se chtěla vyvarovat, jelikož jsem nechtěla výzkumný soubor zatížit už jistým očekáváním manželských problémů. Stejně tak jsem se chtěla vyhnout i jiným institucím, ve kterých by se manželské páry mohly sdružovat, byť z jiných důvodů, např. trávení volného času, jelikož by se zvýšilo riziko, že vzorek bude představovat pouze určitou část spektra osob z dané cílové skupiny.

Prvním kritériem výběru byl stav manželský, druhým kritériem pak, aby manželé byly buď oba ateisté, nebo oba věřící, křesťané a současně aktivně žijící dle zásad křesťanské církve.

Původně jsem neměla v úmyslu se zaměřit pouze na jednu konkrétní církev, jelikož v jistých zásadních věcech týkajících se stěžejních myšlenek a životních hodnot, jsou si křesťané na našem území v mnohém podobní. Také jsem se nechtěla omezovat ve výzkumném vzorku. Ale vzhledem k faktu, že římskokatolická církev je velmi početná, vyskytly se v mém vzorku všechny křesťanské páry právě katolické. Rozhodla jsem se tedy soustředit na ně.

I když řada katolíků se v první řadě považuje za křesťany, a až posléze za katolíky. A „řada“ křesťanů také usiluje o sjednocení církví, jelikož ekumenismus je jedním z nejdůležitějších trendů v současném křesťanství.

Do výzkumného souboru byli zahrnuti respondenti, kteří byli ochotni ke spolupráci a souhlasili s podmínkami výzkumu. Účast na výzkumu nebyla honorována. Výzkumný soubor tvoří celkem 6 manželských párů, 3 křesťanských a 3 ateistických, viz tabulka č. 2.

<i>Křesťanské páry</i>	<i>Ateistické páry</i>
Manželé K.	Manželé A.
Manželé R.	Manželé S.
Manželé I.	Manželé W.

Tabulka 2 *Výzkumný soubor*

Jsem si vědoma toho, že výzkumný soubor v mém šetření je malý a nereprezentativní, a tudíž výsledky mého výzkumu nelze zobecňovat na základní soubor, tedy na celkovou populaci manželských párů.

17 Etika výzkumu

Pro zachování anonymity účastníků výzkumu je uváděno pouze jedno písmeno na místo jména, které jsem určila. Obdobně nejsou uváděna jména rodinných příslušníků, vždy jsem jen pro pochopení souvislostí uvedla příbuzenský vztah. Respondenti pochází z České republiky. Nejsou zveřejňována ani místa, která by mohla být spojována s jejich osobami.

Všichni respondenti dobrovolně souhlasili s nabídkou účasti na výzkumu a s jeho podmínkami, a udělili informovaný souhlas v písemné podobě. Znění tzv. Souhlasu s účastí je uvedeno v příloze (viz příloha č. 3), samotné podepsané formuláře samozřejmě nikoli vzhledem k anonymitě zúčastněných.

Velmi si vážím toho, že jsem získala důvěru respondentů, kteří byli ochotni mi vyprávět svůj životní příběh a sdělovat osobní mnohdy až intimní informace. Uvědomuji si, že to pro většinu z nich nebylo lehké a vždy příjemné. Snažila jsem se proto respondenty vždy sledovat, v případě potřeby je povzbudit, vyjádřit jim pochopení a vždy jsem všem respondentům zdůraznila, že nemusí hovořit o věcech, které jsou jim nepříjemné, a o kterých by hovořit nechtěli.

18 Výsledky výzkumu a interpretace dat

18.1 Křesťanské manželské páry

18.1.1 Manželé K.

18.1.1.1 Narativní rekonstrukce

Paní K., 41 let

Paní K. je velmi příjemná, přátelská a vstřícná žena. Byla velice otevřená, sdílná, hovorná a usměvavá. Velice pěkný řečový projev. Mluvila, souvisle, plynně a bez latencí. Středí tempo řeči, odpovědi přiléhavé a obsáhlé. Během hovoru je lucidní, orientovaná, myšlení je koherentní, psychotické fenomény nejsou přítomny.

Život před svatbou paní K.

Paní K. popisuje své dětství jako hezké. „*Dětství si myslím, že jsem měla jako pěkné, pohodové.*“ Oba rodiče jsou vyučeni, jsou stále spolu, je to jejich první manželství a je spokojené. Paní K. pochází ze dvou dětí, má o pět let staršího bratra. V dětství spolu moc nevycházeli, při sourozeneckém pošťuchování bratr využíval své fyzické převahy. Až dospěl a vrátil se z výkonu vojenské služby, vše se změnilo a upravilo, od té doby mají spolu velice pěkný vztah. „*S bráchou jsem vycházela do vojny dost špatně... a až přišel z vojny, tak prostě úplně taková změna, že jsem se s ním bavila, jako se starším rozumným bráchou. Takže to bylo potom super. Od té doby si rozumíme jako.*“

Rodiče byli však přísní a děti museli dodržovat striktní pravidla. „*Naši byli hodně přísní. Byli, ale teď to tak nevnímám, ale jako dítě jsem to vnímala jo. Že prostě byli přísní, prostě mamka chtěla mít pořádek, co já bych za to tak dala, kdyby děti mě tak poslouchali, jako my jsme je museli poslouchat jo.* (smích) *Že prostě měla pořádek, nikoho jsem si nemohla vodit domů, toto mi třeba nevadí, to jako dětem fakt nezakazuju, a když jsem si někdy někoho výjimečně přivedla přes zákaz, tak mamka to poznala. Okamžitě jak tady někdo byl.* (smích) *Prostě podle otisků prstů. Protože věděla, že my nesaháme, že víme, že nesmí se sahat na sklo, nesmí se sahat na sklo, že jsou palce jo.*“ (smích) Paní K. ví, že ji

rodiče mají rádi, v rodině však nebylo zvykem projevovat dětem tyto emoce navenek, ať už otevřeně slovy, či určitým vnějším chováním jako je pohlazení, obejmutí apod. „*Takže to dětství bylo takové a ještě s odstupem času to třeba vidím, u nás se nepěstovaly tolik city, neuměli jsme si dávat najevo jo něco, co k sobě cítíme. Že jako aby mi naši řekli: mám tě ráda. Jako že určitě měli jo, ale neříkali jsme si to nahlas... U nás se to neříkalo.*“ Na neshody s rodiči si paní K. vzpomíná jen v souvislosti s jídlem, popisuje to jako „*nechuť k jídlu*“ a za toto „*nejezení*“ byla v dětství trestaná, více otcem. Jako křivdu to necítí, uvědomuje si, že je ráda, že nyní její děti jí přiměřeně velké porce jídla. „*Jinak jako si nemůžu stěžovat jako. Já jsem dostávala jediné za jídlo, za nic jiného. Já jsem byla za tu hodnou, tak že jediné za jídlo jsem byla trestaná. To docela hodně jako. Ale já necítím v tom křivdu, a necítím, že bych potřebovala odpouštět třeba tomu tatkoví, jako ne, já to tak беру, jako... kdyby mi tak děcka ty moje nejedli, tak nevím, co bych dělala.*“ (smích) Určité obtíže se stravováním přetrvávají dodnes. Paní K. je velmi štíhlá a sama se označuje za velice vybíravou v jídle. „*Já jsem v jídle hodně vybíravá, a proto máme omezený, já nevím třeba 20 jídel, jídelníček, protože já prostě spoustu věcí nejím.*“

Po ukončení základního vzdělání nastoupila paní K. na střední zdravotnickou školu. A po maturitě ve svých 18-ti letech šla pracovat do nemocnice jako zdravotní sestra na interní oddělení. V té době již pracoval v téže nemocnici její budoucí manžel, ale na koronární jednotce. Znali se tedy „od vidění“. Po jednom roce přestoupila paní K. na stejné oddělení, kde pracoval její budoucí muž. Tam se seznámili a navázali pracovní-přátelský vztah. Později zjistili, že si rozumí a navázali vztah intimní.

Než paní K. poznala svého muže, vždy se rychle zamilovala a vybírala si nevhodné partnery, kteří ve skutečnosti o vztah neměli zájem. Měla tedy spíše krátkodobé známosti, s jedním chlapcem „*chodila*“ přes rok. „*A potom jsem žila tak různě jako... po maturitě už, to už jsem potom žila takový jako bych řekla trošku bohémský život, jako kluci mě vždycky zajímali. To bylo takové, střídala jsem partnery, nějak jsem to neřešila... a vždycky říkám: potom mi Pán Bůh poslal manžela do cesty, protože nevím prostě, kde bych skončila, jak bych dopadla, vždycky říkám: jako fénix jsem se odrazila od toho dna.* (úsměv) *Jo že fakt jako ten manžel jako byl prostě takový jiný.*“

Paní K. svými rodiči k víře vedena nebyla, akorát v dětství si vzpomíná na chvíle s babičkou, která byla silně věřící katolička. „*Babička, když jsem byla dítě, když jsem za ní jezdila, tak vlastně vždycky se se mnou večer modlila a brávala mě s sebou na mši, a vždycky jsem věděla, vždycky jsem říkala: ten kostel mi voní jako jo, že* (úsměv) *mi prostě vždycky voněly kostely.*“ Poté se o duchovní život nezajímala, do doby než poznala svého

muže. Na rozdíl od pana K., který vyrůstal v silně věřící křesťanské rodině. „*Poznala jsem ho v době, kdy taky trochu, jak kdyby vždycky říkám poodstoupil od toho Pána Boha... Taky tady měl nějaké holky jako, a poznali jsme se v té době, ale potom jako on vlastně nějak říkal, že už ho to nebaví, jenom tak se scházet, že by už chtěl partnerku na celý život a že je věřící, to jsem na něj vykulila oči... no a tak nějak jsem říkala: ty mě to nevedí... říkal dobře, tak teda začneme spolu chodit.*“ Po zhruba tří měsíční známosti se tedy spolu dohodli, že sexuální vztah ukončí, a navážou vztah vážný podle zásad katolické církve a paní K. přijala víru. „*A tak jsme se dohodli, že teda začnem spolu chodit, takže jsme přestali spát vlastně i spolu, přestali jsme kouřit oba dva.*“ Za 10 měsíců se roku 1994 v jejích 22 letech vzali.

Pan K., 54 let

Pan K. je přátelský, sdílný a sympatický muž. Působí inteligentním, sečtělým a upřímným dojmem. Svou paní pěkně oslovuje, mluví o ní velice hezky, ale otevřeně. Hovoří spontánně, bez latencí. Odpovědi jsou smysluplné, přiléhavé a velice obšírné. Velmi rychlé tempo řeči, občas proto polyká slova. Výraz obličeje i gestikulace je přiměřená. Během rozhovoru byl klidný, z počátku mírně nervózní; dále lucidní, orientovaný, myšlení je koherentní, psychotické fenomény nejsou přítomny.

Život před svatbou pana K.

Pan K. se narodil do křesťanské rodiny. Pochází ze dvou dětí, má o čtyři a půl roku staršího bratra. Rodiče se k dětem chovali pěkně, ale v jistých ohledech puritánsky. Bylo to jejich první a také poslední manželství, nerozvedli se, velmi se však mezi sebou hádali, což pan K. těžce nesl. „*První manželství, první a taky to bylo jako tak nějak bych řekl, že to bylo tak nějak tím, že to bylo církevní sňatek, takže to... zuby nehty se snažili jako teda udržet. Oba byli věřící, jako maminka byla věřící a tatínek jako konvertoval... U nás doma rodiče se šíleně hádali jako jo, že já jsem to strašně těžce nesl, oni se prostě enormně, to bylo, ne nepamatuji si, kdy byla taková nějaká, to byly takové vzácné chvíle, když jako tam byl nějaký soulad, tak jsem si říkal, že toto bych nechtěl dětem nikdy jako... navodit takovou atmosféru...*“ Matka pracovala jako účetní, otec vyučen opravářem šicích strojů, poté pracoval jako technik. „*Maminka dělala jako mzdovou účetní, tatínek dělal, byl vyučený opravář šicích strojů, potom prodával někde v obchodě a potom, jak jim to*

znárodnili, tak dělal na vědecko-výzkumném ústavu jako takový technik na zkoušení výbušnosti důlních zařízení. “

Po ukončení základního vzdělání studoval pan K. na gymnázium a poté vysoké učení technické se zaměřením na lékařskou elektroniku. Po ukončení studia byl rok ve výkonu vojenské služby a poté nastoupil do zaměstnání. Z důvodu pracovní příležitosti pracoval pět let ve svém oboru v nemocnici v jiném městě, po té se vrátil do svého rodného kraje a nastoupil do nemocnice tam. Zde pracuje dodnes a také se seznámil se svou budoucí ženou. Vážný vztah před paní K. neměl. Po roční známosti se s paní K. ve svých 35 letech oženil.

Život po svatbě manželů K.

Manželé K. prožili šťastné líbánky. Po svatbě bydleli u rodičů paní K., jelikož ještě neměli vlastní byt. Pracovali a nyní opět pracují společně v jedné nemocnici. Paní K. jako zdravotní sestra, pan K. jako biomedicínský inženýr. Přibližně za 2 až 3 týdny po svatbě podstoupila paní K. akupunkturu kvůli silným bolestem zad. Při tomto lékařském zákroku však začala pociťovat silnou nevolnost, bolest a nebyla schopná si zavolat o pomoc. I když akupunkturu u stejného lékaře podstoupila již v minulosti, nic podobného se jí dosud nestalo. Paní K. popisuje, že díky tomuto špatně provedenému zákroku se změnilo její vnímání na svého muže, zejména v sexuální oblasti. **Paní K.:** *„Jsem šla na rehabilitaci, kde mi pan doktor, už to nebylo poprvé, píchnul akupunkturu do ucha, něco do žíly, nějaký kofein s mezikainem mi píchnul, zadělal za mnou plentu a prostě nějakou dráhu mi napíchnul jo, že jsem nemohla mluvit, nemohla jsem ho zavolat, to jsem myslela, že už tam asi umřu. Jo ale slyšel moje vzlykání tak přiběhl, vytáhl mi rychle ty jehličky, takže fajn, odešla jsem normálně do práce. A vlastně když jsem přišla do práce, kde pan K. taky dělá, tak jsem zjistila, že se na něho dívám jako na kus nábytku a ne na mého manžela. “*

Tento okamžik odstartoval ve vztahu manželů K. hlubokou krizi. Paní K., i když v minulosti problémy tohoto charakteru nikdy neměla, zcela ztratila sexuální apetenci i motivaci nějakým způsobem tuto situaci řešit, nebo o ní alespoň mluvit. **Paní K.:** *„Jo takže to byl ten zvrat, kdy prostě začala být šílená krize, prostě já jsem, prostě jsem se stala frigidní jako, jo díky tady tomuto zásahu, prostě úplně něco hrozného, šíleného. Jako teď jak vlastně už jsme schopni o tom mluvit, díky těm „snoubencům“ (manželské kurzy) všechno jo, ale bylo to něco hrozného. Žili jsme vedle sebe jako bratr a sestra a já jsem to odmítala řešit. Potom jsme měli nějaké slabé chvílky, já jsem měla slabé chvílky, když jsme*

počali prvního syna, jo ale jinak prostě, prostě těch hodin probrečených, kdy jo já jsem to nebyla ochotná řešit, mě to přišlo jak normální jako jo, já jsem akorát nechtěla, ať se mě prostě dotýká, ať se o tom baví, nechtěla jsem se líbat, nechtěla jsem vůbec nic.“

Pan K. tuto situaci samozřejmě velice těžce nesl, a to zejména právě kvůli nulové komunikaci o tomto problému. Cítil se odstrčený a sám. **Pan K.:** *„Ten problém vznikl jako ne ani to, že tam byla, ale že prostě ehm... že člověk bere jako toho partnera, že to je ta nejbližší bytost na světě, se kterou by měl všechno řešit, a že vlastně tam vznikl takový problém, že manželka tady tuto věc řešit nechtěla, protože se o tom nechtěla vůbec bavit. Takže já jsem tam cítil velice, že jsem byl prostě na to sám a, že prostě nechtěl jsem to s nikým jiným řešit a to co bych chtěl řešit s ní tak se nedalo, čili jsem to velice, velice, to byly takové krušné chvíle, které člověk jako musel prožívat a tam třeba mi jako to, ta víra jako skutečně pomohla, protože bez toho si myslím, že bychom určitě jako spolu nezůstali... Prostě jsem věděl, že i kdybych to řešil nějakým jiným způsobem, tak že určitě bych nebyl v životě už šťastný... Takže jsem se snažil ten problém vyřešit a nějak s tím pokračovat, ale problém byl v tom, že to byla taková situace, že člověk nevěděl, jestli jí to bude trvat rok nebo 10 roků nebo tak, a jestli manželka bude někdy vstřícná vůbec třeba se mnou o tom hovořit nebo ne.“*

Přes tyto značné obtíže se manželům K. narodil rok po svatbě první syn. V období těhotenství paní K. bydleli nakonec manželé odděleně, paní K. u svých rodičů, pan K. také, a svou ženu navštěvoval. Paní K. to velmi vyhovovalo, panu K. už mnohem méně. Po narození syna se přestěhovali do společného bytu o velikosti 3+1, kde žijí doposud. Paní K. pečovala o dítě, pan K. chodil do zaměstnání. Počátky společného soužití a péči o syna popisuje paní K. jako problematické. **Paní K.:** *„Teď manžel byl celý den v práci. Nechtěl, aby u nás někdo byl! Nějaká maminka to neexistuje. Prostě budem tam sami dva a on bude chodit do práce, bude chodit až večer. Já jsem byla vysílená, no prostě nevrátilo bych to ani za nic. (smích) Jak si na to vzpomenu... A on kolikrát, jak přišel domů z práce, já jsem prostě: odcházím, třískla jsem dveřma a šla jsem k našim. Jo protože jsem věděla, že už tam nemůžu být...“* Dva roky poté se jim narodila dcera, paní K. zůstává s dětmi doma do dceřiných čtyřech let. Poté paní K. pracovala 10 měsíců ve svém oboru jako zdravotní sestra na gastroenterologickém oddělení.

Postupně začali manželé K. problém společně řešit. Rozhodli se začít navštěvovat sexuologa. **Paní K.:** *„To bylo šílené a postupně to tak nějak, jak kdyby se zlepšovalo. Vlastně jak se Tereška narodila, tak jsme si našli sexuologa, ten mi v podstatě řekl, co bych chtěla, že mám během dvou let dvě děti po sobě, plně kojím, prostě porod jsem měla těžký,*

tak říkal, že jsem na tom stejně jako každá jiná ženská, že nemám chuť se milovat. Ale prostě my jsme věděli, že prostě tam byl řez, který to prostě utnul.“

Po pěti letech od svatby je napadlo vyhledat jiného lékaře, odborníka přes akupunkturu, který by jim mohl v této věci pomoci. **Paní K.:** „*Postupně se to spravovalo, potom jsme si našli i nějakou paní doktorku přes akupunkturu a ta mi řekla jako jo, že mi to věří, protože každý říkal, že to je nesmysl, že mi to nemohl jako tou akupunkturou narušit tu dráhu jo. Ale ona mi to uvěřila, akorát říkala, že už tam jdeme docela pozdě, asi po těch pěti letech od té svatby, že vlastně já už mám v mozku vyježděné, že k tomu milování takhle přistupuju, že prostě se nevzruším, že mi to nic nedělá, že vyloženě k tomu přistupuju jenom z povinnosti, abych jako si splnila svoje. Říkala, že to je špatně, že si prostě na to musím udělat prostředí, intimus, světla, svíčky všechno jako jo.“*

A přibližně za další rok začali manželé K. jezdit pravidelně každý rok na manželská křesťanská setkání, která dle jejich výpovědi jim oběma velice pomohla. Po zhruba pěti letech se shodli, že jim to již nic více nepřinese, a že jezdit přestanou. Přibližně před pěti lety byli požádáni, aby pomáhali v místní farnosti s přípravou snoubenců na manželství, kde se podle potřeby angažují do teď.

Přesto se v této souvislosti v období počátků navštěvování manželských setkání vyskytl v jejich vztahu další problém. Při probírání různých témat týkajících se manželství a zdůrazňování a otevírání vzájemné důvěry mezi manželi, pocítila paní K. velikou potřebu svěřit se svému muži s událostí, kterou mu ještě před svatbou zatajila. **Paní K.:** „*Já jsem mu byla nevěrná před svatbou, v době, kdy jsme spolu jenom, jakože chodili-spali. A brácha měl svatbu a tam byl nějaký policajt a prostě jsem se tam s ním vyspala. Jo prostě jak říkám, jak chlap na mě šáhl, tak konec prostě. A toto jsem mu řekla až po těch letech, v tom roce 2001, jak jsme jezdili do toho Kroměříže (manželská setkání), tak tam jsem nějak cítila, že prostě mu to musím říct, že prostě to jsem mu neřekla jo. Ve zpovědi jsem to měla všechno jo vyřešené, ale prostě mu jsem to neřekla... Jsem to tak cítila, že mi to tak zatěžovalo srdce... To fakt to jsme málem odjžděli z toho Kroměříže, to bylo šílené a to fakt vypadalo na rozvod. To bylo takové dost těžké období. Že říkal, že mi nedovede odpustit, to bylo fakt, to bylo šílené.“* Tuto informaci o nevěře paní K. v období před svatbou a její zatajení přijal pan K. velice těžko. Cítil se naštvaný, zklamaný a podvedený. **Pan K.:** „*Mě to jako dost jako překvapilo, že jsem prostě se cítil nějakým způsobem jaksi zklamaný nebo podvedený v tom... takže jsem začal mít pochybnosti jako, když teď se objevilo to, jestli se nemůže objevit ještě něco třeba dalšího, nebo tak... A do toho se tam ještě objevila jako objevila ještě jakási taková z mojí strany, že prostě, jak*

*bych to řekl, že (odmlka) se tam nějaká osoba objevila ještě, která nějakým způsobem začala na mně, a teď to všechno takhle jako v té, v tom kontextu, přesně tak jak jako tvořilo (nevěra), takže to bylo tenkrát taková jakási krize, kterou jsme podruhé takhle jakousi zažili a že se, že si myslím, že zase tehdy já bych tam nezačal nějaký kontakt třeba s někým, kdybych, kdyby to nebylo právě v tom období, kdy jsem cítil jakýsi takový podvedení a takové, prostě ten jakýsi ten ideál, za kterým člověk jde a teď si řekne, jsem si říkal jako tak, já jsem tolik jako jaksi pro ni vytrpěl, skoušel jsem to, i když to bylo takhle náročné a teď jsem jako se dočkal jakéhosi takového toho, takže jsem až cítil jakousi takovou snahu jako to nějakým způsobem oplatit nebo tak nějak v tom smyslu.“ Tato situace vyústila v nevěru ze strany pana K. **Paní K.:** „Skončilo to tím, že on mi byl nevěrný. A to si vzpomínám, to bylo úplně šílené, s nějakou sestřičkou, a že si to chtěl vyzkoušet, jak mi bude jo. A prostě jsem mu říkala: jak to můžeš srovnávat? Tam jsme prostě nebyli manželé a teď jsme manželé. A on to prostě chtěl vyzkoušet, jaké to bylo.“ I když to pro oba nebylo lehké, nakonec spolu situaci zvládli, vzájemně si odpustili a začali si opět důvěřovat.*

Další rok poté se jim narodilo třetí dítě, dcerka. A za následující tři roky se narodil jejich poslední syn. Paní K. šla opět na mateřskou dovolenou a byla několik let s dětmi doma. Nyní je v pracovním procesu rok a půl opět jako zdravotní sestra, a to půl roku na gastroenterologii, zbývající rok je na očním oddělení ve stejné nemocnici jako pan K..

Manželé K. k sobě pomalinku opět nacházeli cestu, jejich sexuální soužití se velmi zlepšilo, i když není zcela v normě.

18.1.1.2 Narativní rekonstrukce epizodického rozhovoru

Manželské fungování a srovnání postojů manželů K.

Manželské soužití

Rozdělení povinností v domácnosti

Na rozdělení povinností v domácnosti mají manželé K odlišný názor. Je to jeden ze zdrojů konfliktů mezi manželi. Paní K. byla velmi dlouhou dobu doma s dětmi a všechny povinnosti brala na sebe. Připustila, aby jak pan K., tak děti se do pomáhání s domácími pracemi nezapojovali. Nyní už paní K. chodí do zaměstnání, ze kterého se vrací až večer,

obdobně jako její manžel, dle paní K. rodina ale stále očekává stejný přístup jako dosud. Právě popisování manželů jejich přístupu k plnění určitých povinností se značně liší.

Pan K.: „*Tak tady možná trošičku je problém, že protože manželka byla dlouhou dobu doma, takže to automaticky nějak to... ale já se nebráním nebo nevzpírám žádné práci, ale vždycky vyžaduju po manželce spíš, aby mi řekla: je třeba to nebo, že asi mi chybí takový přímo ten vnik.*“

Paní K.: „*Je to určitě lepší, než to bylo, jako co chodím do práce... (Povinnosti jsou) na mě a jako když někdy zaukoluju děti jo, ale to jsou kecy... a prostě než abych to poslouchala, tak radši jdu a dělám to... Jako manžel třeba vysaje ten obývací jo, že třeba já vysaju to to to a on řekne, obývací mi nech. Jo tak to vysaje. Ale jako já vždycky říkám i s tím blbým nádobím jo, už minule na „snoubencích“ říkal: a ty mě nic nenecháš dělat ani do té blbě myčky dávat jo, tak říkal tak dobře, od teďka já budu dávat do myčky, já říkám dobře, no a zrovna v ten den se to tam nějak semlelo, že prostě už to chtělo zapnout, tak jsem to tam dala a zapla. Vidiš to, ty mě nenecháš. No a od té doby už zase uplynulo tolik vody... on pojí, ze stolu si to odnese a dá to na tu linku. A to já to říkám a on: o co se ti jedná, že to tam jenom dáš? O nic se mi nejedná. Má pravdu, je to blbost, ale je to blbost, která se sbírá. Vždycky říkám, sbírá, sbírá a potom najednou já vybuchnu.*“

Pan K.: „*Třeba jsem si vzal tak jako kuchyň, když vidím třeba, tak ji celou projdu a udělám tam po dětech trošku, aby se tam dalo existovat, ale jakoukoli činnost mi řekne, tak to udělám, ale nemám asi ten sám tu jako iniciativu, že bych... protože pořád to tak беру, že ona tam je jako paní domu, že má daleko větší přehled co, kdy, jak, kde, jo. Že jsem trochu třeba mimo, i když teď říkám, chodí už do té práce, tak asi taky už má tu hlavu zaplněnou něčím jiným, ale to je jediný možná takový nějaký problém, kdy se trošku někdy začneme nějak, nějakési třecí plochy vzniknou. Že já řeknu: kdybys mi... že neřekne nic a najednou vidím, že je našťvaná. Tak kdybys mi řekla na rovinu: jako podívej se to to to, tak já rád vstanu, jako udělám to jo, ale... protože někdy si něco chcu dodělat, řekne: já si to udělám sama jo, takže v tom je asi takový ten problém. Ale jinak cokoli jako, v té kuchyni to je potřeba jako udělat, vysát tak jako tak vysaju celý byt, jako takže v tom problém jako tak nějak nevidím.*“

Ačkoli jsou děti již velké a s těmito povinnostmi by pomáhat mohly, dle výpovědi paní K. „se jim nechce“, nemají v tomto ohledu žádný vzor „U nás to bylo něco jiného, tatka kmital, vařil, to to to... A u nich... chlap je na to aby vydělával prachy jo, a proto jsem se ženíl, aby to někdo dělal!“ a pan K. to po dětech nevyžaduje „je tam za toho hodného“.

System finančního hospodaření a rodinný rozpočet

Manželé K. hospodaří s penězi společně a mají rozděleny úkoly, mají společný účet, přičemž paní K. se stará o hospodaření týkající se domácnosti a pan K. o zaplacení všech důležitých poplatků.

Paní K.: „Máme společný účet, já nakupuji a tohle... já vůbec banking neovládám, to má všechno on, veškeré poplatky.“

Pan K.: „Tak to jsme nikdy nějak ne to, vždycky, nikdy jsme neměli nějak oddělené peníze, jeden účet, hned po svatbě manželka dostala platební karty od toho účtu, stejně já, a co potřebovala, tak koupila a měl jsem jako důvěru, že to jako nějak nezneužije, a kdykoli něco většího potřebovala, tak mi zavolala a domluvili, třeba do práce, domluvili jsme se.“

Ve finanční oblasti nemají mezi sebou žádné konflikty, vždy se na všem společně dohodnou. **Paní K.:** „Peníze ne, to určitě ne.“ (nebyli konflikty)

Trávení volného času

Manželé K. shodně uvádí, že společně tráví málo času, Pan K. je celý den v práci, paní K. nyní už také, a svůj volný čas tráví téměř výhradně s dětmi. Toto uspořádání jim zcela nevyhovuje a oba by uvítali mít více společných chvil jen sami pro sebe.

Paní K.: „Spolu jako skoro vůbec... Výjimečně jsou situace, že si fakt my sami dva zajdem. To nám třeba strašně chybí.“

Pan K.: „No tak toho moc není, ale tak třeba jenom, když si sedneme na sedačku a popovídáme si nebo takhle, protože někde zajít nebo tak, tak hold tolik času zase není.“

Oba popisují, že na tyto aktivity čas nemají, na druhou stranu pan K. i vidí jiná řešení, která by mohla pomoci v realizaci tohoto přání.

Pan K.: „Já si myslím, že bych i toužil po tom, kdyby toho bylo víc jako jo, že kolikrát říkám, tak jako máme přece určité priority a jako že někdy mi připadá, že nějaký já nevím úklid nebo tam udělat něco nebo to, přece není až tak důležité, že ta priorita by více měla být jako, jako více tady toto, takže to si myslím, že bych i snesl více toho času, kdybychom mohli spolu strávit.“

Společné záliby nemají. **Paní K.:** „My ani nemáme společné koníčky, mě aspoň nic nenapadá.“ Příležitostně si však rádi někam zajdou, např. na ples, sednout si na zahrádku. V létě společně s dalšími věřícími rodinami jezdí na dovolenou.

Letos spolu po dlouhé době strávili manželé K. o samotě wellness víkend, který se jim oběma velmi líbil. Shodně popisují, že prospěl jejich vztahu.

Paní K.: „*Ted' nám děti daly po tolika letech, dcera vymyslela, protože viděla, že to tam doma trochu skřípe, (smích) tak vymyslela nám wellness víkend. Bylo to úžasné. A fakt a užili jsme si to se vším všudy. A úplně to stačilo a tak jsme si povykládali o všem, protože není na to čas. Já jsem unavená, on je unavený. Pořád někdo něco chce, že my jako na sebe fakt nemáme čas... Manžel říkal, že zas musíme někde jet, jako že toto nám strašně pomohlo. Tam jsme si o hodně věcech vlastně povykládali a začal vlastně i potom následně na to hubnout. Jo vlastně, že předtím říkal, že prostě že neměl už proč, aby jako vypadal pěkně, že prostě schválně se přejídal.*“

Pan K.: „*Ted' nám děti na Vánoce ten wellness zaplatili jeden, takže to jsme jeli po dlouhé době, někde takhle jako byli, ale jinak...*“

Výchova dětí

Manželé K. mají celkem čtyři děti, osmiletého syna, desetiletou dceru, patnáctiletou dceru a sedmnáctiletého syna. Původně plánovali mít ještě početnější rodinu, a to deset dětí, ale jak **paní K.** uvádí: „*hned první syn nás z toho vyléčil*“. Když byly děti malé, pečovala o ně matka, otec chodil a stále chodí do zaměstnání. Otec se s dětmi učí. Manželé K. mají velmi benevolentní až liberální styl výchovy. Děti jim „*přerůstají přes hlavu*“, bývají vzdorovité, drzé, neposlušné, nepomáhají. Jak manželé uvádí, vyjma nejmladšího jsou všechny v pubertě. Výchovné potíže však měli s dětmi od mala.

Z rozhovoru s **paní K.** o dětech: „*Takže prostě každý má něco.*“ Nejstarší syn: „*My máme spolu strašně problematický vztah už od dítěte. Já jsem měla strašně špatné šestinedělí. Špatně pil, dost plakal... to bylo šílené a on spal jenom na rukách... a jenom jsem ho položila (pláč). Později „...si ubližoval, noční děsy měl, byli jsme aji u psychologa s ním“, nyní „pokud já po něm nic nechci, on je miláček, vycházíme spolu v mezích normy, ale pokud po něm něco chci, je konec, je zle, jsem ta nejhorší matka“.* O druhé dceři: „*takové problematické dítě, snaží se na sebe ve všem upozornit, je taková upozorňovací, a jak je někdo nemocný, tak ona si okamžitě taky něco přivodí, aby se o ní taky pečovalo. Ráno vstane, nebaví se s náma, odchází, třísknou dveře. Výjimečně se směje. Je hned naštvaná.*“ Třetí dcera: „*taková zvláštní, introvert. Zdraví asi teprv rok.*“ A poslední nejmladší syn: „*se začíná podobat nejstaršímu, takový ten vzdor, a když nebude po mojemu, tak já udělám tohle... Nejhodnější je nejmladší syn, i když je takový vzteklý, prostě tím že mi dává najevo tu lásku.*“

Paní K. uvádí, že v tomto ohledu je o trochu přísnější než manžel, a že musí řešit většinu výchovných potíží. Dává to do souvislosti s proječováním citů v její primární rodině a

ve své nynější. **Paní K.:** „A potom vlastně až jsem poznala manžela, tak najednou jsem zjistila, že tam je to všechno jinak, že si říkají. Anebo vlastně brácha od manžela, jak se choval ke své dceři, tak jsem si vždycky říkala, on je prostě nějaký chorý, že tam něco není v pořádku, ona mu seděla na klíně a on ji pořád hladil, tak jsem si říkala jo, a teď vidím, že to je normální... že ty holky potřebují jo... Taťka mě vždycky nosil „hopy“ jako na rukách, to vím, a až jsem měla tak 12, tak říkal ty už jsi dlouhá, běž na zem. (úsměv) Tohle mi asi chybělo, nebo chybělo mi, nedávali mi to tak... takže já jsem se musela učit to předávat svým dětem, jo proto u nás teď doma je asi, manžela je za toho hodného a já jsem tam ten kapo, který rozkazuje... ale tulím se a všechno.“

Výchova dětí je dalším ze zdrojů konfliktů mezi manželi. Jedním z velkých problémů je, že manželé K. nejsou ve výchově jednotní.

Paní K.: „Teď ji dovilil založit facebook, s tím jsem nesouhlasila, tatínek jí to založil. Tak ona nedělá nic jiného, přijde ze školy v jednu hodinu a je do večera, než někdo přijde, než ji někdo vezme notebook, tak je na tom facebooku jo.“

Pan K.: „Je pravda, že každý jsme asi zaměřeni na něco jiného. Já třeba jsem zase tak, že více je okřiknu, já nevím, když si neumyjí ruce, nebo když udělají nějaký, když prostě budou jíst a jídlo padat po zemi, tak to mi třeba vadí, to manželka třeba až, ta zase přejde. To samé u mě se v autě nesmí jíst, u manželky, tak tam prostě jí a vypadá to tam šileně jako jo. Takže v tom jsme... A manželka zase lpí na některých jiných věcech, že které já zase беру, jakože až nejsou pro mě třeba tak jako podstatné.“

Paní K. o zdravení dospělých osob jejich třetí dcery: „Já jsem ji vždycky za to kárala. Ona nezdravila. A to tatínek říkal: však na co by je zdravila, já jsem taky nezdravil. Tak já vždycky: víte, ona je nevychovaná, nezdraví.“ (smích)

Podle **paní K.** řeší výchovné problémy převážně ona: „manžel je tam za toho hodného... Asi spíše já, jak už nemůžu, tak už zavolám na manžela.: slyšels ho? Tak on se zvedne a jde to řešit jo nebo něco. Ale jinak ne, protože fakt s tím nejstarším třeba nemá cenu diskutovat, že prostě on je drzý a ještě jo a že už by mu třeba musel lisknout a to on asi nechce. Už bude dospělý, že... Ty děcka jsou naučené, že jdou se vším za mnou.“

Děti jsou mimo domov bezproblémové, obětavé a slušné. Nemají problémy ve škole, ani žádné jiné. V domácím prostředí cítí, že si mohou dovolit být vzdorovité. Že je to způsob, jak dosáhnout svého cíle. **Paní K.:** „Doma jak odhodí ten krunýř a vztekají se, nejstarší syn po mě křičí úplně... Já si myslím, že je asi dobře vychovávám. Rozmazlila jsem si je třeba v tom úklidu a na to se všechno nabaluje. Jinak doma se chovají jinak než u cizích.“

A pro mě je takové důležité, že cizí je chváli. Takže si říkám, tak něco jsme v nich zanechali. Vždycky já, ti jsou tak hodní a pomáhají a obětaví a prostě by se rozdali. Tak si říkám něco v nich je.“

Manželská komunikace a chování k sobě

Manželé K. mezi sebou dodržovali vždycky pravidla slušného jednání jak v komunikaci, tak i v chování. Na počátku jejich vztahu si stanovili tato pravidla a dodržují je.

Paní K.: „*Jo. Jo, to jsme si řekli už na začátku, že jo. Že to tak nejde. A neurážíme se navzájem: ty jsi celá tvoje maminka. To jsme si řekli, že taky ne, že oba dva to známe z domů, jaké to bylo. Ty urážky těch rodičů, nikdo za své rodiče nemůžeme. Takže to ne, a opravdu ani sprosté slova, nic.“*

Pan K.: „*Neuvědomuju si, že bych třeba manželku někdy nějakým způsobem nějak urazil nebo zesměšnil nebo takového něco, možná třeba nějaký nepovedený vtíp, ale ne, že bych ji chtěl nějak ponížit nebo to, to si myslím, že to ne... Ale to jsme vždycky říkali ještě v začátku, že nebudem se urážet a nebudem hlavně urážet rodiče toho druhého, že to jsou takové podpásovky... a to se nám celkem povedlo vždycky. To fakt si dávám pozor na to. Že bych použil na ni nějaké vulgární slovo, tak to jsem v životě nepoužil, nebo nějaké zesměšňující.“*

Na druhou stranu není příliš obvyklé si v rodině manželů K. za vzájemnou pomoc děkovat. Jak mezi manželi, tak ze strany dětí. Domácí práce jsou brány jako samozřejmost. Manželé K. mají v této souvislosti jiný pohled na situaci. Většinou jim to nevádí, někdy to postrádají. Pan K. má občas potřebu si o poděkování říci.

Paní K. o děkování manželovi: „*Jako on třeba to může úplně říct jinak, že on to může cítit jinak, jinak to, jo. Ale jak cokoliv udělá, něco, tak jako já se na to dívám: já to dělám furt, že a nikdo mi tady neděkuje. Tak jako nutím se k tomu. A kolikrát on si o to řekne: všimla sis, co jsem udělal? Tak vím, že nemůžu být: no ale já to dělám furt. Né jako, že ho fakt chválím za všechno. Nebo vždycky mi to nevyjde, protože někdy fakt jsem (rozčilená). Ale on se upozorní, tak fakt se snažím chválit. Jako děti no, jako děti no.“*

Pan K. o děkování jemu: „*Já myslím, že taky, že někdy si třeba o to řeknu jako, (úsměv) když něco udělám, tak potom řeknu jako: To bylo pěkné, že jako? A ona: už jsem ti poděkovala. Tak mi řekne a třeba to ani nezaregistruju, že to je tak nějak bez nějakého před tím avíza, abych zbystřil pozornost, že teď mi to tak... taky si o to někdy řeknu třeba ještě.“ (úsměv)*

Pan K. o děkování manželce: „*Tak to si myslím no, asi mohlo by to být častěji, ale třeba po obědě nebo tak pochválím, poděkuju, i děti, dětem řeknu jako jo, to bylo dobré nebo mamka to dobře uvařila nebo takového něco, tak to si myslím, že asi jo, nebo když něco, jo, tak to. To slovo děkuji si myslím, že tam se vyskytuje u nás jako jo no.*“

Paní K. o děkování jí: „*Já si myslím, že on taky asi. Já na to možná tolik neslyším. Jako taky asi děkuje, já sice teď nevím, za co by děkoval. Možná za dobrý sex. (smích) Tak to možná určitě no. To určitě... Za oběd právě u nás není ve zvyku. A tak to ne, to je výjimečné jo. Děti: to nebudu jíst. A nejstarší syn řekne, a já vím, že to nemyslí vážně, a on mi s kamennou tváří jo: to se nedalo žrát. A odejde. On řekne: sranda, ne. Prostě jako takové výrazy s kamennou tváří no. (úsměv) Tak tatínek někdy no, někdy když vidí, že jsem z toho taková no, řekne: maminko to je tak výborné. Ale to už je takové divadlo, že... Nevadí, snad jen to jídlo.*“

Co se týká vzájemné pomoci, je obdobná situace i s chválením. V souvislosti se vzhledem se však manželé K. chválí.

Paní K.: „*Tak jako snažím se, jako když něco udělá, tak chválím. Teď třeba, že hubne, tak to jsem fakt na něho tak strašně... Chválím jako... A jsem fakt na něho pyšná, že hubne, že jsou ty výsledky. To jako fakt, za to ho strašně chválím... Jestli mě on za něco chválí. Já fakt nevím. Mě jako nic nenapadá, za co by mě chválil. Asi jedině ten sex. To je pro ňho. On je takový i ten chválící typ. Že on je jako unesený jako by ze mě jo, že prostě pořád chválí moji postavu, s kterou já jsem pořád nespokojená. To on zase pochválí. To si myslím, že spoustu chlapů neumí.*“

Domnívám se, že manželé K. mají shodnou potřebu komunikace. **Pan K.:** „*Tak já myslím že, tak jsme na tom, že asi tak stejně jako. Vyhovuje no, ano nepřevažuje tam, že by.*“

Rádi si spolu povídají. Oblíbené téma je práce. Obdobně však jako u společného trávení volného času, také více společně komunikace o samotě by oba manželé uvítali.

Paní K.: „*Jako snažíme se... Jo i více. Že kolikrát začneme, teď nejmladší syn přijde, tak my už ho okřikneme, ale on se potom urazí a pak začne do všeho kopat jo. Že je naštvaný, že ho nechceme vyslechnout. Ale snažíme se, i třeba večer, jak nás něco to, nebo něco chceme probrat, tak fakt i pozdě v noci honem něco povykládáme. Že my rádi vykládáme, mě zajímá co on v práci, on tak možná nevím, co tak s holkama... takže já ho ráda vyslechnu.*“

Manželé K. se mohou navzájem se vším svěřit, nemají mezi sebou žádné tajnosti a důvěřují si.

Paní K.: „*To nevím, jako nějakou 13. komnatu asi fakt nemám.*“

Pan K.: „*Já si myslím, že jo. Že to jak jsme to před tou svatbou začali s tím, že jsme si komplet snažili všechno říct, takže to.*“

Manželé K. se hádají občas, uvádí jednou dvakrát do měsíce, někdy ani to ne a hádka jako taková trvá řádově minuty. Potíže v komunikaci pak ale nastávají v následující „tiché domácnosti“ a ve způsobu řešení konfliktů.

Paní K.: „*Jako tak ta hádka to není dlouho, potom máme spíše tu fázi toho nebavení se. Kdy já jsem asi víc ta, co se uzavře, nebo jak kdyby se urazí, a to ne že bysme se pohádali. To on vždycky říká: já to na tobě poznám, on vždycky: co ti je? A já: nic. A on ví, že se prostě něco děje. A já kolikrát nechcu s tím jít ven, nebo nechce se mi jít do toho, do té hádky, protože vždycky říkám, bojím se, že mě ukamenuje argumentama. Jo tak já to radši prostě nějak přehlídnu, nechám to zase vyšumět a neřeším to jo. Protože vím, že to je třeba nějaká blbost, která fakt je třeba blbost a proč se kvůli tomu hádat jo. Že jenom jsem naštvaná.*“

Pan K.: „*Většinou to má takový průběh, většinou to je tak, že se prostě to... a ještě se vždycky zeptám, jestli se něco stalo? Ne nic. A já už vím. (úsměv) A tak bych byl stokrát radši, kdyby řekla toto, tak bych řekl dobře, tak udělám to a bude klid.*“

„*... ale spíš se snažím pořád argumentovat a třeba i zesílit hlas jako v čem si myslím, že je ta věc tak.*“

Obvyklý průběh konfliktu je tedy mlčení paní K., následné opětování mlčení pana K., a pokračující tiché domácnosti. Na následný průběh usmírování a roli usmírovatele se pohledy manželů K. rozchází:

Paní K.: „*Já si myslím, že já, ale možná, že to je půl na půl. Protože mě to nebaví jako takové se nebavit jo. Že jo, že já to na něm vidím, že je naštvaný jo, že za to můžu já. Že jsem něco... tak já vždycky tak jako oklikama jdu... a vždycky vidím... a jak mu telefonuju třeba... (odsekává), a pak mu volám po druhé a už se snažím jo, a tak nějak se to snažíme pře... jo a už si říkám, už je zapomenuto. Ale ne, já přijdu domů a on se k tomu vrátí (smích), že prostě to musíme vyřešit. On to chce zase vyřešit. To už tak bylo odjakživa. A to mi vždycky vadilo.*“

Pan K.: „*Dlouho určitě ne. Jako já si to potom musím zase tak nějak srovnat v hlavě jako, abych sám se sebou si to nějak prošel... a dospěju k tomu, že kdybych zakotvil v životě někde jinde, tak asi by to bylo naprosto stejné, jako člověk si asi nevybere, prostě tak ten život jako je, tak zavírám za tím tím. A potom už to nechávám jako, ne že bych ji třeba*

neodpovídal, že už se tak normálně pomalinku začínáme, jako nejprve organizační věci jako, komunikovat že, jestli ten už půjde spát z dětí, nebo něco a potom to pomalinku přejde do takového toho a vidím, že není na mě teda... Ale dříve to bylo tak, že jsem skutečně spíše já jako chodil vždycky, anebo že jsme to oba převedli v takový nějaký žert a teď si myslím, že manželka trošku, že teď je taková trošku vyhořelá, bych řekl (úsměv) z té práce a to, že tady jako nemá tu energii, aby to tak nějak převedla, takže... že bychom to přešli tím, že uděláme společný žert, to už tak si myslím dlouho nebylo. Ale buď to tak nějak pomalinku zase z nenadání jako, bez toho že by někdo řekl: promiň; nebo tak, a najednou se začneme spolu bavit a vidíme, že vlastně se nic nestalo. Ale to už by muselo být něco velkého jako, abysme tak nějak přišli a řekli... Protože tam jako není, že by někdo někoho nějak urazil jako jo, že by cítil vinu, že... ale spíš ten pocit, že jsme měli každý na to jiný názor a že jsme se v tom neshodli, že. Až to vyšumí, tak potom postupně zase tak nějak k tomu dojdeme... To když před tím byly, tak to jsem kolikrát přišel a řekl jsem: tak podívej se, už to nemá cenu, abychom se takhle... tak já se ti omlouvám, jestli nějaký takový ten byl, já jsem nemyslel... Takže to manželka na těch manželácích (manželských setkáních) uznala, že třeba s tím jsem většinou přišel jako já, aby se to jako nějak...“

Mezi nejčastější příčiny konfliktů patří domácí práce a výchova dětí.

Paní K.: „Tak já si myslím, že to jsou děti. Já myslím ty děti a potom třeba fakt to pomáhání jo, na které já vždycky narážím tak nějak oklikou, tak jakože prostě... A proč si neřekla? Jo a mi to přijde jako že: proč bych měla říkat? Jako že je večer, ten V je devět hodin, já prostě v té kuchyni něco dělám, a ten V tam usne v těch slipech s neumytýma zubama... Proč si mi to neřekla? Tak říkám: tak ty tady sedíš vedle něho, vidíš ho a to je vlastně co druhý večer by se dalo říct jo, tak to mě přijde, proč bych to pořád měla říkat. Mě taky někdo říká, uvař? Takže to jsou fakt takové... na jednu stranu jsou to kraviny jo, ale na druhou stranu to mě dovede nažrat jo. To je furt dokola.“

Pan K.: „Tak to by bylo asi to rozdělení těch těch (domácích povinností) a to, že najednou vidím, že se něco stalo a neřekne co a místo toho... a opakovaně. Takže to je asi taková nejčastější příčina.“

Během skupinového rozhovoru seděli manželé vedle sebe a pan K. svou ženu držel. Má společná otázka je nezaskočila. Naopak mě překvapilo, že již spolu tuto hypotetickou situaci řešili, a tak již znali vzájemně svá stanoviska. Paní K. zastávala tolerantní postoj, pan K. spíše naopak. Přestože měli oba dva jiný názor, dokázali o tom bez jakýchkoli

problémů spolu hovořit. Diskuse směřovala spíše ke změně stanoviska pana K. Pan K. uvedl, že by to bylo vhodné, ale obtížné a potřeboval by k tomu čas.

Emoce v manželství

Láska

Manželé uvádí, že se mají stále rádi. Oba cítí také náklonnost druhého partnera vůči sobě. City manželů K. mají kolísavý charakter. Domnívám se, že pan K. má vyšší potřebu lásky, intimity a blízkosti než paní K., a že mimo jiné toto neuspokojení potřeb má za následek prožívání určité disharmonie ve vztahu.

Pan K.: „*Tak, teď bych řekl, že je to takový, takový, nejsem jako, že bych byl úplně zapálený a to, ale že je to takový zdravý, bych řekl lepší průměr, že prostě jsem rád, že ji mám, jsem rád, když se chytmem za ruce, když si popovídáme, když si z práce vzájemně zavoláme, když něco spolu řešíme, tak takže bych řekl takový lepší průměr jako jo. Že určitě to není pod tou osou někde, a na těch manželácích (manželských setkáních), že se to tam jako, že to přispělo k tomu, že se to tam, hlavně tady po tom, že se to tak nějak jako, šlo do těch kladných hodnot a samozřejmě že to vždycky tak nějak ochladlo, že různé závazky vždycky byly, že vždycky si budem dělat nějaké konzultační, teda diskusní večery nebo tak nějak, a to, tak nějakou dobu to šlo, ale potom už zase ne. Ale teď už je to takové, taková jakási, že už se natolik známe, že necítím, necítím tam nějaký problém a jsem tak jako bych řekl vnitřně spokojený. Že nemám nějaký, že bych toužil po něčem a nedostávalo se mi toho nebo takhle.“*

Paní K.: (povzdech) „*Jako že, jako je to asi jak kdy. Jako vím, že bych nikoho jiného nechtěla jo, vždycky si říkám, jako jak je nejhůř: Bije tě? Nebije. Nosí ti peníze? Nosí. (smích) A to je prostě, jako je to tak. (úsměv) A potom jo, jak člověk někdy vidí ty chlapy v tom kostele, tak si povzdechne, a pak zas vidí někoho, a řekneš si: no, Pane Bože, děkuji Ti za H. (smích) Takže je to takové, no prostě my nejsme v té fázi té zamilovanosti, že, ta není. Prostě mám ho ráda. Jo, mám ho ráda. Někdy víc, někdy míň. Někdy se taky tak nad tím zamýšlím, ale prostě vím, že ho mám ráda.“*

Z těchto rozdílných potřeb pramení neshody ve vzájemném projevoování citů manželů K., a to jak ve způsobu, tak v četnosti. Manželé si příležitostně říkají, že se mají rádi, obvykle na popud pana K.

Pan K.: „*No tak myslím si, že mě má rád, jakože určitě. Protože on tak jako někdy vždycky: a kolik ty mě máš ráda? A někdy se tak jako bavíme... Jo, on si řekne. Jo, že to*

chce slyšet. Na tom wellness, tam úplně, tam pořád jako bysme si to říkali. On mi to asi více říká, než já jemu. “

Pan K.: *„Tak vím, že ona je v sobě má, ale že je asi nedovede někdy tolik projevít jako. Jo, takže to jsme třeba na tom wellnessu, jak jsme byli, tak jsme si dlouze o tom popovídali, měli jsme čas, tak to uznala, takže jsme si dali jakési takové nějaké, jak tomu předcházet, jak to. Samozřejmě že už zase jsme se dostali do toho, tak ten čas na to není atd., takže já vím, že prostě mě má ráda, jako to vím, ale někdy bych potřeboval asi, aby to více dala jako najevo. “*

Také popisování způsobu, jak by si druhý partner představoval projevovat city, se v některých ohledech liší.

Pan K.: *„Aby to jakýmkoli způsobem, verbálně, aby když projde kolem mě, aby se na mě podívala a usmála se třeba, to mi stačí jako jo, že když sedím a vejde do obýváku a podívám se a vidím, že ona se pohledem dívá jinde, jako kdybych já tam neseděl, a projde. Tak to cítím jako takové jako, že si říkám: tak přece to takové v ní není, tak jako jestli se něco stalo, nebo to? Čili to by mi stačilo jenom prostě, když projde kolem a vím, že se na mě usměje, takže nějak se ujistím, že je všechno v pořádku a že, prostě udělá mi to dobře jako jo. Takže někdy to postrádám jako jo, ten její vnější projev ... Jakýkoli, slovní, pohledem, verb... abych měl jakou tu zpětnou vazbu, že se na mě nezlobí, že se něco nestalo nebo tak nějak a že i mě to jako jaksi dobří baterku tím, že když to tak vidím tak vidím ten soulad jako ten bezproblémový jako vzájemně harmonický ten, tak mi to dělá dobře a jako to a že to i když vím, že třeba proti mně nic nemá, že to a že nemám tu... tak mi to chybí jako jo no. “*

Paní K.: *„No tak vím, že když bude sex jako jo. Že to je prostě pro ňho jo, že to je prostě pro ňho úplně to maximum, co můžu pro ňho udělat. Já kdysi jsem se mu snažila vždy kupovat nějakou tu čokoládku a zjistila jsem, že to je opravdu zbytečné. (Obejmutí) asi chce, asi mu to nestačí jako, to co já mu nějak nabízím... je fakt, já jsem takový ten pracující typ. Já vidím, že tam leží něco, to a já jdu a furt jo. Ale jako oproti tomu, co to bylo po té svatbě nebo v nějakém tom období, tak teď je to úplně bych řekla jako, jako dobré, mě to tak třeba stačí, já bych to ani víc tak nepotřebovala. Pro mě je to fakt ta práce. “*

Pan K.: *„Tak asi většinou to je tak, že to co čekám od toho druhého, takže to dělám stejně, že. Takže asi to, že prostě když jdu kolem, takže třeba se ji snažím obejmout nebo že to a, ale vím, že ten její jazyk lásky je asi trošku, trošku jiný, že. Že ona spíš by jako třeba v tom*

něco udělat doma nebo jako takhle jo, a to už zase tady narážíme na to, že to, že mi by víc vyhovovalo, třeba ta blízkost, ten kontakt, chytnout se za ruku, obejmout se a něco si pěkného říct nebo tak, takže to by mělo, a vím že ten její jazyk prostě... začne sobota ráno a třeba zazní otázka: Co dneska budeš dělat? (smích) Jo a to už vím, jako že mě má ráda, ale že tam je trošku podmínka jako (smích) A co ty budeš dělat? (smích) No, takže pořád má pocit, že by prostě měla být nějaká činnost a když se nic nedělá, tak že to je promarněný čas jako jo.“ (úsměv)

Sexualita

Sexuální soužití manželů K. má složitější charakter. Dva až tři týdny po svatbě manželů K. probíhalo sexuální soužití bez sebemenších obtíží a rozlad. **Paní K.:** „*Jo úplně všechno, že i když jsme bydleli u našich, protože ten byt jsme jako vlastně ještě neměli, tak to bylo úplně super, že to bylo takové, museli jsme se omezovat a všechno jo, ale bylo to úžasné.*“ Poté bylo důvodem hlubší manželské krize. Určitým způsobem se vyvíjí. **Paní K.:** „*Tak tak nějak postupně jsme se z toho společně dostávali a teď jsme tam, kde jsme jako jo, že takhle teď nám to už vyhovuje. Problém je v tom, že jsme chtěli vstoupit do téže řeky, ze které jsme vystoupili, a to prostě nejde. Jo že prostě už jsme po těch čtyřech dětech, je to prostě, už ta sexualita je tam, kde je, že ta chuť se postupně vytrácí jo, ten zápal do toho, že to už prostě není to, co to bylo. Jako ale asi nám to vyhovuje.*“

Manželé na tom pracují. Jsou více otevření společné komunikaci na toto téma. Manželé K. jsou se svým sexuálním soužitím spokojenější než v minulosti.

Paní K.: „*Jako bylo by to krásné, někdy to v sobě cítím, že prostě a vždycky jak se třeba vzbudím s tím pocitem, že se chcu milovat, tak vždycky toho manžela budím jo, protože je to prostě krásné, jo že prostě to cítím, že to takhle prožiju, protože většinou je to vždycky fakt takové nějaké, že už jsem ráda, že už to mám zase za sebou jo... Na druhou stranu si vždycky říkám jsem líná jo. Že jsem líná do toho vůbec jít a potom jsem ráda, že ten manžel mě ne „donutil“ jo (úsměv) a cítím, že se to ve mně rozlívá a že jsem vlastně taková blažená a jsem ráda, že jsem do toho šla... Že prostě není tam ten ohýnek té vášně, kterou prostě jo... vždycky jsem to byla já, která se třeba chtěla milovat jako jo, nebo prostě vždycky jsem... a teď jako že, je to takové nějaké divné.*“

Pan K.: „*Já myslím, že jsme, já jsem spokojený, protože zase, když jsem si uvědomil, že tehdy po tom problému člověk pořád čekal, že se musí vrátit tam, kde tehdy došlo k tomu nějakému useknutí. A když jsem se smířil s tím, že prostě nějaký čas uplynul a že už*

nemohu vstoupit nohou do téže řeky jako, a že prostě teď jsme tady a takhle jsem to přijal, tak teď si myslím, že jsem naprosto spokojený a nic víc neočekávám jako. “

Paní K.: „*Jako jsem. Jako určitě on by pro to udělal maximum. Je to prostě o tom prožitku, že to prostě není, tak jak to prostě bylo kdysi... Je to takové jako zvyknout si na to, pořád si zvykám a jsem strašně vděčná za to, když někdy se probudím a prostě něco jiného se ve mně děje, tak se okamžitě snažím toho využít.*“

Důvodem rozlad v této oblasti je rozdílná potřeba četnosti sexuálního kontaktu, a to konkrétně ztráta apetence paní K., kterou manželé přičítají vedlejším účinkům akupunkturního zákroku. **Paní K.:** „*Jo ale toto mi udělal (akupunkturní zákrok), že já jsem prostě úplně ztratila chuť na toho manžela a cokoliv a znám své tělo, jaká jsem byla před tím jo, že se to tak stalo, že prostě jsem věděla, že kdykoli jsem viděla chlapa, že cokoliv, tak jsem věděla, že začínám, že mozek se mi vypíná a začínám přemýšlet úplně jiným orgánem, úplně jinou částí těla jo. Takže jsem věděla, že to co se stalo, že prostě tam je ten řez, který trvá.*“

Rozdílná je také výpověď manželů K. týkající se aktuálního vyrovnávání se manželů s touto odlišnou potřebou četnosti sexuálního styku, ať už zapříčiněná skresleným vnímáním paní K. manželova chování nebo v ne zcela přesné výpovědi pana K.

Paní K.: „*Mě by třeba stačilo, takové to obejmutí, což už teď taky někdy je, obejmutí jenom tak, nebo že ležíme jenom tak, s tím že nechce po mě ten sex. Což nedá se, protože s tím, že toho je třeba tak málo... proto to víc požaduje jako. Kdyby to bylo více, tak by se klidně se mnou objímal a bylo by mu to jedno... My totiž máme i rozdílné jazyky lásky jo. Pro mě je to ta práce, kterou on odvede, což právě moc často není, a pro ňho je ten sex. Že abych se tam natřásala v nějakém prádelku a dělala mu nějaké služby, tak to bych byla úplně ta nejlepší. A vidím to a to se i odráží ve všem ostatním. Že když vím, že něco jako i bylo, tak on je úplně jiný a nedělá mu problém něco udělat, co já mu jako vytknu nebo že ho o něco poprosím. Ale sotva to není a to, tak hned je oheň na střeše,*“ (když paní K. chce po manželovi, aby pomohl s domácími pracemi).

Pan K.: „*Jo, jako určitě, určitě jako. Já nijak nenaléhám, zeptám se jako, jak, jestli to, a když řekne, že jo, tak jo, a když řekne, že ne, tak řeknu, dobře nevádí. Jako ptám se tě jako jenom to, akorát jí řeknu jako, když budeš chtít, tak mi řekni příště ty, ať jo, ať já pořád na tebe jako (úsměv) ne to... Tak určitě, určitě, třeba kdyby to bylo podle mě, že by to bylo častěji... ale když to bude 10 x míň často, tak prostě svět se neboří.*“

Co se týká způsobu, panuje u manželů K. shoda. Sexualita manželů K. je výrazem jejich vzájemné lásky a citů.

Manželé spí ve společné posteli, z počátku se pan K. tulí, po té na popud paní K. spí každý na své straně lůžka. **Pan K.:** „*Tak spíme vedle sebe, no tak. Většinou manželka chodí dříve spát, že protože ona jako... Ona si jde lehnout a já třeba ještě něco dělám na počítači, a tak když jdu spát, tak se třeba k ní přitulím, dám jí pusku, i když je (ona) to v polospánku a chvílku jsem třeba u ní přitulený a kolikrát řekne: já potřebuju trošku prostoru. Já říkám: potřebuješ prostor; tak se trošku odsunu a lehnu si na levý bok jako jo nebo tak jako... Mi by vyhovoval třeba, ten kontakt by mi vyhovoval jo, ale není to, že bych jako na tom nějak...“ (trval).*

Manželské klima

Nálada v manželství bývá proměnlivá. Konflikty se točí kolem ústředních témat manželů K.: pomáhání s domácími pracemi a výchovou dětí pana K., následné mlčení paní K. Sexuální soužití nikdo z manželů otevřeně neuvedl, paní K. však popsala, že se domnívá, že vidí, že se jejich sexuální soužití odráží i ve všem ostatním. Kvůli hádkám manželé neopouští domácnost. Příležitostně se spolu rádi smějí. **Paní K.:** „*Mám ráda, jak dělá legraci. Mám ráda, když se směje. Jo když děláme společnou legraci, tak to mám ráda. Jako není asi tolik času na to smání. Ale že někdy fakt se spolu upřímně zasmějem.*“

Manželé přiznávají, že si občas vzájemně „lezou na nervy“.

Paní K.: „*Jak už si lezeme na nervy tak už potom skončí nějakou tou hádkou asi. Já si teď myslím, že teď je delší dobu klid, možná že ne jako, ale teď si fakt nic nevybavuju.*“

Pan K.: „*Tak to je zase pořád dokola, se točíme kolem jedné věci. To mě vždycky jako dovede trošku tak jako... si říkám, kolikrát jsme už o tom mluvili a připadá mi to, jako kdyby mě tím chtěla za něco trestat nebo to, že najednou z ničeho nic, před pěti minutama se normálně bavíme a za pět minut najednou vidím, že se něco stalo. Já nevím co. A zeptám se a nic. Takže to je takové, jako kdyby mě prostě chtěla za něco trestat... Si vždycky říkám: proč nebo co tím sleduje nebo proč to dělá? Tak to mám takový pocit, že mi to leze na nervy.*“

Rozdílný pohled na určité běžné věci denního života může občas zhoršovat manželské klima. **Paní K.:** „*On neuznává seriály v televizi, on by se díval na to, a já si klidně pustím Ulici. Už bylo období, ale to už se myslím, no nevím, že kolikrát, jak vím, že jde do obýváku, že přepnu. Jo že si říkám, to mi nestojí za to, tu přednášku, co bych si vyslechla*

jo. A holky jak se na něco dívají a manžel jak má k tomu prupovídky, tak aji ta desetiletá dcera právě je kolikrát už úplně vzteky bez sebe. A on rýpe a schválně komentuje. Já vím, že to jsou stupidní seriály, ale prostě já sedím a vím, že nemusím přemýšlet... Takže prostě je to takové. On je takový fakt, on je strašně chytrý, vzdělaný, takže on prostě se na takové... Nebo Evropu 2 poslouchat, tak to úplně. A já si vždycky ráno poslouchám, do šesti a v šest vím, že musím vypnout, že už tam nastupujou ti dva... že prostě kdyby přišel do kuchyně, tak řekne: můžu to vypnout? (naštvaně) Já: jo vypni to. Jo že prostě má... takže prostě to jsou takové rozdíly.“

18.1.1.3 Dílčí závěry analýzy

Manželé K. se mají stále rádi a jejich manželství je stabilní. Domnívám se však, že pan K. má vyšší potřebu projevení citové náklonnosti, prožívání sdílení, blízkosti a intimity, a také potřebu větší komunikace než jeho paní. Toto neuspokojení potřeb přispívá k prožívání určité disharmonie ve vztahu, a na tomto základě city pana K. ochladly a kolísají kolem průměru. Manželské klima bývá proměnlivé, někdy napjaté. Manželé mají s dětmi určité výchovné potíže, nejsou ve výchově jednotní, což někdy vede ke konfliktům. Klíčové téma, které se objevuje v průběhu celého životního příběhu, je sexualita a rozdělení povinností v domácnosti. Toto jsou hlavní příčiny nižší manželské spokojenosti a proměnlivé nálady v manželství u obou manželů. V průběhu manželství se v jejich vztahu vyskytly dvě krize, a to záhy po svatbě, a po sedmi letech manželství. První byla způsobena ztrátou sexuální apetence paní K., druhá vzájemnou nevěrou.

Je velmi dobře znát, že manželé K. na svém vztahu intenzivně pracovali a prošli terapií, jelikož dokážou o problémech v jejich vztahu upřímně a otevřeně hovořit. Také jsou dobře informováni o manželských úskalích a o technikách pro zlepšení manželské komunikace a tím i jejich vzájemného vztahu. Manželská komunikace včetně vzájemného odhadu, co si patrně druhý partner o manželské situaci myslí, je velmi dobrá, pokud se netýká klíčových témat. Manželé se k sobě vždy snažili pěkně a slušně chovat. Významně je spojuje víra v Boha, a to určuje směr jejich životům. **Paní K.:** „Jedině modlitba ho držela nad vodou, jinak že bysme byli učité rozvedení. Že určitě bysme spolu nezůstali.“ Oba manželé si nejvíce ve svém životě sestupně cení: Boha, partnera a děti. Pan K. připojuje na poslední místo ještě práci.

Paní K.: “Asi, že mám i toho Boha jako, že to taková moje berlička, že kolikrát, když už nemůžu, tak vím prostě, že si s ním pokecám.“ (úsměv)

Pan K.: „Tak asi to že člověk má ten jakýsi duchovní pohled na ten život jako jo, že mi je jasné, že spousta věcí bych asi daleko hůř jako řešil a snášel a překonával, pokud by to bral člověk jenom skutečně tím materiálním pohledem, že ten jakýsi nadhled, který po té stránce má, tak že člověku jako pomáhá tím životem jako nějak procházet, no ... Tak určitě jako Boha беру na prvním místě jako jo. Manželka, děti. Práce mně taky baví jako.“

Největší klad manželství vidí paní K. v jejich společné víře, pan K. ve stabilitě vztahu.

Paní K.: „No, nevím no, asi že jsme oba dva věřící. A že toto nemusím řešit.“

Pan K.: „A že mám jakousi jistotu, že má taky snahu, aby to manželství, abychom jako udrželi, že nemá nějaký jiný záměr, a že ta rodina a uchování té rodiny, že je to jako vysoká priorita.“

Manželé K. si byli jednou vzájemně nevěrní, odpustili si, a zaujímají k nevěře negativní postoj.

Pan K. přiznává, že byly v manželském životě chvíle, kdy si přál se neženit a vracel se ke svým úvahám z dob před manželstvím o vstupu do kněžského stavu. **Pan K.:** „Kdybych se dal na tu duchovní cestu... Tato cesta je oproštěna zase od některých věcí, které člověk v tom manželství musí nést.“

Oba označují své manželství za spokojené. Manželská přizpůsobivost je dobrá.

Paní K.: „No nevím. No neměnila bych. Jsem ráda v tom manželství. Určitě né, asi tak.“

Pan K.: „Lhal bych, kdybych řekl, že to je ideální, že jako, ale jsem spokojený jako, necítím nějaké příkoří v tom manželství a nemyslím si, že bych někde třeba byl nějak šťastnější.“

Paní K. na škále označuje své manželství za „šťastné“.

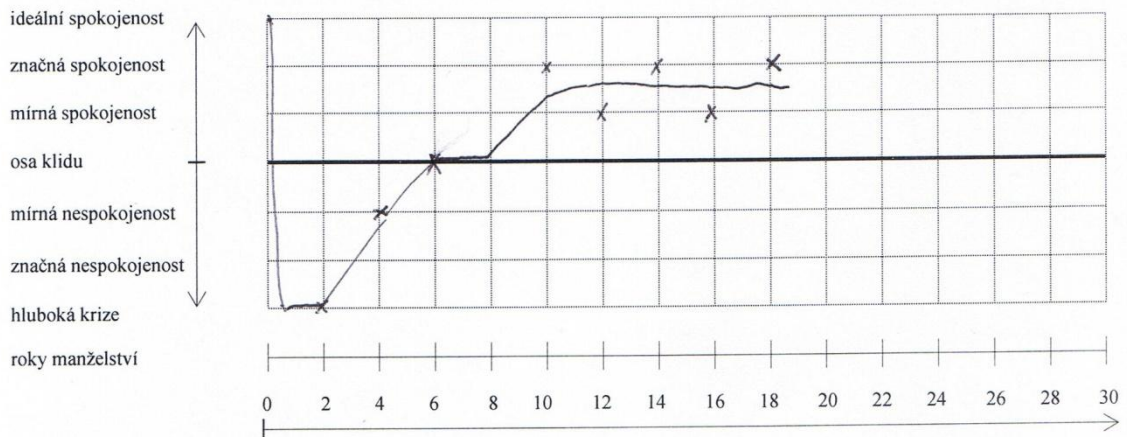
Obrázek 4 Škála hodnocení stupně štěstí ve vztahu (Spanier, 1976)

Pan K. na škále označuje své manželství za „velmi šťastné“.

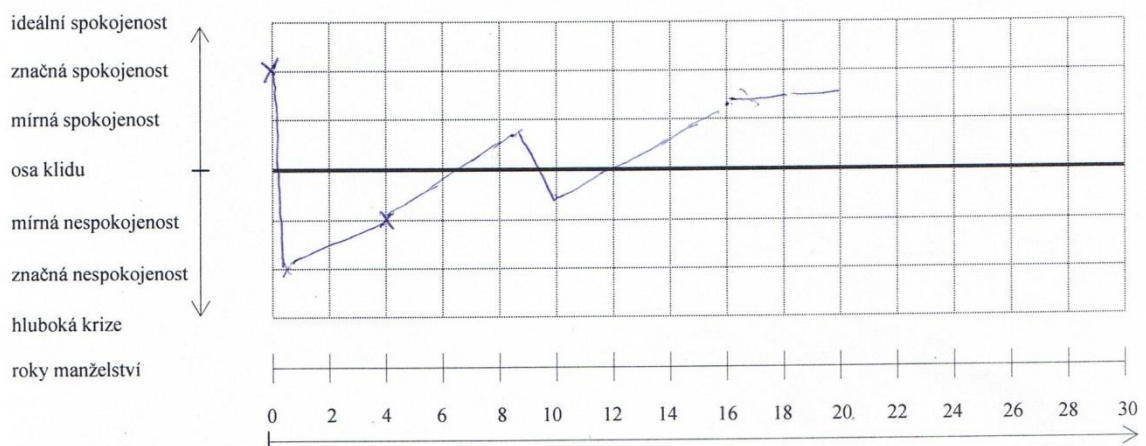
Obrázek 5 Škála hodnocení stupně štěstí ve vztahu (Spanier, 1976)

Křivka – paní K.

Obrázek 6 Křivka spokojenosti a nespokojenosti v časovém průběhu manželství (Kratochvíl, 2009)

Křivka – pan K.

Obrázek 7 Křivka spokojenosti a nespokojenosti v časovém průběhu manželství (Kratochvíl, 2009)

Hodnoty DAS – paní K.

Subškály	Skóre	Interpretace
Dyadická shoda	49	Mírně podprůměrná
Dyadická spokojenost	37	Mírně podprůměrná
Dyadická soudržnost	13	Průměrná
Projevování citů	10	Průměrné
Dyadické přizpůsobení	109	Průměrné

Tabulka 3 *Stručný přehled výsledků DAS*

Hodnoty DAS – pan K.

Subškály	Skóre	Interpretace
Dyadická shoda	50	Mírně podprůměrná
Dyadická spokojenost	42	Mírně nadprůměrná
Dyadická soudržnost	14	Průměrná
Projevování citů	8	Průměrné
Dyadické přizpůsobení	114	Průměrné

Tabulka 4 *Stručný přehled výsledků DAS*

- Z výše uvedeného jsem usoudila, že **manželská spokojenost je u paní K. průměrná, u pana K. mírně nadprůměrná. Manželské přizpůsobení je u obou manželů K. průměrné.** Oba manželé zaznačili v křivce po překonané krizi stoupající tendenci a momentálně drží se průběh mezi mírnou a značnou spokojeností. Na škále označila paní K. své manželství šťastné, pan K. velmi šťastné. Z vyhodnocení DAS vyplývá u paní K. mírně podprůměrná hodnota manželské spokojenosti a průměrná hodnota celkového manželského přizpůsobení, u pana K. mírně nadprůměrná hodnota manželské spokojenosti a průměrná hodnota celkového manželského přizpůsobení. Což v souhrnném pohledu potvrzuje mé zjištění.

18.1.2 Manželé R.

18.1.2.1 Narativní rekonstrukce

Paní R., 57 let

Paní R. je velmi milá, skromná, přátelská a vstřícná žena. Z počátku byla mou žádostí o interview zaskočená, ale po jeho zahájení byly její odpovědi spontánní a obsáhlé. Hovoří smysluplně a přiléhavě. Působí velice citlivým, spíše submisivním dojmem. Střední tempo řeči, projev zřetelný, plynulý. Když vzpomíná na těžší chvíle, nebo při přechodech na její citlivá témata se řeč mění: zpomalené tempo, tichý hlas, až skoro není slyšet. Během hovoru je lucidní, orientovaná, myšlení je koherentní, psychotické fenomény nejsou přítomny.

Život před svatbou paní R.

Paní R. se narodila starším silně věřícím rodičům. Matka byla převážně v domácnosti. Otec byl bývalý živnostník a obchodník, v té době díky 3 prodělaným infarktům v částečném invalidním důchodu, později pracoval a přivydělával si na povrchovém důlním pracovišti. „*Maminka byla velice hodná, byla v domácnosti, otec byl taky hodný, jenomže velice brzy, jako měl úraz a měl infarkty 3 za sebou... byl částečný invalidní důchodce... ona mu ještě když měl obchod dělala účetní, ona měla rodinnou školu, a pak dělala nějakou dobu, když taťka onemocněl a měl takové problémy zdravotní, že nemoch dělat, a z té nemocenské jako 3 holky uživit, to už bylo co, že, tak šla dělat jakoby noční uklízečku do hotelu, ale tatínek si to nepřál a jak se to dalo prostě, i při tom částečném invalidním důchodu, chodil do práce, aby ta mamka prostě byla doma.*“

V rodině panovaly velmi pěkné vztahy. Rodiče paní R. se brali během II. světové války a měli spokojené manželství. „*Rodiče měli velice harmonické manželství. Jako rodiče žili velice harmonicky, nikdy jsem neslyšela je se hádat... Byli celý život spolu. Tatínek si maminku bral, když mu bylo šestatřicet, tuším a mamince bylo třiadvacet, oni byli o 13 let od sebe. Bral si ji ve válku.*“ Paní R. je nejmladší a pochází ze 4 dětí. Nejstarší syn se narodil rok po svatbě, ale záhy zemřel na novorozeneckou žloutenku. Rok po té se jim narodila dcera, další rok druhá a paní R. se narodila za dalších 10 let. „*Tak dětství*

skoro jako jedináčka.“ Bratra tedy nepoznala a se sestrami vycházela dobře. „Měla jsem ráda sestry starší, ale taky jsem byla prevít no a žalovala jsem na ně prostě.“

Po ukončení základního vzdělání si přála paní R. jít studovat na střední ekonomickou školu, tam se však díky svému původu dostat nemohla, tak vystudovala střední školu s maturitou všeobecného zaměření. *„Pak jsem šla na střední školu. Tam jsem prostě měla jasno, že chci dělat s papírama, protože tatínek byl obchodník. Tím, že ta škola se otvírala jakoby nová, eště neznámá, říkali, že to bude taky taková knedlíkárna jo, jak kdysi byly to, ale s maturitou a tam jsem se dostala. Protože na ekonomku se dostat, tam jsem šanci neměla, co by dcera bývalého živnostníka, moje sestry se nedostaly vůbec na žádnou školu.“* Ve škole se paní R. popisuje jako trémistka. *„Byla jsem trémistka od mala, ve škole jako, velice těžce jsem se projevovovala ústně. Vždycky, vždycky jsem radši psala, prostě písemný projev to bylo bez debat, to bylo dobré, ale když jsem se měla projevovat ústně, tak jsem měla trému velkou a to mi zůstalo jako jo.“* Ve studiu se jí dařilo, ale díky již zmíněnému původu měla ve škole určité problémy. *„Nic méně tam se změnila, změnilo se vedení, protože do toho přišel rok 68, to bylo ještě na základce, ale pak přišla normalizační doba, 70. léta, tam se vyměnil ředitel. Tu školu mi ještě tenkrát našel tatka, ten to vychodil, za ředitelem si zašel, velice si porozuměli, jako v pohodě, no a toho ředitele po roce vyměnili, tam přišla kádrová (odmlka) komunistka taková. No a tak ta nám dávala zabrat. Protože ta si prošla naše papíry, ted' viděla, že jsem chodila do náboženství a to všechno a navíc dcera živnostníka bývalého, takže (smích) jsem měla na paletě, vždycky řvala, v politické ekonomii, že paní R. se nedostane k maturitě: Nemysli si, ty neodmaturuješ! A to když teda někdo teda jako... (smích), to bylo strašné. Takže to je moje takové trauma jako, jo, že v té škole fajn všecko, kantoři byli dobří všechno, to jenom prostě, no... když narazím na člověka, kterej prostě... nepřeje, nepřeje druhým, tak mám problém s takovým člověkem.“* Během studia na střední škole se paní R. seznámila se svým budoucím manželem. *„Já už jsem během vlastně školy nějak poznala tatku“.* Po škole si přála studovat práva, ale díky finanční situaci nechtěla zatěžovat rodiče a nastoupila do zaměstnání jako referentka právního oddělení u důlní společnosti. Práce ji velice bavila, je jí však také velmi líto, že nešla později v manželství studovat dále. *„Tak více méně jsem se dostala na právní oddělení, což mě strašně bavilo, protože kdyby na to bylo, tak já bych šla klidně studovat práva. Jako šla bych dál. Ale. Jednak tam byl ten škraloup toho náboženství, živnostníka a co všecko, takže tam byl problém třeba se dostat. A jednak ten tatka fakt dělal sám při tom důchodu.“* Po několikaleté známosti se paní R. v roce 1975 vdala. Žádnou jinou vážnou známost paní R. neměla.

Pan R., 65 let

Pan R. je vstřícný, přátelský a sečtělý muž. Hovořil středním tempem, zvučný hlas, projev zřetelný, plynulý, energický. Byl velmi sdílný, hovorný, působil veselým, otevřeným a upřímným dojmem. Odpovědi bez latencí, obsáhlé až vyčerpávající. V průběhu hovoru je klidný, mimika i gestika přiléhavá, dále lucidní, orientovaný, myšlení koherentní, psychotické fenomény nejsou přítomny.

Život před svatbou pana R.

Na své dětství pan R. nerad vzpomíná. Matka byla v domácnosti, otec pracoval. V rodině panovaly napjaté vztahy. Rodiče se velmi hádali, a to i před dětmi, měli autokratický styl výchovy. *„Dětství to jsem měl dost, dost jako takové bojové, protože mamka s tatškou byli velice jako takoví ohniví, tzv. italské manželství a já jsem to dost těžce nesl. Já jsem to dost těžce nesl, když se hádali před náma, když to... byla scéna, takže já jsem to dětství jako neměl zrovna na růžích ustláno. Navíc v té době jsme taky stavěli chalupu a byly problémy s penězma a se vším, takže dětství bylo dost, dost tvrdé. Po té psychické stránce zvlášť, to bylo velice namáhavé, protože jak říkám, navíc jako já jsem byl, ne nějaká domluva, hned jako otec s matkou daleko, jak se říká, nešlo, hned bili, hned to, hned ubližovali, když třeba přinesl člověk trochu špatnou známku nebo něco, hned tak byl za to zbitý, hned to, vůbec se neohlíželi na to nebo něco, měl jsem špatné známky, no tak mě vytrískali a tím to pro ně skončilo. Ne že by mi pomáhali s něčím, nebo učili dokonce. (smích) Zkrátka jednoduché řešení.“* Rodiče žili celý život spolu, byli stejně staří, věřící, ale nechovali se podle toho. *„Celý život byli spolu, ale italské manželství. Byli věřící, ale svým způsobem věřící (úsměv), čili ne jako hluboce věřící, ale byli svým způsobem. Oni věřili v Pána Boha, že Pán Bůh... jak to vlastně to manželství zachránilo, že. Věřili, že teda ten Pán Bůh existuje, to byli o tom přesvědčení, ale byli tvrdohlaví a každý prosazoval za každou cenu svoje. Což nikdo nechtěl ustoupit.“* Pan R. byl nejstarší syn a měl 3 sestry. *„Měl jsem 3 sestry, holky to taky neměly vůbec lehké, protože rodiče myslím prováděli stejný typ výchovy... jenomže ony byly pořádnější, takže ty známky měly trošičku lepší ve škole.“* Se sestrami vychází pan R. dobře. *„No teď máme jako to, velice dobré vztahy.“*

Po ukončení základního vzdělání nastoupil pan R. na hornické učiliště a odešel bydlet na internát. Tam se mu velice líbilo a dařilo, měl dobré studijní výsledky a dostával

za ně stipendium, které se postupně zvyšovalo. „Učil jsem se dobře, sem měl klid. To byl preferovaný obor, obor dobývacích a razících strojů... To bylo výborné... No a v třetím ročníku potom viděla mama, že vydělám moc peněz, tak říkala jako že to už domů, abych šel, protože já už jsem měl 1800 čistého, co by kombajn v třetím ročníku, učeň hornický, (smích) jsem vydělával, protože jsem byl dobře hodnocený, tak jsem vydělával hodně peněz.“ Po ukončení hornického učiliště nastoupil pan R. do zaměstnání, několik let pracoval v technickém rozvoji a při práci vystudoval večerně střední průmyslovou školu. „A na základě toho, že jsem vlastně vyšel z hornického učiliště s nejvyšší kvalifikační třídou a se samýma jedničkama, tak mě vlastně zařadili do toho technického rozvoje, na tom podniku a tam pak jsem požádal o studijní výhody a dodělal jsem si střední školu, průmyslovku večerně.“ Panu R. se dařilo velice dobře, měl dobrý příjem. Rád vzpomíná, jak v té době cestoval do zahraničí a mohl se podívat k moři. „V té době to byla běžná forma studia. Což mi celkem vyhovovalo, protože nemusel jsem na vojnu, mohl jsem už jezdit... jezdil jsem po různých výletech, což si statní nemohli dovolit... Bylo to fajn, takový bezstarostný život.“ (úsměv) Žádný vážný vztah před svatbou pan R. neměl. **Pan R.:** Ale nějak takový bližší vztah jsem neměl, neměl s žádnou, s žádným děvčetem. Jenom jsem tak kamarádil, dalo by se říct. Pokračovat ve studiu už nechtěl a mezitím poznal svou ženu. Znali se „od vidění“, chodili do stejného kostela. Seznámili se díky tetě pana R., „protože se jí strašně líbila... A já jsem ani o tom nevěděl, a že by se mi ta paní R. podobala. Paní R. pohlblila hlavu a ona se mě potom u kostela ptala, protože jsme chodili do kostela, co jsem si to vymyslel. A já jsem teď otevřel pusku a nevěděl jsem co. No ale tak jsem si říkal, líbila se mi, takže jsem ji pozval... A pak jsme spolu začali chodit.“ Roku 1975 se pan R. oženil.

Život po svatbě manželů R.

Po svatbě bydleli manželé R. v bytě ve městě. Paní R. stále pracovala jako referentka. Pan R. pracoval na učilišti jako mistr odborné výchovy. Za dva roky po svatbě se jim narodil syn a paní R. šla na mateřskou dovolenou. Za další dva roky se manželům R. narodil druhý syn. Paní R. zůstala s dětmi v domácnosti ještě dva roky, a poté na žádost zaměstnavatele opět nastoupila do práce. V té době zemřel paní R. otec. Mladší syn zůstával přes týden u babičky a starší začal chodit do mateřské školy. **Paní R.:** „Pak jsem se tam vrátila, protože mě volali, potřebovali, abych nastoupila. Mezitím mi zemřel tatka. Takže my jsme říkali, že pro mamku bude velice dobrá terapie, když prostě tu bude mít toho mladšího syna. (úsměv) Pak jsem staršího syna tahala, tady jsme vždycky mladšího

syna odvezli na celý týden, že, a staršího syna jsem tahala ráno do školky.“ Když měl starší syn nastoupit do školy, musela paní R., ač velice nerada, kvůli brzké pracovní době změnit zaměstnání. Půl roku pracovala jako vedoucí školní jídelny v mateřské škole a poté nastoupila do městského kulturního střediska. **Paní R.:** „Bylo to blízko vlastně. A to bylo na faře tenkrát, u kostela, takže super.“ Na krátko paní R. počala po třetí a deset let po svatbě se jim narodil třetí syn. Paní R. šla tedy opět na mateřskou dovolenou, v domácnosti byla dva roky, a poté se vrátila do zaměstnání do městského kulturního střediska. **Paní R.:** „Tam jsem dělala na provoze nejprve, a když jsem se vrátila z té mateřské, tak jsem dělala požárního technika, bezpečnostního technika. (smích) No a pak se milé kulturní středisko zrušilo v roce devadesát jedna po revoluci. A z toho se delimitovala lidová konzervatoř a divadlo hudby. Takže já jsem šla na tu lidovou konzervatoř a tam jsem do teď. (téměř neslyšně) A už se těším do důchodu.“ (velmi tiše, unaveně) Momentálně na nynějším pracovišti panují napjaté vztahy, to paní R. vyčerpává, a tak už se paní R. velmi těší do důchodu.

Velké životní téma manželů R. byla rekonstrukce domu, do které se pustili roku 1991 a jež trvala 8 let. Pan R. změnil zaměstnání a začal pracovat jako dispečer u důlní společnosti, kde působil až do svého důchodu. **Pan R.:** „No a potom jsme se rozhodli, že teda tu chalupu budeme renovovat a dělat, tak jsem nastoupil, pak jsem nastoupil jako dispečer, abych měl více peněz, abych mohl to, a rodina nestrádala že.“ Když konečně dům opravili, přestěhovali se do něj na okraj města, kde žijí dodnes.

V roce 2008 nastala v životě manželů R. velká událost. Jejich nejmladší syn se oženil a nyní již se svou exmanželkou a s jejich čtyřletou dcerou žijí společně s rodiči dosud. Vztahy se snachou jsou však v rodině velmi napjaté a proměnlivé, což manželé R. špatně snáší.

18.1.2.2 Narativní rekonstrukce epizodického rozhovoru

Manželské fungování a srovnání postojů manželů R.

Manželské soužití

Rozdělení povinností v domácnosti

V minulosti se o domácnost starala zejména paní R. Pan R. jí pomáhal a staral se především o „mužské práce“ v domácnosti a později pracoval kolem domu. Nyní je pan R.

v důchodu, pomáhá s úklidem (zejména vysávání, vytírání) a má na starosti topení v domě, paní R. stále pracuje, vaří, stará se o čisté prádlo a zbytek domácích prací.

Paní R.: „No, pracuje, kdo může a má, tak dělá doma, co může, tak to řeknu, protože kdysi, kdysi to tak nebylo jo. Kdysi já jsem toho zvládala dost, dělala jsem si domácnost, všechno a tatka zase se staral třeba o stavbu.“

Pan R.: „Žena pracuje, takže já se snažím tady vždycky udělat pořádek, tzn. vysát, udělat pořádek a ona se stará zase o jídlo, že večer navaří...“

System finančního hospodaření a rodinný rozpočet

Manželé R. mají různé účty, ale hospodaří s penězi společně, všechny své příjmy a výdaje znají, pan R. si bere pro své potřeby kapesné a o rodinný rozpočet se stará žena.

Paní R.: „No tak dohodneme se. Máme dohromady. I když třeba jeden účet je takový, druhý makový, ale jsou to finance, o kterých se ví a počítá se s nima.“

Paní R.: „To je jednoduché. Peníze mi jdou na konto, na knížku a s tím disponuje moje vlastně žena, takže já se nemusím starat... (Smích) mi to vyhovuje, protože já si беру kapesné, což mi stačí, protože já do restaurací, do hospod nechodím, mi to stačí na to, abych si někdy něco koupil různé nějaké věci. Plně mi to jako stačí.“

Trávení volného času

Manželé R. společné záliby neměli, ale rádi jezdili společně i s dětmi na rodinné dovolené. Občas jel i pan R. s dětmi sám. Také si rádi poslechli hudbu. Mnoho volného času neměli z důvodu rekonstrukce domu. I v současnosti paní R. stále nemá mnoho volného času, jelikož chodí do práce. Nyní si příležitostně zajdou někde do restaurace, zatančit si nebo navštívit rodinu. Nebo se zajedou někam podívat a jednou ročně jezdí na 3 dny na křesťanská manželská setkání. V létě pracují také na zahrádce. Manžele R. velice spojovala a spojuje víra, a pravidelně každý týden chodí společně do kostela.

Paní R.: „No já ho moc nemám. (smích) Na dovolené jsme jezdili, pokud jsme mohli. Pak se začalo dělat s barákem, tak se jezdilo tady pracovat. A ta práce nám tak jaksi zůstala, že. Takže třeba teď na zahradě, když je slušně... Že bychom chodili lyžovat, plavat nebo na hory sportovat nebo tak, to ne.“

Pan R.: „Spolu si jdeme třeba zatančit, když to, na ples nebo někde, sednout si do restaurace, povykládat si s přáteli, to taky. No ne pravidelně, ale příležitostně jo. Návštěva rodiny, že tam, nebo onam. Jezdíme jednou ročně na manželské kurzy, kde máme odborníky přes psychologii, je tam psycholožka, jsou tam kněží s doktorátem, kteří nám

vysvětlují určité věci, na které se ptáme. Tak a je to takové místo na Hostýně velice jako hezké.“

Výchova dětí

Manželé A. mají tři dospělé syny. Nejstarší syn vstoupil do řádu, prostřední syn je ženatý a má roční dceru, a nejmladší syn je rozvedený, má čtyřletou dceru a společně ji se svou bývalou manželkou vychovává v jedné domácnosti.

Na výchově dětí se manželé R. občas neshodli, zejména co se týče trestů. Pan R. byl přísnější otec, spíše autoritativní, paní R. měla naopak mírnější přístup, ne však liberální.

Paní R.: „Určitě byly (situace), ale nebyly tak hluboké, že by v nás zanechali nějaké ty ... určitě byly. Jo, To je marné, třeba, některé věci jsem nechtěla řešit před dětma a, jo a už se to neudrželo a prostě se to třeba řešilo před dětma. To není dobře... ale stalo se. Jo že ty emoce převálcovaly a stalo se. Ale není to správné, nemělo by se to. No ale jinak jsme se shodli vždycky... Demokraticky jsem rozhodla, asi tak bych to řekla... Ale náš tatík to je ten, se snažil být takový jakože hlava rodiny, což jsem i podporovala. Jo, protože někdo musel na ty děcka... Já jsem byla mírnější a on byl přísnější. Ale zase se nedá říct, že vždycky jo.“

Pan R.: „Vždycky jsme se neshodli, ale většinou jsme se shodli. No někdy jsme se neshodli v úrovni trestu. Že já jsem byl, tak to je, není nic divného, že já jsem chtěl potrestat více a ta mama vždycky toho kluka, někdy ochránila před větším trestem, že. Ale jinak co se týče potrestání, tak to jsme vlastně byli vždycky za jedno, že třeba potřebuje.“

S výchovou pan R. pomáhal a pořádal pro děti různé programy, zejména pro dva starší, jelikož později už byl pracovně více vytížen.

Pan R.: „Jinak na ty dva jsme měli více času, protože já jsem v té době byl zaměstnaný jako mistr odborné výchovy... takže jsem mohl dohlédnout na ty děcka, chodil jsem s nima na procházky, chodil jsem s nima na stadion bruslit, chodil jsem s nima do přírody, chodil jsem s nima na plavání, no a v té době jsme to měli velice dobré... takže jsme jezdili do těch rekreačních středisek“ (v rámci podniku).

Manželská komunikace a chování k sobě

Manželé shodně uvádí pana R. za upovídanějšího a paní R. spíše za tišší. Běžná denní komunikace probíhá převážně o chodu domácnosti. Nyní jelikož je pan R. v důchodu, rád by si se ženou více povykládal, ale manželku chápe.

Pan R.: „Protože nemá na to náladu a já to chápu, že třeba přijde nějak unavenější nebo to, takže nemá vůbec náladu na nějaké povídání, zkrátka lehne do lůžka a spí. To je běžné. To není nic nenormálního... No, to je záležitost, to je záležitost. Ona má teď, když vlastně, ona má teď tu svoji problematiku, že, tak ona by to tak potřebovala řešit s někým, kdo tu problematiku nějak taky zažívá nebo tak, kdežto mě to teď tady tahleta situace trošičku jako vzdálenější (s prací), čili my se spíše tak bavíme o domácích problémech, o domácích věcech.“

Paní R.: „No ano, spíše tak jsem, nekecám zbytečně... No ten je v poslední době ukecaný. Ale to je třeba věkem, třeba tam taky dospěju... (smích) Hmm, já jsem dost unavená, takže... Moc si nepovídáme. Ale jo, někdy jo. Co já vím, no jednou denně určitě si povídáme (smích). Jestli i povídání nad letáky, které přijdou tak jo.“

Snaží se si vzájemně děkovat a pochválit se, převážně za vzájemnou pomoc v domácnosti.

Paní R.: „No tak když něco udělá, tak mu poděkuju. Jestli jednou denně to nevím, protože někdy přijdu z práce a ani si nevšimnu, že je vysáto, vytřeno a tak. (smích)

Pan R.: No tak, (zapřemýšlení) děkuji, děkuji. Ne často, ale děkuji. A snažím se jako co jak nejvíc děkovat... No moc ne. Přechvalovat se nemá. (žertovně) Jak se říká, dobré zboží se chválí samo. Přechvalovat se nemá. Ale když se jí povede něco, buchta, nějaké jídlo, pochválím. Já myslím, že to je tak, to tak nejde přesně, když se daří, tak každý den jednou. (smích)

Shodně však uvádí, že by uvítali od partnera zlepšení v této oblasti.

Paní R.: „Já myslím, že jo. Svým způsobem. On nemá to slovo „děkuji ti“, on má svůj způsob děkování a omluv. Tzn. že veme prostě a něco udělá, co ví, že mi udělá radost, že mi pomůže něčím.“ Na otázku, zda je to pro ni dostačující, odpověděla: „No zvykla jsem si.“

Pan R.: Ta taky šetří s tím jak se šafránem. Smích Tak ona chválí, když vidí, že je vysáté, když je uklizeno.“ Na otázku, zda je to pro něj dostačující, odpověděl: „Jak kdy.“

Manželé R. nemají mezi sebou žádné tajnosti, mohou se navzájem se vším svěřit.

I když pan R. přiznává, že v minulosti to nebylo vždy ideální, snaží se oba dva mezi sebou dodržovat pravidla slušného jednání jak v komunikaci, tak i v chování.

Paní R.: „Snažili jsme se, no. Nelítaly žádné hrubé slova.“ (smích)

Pan R.: „No, úsměv, no někdy ne. To někdy ne. Jak říkám, to z počátku jako určitě jo. Ale pak se to někdy, když byly ty stresy, když byly ty stresy, tzn. v práci stresy, jako ty noční směny atd. tady se řešily určité věci na stavbě a nebyl materiál a nebylo to, takže člověk

kolikrát ty dobré mravy opouštěl a byl, a byl někdy hrubý, byl někdy hrubý, byl někdy hrubý no takovým způsobem. (smutek v hlase) Takže ne vždycky toleranci, nebylo to tak.“

Shodně uvádí, že se občas pohádají, to však trvá řádově pár minut. Nyní nejčastěji kvůli maličkostem, někdy i vážnějším věcem. V minulosti zejména kvůli dětem.

Paní R.: *„Hlavně když byly děti malé... Jo, jistě že jsme se shodli... Vyměnit si názor spíš, jo protože můj muž vždycky mi dával najevo, že on má pedagogické vzdělání a já zase jsem mu říkala, že mám mateřský cit. (smích) Nesnažím se, aby trvala (hádky) dlouho, někdy chci mít poslední slovo, když si myslím, že mám pravdu, ale radši si sobě sama řeknu: „bud' už ticho“. Ne, nerada se hádám... prostě já to nerada poslouchám takové ty, nerada, nerada jdu do konfliktu. Nemám to ráda.“*

Pan R.: *„No bývají někdy maličkosti, někdy vážné věci... Ne pro pána krále. Minuty, minuty... Já třeba mám na určité věci jiný náhled než ona, čili já zastávám ten názor, ona zastává ten názor. No ale, pokud se nejedná, jak se říká o zásadní věc, tak já ustoupím, protože si říkám, že když se nejedná o život, tak...“*

Po rozepři pan R. přestává komunikovat. V roli usmířovatele je častěji paní R, snaží se o znovu navázání konverzace na jiné neutrální téma. Občas pan R. taktéž. Když je konflikt závažnější a potřebuje řešení, vrací se manželé k němu později „s chladnou hlavou“ a snaží se nalézt kompromis.

Paní R.: *„Většinou ano. Většinou já začínám, ano.“*

Pan R.: *„Častěji myslím žena. Častěji žena.“*

Paní R.: *Úplně o něčem jiném a k tomu se třeba někdy vrátíme, až je klid, až už to nikoho z nás nezajímá. Jo takhle, to nemá cenu jítřit něco, co s čím třeba nesouhlasíš nebo nechceš aby... vždycky je lepší v klidu to vyřešit... No někdy se k tomu vrátíme, ale podle toho co to je a podle toho, jak je to bolestivé třeba jo, protože někdy, to je většinou kvůli dětí, co si budem povídat.“ (potichu)*

Pan R.: *„Když je to vážnější věc no, tak se snažíme nějak dojít ke kompromisu. Protože kompromis musí být.“*

Během skupinového rozhovoru seděli manželé R. každý na své židli. Po vyslovení mé společné otázky byli manželé pár sekund oba zaskočení až konsternovaní. Poté už pan R. vyslovil klidným hlasem svůj tolerantní postoj a odůvodnil jej tím, že „všechny věci takového rozsahu máme předkládat Pánu Bohu a co jiného víc by s tím také šlo dělat“.

Poté paní R. odpověděla „mluvčí řekl všechno“, vzápětí na to dodala, že by s tím vnitřně sice nesouhlasila, ale smířila by se s touto situací. Rozhodující slovo měl pan R.

Emoce v manželství

Když jsme dospěli v průběhu rozhovoru k tématům lásky, citů a sexuality, byl pan R. sdílnější a otevřenější, paní R. byla v těchto tématech spíše uzavřená a odpovídala jen pokývnutím nebo velice stručně.

Láska

Manželé uvádí, že se mají stále rádi, a že oba cítí také náklonnost druhého partnera vůči sobě.

Paní R.: „*No mám, určitě. No mám ho ráda, kdybych ho neměla ráda, tak, to by byl průšvih.*“

Pan R.: „*To určitě, protože to bysme jako nemohli, to bych ji třeba, kdybych ji neměl rád, tak stop, finance mi. Já ti dám určitou částku...*“

Pan R. popisuje měnící se průběh v prožívání svých citů podle aktuální manželské situace. Předpokládá, že u manželky je toto prožívání stejné. **Pan R.:** „*No já bych to charakterizoval, Jak kdy. Někdy vřelejší, někdy ochladlejší, podle toho chování, že. Podle té vzájemné komunikace. Někdy to je řež, ale že by byly nějak stálé, to ne, já jsem takový, duševně jsem takový, že jednou nahoru, potom dolů, že bych měl nějaké takové stabilní, to ne, to ne... No já bych řekl, že to je asi tak jak já, někdy víc, někdy méně.*“

Dále oba souhlasně uvádí, že se více méně v citových projevech vůči sobě shodnou a projevují si je různými způsoby.

Pan R.: „*No, to je, myslím, že tam je taková určitá shoda... Tak různým způsobem, že. Že třeba udělám, třeba věci, které si ona přeje, kterým je ráda. Tak i třeba po sexuální stránce, když se to tak veme. (úsměv) Což je velice důležité taky. Protože láska ta má několik podob, že... No podobným, jak já, jak já ji, že. Třeba, že mi udělá dobrou věc, tzn., co se týče jídla nebo třeba zpraví mi tepláky, nebo cokoli jiného mi sešije, udělá mi v tom pořádek, nebo to. Podobným způsobem jak já ji.*“

Sexualita

Dle výpovědi obou manželů, jsou se svým sexuálním soužitím spokojeni, a jejich sexualita je výrazem jejich vzájemné lásky a citů. Jsou si vzájemně věrni. Manželé spí odděleně.

Paní R.: „*Jsem.*“ (úsměv) **Pan R.:** „*Jo.*“

Pan R. popisuje postupně „uklidňující se“ vývoj jejich sexuálního soužití v průběhu času.
Pan R.: „*Tak teď určitě už je to jiné, už je to vlastně věk je, čili i to tělo atd., čili už i to, není to tak časté, čili dochází k tomu uklidnění, k té fázi uklidnění, ale jistě, i to je velice důležité občas, protože, jinak by si třeba myslela, že nemám zájem, nebo že to... to je velice i v tomto věku, pokud je člověk určitým způsobem zdravý, protože, když není zdravý, tak se nedá nic dělat.*“

Ve způsobu sexuálního soužití panuje shoda; co se týká frekvence, je paní R. spokojená, pan R. více méně také, manželku chápe, ale častější frekvenci sexuálního kontaktu by uvítal.

Pan R.: *No, hmm, tak dalo by se říct, že se shodneme, protože jistě pokud pracuje a někdo ji v práci naštvě, nebude mít myšlenky tady na to, kdežto já tady jsem v klidu, mám to a třeba mám úplně jiný poměr tady, (smích) čili musím být tady v té věci tolerantní a nevyžadovat po ní tady tohle, ten styk nebo to, protože vím, jako že když člověk nemá na to vůbec náladu a myšlenky, tak je to, tak je to nesmysl. Naléhat. Takže, takže marné no, nedá se svítit. (smích) Pracuješ, já nepracuju, já se mám teď na tom líp.*“

Manželské klima

Nálada v manželství bývá proměnlivá. Konflikty manželé mívají zejména kvůli maličkostem, v minulosti převážně a nyní příležitostně kvůli dětem. Kvůli hádce žádný z manželů nikdy neopustil domácnost. Příležitostně se spolu také rádi smějí.

Paní R.: „*Převládá samozřejmě ten smích a to povídání než... (hádky) No když je něco k smíchu, tak se zasmějem no. Já nevím, normálně. Já nevím, tak třeba denně.*“

Pan R.: „*Když je čemu. (smích) A to je. Když je čemu. No tak těch radostných těch událostí až tak tolik není, no ale dalo by se říct, že co druhý den to je, jo.*“

Manželé přiznávají, že si občas vzájemně „lezou na nervy“.

Paní R.: „*Ale to třeba denně.*“ (úsměv)

Pan R.: „*Tak. (pauza) Lezem na nervy, bych řekl, že když přijde kolikrát ne... Tady se jedná vlastně o to zaměstnání. Když přijde unavená, když přijde to, tak ji dokáže rozhodit kde jaká prkotina, když je ready, takže to je potom pohoda, taková věc, to ani neřeší.*“

18.1.2.3 Dílčí závěry analýzy

Manželé R. se mají stále rádi a shodně si přejí strávit zbytek života spolu. Manželské klima je relativně stabilní, i když dochází k vzájemným neshodám, což náladu manželů negativně ovlivňuje. Příčiny konfliktů u manželů R. jsou všedního charakteru. Nevyskytuje se v průběhu jejich životního příběhu žádné stěžejní téma. Domnívám se, že potřebu lásky, intimity a blízkosti mají oba manželé na střední úrovni, vzájemně vyrovnanou. Pan R. má ale větší potřebu komunikace než jeho paní. Dále se domnívám, že paní R. má potřebu uvádět věci v lepším světle než ve skutečnosti jsou. Což také dokládají změny řečového projevu paní R. a nesoulad odpovědí mezi škálou a zbylými dvěma metodami. Také manžele R. významně spojuje víra v Boha, a to určuje směr jejich životům.

Oba manželé si nejvíce ve svém životě cení víry.

Paní R.: „Určitě ta víra bude špice. Já bych to dala tak, a jako že ta víra to všechno zastřeší... Pak to byla určitě rodina, která, kde jsem vyrůstala... No samozřejmě manžel a děti.“

Pan R.: „Takže té víry, protože kdybych ji neměl, tak kdo ví, jak bych dopad... Určitě, odtud to vychází, to je pevný bod... Rodiny... Dobrých lidí, kteří mi pomohli a potáhli mě výše, si velice vážím... Určitého pohodlí, zabezpečení... Dobrých přátel.“

Největší klad manželství vidí **paní R.** v jejich společné víře a dětech.

No že kluci byli, měli dobrý základ, si myslím, (tiše) a že třeba oba máme tu víru, jako jo, protože když je to rozdílné tak třeba se někdy narazí, že... No jako v tom partnerství. Mě to třeba podrželo, určitě to hodně podrželo mého muže, když byly nějaké konflikty, nebo se schylovalo k něčemu, a čím je člověk starší, tak prostě vidí, že to je dobře... (tiše) Že se i dřív zklidní. Protože třeba si odejdeš někde do koutečka a řekneš si, tak je to tady, pomoz mi prosím Tě, že no. A ono se to zklidní. Při nevěřícím partnerovi, že nevím, jak bych dopadla... (s vírou) Ztratit ne, ale tak nějak jako utlumit, jo, ztratit ne. Utlumíš jo, tzn., že by člověk nechodil do toho kostela pravidelně, a to už není dobře, to už je jako... Protože ta víra, jestliže není žitá, to, to není žité potom ta víra, když nechodíš ke svátostem, když nechodíš do kostela, tak to je takové pasivní... a zase když chodíš a, já to už teď vidím s těma rokama, když jsem byla mladá, tak jsem to takhle nebrala nebo neměla, ale teď vím,

že mi to hodně pomáhá. Tak jak říkám, že když mám problém, tak prostě jo, poprosím, a ono to dopadne... a není to jenom nějaká záležitost psychická, to prostě to, je to tak.“

Také **pan R.** vidí největší klad manželství v dětech, a také v tom, že společně dobře vychází: „To že spolu vycházíme, že máme tři děti, které jsme se snažili vychovat podle toho, aby byli čestní, aby nebyli nějakí křiváci... hlavně ty děti, protože to je vlastně pokračování rodu.“

Manželé R. si jsou vzájemně věrni, zaujímají k nevěře negativní postoj, ale uvádí, že by nevěru odpustili.

Paní R.: „Já ji zavrhuju... Dokázala bych to, protože každý se může nějak splést nebo to, ale už by tam byl asi červíček nahlodaný. Ale jako, jistě, odpouštět se má a dokázala bych odpustit nevěru.“ (tiše)

Pan R.: „Určitě, protože člověk, jak se říká, každý určitým způsobem hřeší a my to musíme odpustit, tam nic jiného nezbyvá, protože Pán Ježíš ten nám odpustil daleko horší třeba věci... No musel bych, už z toho křesťanského hlediska bych musel odpustit, to jinak nejde.“

Oba popisují své manželství jako šťastné. Manželská přizpůsobivost je dobrá.

Paní R.: „Tak normální. (úsměv, velmi tiše, přemýšlení) No není to normální, že? V dnešní době vydržet s jedním partnerem. (úsměv) Ale já jako jsem za to vděčná, že jsme spolu.“

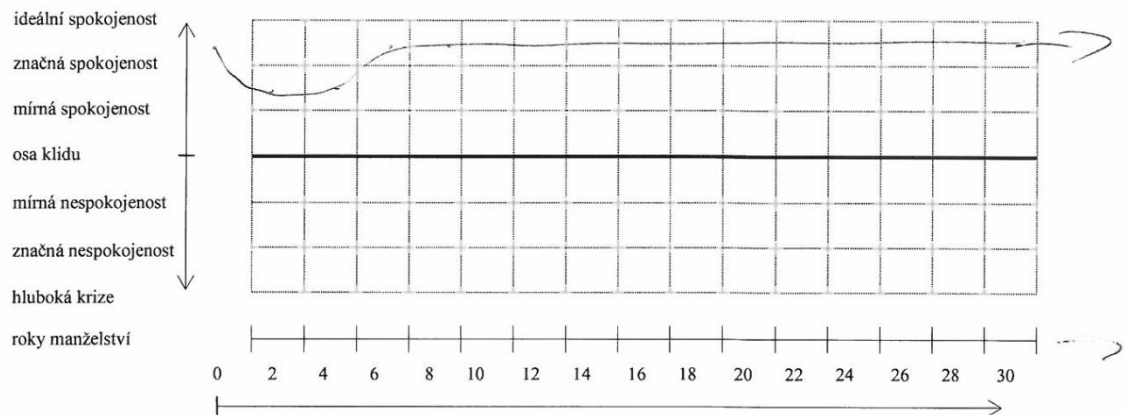
Pan R.: „Tak. Já bych řekl, že šťastné.“

Oba manželé R. na škále označují své manželství za „šťastné“.

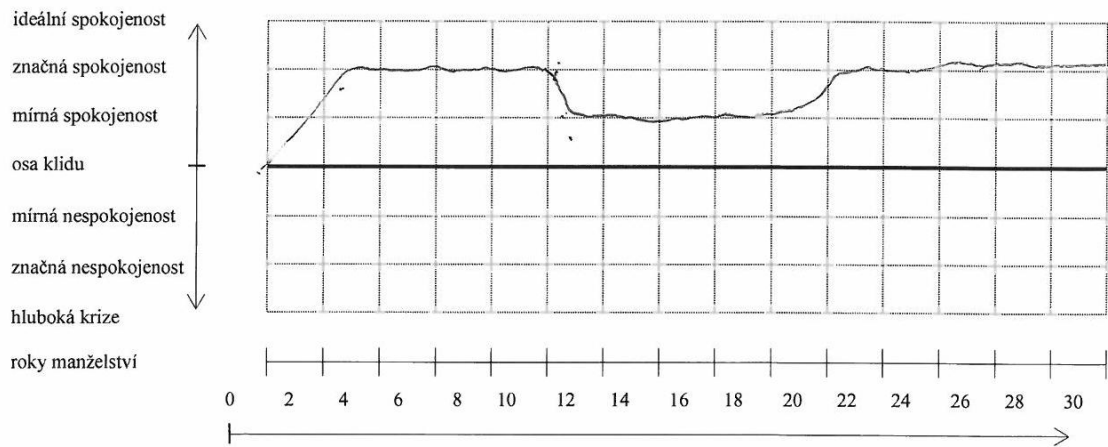
Obrázek 8 Škála hodnocení stupně štěstí ve vztahu (Spanier, 1976)

Křivka – paní R.

Obrázek 9 Křivka spokojenosti a nespokojenosti v časovém průběhu manželství
(Kratochvíl, 2009)

Křivka – pan R.

Obrázek 10 Křivka spokojenosti a nespokojenosti v časovém průběhu manželství
(Kratochvíl, 2009)

Hodnoty DAS – paní R.

Subškály	Skóre	Interpretace
Dyadická shoda	58	Průměrná
Dyadická spokojenost	43	Mírně nadprůměrná
Dyadická soudržnost	13	Průměrná
Projevování citů	11	Mírně nadprůměrné
Dyadické přizpůsobení	125	Mírně nadprůměrné

Tabulka 5 *Stručný přehled výsledků DAS*

Hodnoty DAS – pan R.

Subškály	Skóre	Interpretace
Dyadická shoda	40	Velmi podprůměrná
Dyadická spokojenost	38	Průměrná
Dyadická soudržnost	18	Velmi nadprůměrná
Projevování citů	9	Průměrné
Dyadické přizpůsobení	105	Mírně podprůměrné

Tabulka 6 *Stručný přehled výsledků DAS*

- Z výše uvedeného jsem usoudila, že **manželská spokojenost a manželské přizpůsobení je u paní R. mírně nadprůměrné, u pana R. je manželská spokojenost průměrná a manželské přizpůsobení mírně podprůměrné.** Paní R. zaznačila v křivce průběh mezi značnou až ideální spokojeností, pan R. zaznačil v křivce kolísavý průběh mezi mírnou a značnou spokojeností. Oba manželé na škále označili své manželství za šťastné. Z vyhodnocení DAS vyplývá u paní R. mírně nadprůměrné hodnoty manželské spokojenosti a celkového manželského přizpůsobení, u pana R. průměrná hodnota manželské spokojenosti a mírně podprůměrná hodnota celkového manželského přizpůsobení. Což v souhrnném pohledu potvrzuje mé zjištění.

18.1.3 Manželé I.

18.1.3.1 Narativní rekonstrukce

Paní I., 25 let

Paní I. je velmi milá, sympatická a pohledná žena. Je otevřená a vstřícná. Působí upřímně, velmi inteligentně a sečtěle. Sama se považuje za přátelskou a ctižádostivou. O své rodině hovoří radostně a se zájmem. Střední tempo řeči, projev plynulý, souvislý. Odpovědi přiléhavé, bez latencí. Během hovoru je lucidní, orientovaná, myšlení je koherentní, psychotické fenomény nejsou přítomny.

Život před svatbou paní I.

Paní I. pochází z křesťanské rodiny. Popisuje své dětství jako velice šťastné. V rodině panovaly pěkné vztahy. *„Dětství jsme měli pěkné, společně jsme vždy spolu dobře vycházeli, i vycházíme nadále.“* Je nejstarší ze čtyř dětí, má tři mladší bratry, a to o dva, čtyři a sedm let. *„Měli jsme k sobě věkově blízko, takže celkově tak jako blízko... Já jsem od malička byla takový vůdčí typ, takže jsem je mnoho věcí učila, pomáhala jsem mamince třeba s jejich výchovou a tak.“* Vyrůstali společně ve městě v bytě 3+1. To mělo pravděpodobně mimo jiné také vliv na jejich společný pěkný vztah a vzájemnou dobrou komunikaci. *„Myslím si, že vliv na to, že máme tak dobrý vztah mělo to, že jsme vyrůstali v malém bytě. Jako na jednu stranu určitě to bylo svým způsobem omezující, na druhou stranu jsme večery trávili tím, že jsme si povídali třeba všichni, i s rodiči. Takže tím, že jsme si tak večery povídali a zhodnotili jsme vždycky celý den, takže jsme vždycky měli přátelský vztah, ne jenom s bratry společně, ale i s rodiči.“* Matka pracovala jako prodavačka, otec vyučený zámečnick, oba jsou nyní v invalidním důchodu. *„Maminka je prodavačka, ale teď je v invalidním důchodu. Tatínek je vyučený zámečnick, ale je taky v invalidním důchodu. Oni mají oba dva po operaci páteře. Tatínek se celý život věnoval různým pracím.“* Až na občasné problémy popisuje paní I. manželství svých rodičů za celkem spokojené. *„Moji rodiče jsou spolu 27 let. Jejich manželství je celkem spokojené. Vím, že tatínek byl nevěrný mamince, jak byl opilý, ale maminka mu to odpustila, a jinak tam žádné jako problémy s nevěrou nebyly.“*

Od dětství byla paní I. velmi ambiciózní a ctižádostivá. Po základní škole nastoupila na čtyřleté gymnázium, a poté na filozofickou fakultu, kterou nadále studuje. *„Ve škole jsme se vždycky učila velice dobře. Byla jsem typický šprt. Měla jsem vysoké jako, jak to říct, aspirace nebo vysoké cíle jsem si dávala, nespokojila jsem se jenom tak s něčím. Když jsem po prvé dostala v páté třídě dvojku, tak jsem se mále zhroutila a brečela jsem na záchodě a měla jsem pocit, že můj život je v koncích.“* (smích)

V 16-ti letech začala s kamarádkami chodit na různé zábavy a poté se seznámila se svým budoucím manželem na diskotéce. Byla to její první vážná známost, a po dvou a půl letech se roku 2006 ve svých čerstvých 19-ti letech vdala. *„S manželem jsme se seznámili, to jsem byla na diskotéce, kde jsem se pod vlivem alkoholu odhodlala ho oslovit. Protože jinak jsem byla stydlivá. Chodili jsme spolu dva a půl roku než jsme se vzali, ale já jsem hned od začátku věděla, že si chci ho vzít a že to bude muž mého života.“*

Pan I., 33 let

Pan I. je milý, sympatický a usměvavý muž. Je přátelský, otevřený, rád žertuje. Působí upřímným dojmem. Střední tempo řeči, odpovědi přiléhavé a bez latencí. O své ženě a dětech hovoří velmi pěkně a se zájmem. Během hovoru je lucidní, orientovaný, myšlení je koherentní a psychotické fenomény nejsou přítomny.

Život před svatbou pana I.

Pan I. měl poklidné dětství, v rodině panovaly dobré vztahy. *„Narodil jsem se do klidného manželství tatky a mamky. Dětství probíhalo v pohodě.“* Pochází ze dvou dětí, má o pět let starší sestru, se kterou vychází dobře. *„Se sestrou jsme byli taky v pohodě.“* Matka pracovala jako prodavačka, otec byl vyučený zámečnický, pracoval ve svém oboru a před důchodem byl jedenáct let zaměstnaný jako řidič. *„Maminka pracovala, ona byla prodavačka, tatka byl zámečnický, je vyučený zámečnický a od padesáti pěti roků do šedesáti šesti dělal šoféra a já jsem dělal vlastně s ním.“* Matka vážně onemocněla hepatitidou, jež vedla k cirhóze jater. Onemocnění trvalo několik let a poté, když bylo panu I. 16 let, zemřela. To bylo pro pana I. samozřejmě velmi těžké období. *„Ale vlastně potom dostala žloutenku a z té žloutenky jí onemocněla játra... V devadesátém šestém mi vlastně umřela mamka, takže to bylo takové těžší období pro mě. A člověk se tak musel více osamostatnit. Aji si člověk tak uvědomil všechno co, jaký byl... Tak to bylo takové těžší období.“*

Na základní škole se věnoval pan I. závodnímu plavání. *„Já jsem od první třídy závodně plaval až do vlastně sedmé třídy. Ale u toho jsem nezůstal.“* Pan I. měl svůj sen stát se vojenským pilotem, o tyto možnosti se zajímal a zjišťoval si podmínky studia. Na přání rodičů ale po ukončení základního vzdělání nastoupil na hornické učiliště obor zedník. *„Já jsem měl svůj sen jít na vojenskou školu, chtěl jsem se stát pilotem... Učil jsem se průměrně, ale kdysi byla taková doba, že rodiče spíš chtěli tohle, tak vlastně jsem se musel podřídít tomu co to a chtěli, ať radši jdu na zedníka, tak jsem šel na hornické učiliště obor zedník.“* Po vyučení nastoupil do zaměstnání ve svém oboru. Dlouho se tomu však nevěnoval, tato práce jej nebavila. *„Věnoval jsem se tomu, ale zklamalo mě to. Nebylo to tak dobře placené, jak jsem si představoval. Mě to moc nebavilo.“* Zanedlouho nastoupil na rok do výkonu vojenské služby, kde si doplnil řidičský průkaz o skupinu C. A po svém návratu začal pracovat, tehdy ještě se svým otcem, jako řidič, čemuž se věnuje doposud. *„Potom vlastně v devadesátém devátém roku jsem nastoupil na vojenskou základní službu na rok. Po roce jsem nastoupil do zaměstnání, kde dělal tatka, jako jsme dělali spolu. Takže tam jsem vlastně začal dělat řidiče.“*

V té době se pan I. začal zajímat o hudbu a o hraní za mixážním pultem. *„Jsem se seznámil s kamarádem, s mojim dobrým kamarádem, který mě do toho zasvětil, do té hudby. Do toho DJingu. A strašně mě to chytlo a bavilo, tak jsem vlastně zůstal u toho do teď.“* Začal tedy hrát jako DJ na různých tanečních zábavách, kde se poté také seznámil se svou nynější ženou, která ho na jedné z nich oslovila. *„Před deseti lety, teď to bude deset, jsem vlastně potkal moji budoucí ženu. Vlastně jsme se seznámili v klubu, tam kde jsem hrál, tak vlastně tam jsme se potkali, no spíše ona mě potkala.“* Po dvou a půlleté známosti se pan I. v roce 2006 oženil.

Život po svatbě manželů I.

Manželé I. bydleli po svatbě u otce pana I. Paní I. velmi toužila po dětech. Za dva roky po svatbě se jim narodil syn. Když bylo synovi asi rok, dostali se manželé I. do vážných finančních problémů, jež se také trochu promítaly do jejich manželského klima. Navíc manželé bydleli stále u otce, což rovněž přispívalo k napjaté atmosféře. Přibližně 5 let po svatbě se jim narodila dcera a těsně před jejím narozením se manželé přestěhovali. Nyní tedy bydlí manželé I. necelé dva roky sami ve městě v bytě 3+1. Paní I. je v domácnosti a pečuje o děti, pan I. stále pracuje jako řidič. Životní náplní manželů I. jsou nyní zejména děti.

Manželské fungování a srovnání postojů manželů I.

Manželské soužití

Rozdělení povinností v domácnosti

Manželé I. si v jednotlivých činnostech vzájemně pomáhají. Momentálně se stará o domácnost díky manželově vytiženosti spíše paní I., když je pan I. doma, se vším pomáhá. V minulosti se v povinnostech střídali nebo je vykonávali společně. S tímto způsobem péče o domácnost jsou oba spokojeni.

Paní I.: „Manžel je furt v práci, takže domácnost je na mě, ale pokud je doma, tak mi se vším pomůže.“

Pan I.: „Já si myslím, že to je takové spontánní. Že když je třeba něco doma tak se postará manželka a kdy vlastně já můžu, tak se postarám já. Jako normálně se doplňujem s těma úkolama. Je to tak, že to nemáme tak rozdělené, že ty třeba vysaješ a tady ty zas umyješ nádobí, jo ale snažíme se to nějak společně.“

System finančního hospodaření a rodinný rozpočet

Manželé I. hospodaří s penězi společně, přičemž o rodinný rozpočet se stará žena. O koupi ostatních věcí, které se netýkají domácnosti a poplatků, se společně radí a dohodnou.

Paní I.: „Já s nima hospodařím. Máme společné. Já všechno jako zaplatím a tak, takže jako já s účtem hospodařím.“

Pan I.: „Snažíme se to společně vyřešit, ale manželka vlastně, ona to má tak nějak víc na starosti, protože víc toho platí a ví co a jak. Ale když třeba něco, tak společně rozhodujem, co uděláme.“

S tímto způsobem hospodaření je pan I. spokojen, paní I. částečně.

Paní I.: „Někdy jo, někdy ne. Protože na jednu stranu je to fajn, jako že můžu hospodařit a na druhou stranu je to omezující, protože já musím řešit všechno, aby bylo všechno zapláceno a tak.“

Trávení volného času

Svůj volný čas trávili a tráví manželé I. převážně spolu. Nejčastěji společně s dětmi, příležitostně si někam vyrazí sami.

Paní I.: „Veškerý volný čas trávíme spolu, když má manžel hlavně, že... když je doma a není v práci, a spolu a tzn. i s dětmi... Tak dejme tomu jednou za čtvrt roku se jdeme někam společně pobavit, ale jinak to trávíme s dětmi ten čas.“

Pan I.: „Když máme volný čas, tak snažíme se být s dětmi co nejvíc, protože toho času moc teď vlastně není že. Je to takové složitější. Je hodně práce. Manželka má toho dost teďka a teď v té práci jsem taky docela dlouho. Ale když jsme spolu, tak se snažíme být s dětmi a spolu si hrát.“

Oběma manželům způsob trávení volného času společně a s dětmi vyhovuje. Naopak by uvítali mít pro sebe času mnohem více.

Paní I.: „To povídání bych řekla, že by snad mohlo být (dostačující), ale kontakt jako, protože manžel je hodně v práci, takže bysme brali ještě větší no.“

Pan I.: „To mi moc nevyhovuje, spíš bych bral, kdybychom byli víc častěji spolu.“

Výchova dětí

Manželé I. mají dvě malé děti. O děti pečuje převážně matka, otec chodí do zaměstnání a ve svém volnu se do výchovy aktivně zapojuje. Na jejich výchově se manželé snaží shodnout. Typ výchovy je demokratický, paní I. jej označuje za „přátelský s pravidly“. Oba manželé shodně uvádí, že důslednější je ve výchově matka. Žádné vážnější problémy s dětmi nejsou.

Paní I.: „Takže já mám, si myslím, takovou výchovu jako že přátelskou, že jsme jako kamarádi s dětmi už od mala, že je беру tak jako sobě rovné, ale samozřejmě s tím, že vím, že jsou to děti, a proto mám pro ně určité hranice, za které nejdu, takže jsou pravidla, které musíme dodržovat. Ale jinak jsem taková... spíš ten přátelský typ, bych to tak nazvala... Manžel bych řekla to samé, akorát někdy možná jsou neshody v tom, že jim dovolí jakoby víc než já, že třeba se jich zastane a tak, a já jsem spíš ten, kdo to více... pevně na tom stojí na těch pravidlech a... protože děcka prostě pravidla potřebují no.“

Pan I.: „Já jsem... mohl bych být důraznější. Jako nejsem zas takový... jak bych chtěl správně, protože se zas třeba nevidíme celý den, tak je zase rozmazlím, ale... někdy to asi není správné no jako.“

Manželé si s dětmi rádi hrají.

Pan I.: „Hrajeme Člověče nezlob se. (smích) Hrajeme spoustu her, co má vlastně syn rád. Má rád Člověče nezlob se, takže aji desetkrát dokola je málo, že. (smích) Snažíme se prostě s malou zpívat, básničky, písničky různé.“

Manželská komunikace a chování k sobě

Manželé I. mezi sebou vždy dodržovali pravidla slušného chování, v komunikaci nastávají výjimky při hádkách.

Paní I.: „*Jo dodržujeme, akorát když se hádáme, tak jako někdy sprostá slova padnou, ale... to je v takovém afektu no.*“

Oba shodně uvedli, že paní I. je spíše upovídanější než pan I., ale způsob komunikace jim vyhovuje. Manželé si spolu povídají každý den, když je manžel v práci, alespoň telefonicky.

Paní I.: „*Každý den. Co to jde a když nejsme spolu, tak aspoň přes telefon.*“

Pan I.: „*Hodně protelefonuju, protože vlastně většinou já jsem v práci jo. Přes den, to každý den nevychází a vlastně, když přijdu domů, tak se snažíme, než jdeme spát ještě popovídat, co bylo a jak.*“

Oběma tato četnost vyhovuje a pan I. opět uvádí, že by uvítal spíše více volného času stráveného s manželkou a pro komunikaci. Popovídal by si častěji.

Pan I.: „*Není. Jsem hodně z domů v práci, takže je to takové. Mě to nestačí moc no, je to takové.*“

Manželé I oba shodně uvádí, že se mohou navzájem se vším svěřit, nemají mezi sebou žádné tajnosti a vzájemně si důvěřují.

Manželé I. jsou zvyklí se každý den vzájemně chválit a za své povinnosti si děkovat.

Paní I.: „*Vždycky, když něco udělá, tak mu poděkuju, tzn. denně. Za každou maličkost... On taky. Já si nedokážu představit, že by třeba mi... že jak by bral jako samozřejmost to, že něco udělám, takže já mu poděkuju za to, že odnesl koš a on mi poděkuje, že jsem pověsila prádlo třeba o i jo, že tak to máme... Jo no, to je, jak děkuju, tzn. každý den. To že mu poděkuju za to, že vynesl koš, tak ho pochválím, že je šikovný, že ho vynesl. (úsměv). Takže každý den ho chválím.*“

Pan I.: „*Snažím se děkovat, asi každý den jí děkuju, protože vlastně se snaží, i když to je všechno náročné. Ale snažím se poděkovat co nejvíc... No já myslím, že často. (chválím) Prostě za všechno, co to jde.*“

Manželé se občas pohádají, to však trvá řádově minuty. Nejčastější příčinou je tíživá finanční situace, která na ně doléhá. Paní I. dále uvádí, že někdy mívají také drobné neshody kvůli maličkostem.

Paní I.: „Penízky spíš jako že nejsou a potřebujeme je. Nevyčítáme si to jeden druhému, že jsme je jako to nevydělalí nebo že je nemáme, ale že to na nás doléhá, že máme prostě nějaké dluhy a to, takže prostě jsme z toho na nervy. Hlavně já a tím pádem jsem podrážděnější a v koncích.“

Pan I.: „Často ne, jako nehádáme se skoro vůbec. Akorát někdy třeba, teď je to takové vypjatější ta situace takže, ale nehádáme se jako, to ne.“

Po hádce se manželé hned usmíří a vzájemně se podpoří, že spolu všechny problémy zvládnou. Aktivnější roli má pan I.

Paní I.: „Ponadáváme si a pak se obejmeme. (smích) A usmíříme se, že všechno zvládneme.“

Pan I.: „Na tož že jsme oba dva blíženci, takže někdy je to takové, že jsme oba dva tvrdohlavější, ale ne, snažíme se to potom, snažíme se najít nějaké východisko z toho, jako reálné řešení a tím se vlastně zase jako... usmějem se, řeknem si: to bude lepší, to bude v pohodě.“

Během skupinového rozhovoru seděli manželé I. těsně vedle sebe a drželi se za ruce. Má společná otázka manželé vůbec nezaskočila, společně se rychle shodli na jejím řešení a byli k této problematice oba tolerantní. Nejprve vyjádřil svůj tolerantní postoj pan I. s tím, že by si v první řadě o tom všichni společně popovídali. Paní I. s manželem souhlasila a dodala, že by jí bylo však líto, že „by to mohl mít v životě těžší, jelikož všichni tolerantní názor k této problematice nemají“. Manželé I. jako jediní uvedli, že by si o tom se svým dítětem promluvili.

Emoce v manželství

Láska

Manželé I. uvádí, že se velmi milují, vzájemně si to několikrát denně říkají a pravidelně si své city projevují různými způsoby. Domnívám se, že potřebu lásky, intimity a blízkosti mají oba manželé na vysoké úrovni, vzájemně vyrovnanou a dobře saturovanou. Oba shodně uvádí, že jim vše vyhovuje.

Paní I.: „Hmm, miluju ho nade všechno na světě.“

Pan I.: „Mám ji strašně rád. Miluju ji a dal bych za ní život.“

Paní I.: „Hmm, slovem i činem. (smích) Tak tím, že mu to, každý den mu opakuju, že ho miluju a snažím se podle toho chovat. Takže ho pohladím, postiskám, pomiluju.“ (smích)

Pan I.: „Nasbírám jí kytičku, když můžu. Ted' zrovna nerostou že. (smích) Snažím se jí chválit, nebo někde zajít spolu, ať jsme prostě sami a být s ní co nejvíc no. Když to, tak ji vždycky aji nasbírám, když třeba rostou, tak ji sem tam natrhám jako z lásky.“

Oba cítí také náklonnost druhého partnera vůči sobě.

Paní I.: „Taky. Já si myslím, že to máme takové vzájemné.“

Pan I.: „Já bych řek, že to je takové vzájemné. Jako že ona určitě cítí to samé jak já... Obejme mě, políbí mě. (smích) Z ní jde cítit ta láska ke mně, takže.“

Sexualita

Dle výpovědi manželů, jsou se svým sexuálním soužitím oba dva spokojení.

Pan I.: „Já myslím, že se cítíme oba dva spokojení.“ (smích) Byli si vždy věrni a jejich sexualita je výrazem jejich vzájemné lásky a citů. Ve způsobu a frekvenci sexuálního soužití panuje více méně shoda, ale pan I. by rád v této oblasti více experimentoval a uvítal by vyšší frekvenci sexuálního styku.

Paní I.: „Jsem spokojená, ale nevím, jestli můj muž je spokojen, ten má vyšší potřebu sexu, takže tak... Určitě, mi vyhovuje (způsob), ale manžel by rád ještě experimentoval, ale já jsem trochu zdrženlivější.“

Pan I.: „Jo, v pohodě. (smích) Já bych možná chtěl víc... a způsobu jako, mi to vyhovuje. Možná bych, možná bych chtěl jako různé věci zkoušet takhle, ale jakože... jsem spokojený.“

Manželé spí společně v manželské posteli, z počátku se k sobě vzájemně tulí a objímají se, a poté pro samotný spánek oba preferují mít vlastní prostor.

Paní I.: „Každý na svoji půlce. My se tulíme jako ze začátku, jak usínáme, my se vždycky otočíme, přitulíme, hladíme, ale pak už každý musí mít svoje.“

Pan I.: „Asi každý zvlášť. Ale jako přitulíme se, ale potom máme rádi takové svoje, prostě že máme každý to svoje.“

Manželské klima

Dle výpovědi, nálada manželů je dobrá a stabilní. Vážné konflikty manželé nemívají. Kvůli hádce výjimečně opustili domácnost. **Paní I.:** „Většinou vždycky od začátku vztahu jsme to měli tak, že dříve než někdo někam odešel, tak jsme se usmířili. Akorát třikrát možná manžel odešel, ale v zápětí mi zavolal jako, ale jinak třikrát za těch deset let.“

Když jsou manželé spolu, povídají si a často se smějí.

Paní I.: „Každý den.“ **Pan I.:** „Jak co, jak kde.“

Manželé si zřídka „lezou na nervy“. **Paní I.:** „*Asi to jednou měsíčně no.*“

18.1.3.3 Dílčí závěry analýzy

Manželé I. působí jako velmi harmonický a šťastný pár. Manželské klima je i přes tíživé finanční problémy stabilní. Manželé mívají jen příležitostné neshody, které vyřeší řádově v minutách. Domnívám se, že potřebu lásky, intimity a blízkosti mají oba manželé na vysoké úrovni, vzájemně vyrovnanou a dobře saturovanou. Oba shodně uvádí, že jim vše vyhovuje. Manželská komunikace včetně vzájemného odhadu, co si patrně druhý partner o manželské situaci myslí, je na velmi dobré úrovni. Jejich výpovědi jsou ve vzájemné shodě. Manželská přizpůsobivost je výborná. Manželé na škále označují své manželství za nesmírně šťastné až dokonalé.

Oba manželé si nejvíce ve svém životě cení rodiny.

Paní I.: „*Svého manžela a dětí, takže rodiny, zdraví, studia a víra.*“

Pan I.: „*Rodina bych řekl, že je pro mě nejdůležitější, tu bych dal na první místo... Zdraví, práci, přátele a víru.*“

Největší klad manželství vidí oba dva v manželství samotném.

Paní I.: „*Tak pro mě je manželství náplň života, takže pozitivně na něm vidím jako všechno, že máme jeden druhého, že máme pro koho žít, že máme děti hlavně a máme rodinu a vytváříme takový spokojený domov pro ně a tak.*“

Pan I.: „*Všechno. Naplnila mi život, jsme šťastní a vyrovnaní, a dala mi dvě krásné děti. Jsem spokojený.*“

Manželé I. si jsou vzájemně věrni, zaujímají k nevěře negativní postoj, ale uvádí, že by si patrně nevěru odpustili.

Paní I.: „*Negativní. (postoj) Celý život jsem si myslela, že bych neodpustila nevěru, do té doby než se nám narodilo první dítě, pak jsem si uvědomila, že bych byla schopná nevěru odpustit, ale jako mám k ní negativní postoj.*“

Pan I.: „*Jako že jí věřím, a nevím, jak bych se k tomu postavil. No to jsem si právě vždycky kladl tady toto a asi bych odpustil. Jako možná i záleží no, jako jak by to bylo... jestli by to byl nějaký zálet, anebo jestli by to nějak pokračovalo.*“

Oba manželé se vzájemně označili za ideální partnery.

Paní I.: „Tak takového jakého ho mám. Kdybych ho měla úplně vyšperkovat, tak bych jako ještě trošku jeho dochvilnost třeba jako spravila, ale jinak je můj ideální manžel. To říkám od začátku, to je můj princ.“

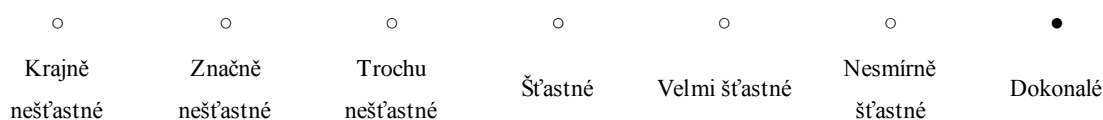
Pan I.: „Ideální manželku jsem si našel a jsem tak spokojený, jak to je.“

Oba popisují své manželství jako velice šťastné.

Paní I.: „Myslím si, že jako, že je velice šťastné a myslím si, že se to jenom tak v dnešní době třeba nevidí.“

Pan I.: „Velmi šťastné, moc šťastné. Perfektní.“

Paní I. na škále označuje své manželství za „dokonalé“.

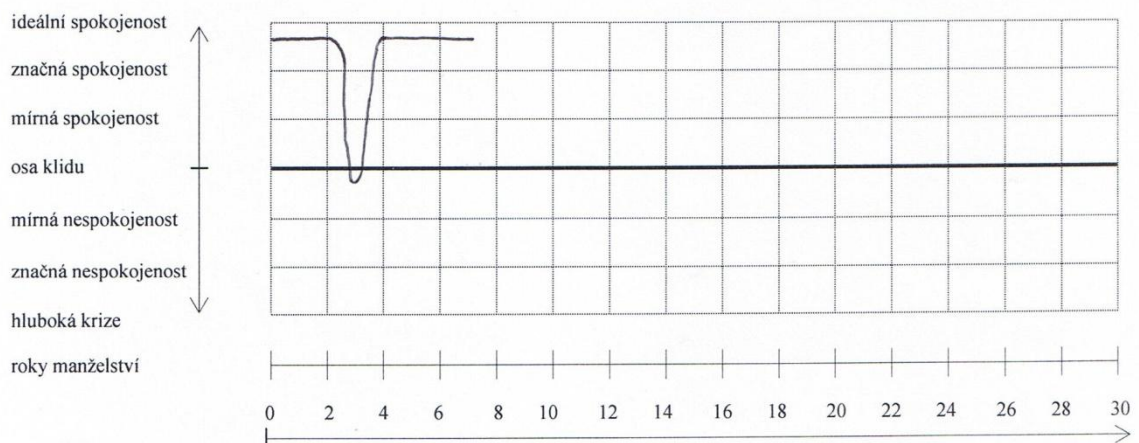
Obrázek 11 Škála hodnocení stupně štěstí ve vztahu (Spanier, 1976)

Pan I. na škále označuje své manželství za „nesmírně šťastné“.

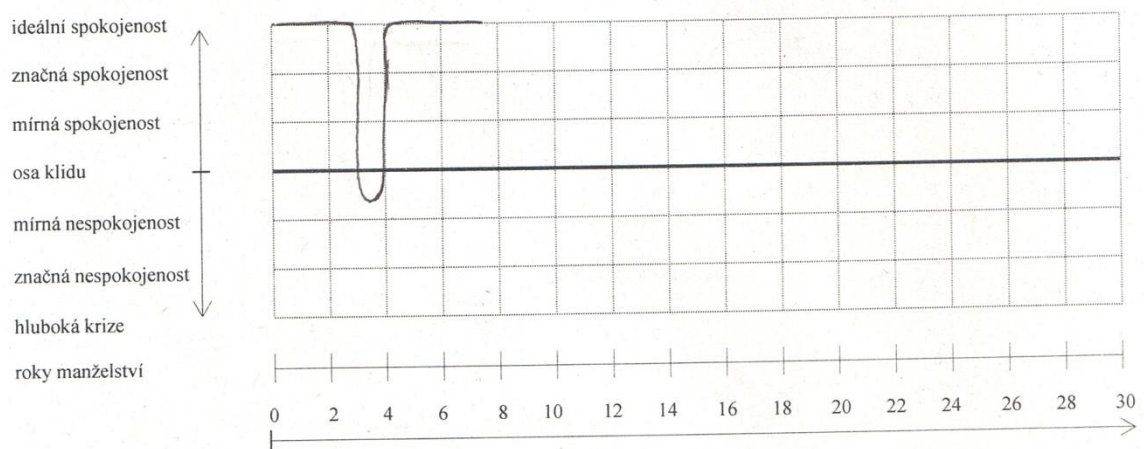
Obrázek 12 Škála hodnocení stupně štěstí ve vztahu (Spanier, 1976)

Křivka – paní I.

Obrázek 13 Křivka spokojenosti a nespokojenosti v časovém průběhu manželství
(Kratochvíl, 2009)

Křivka – pan I.

Obrázek 14 Křivka spokojenosti a nespokojenosti v časovém průběhu manželství
(Kratochvíl, 2009)

Hodnoty DAS – paní I.

Subškály	Skóre	Interpretace
Dyadická shoda	60	Mírně nadprůměrná
Dyadická spokojenost	45	Velmi nadprůměrná
Dyadická soudržnost	23	Velmi nadprůměrná
Projevování citů	9	Průměrné
Dyadické přizpůsobení	137	Velmi nadprůměrné

Tabulka 7 *Stručný přehled výsledků DAS*

Hodnoty DAS – pan I.

Subškály	Skóre	Interpretace
Dyadická shoda	62	Mírně nadprůměrná
Dyadická spokojenost	43	Mírně nadprůměrná
Dyadická soudržnost	20	Velmi nadprůměrná
Projevování citů	11	Mírně nadprůměrné
Dyadické přizpůsobení	136	Velmi nadprůměrné

Tabulka 8 *Stručný přehled výsledků DAS*

- Z výše uvedeného jsem usoudila, že **manželská spokojenost a manželské přizpůsobení je u obou manželů I. velmi nadprůměrné**. Paní I. zaznačila v křivce po mírném výkyvu mezi 3 a 4 rokem průběh mezi značnou a ideální spokojeností, pan I. zaznačil v křivce po mírném výkyvu mezi 3 a 4 rokem ideální spokojenost. Na škále označila paní I své manželství za dokonalé, pan I za nesmírně šťastné. Z vyhodnocení DAS vyplývá u paní I. velmi nadprůměrné hodnoty manželské spokojenosti a celkového manželského přizpůsobení, u pana I. mírně nadprůměrná hodnota manželské spokojenosti a velmi nadprůměrná hodnota celkového manželského přizpůsobení, což potvrzuje mé zjištění.

18.2 Ateistické manželské páry

18.2.1 Manželé A.

18.2.1.1 Narativní rekonstrukce

Paní A., 67 let

Paní A. je velmi milá, sympatická a přátelská žena. Vnímala jsem ji jako osobu veselou a společenskou. Je velice čilá, vitální, vypadající mladší než ve skutečnosti je. Hovoří smysluplně, přiléhavě, spontánně, bez latencí. Má dobrou artikulaci a příjemný zvukový hlas. Mluví nářečím. Tempo řeči střední, přiměřená mimika i gestikulace. Během hovoru je lucidní, dobře orientovaná osobou, místem i časem, myšlení je koherentní, psychotické fenomény nejsou přítomny.

Život před svatbou paní A.

Paní A. měla poklidné dětství, v rodině panovaly dobré vztahy. Matka byla v domácnosti, vypomáhala babičce a přivydělávala si jako švadlena. *„Maminka nepracovala nikdy, protože nám šila a chodili jsme k babičce pracovat na pole, takže maminka pracovala na poli. No a někdy šila i lidem, aby byla nějaká koruna.“* Otec pracoval jako soukromník - majitel hračkářství, poté v kanceláři jako úředník. *„Tatínek byl... tatínek byl bývalý majitel hračkářství, byl soukromník, pak o to přišel, tak potom dělal v podniku, kde dělal inventury... byl v kanceláři.“* Pro oba rodiče to bylo jejich první manželství a zůstali po celý život spolu. Paní A. je prostřední ze tří dětí, měla o 14 měsíců starší sestru, která již zemřela a druhou mladší o 10 let, se kterou udržuje pěkné vztahy. Po ukončení základního vzdělání se vyučila kuchařkou, pod záštitou hotelu, kde se seznámila se svým budoucím mužem. Ten byl vyučen za kuchaře v témže hotelu a toho času byl ve výkonu vojenské služby. *„Ve 14 letech jsem vyšla školu, šla jsem se učit za kuchařku, učila jsem se 3 roky, v 17 letech jsem byla vyučená, tam jsem poznala svého muže, na tom učňáku. Byl tenkrát na vojně, přijel ve vojenském se podívat a tak jsme se znali, a on byl potom rok v Německu, kde pracoval jako kuchař, byl vyslaný, a jak se vrátil z toho Německa, tak on se vrátil snad v září a my jsem se v květnu brali. Takže já jsem se vdávala, mi ještě nebylo devatnáct let.“* Po návratu z vojny se budoucí manžel paní A.

vrátil pracovat zpět do hotelu, později byl vyslán na rok do Německa a po příjezdu navázal s paní A. osmi měsíční známost, která vyvrcholila roku 1964 sňatkem.

Pan A., 74 let

Během rozhovoru je pan A. klidný, přátelský, většinou spontánně hovoří. Je otevřený a vstřícný, rád žertuje, přesto mluvil věcně a stručně. Výraz obličeje i gestikulace je přiměřená. Hovoří středním tempem řeči, ale silnějším nářečím, občas méně zřetelně, místy jsem měla potíže rozumět. V průběhu hovoru i celé návštěvy je pan A. na svůj věk velice čilý a psychicky i fyzicky vitální, obdobně jako jeho žena; orientovaný osobou, místem i časem, myšlení je koherentní, psychotické fenomény taktéž nejsou přítomny.

Život před svatbou pana A.

Také v rodině pana A. panovaly dobré vztahy, během svého raného dětství však prožil II. světovou válku. *„Dětství jsem měl dobré... Jsem se narodil, že v devětatřicátém, před válku 5. ledna, 15. března přišli k nám němci, no tak jsem prožil válku v rodném městě. Tam jsme bydleli celou válku. Ten barák už nestojí. Po válce, ten barák rozbombardovali de facto, tak jsme se přestěhovali, tam jsme bydleli a tam jsem začal aji chodit do školy.“* Matka byla toho času v domácnosti, později pracovala jako školnice, a otec pracoval u železnice jako strojvedoucí. Také rodiče pana A. se nerozvedli a bylo to jejich první manželství. Pan A. má o let mladšího bratra, který ve dvou letech onemocněl mozkovou obrnou a částečně ochrnl, je však soběstačný a dobře se s tím vyrovnal. *„Tata robil ajzenboňáka, mama byla doma, ta nerobila. Brachu jsem měl, narodil se brácha, a jak měl dva roky, dostal obrnu... A tak on se s tím smířil. Mu to nevadí.“* Také pan A. se po ukončení základního vzdělání vyučil kuchařem, pod záštitou hotelu, kde se seznámil se svou budoucí paní. *„Vyšel jsem školu, šel jsem do učení do hotelu za kuchaře, tam jsem se vyučil.“* Poté byl jeden rok v hotelu zaměstnán, než jej odveleli na vojnu. Po dvouletém výkonu vojenské služby se vrátil pracovat zpět do hotelu. Před ukončením vojenské služby se seznámil se svou nastávající paní, která tehdy teprve nastoupila do učení. Za dva roky jej vyslali na jeden rok do Německa na odbornou praxi. Po návratu z Německa navázal důvěrnější vztah s paní A. a ve svých 25 letech se s ní oženil. *„Vrátil jsem se, no a přitom sem, jak jsem se vrátil, tak jsem poznal manželku nastávajistě, tak jsme začli spolu chodit, no a ve čtyryašedesátým jsme se vzali.“*

Před svatbou pan A. žil bohémským životem, rád trávil svůj čas pitím alkoholu s kamarády či ve společnosti děvčat. Žádný vážný vztah před svatbou neměl. (Smích) „*Já sem měl rád holky. Někdo má rád vdolky, já sem měl rád holky, no. Tak jsem to, no a tak sem ju tam trefil... Já sem se ženil, to už sem měl tolik malérů, že mi nic nezbyvalo, než se oženit. No. Bo to už vrchol, to už bylo vrchol všeho. Tak sem se oženil. Aby sem se uklidnil. To mi mama říkala: já sem zvědavá, která baba si tě vezme, ať se s tebou otravuje, já už teda ne... tak jsem se oženil.*“

Život po svatbě manželů A.

Manželé A. pracovali společně v jednom hotelu jako kuchaři. Za dva roky se jim narodil syn a paní A. šla na mateřskou dovolenou. Jelikož po svatbě bydleli v domku rodičů z manželovy strany, kteří odešli do důchodu a chtěli se již zpět vrátit, přestěhovali se do města, do bytu. Paní A. se vrátila do práce a syna hlídali manželovi rodiče. Brzy poté opět počala dceru, která je o 5 let mladší než její bratr. Po mateřské dovolené nastoupila zpět do hotelu. **Paní A.:** „*V roku osmdesát jsem se vrátila zpátky do hotelu, dělala jsem kuchyňskou hospodyni. Stávala jsem ráno o půl třetí, v půl čtvrté jsem měla nástup. A tam jsme spolu pracovali.*“ V hotelu spolu manželé pracovali téměř celý život, práce je bavila, že tráví čas společně prakticky každý den, celý den, jim nevadilo. **Pan A.:** „*Tam sem robil, tam sem... až do konca. Tam sem byl spokojeny.*“ V roce 1995 proběhla v hotelu reorganizace pracovních míst a spolu s dalšími zaměstnanci přišli manželé A. o místo v hotelu. Pan A. odešel do důchodu, paní A. ještě pět let pracovala jako uklízečka. **Paní A.:** „*Byla jsem tam do roku devadesát pět, až nás, přišlo nové vedení mladé a všechny starých nás vyhodili... Potom jsem šla uklízet, protože se nedala sehnat práce už tenkrát, do domova důchodců, tam jsem uklízela... to byla ale hrozná práce, tam bylo aji hodně ležáků a to, to já jsem byla psychicky úplně zdeptaná. To byla hrozná práce, já jsem to nikdy neviděla. A pak se otvírala lékárna a tam aji nastupoval synovec tenkrát, tak jsem tam šla dělat jako sanitářku, ale uklízečku. Já jsem neměla nikdy sanitářské zkoušky. A tam jsem byla do roku 2000 a pak jsem odešla do důchodu.*“ Nyní jsou tedy manželé oba v důchodu, bydlí sami dva společně v bytě, ve městě.

Manželské fungování a srovnání postojů manželů A.

Manželské soužití

Rozdělení povinností v domácnosti

Manželé A. mají povinnosti v domácnosti rozděleny rovnoměrně, v jednotlivých činnostech se střídají a vzájemně si pomáhají. S tímto způsobem péče o domácnost jsou oba spokojeni.

Paní A.: „U nás není problém. Manžel se... je kuchař, ten se postaví k peci, ten umí po sobě uklidit, pomýt, takže jestli stojí u pece jeden nebo druhý nebo uklízí... všechno, všechno ovládá, to co je třeba. A děláme buď jeden, nebo druhý anebo spolu. Takže žádný problém u nás s úklidem. S ničím! ...Vyhovuje nám to oběma.“

Pan A.: „Vaříme oba dva, nebo raz já, raz ona. Já vysávám. A jinak se rozdělujeme, pomýváme spolu... No pomáhám, nejsem z těch který by nepomáhal manželce, to... já sem byl naučený to z domů, otec taky pomáhal, tak já sem pomáhal taky a že se pomáháme jeden druhému.“

System finančního hospodaření a rodinný rozpočet

Manželé A. hospodaří s penězi společně, přičemž o rodinný rozpočet se stará žena. Mají vyhrazeny finanční částky, které je potřeba zaplatit za chod domácnosti, a o koupi jiných věcí se společně radí a dohodnou. S tímto způsobem jsou manželé A. oba spokojeni.

Paní A.: „S penězi nakládáme tak, aby, abysme všechno neutratili, aby nám taky něco zůstalo, ať máme na pohřeb a tak dále. A máme společné peníze od jak živa. Vždycky manžel dal výplatu, dali jsme dohromady a společně hospodaříme. A jestli je třeba koupit nějakou věc, samozřejmě se radíme. Jeden druhému za žádama nic nekupuje. Prostě u nás to není zvykem.“

Pan A.: „Tak to je, ona je pokladník. Já se nestarám o peníze. Společnu kasu a já se nestarám o to... Já jsem nikdy to! Já jsem nikdy. Já sem ani doma jako svobodný, já sem dal mamě peníze a víc mě nezajímalo. Tak aji tak. Manželka drží kasu.“

Trávení volného času

Svůj volný čas trávili a tráví manželé převážně společně. Individuální zájmy měli a mají oba manželé v rámci domova. Paní A. ráda pletla, teď se podívá sama na televizi. Pan A. má rovněž své oblíbené televizní programy, zejména o zvířatech, sportu a dokumentární

filmy o válkách. V minulosti rád vyráběl papírové modely. Oběma manželům tento způsob vyhovoval a stále vyhovuje.

Paní A.: „Manžel hodně četl kdysi, já jsem hodně pletla, já s očima už nemůžu dlouho a manžel lepil letadla, co tu kdesi sú. Tak a teď už ho to též nebaví, on měl též ty oči špatné. On byl na operaci.“

Pan A.: „Televizi, ona tu, já tam. No já se na ty její seriálky nedívám, já mám jiné seriály. Já mám válečné filmy rád a o zvířatech, tak to já se dívám tam a ona tady.“

Společně hlídají vnoučata, nebo vzájemně navštěvují rodinu, a za pěkného počasí chodí na procházky. Dovolené trávili vždy společně, v minulosti u moře, nyní po českém kraji.

Paní A.: „Ano. Ano, jezdíme. Jezdili jsme k moři. Teď už jaksi, no si netroufám, jaksi... možná že se ještě někdy vydáme. Ale jinak na... jezdíme každý rok na rekreaci, jezdíme do Budišova a jezdíme aji tak po českých vlastech, též... Všední volný čas doma (smích), no tak v zimě televize a v létě procházky nebo s vnukama, když se jde někde nebo prostě, tak se to řeší, abysme se nenudili... Vždycky spolu.“

Pan A.: „No to sme spolu no tak. Bud' dem do obchodu, nebo já idu potom do školy pro vnoučata. Ta ide pro jedno, já pro druhé, nebo obě dvě. Jinak chodíme spolu do obchodu, jsme doma každý den... No a dovolenu spolu. Sme ještě na dovolené jednotlivě nebyli. Vždycky spolu. Všude.“

Výchova dětí

Manželé A. mají dvě dospělé děti. Starší syn, je ženatý, má dvě děti. A dcera je o 5 let mladší, také vdaná, má čtyři děti. Na výchově dětí se manželé snažili vždy dohodnout. Když byly děti malé, pečovala o ně matka, otec chodil do zaměstnání. Později, když se žena opět vrátila do práce, se otec do výchovy aktivněji zapojil. Žádné vážnější problémy s dětmi nebyly. Obě děti jsou dle výpovědí rodičů spokojení.

Pan A.: „To sme se až moc zhodli někdy... Ona byla s nima. Já sem byl věčně v práci. A potom jak už začla dělat, tak už jsme se střídali. V té výchově. Bo já sem třeba měl odpolední, ona ranní, nebo naopak.“

Manželská komunikace a chování k sobě

Manželé A. mezi sebou dodržovali vždycky pravidla slušného jednání jak v komunikaci, tak i v chování. Paní A. se označila spíše za upovídanější než pan A., ale způsob komunikace jim vyhovuje. Manželé si spolu povídají každý den, jak oba shodně uvádí „dle potřeby“. Mohou se navzájem se vším svěřit, nemají mezi sebou žádné tajnosti. **Pan A.:**

(Přemýšlení) „*My si říkáme všechno, doufám, že ona též to, to já nemám žádné tajnosti před ňu.*“ Povídají si o různých tématech. Potřebu si popovídat mají oba dobře saturovanou. **Paní A.:** „*To co je třeba, to si řeknem a v průběhu dne a co si nestačíme říct přes den, tak eště v lůžku.*“

Pan A.: *Furt. V lůžku až usnem. No a jinak u televize, přes den, no tak my sme spolu pořád, takže my jak potřebujem, tak se dodebatujeme.*

Vzájemně si za pěkné chování k sobě příležitostně děkují a chválí se. Společně se pěkně oslovují. **Paní A.:** „*Dle potřeby: Ty jsi šikovný, Ty jsi dobrý, Tys to pěkně udělal, Tys to dobře navařil.*“ **Pan A.:** „*Jej, (smích). Alespoň jednou za den to jo, to výjde. Jednou za den to výjde.*“

Občas se kvůli maličkostem pohádají, to však trvá řádově pár minut.

Pan A.: „*Mezi náma dvěma konflikty? (Údiv) No to nemáme nic... To se pohádáme a za dvě minuty je klid... Já bych nevydržel, ani ona, abysme se dva dni nějak nebavili nebo něco. Jak si někdo dopisuje a to ne... To je, to je otázka třech minut.*“

Paní A.: „*No někdy též se najde nějaká věc, taká maličkost, ale neexistuje, že bysme se pohádali, že bysme spolu nemluvili. To není hádání. To je spíš výměna názorů.*“

Pan A.: „*Jé hehe, kvůli vaření dneska jsme se pohádali. (Smích) Kvůli vaření... No tak to není zas tak často. To je výjimka, jak se pohádáme kvůli vaření, a jinak... Tak to jo, jednou za měsíc, tak to jo. To výjde. Ale to není takové... přežene se a zase zažene. To není, že by týden nemluvili spolu, to ne. Já bych nevydržel, ani ona, to bychom nevydrželi.*“

V usmířování nebývá nikdo přímo aktivní, manželé si vymění pár poznámek a začnou „na novo“, nebo se usmíří a jdou sledovat televizi, popř. manžel chce své ženě vyjádřit svou náklonnost a ustoupí větou: „maminko máš pravdu“.

Pan A.: „*Že jí neodporuju, já ji ne, záleží co, ale většinou jí neodporuju. Já říkám většinou: žena má vždycky pravdu, maminka má vždycky pravdu.*“

Paní A.: „*Tak ženská má mít vždycky poslední slovo, že. (Smích) A to říká, vždycky manžel: no jo, ty jsi ženská, ty musíš mět poslední slovo, tak máš asi pravdu. A tak to skončí... Tož, to je... 2, 3 věty a je to vyřešené.*“ (Smích)

Roli aktivního usmířovatele však přímo nikdo nezastává.

Pan A.: „*Nikdo! To my zase, to to... My přestanem a zase začnem, jak kdyby se nechumelilo. Že bysme chodili jeden za druhým to ne.*“

Během skupinového rozhovoru seděli manželé každý ve svém křesle. Také manželé A. má společná otázka vůbec nezaskočila, společně se rychle shodli na jejím řešení a oba byli k této problematice tolerantní. Překvapilo mě, že také navíc o tomto fenoménu relativně dobře informovaní. Paní A. potom dodala, že by jí bylo samozřejmě líto, kdyby neměli vnoučata, ale že kdyby tato situace nastala, chtěla by, aby byly děti hlavně šťastné.

Emoce v manželství

Láska

Manželé uvádí, že se mají stále rádi a příležitostně si to vzájemně říkají. Oba cítí také náklonnost druhého partnera vůči sobě. Domnívám se, že potřebu lásky, intimity a blízkosti mají oba manželé na střední úrovni, vzájemně vyrovnanou a dobře saturovanou. Oba shodně uvádí, že jim vše vyhovuje.

Paní A.: „Musí se k tomu člověku něco cítit, aby byl člověk tolerantní.“

Pan A.: „Tak jsem si ju vzal za manželku, a když sme se brali, tak jsme si řekli, já Ti budu robit tatu, Ty mi budeš robit mamu. Tím to zhaslo a vypadli jsme z hnízda. A do dneška se tak chováme. Ona mi říká tatínku, já ji říkám maminko, nebo babičko, dědečku.“

Paní A.: „Ráno vstane, já už jsem v kuchyni, vždycky políbení dostanu na čelo. Na ústa, pardon. No a jak chodil z práce, jak dělal ve škole, tak vždycky, první pusa byla, jak přišel, a jak odcházel taky. Ted' jsme pořád spolu, tak vždycky akorát v to ráno.“ (Smích)

Sexualita

Dle výpovědi manželů, měli dříve velmi uspokojivý sexuální život, se kterým byli oba dva plně spokojeni, nyní vzhledem k věku je na ústupu. Byli si vždy věrni. Manželé spí společně v ložnici, každý na své posteli. Vzájemně se vždy na frekvenci i způsobu shodli.

Paní A.: „Tak... bylo výborné, ted' už utlumuje samozřejmě.“

Pan A.: „To co bylo za mlada, to už není. Jo předtím to bylo! Na jedničku. A ted' už to tak, to je věkem, to už, já už si též říkám, necháme to mladším. Ted' už to moc ne, to už není také zajímavé ani.“

Manželské klima

Dle výpovědi, nálada manželů je dobrá a stabilní. Vážné konflikty manželé nemívají. Kvůli hádce žádný z manželů nikdy neopustil domácnost.

Paní A.: „To neznamená, že bysme spolu nemluvíli, nebo že bysme na sebe hrčeli, nebo... jak jde den, tak jdeme spolu, nebo prostě, neděláme jeden druhému na zlost, to je důležité, že. A snažíme se. Vždyť jsme tu chvíli, už teď máme nějaké roky.“

Manželé si vzájemně „nelezou na nervy“.

Paní A.: (přemýšlení) „*Já bych ani neřekla. Možná, že tím, že si tam něco řeknem a každý dem do jiné jizby jo tady třeba na tu televizi, tak že jaksi to... ani bych neřekla. Máme kde odejít, kdybysme byli možná v jedné místnosti, že? Jsou různé věci, že člověk si řekne a tak by to nemuselo být, anebo tak to bys neměl dělat, že ale radši se zebrat a jít pryč.*“

Společně si povídají, smějí se spolu.

Paní A.: „*Když je něco k smíchu, tak se smějem, a rádi se zasmějem.*“

Pan A.: „*No třeba každý den (se smějeme), hlavně jak tu máme vnoučata.*“

18.2.1.3 Dílčí závěry analýzy

Manželé A. působí jako velmi harmonický pár. Po rozhovoru se spolu smáli a pěkně mluvili. Manželé A. mají útulnou domácnost. Panovala tam domácí pohoda. I po letech lze u nich pozorovat citovou náklonnost a vzájemnou přitažlivost jeden k druhému. Domnívám se, že potřebu lásky, intimity a blízkosti mají oba manželé na střední úrovni, vzájemně vyrovnanou a dobře saturovanou. Oba shodně uvádí, že jim vše vyhovuje. Jejich výpovědi jsou ve vzájemné shodě. Dobře se navzájem znají a dokážou odhadnout, co si druhý patrně o manželské situaci myslí. Manželská přizpůsobivost je výborná. **Pan A.:** „*No to je též tak, my se navzájem, my se navzájem doplňujeme, že ona... doplňujeme se navzájem. My jeden bez druhého neuděláme, abych řek pravdu, neuděláme nic. Když něco chce koupit, tak se se mnou poradí, nebo já něco chcu, tak se domluvíme, jestli je to dobré nebo není to dobré. Že bysme bez sebe ani... neuděláme ani ránu.*“ Oba manželé na škále popisují své manželství za dokonalé.

Paní A. si ve svém životě sestupně nejvíce cení: dětí, manželství a zdraví; pan A.: manželství, zdraví, dětí, vnoučat a spokojenosti.

Paní A.: „*Že se narodily děti, i že jsou spokojeni, že žijou klidným životem, a že my spolu vycházíme a (přemýšlení) asi to je všechno... Zdraví samozřejmě, spokojené manželství, zdraví, zdravé vnoučata, zdravé děti.*“

Pan A.: „*Manželství.*“ (rozhodně) „*Že jsem zdravěj a manželka je zdravá, že je slepá na jedno oko, to nevadí. Že jsme zdraví oba dva. Děcka máme velké, zdravé. Vnoučata máme. Já sem spokojený.*“

Největší klad manželství vidí oba manželé v jejich vzájemném vztahu.

Paní A.: „*Lásku, toleranci, klid, pokoj a mír.*“ (smích)

Pan A.: „*Že si pořád, že si rozumíme, máme se pořád rádi, a že jsme si vzácní pořád.*“
(důraz)

Manželé A. si jsou vzájemně věrni, zaujímají k nevěře negativní postoj, ale uvádí, že by si nevěru odpustili.

Na otázku jak si představujete ideální manželku **pan A.** odpověděl: „*Ideální manželka? Aby se mi líbila... pořád. Aby stála po mém boku, aby se mi líbila. Na to sem si ju vzal... a vyšlo mi to. A doufám, že to tak vydrží, až umřu.*“

Oba označují své manželství za velmi šťastné.

Paní A.: „*Za velmi šťastné. Já si myslím, že za ty roky určitě.*“

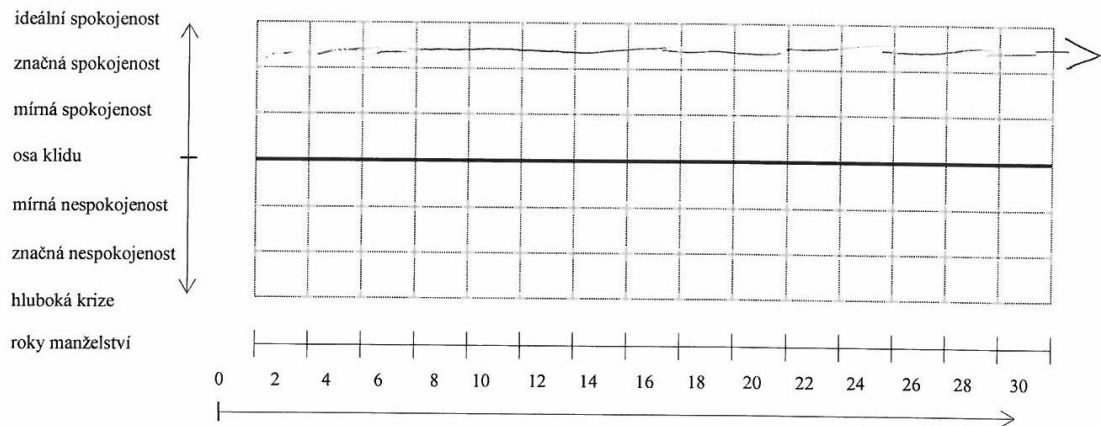
Pan A.: „*Šťastné.*“ (procítěně) „*No tuš že už sem tak tolik roku... vydrželi jsme spolu. To už je... musí být.*“

Oba manželé A. na škále označují své manželství za „dokonalé“.

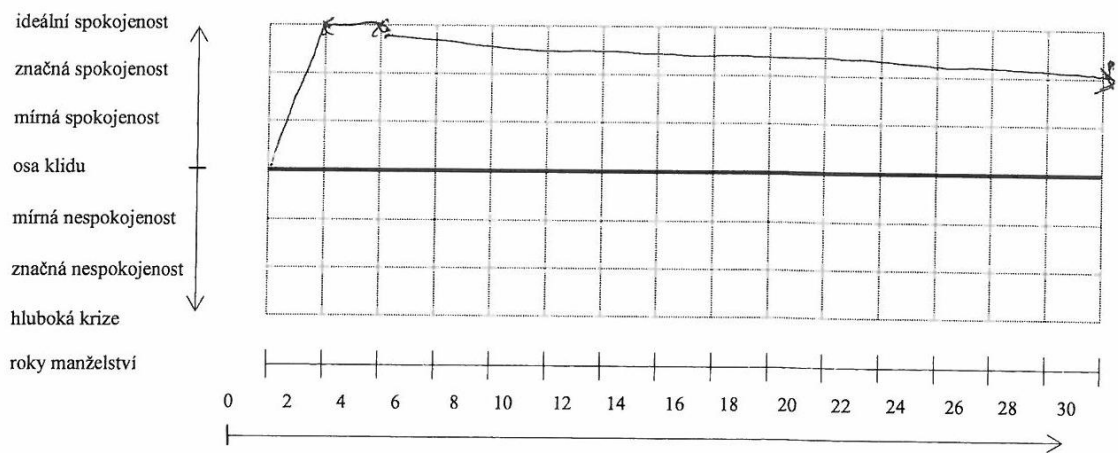
Obrázek 15 Škála hodnocení stupně štěstí ve vztahu (Spanier, 1976)

Křivka – paní A.

Obrázek 16 *Křivka spokojenosti a nespokojenosti v časovém průběhu manželství*
(Kratochvíl, 2009)

Křivka – pan A.

Obrázek 17 *Křivka spokojenosti a nespokojenosti v časovém průběhu manželství*
(Kratochvíl, 2009)

Hodnoty DAS - paní A.

Subškály	Skóre	Interpretace
Dyadická shoda	65	Velmi nadprůměrná
Dyadická spokojenost	43	Mírně nadprůměrná
Dyadická soudržnost	14	Průměrná
Projevování citů	12	Velmi nadprůměrné
Dyadické přizpůsobení	134	Velmi nadprůměrné

Tabulka 9 Stručný přehled výsledků DAS

Hodnoty DAS – pan A.

Subškály	Skóre	Interpretace
Dyadická shoda	61	Mírně nadprůměrná
Dyadická spokojenost	48	Velmi nadprůměrná
Dyadická soudržnost	17	Mírně nadprůměrná
Projevování citů	11	Mírně nadprůměrné
Dyadické přizpůsobení	137	Velmi nadprůměrné

Tabulka 10 Stručný přehled výsledků DAS

- Z výše uvedeného jsem usoudila, že **manželská spokojenost a manželské přizpůsobení je u obou manželů A. velmi nadprůměrné**. Oba manželé zaznačili v křivce průběh mezi značnou až ideální spokojeností. Oba manželé na škále označili své manželství za dokonalé. Z vyhodnocení DAS vyplývá u paní A. mírně nadprůměrná hodnota manželské spokojenosti a velmi nadprůměrná hodnota celkového manželského přizpůsobení, u pana A. velmi nadprůměrné hodnoty manželské spokojenosti a celkového manželského přizpůsobení, což potvrzuje mé zjištění.

18.2.2 *Manželé S.*

18.2.2.1 *Narativní rekonstrukce*

Paní S., 53 let

Paní S. je velmi příjemná a přátelská žena. Byla sdílná. Působí upřímným domem. Mluvila plynně, otevřeně, spíše tiše, tempo řeči pomalé. Odpovídala bez latencí a přiléhavě. Během hovoru je lucidní, orientovaná, myšlení je koherentní, psychotické fenomény nejsou přítomny.

Život před svatbou paní S.

Paní S. označila své dětství za „*takové bych řekla, takový průměr*“. Rodiče paní S. se rozvedli, když jí byly asi dva roky, a to kvůli otcovým nevěrám a pití alkoholu. „*Můj otec třeba ten hodně chodil za ženským, rád si vypil.*“ Matka se poté po druhé vdala, toto manželství vydrželo osm let a vzešel z něj první mladší bratr paní S. Otčím byl však žárlivý a v důsledku toho vznikaly doma konflikty. „*S tím prvním jako když to vezmu jako... no tím, že on byl takový žárlivý, že doma občas jako dělal nějaké mamce takové scény, tak jsem se ho více méně aji jako bych řekla aji trochu bála. To jsem se ho aji více méně... ale to mamka ani nevěděla, on byl jako, někdy byl fajn jo a někdy byl takový jo, když se mu něco nelíbilo nebo něco se mu nezdálo jo, tak byl takový to... Byl zase strašně žárlivý jo, takže to taky k ničemu nevedlo. Tak se rozvedla.*“

Když bylo paní S. 12 let, tak matka poznala třetího muže a poté se vdala po třetí. Matka paní S. pracovala jako vedoucí skladu, otčím byl stavby vedoucí u těžké společnosti, tam se prakticky seznámili. Toto manželství už bylo zdařilé a vydrželo zhruba dvacet let. Vzešel z něj druhý mladší bratr paní S. Manželství skončilo až otčímovým úmrtím. „*A potom mamka už byla sama. Jak zemřel, to už byla sama, už jako nikoho neměla, takže více méně jako se starala potom o babičku.*“ Tohoto druhého otčíma už měla paní S. ráda. Vycházeli spolu všichni dobře. Toto období považuje paní S. za to šťastnější ze svého dětství. „*Jo tak s tím druhým jako super, s tím druhým jo. Tam jsme se jako měli, dá se říct, rádi jo. Takže to bylo v pohodě... Tam to bylo lepší, že jsme aji na dovolené jezdili, na různé výlety jsme jezdili jo, že v životě na mě, jako že by mi nadal, nebo že by*

na mě křičel, toto už vůbec ne, tam to bylo jako zas potom lepší jo. Že aji peněžitě potom už naši byli... takže už to bylo lepší. “

Po ukončení základního vzdělání se paní S. vyučila jako kuchařka. *„No a školu jsem normální základku, pak jsem se učila, to jsem vyučená jako kuchařka, no a dá se říct, že ani ne rok po vyučení jsem se, jo, v 19-ti jsem se vdávala no.“* Před svatbou paní S. žádnou vážnou známost neměla a ve svých 19-ti letech se po 4 a půl měsíční známosti roku 1979 vdala.

Pan S., 58 let

Pan S. je také příjemný a přátelský muž. Měl obtíže hovořit spontánně, musela jsem se ptát a hovor více usměrňovat. Odpovědi byly přiléhavé, občas zabíhal mimo zvolené téma. Působil klidným dojmem. Tempo řeči velmi pomalé, hovoří nářečím. Během hovoru je lucidní, orientovaný, myšlení koherentní, psychotické fenomény nejsou přítomny.

Život před svatbou pana S.

V rodině pana S. panovaly dobré vztahy. Rodiče byli spíše přísnější. Alkohol nadměrně nepili. Bylo to jejich první manželství, které vydrželo a trvalo celkem 54 let. Pan S. pochází ze dvou dětí, měl jednoho o dva roky staršího bratra, se kterým vycházel dobře. Bratr pana S. umřel ve svých 54 letech. Pan S. pocházel z hudební rodiny. Otec hrál na bicí a harmoniku. Harmoniky také opravoval. Oba dva bratři hráli v dětství také na hudební nástroje. *„Oba dva jsme hráli. On hrál klavír, pozoun. Já jsem hrál klarinet. Na housle jsem hrál deset roků v lidové škole umění... No já když jsem končil, tak jsem měl koncert v tym domě kultury, v tym sále. No a to mi museli schůdky dát pod nohy, protože jsem byl malý. To jsem hrál „beriot“, to bylo osm listů nazpaměť, to se hraje v pátém ročníku na konzervatoři. A já jsem to už hrál, když jsem končil na denní škole v deseti rokách. No a v Polsku to samé. To jsem hrál v Krakově a to jsem měl dvanáct roků a to už jsem hrál před symfonickým. Mám všude fotky moje, všude.“* Poté chtěl jít studovat hudbu na střední školu, ale měl obavy, že by nezvládl některé ostatní předměty, které se hudby netýkaly. A tak se po ukončení základního vzdělání vyučil stolařem. Tohoto rozhodnutí nyní lituje. *„Měl jsem jít na konzervatoř, a kvůli školy jsem nešel, že tam je jako ruština, fyzika, všechno jako, kdyby se tam učilo hudbě, tak možná, že bych tam šel... Jsem vyhrál pět prvních míst v mojí kategorii po republice... No, tak bohužel no. Možná kdybych tam*

šel, tak jsem byl někde jinde... možná že bych byl profesor, no tak na to jsem jako měl no. No akorát ta škola no pokulhávala. Takže jsem se vyučil stolařem. Tak to byla jako matura, že? No Bohužel. No já jsem si říkal: tam bych asi neprošel. No to v hudbě ještě, ale možná že bych prošel, kdo ví. No tak tam byla ta chyba.“

Po škole chvíli pracoval a následně byl odvelen na dva roky do výkonu vojenské služby. *„No tak do práce a ještě jsem chodil vypomáhat, jako do domu kultury do dechovky, po výučním listu. No což jsem jako moc nevydělal, protože jsem se vyučil.“* Hudbě se věnoval i později při práci. *„No a ještě jsem nějakou dobu hrál na housle v kvartetu, pak jsem hrál v domě kultury. No a tak v domě kultury jsem hrál též klarinet a ještě vypomáhal jsem v zámečku na klarinet v dechové hudbě.“* Poté se začal pan S. učit hrát také na saxofon. Pomáhal s hraním také svému otci, a jelikož chtěl otci pomoci, aby toho neměl tolik, tak se začal učit hrát také na bicí. *„Potom jsem přibral saxofon. No tak jsem střídal klarinet, saxofon, housle. Ještě jsem chodil s otcem po svatbách, otec bil buben a tak jsme hráli no. Potom jsem ještě říkal, aby neměl toho tolik, tak jsem se začal učit aji na bicí. Tak tři roky jsem tam chodil.“*

Před svou nynější paní měl pan S. jednu vážnou známost, která trvala celkem tři a půl roku. Seznámili se spolu asi půl roku před nástupem do výkonu vojenské služby, navázali vztah a zhruba po dvou a půl letech, když bylo panu S. dvacet let, se vzali. Manželství vydrželo necelý rok. Pan S. přišel na to, že mu byla žena nevěrná, také mu vadilo, že se po svatbě nestarala o domácnost, a tak manželství skončilo rozvodem. *„Tak, to je právě to, že to chce třeba se zařídit a tak. No ale ta předtím by furt jezdila tam tam tam, a přitom domácnost nikde není jo. Nic kde by se člověk vrátil jo. No a prvně si udělám hnízdo, no a pak můžu vyjždět, že. Tam prakticky po tom už byl nezájem. Takže to bylo takzvaně, jak bych řekl – do větru... byla taková, jak se říká, čeká, čeká a nečekala... a pak, to mi potom kluci říkali: ty brd'o, ta tu řádí jo. No tak Bohužel. Ale poslouchat řeči, to nemusím, ale tak jsem si řekl, že to zjistím. No a potom byl konec no. No tak my jsme děti neměli, tak to šlo rychle.“*

Po té byl pan S. nějakou dobu sám, dokud nepoznal svou nynější paní, se kterou se ve svých 24 letech oženil.

Život po svatbě manželů S.

Po svatbě se manželům S. dařilo dobře. **Paní S.:** *„Člověk je zamilovaný, takže to bylo fajn, všechno v pohodě.“* Když se manželé S. seznámili, pracoval pan S. v tiskárně,

jelikož tam měl ale pouze noční směny, změnil zaměstnání a začal po svatbě pracovat jako tesař na stavbě, u stejné společnosti jako otcím paní S., který mu tuto práci zařídil. **Paní S.:** „*No a to mě na to teda ještě upozorňoval, taťka jako: počítej s tím, že se tam jako dost pije, jak na stavbě, že. To jsem si říkala, zamilovaný člověk, vidí všechno růžové, ne mi to nevadí, mi to nevadí, že. No a tam to pomaličku jako začalo.*“ Za několik měsíců se jim narodil první syn a paní S. šla na mateřskou dovolenou. Poté začala paní S. poprvé pociťovat jistý nesoulad mezi nimi a mírnou nespokojenost. Ta pramenila z počátků manželova pití a s jeho žárlivostí, která s tím souvisela. **Paní S.:** „*No pak se narodil syn a to jsme... to jsme třeba někde byli a taťka jako taky je celkem, tak dneska už tak ne, ale ze začátku taky hodně žárlil a ještě když si třeba vypil něco, tak taky byl takový... Takže byl někdy taky, ne jako že by mě bil, to ne, ale jako takové slovní spíš...*“ Pan S. to tak nepociťoval, byl spokojen. Když bylo synovi necelé dva roky, narodila se jim dcera. Paní S. se začala smířovat s tehdejší manželskou situací, navíc byla šťastná z narození dcery, začala být spokojenější. **Paní S.:** „*No a potom jak se dcera narodila, tak to už potom šlo trošku k lepšímu. To už dokonce i kolikrát jak přišel třeba z hospody, tak říká, víš ty už mi, na druhý den, ani nenadáš, ty jsi úplně jiná... a já říkám, tak za prvé nemám tolik (času) na to, že a já jsem byla ráda, že jsem měla tu dceru. Dcera byla dokonce ještě moc hodná jako miminko. Takže jsem byla taková jako spokojenější. Takže to bylo dobré.*“ Manželé bydleli ve městě, tam také zůstali, ale po narození dcery se přestěhovali do většího bytu 3+1. Po několika letech pan S. změnil zaměstnání a začal pracovat v chemickém závodu. Tam získal nové přátele, se kterými začal pít, vždy po práci, mnohem pravidelněji. To odstartovalo zvýšené množství konfliktů a postupně se rozvíjející nespokojenost obou manželů. **Paní S.:** „*Nejhorší to bylo s těma chlapama, ještě jak na chemičce dělal.*“ Vše vyvrcholilo roku 1986 narozením třetí dcery s těžkým postižením, to je hlubokou mentální retardací, která potřebuje celodenní péči. V té době pil dle výpovědi paní S. její manžel nejvíce. **Paní S.:** „*A ještě kord jak se nejmladší dcera narodila, tak do toho postižená, tak ti chlapi to taky jako, špatně nesou, takže to tam začal nejvíce... Tu jednu dobu, to jak byla dcera malá, jak se narodila, tak to bylo třeba i 3x do týdne. Nepočítám soboty, neděle, protože v soboty, neděle nepracoval, on jak byl jako doma, tak jako nestalo se, že by jako z domů šel do hospody jak někteří chlapy.*“ Tato situace byla pro paní S. neúnosná a rozhodla se jí řešit. Dala svému manželovi na výběr. **Paní S.:** „*Tak to už jsem řekla ne, že to je už hodně, buď se rozvedem, anebo toho nechá a odejde z té práce.*“ Nato pan S. změnil své zaměstnání a šel pracovat jako řidič k městským drahám. Pít zcela nepřestal, ale omezil to na jakousi únosnou úroveň a situace se u manželů S. začala opět

zklidňovat. **Paní S.:** „*Tak to dal výpověď a šel jezdit jako na ty trolejbusy... takže tam zaprvé nemohl tolik pít, ne že by si třeba nezašel, ale už nemohl tolik, takže to se zase zlepšovalo, že.*“

Přes všechny obtíže se manželé S. se situací s narozením třetí vážně nemocné dcery velmi dobře vyrovnali a vyřešili ji. Je vidět, že k ní celá rodina má blízký vztah. Starší děti zejména v minulosti, ale i nyní s péčí pomáhají. Po narození nejmladší dcery byla paní S. s dětmi doma několik let doma. Poté kvůli jejich finanční situaci musela nastoupit do zaměstnání, a to jako prodavačka. Nejmladší dcera trávila všední dny v týdenním stacionáři, a všechny víkendy a svátky si jí manželé S. brali domů. Nyní, díky změnám v systému státní sociální podpory o přidělování příspěvků osobám pečujícím, už je opět několik let paní S. s dcerou doma.

Jako řidič pracoval pan S. přibližně 10 let, u městských drah pracuje doposud, ale zhruba zbývajících 15 let pracuje na dílně. Dle výpovědi paní S. období s manželovým nadměrným pitím alkoholu a období klidu se střídaly. Nikdy se to už ale nevrátilo do té krizové podoby. **Paní S.:** „*Takové střídavě oblačno.*“ Nyní je situace v rodině manželů S. v celku stabilizovaná a spokojenější. Pan S. si příležitostně vypít zajde, ale nevyvolává už po té konflikty. **Paní S.:** „*No a tady teď už jako celkem v pohodě. Jako neříkám, že si nezajde na to pivo, ale už tím, že je za prvé starší a samozřejmě každému ubývají síly, každý je víc unavený, takže více méně, kolikrát se nestačí sevléct že, ale lehne a spí. Třeba na gauč si tam jenom sedne a za chvilku vidím, bundu si sundá, že a v kalhotách ve svetru, tak se narovná a spí. Takže teď je to jako, dá se říct v klidu.*“

18.2.2.2 Narativní rekonstrukce epizodického rozhovoru

Manželské fungování a srovnání postojů manželů S.

Manželské soužití

Rozdělení povinností v domácnosti

O domácnost se stará především paní S. Když byli děti malé, tak se pan S. více zapojoval, nyní už je to starost především ženy. Pan S. občas pomůže, když si o to paní S. řekne.

Paní S.: „*Když jsme byli mladší, tak třeba více pomáhal, to samozřejmě, to aji s tou výchovou, aji co se týče domácích prací. No a teď, tím že mu zemřeli ty rodiče, a že musí ještě jezdit tam na ten barák dělat a to, takže vesměs jako tady ta domácnost je jako*

na mě... ale tak (povzdech) když potřebuju, nutně něco pomoci, tak mi pomůže nebo udělá jako doma... Nebo třeba, jak jsem naposledy před nejmladší dcerou, než jsem zůstala doma, když jsem pracovala, tak to jsem dělala i soboty, tak to třeba každou sobotu vařil, protože jsem dělala jo... Dneska třeba, že vaří, ale to je jako... bývá málokdy. Vesměs jako domácnost je spíš tak na mě.“

Pan S.: „Já doma jestli někdy vysaju, někdy. Protože já musím do roboty chodit. Já přijdu a mamka se stará o nejmladší dceru.“

System finančního hospodaření a rodinný rozpočet

Manželé s. mají různé účty, ale hospodaří s penězi společně, všechny své příjmy a výdaje znají, pan S. platí veškeré účty spojené s bydlením a paní S. se stará o nákupy do domácnosti. Oběma jim to tak vyhovuje.

Paní S.: „Tak více méně, tak jako společně.“

Pan S.: „No tak oddělené. Kdysi jsme měli společné, jsem dával lístky to, ale teď mamka má kartu, já mám kartu, že. Z mojich se veškeré výdaje platí, byt, elektrika, to všechno se stahuje z mojich, a já třeba ještě nějaký nákup zrobím, jo a to. Mamina robí nákupy jako.“

Trávení volného času

Manželé S. tráví převážně svůj volný čas doma a pečují o svou nejmladší dceru, zejména paní S. Pan S. pracuje a vrací se unavený, ale s péčí o dceru pomáhá. Společně sledují televizi. Příležitostně si někam vyrazí, když jim děti dceru pohlídají. V létě chodí na procházky či občas jedou na výlet.

Paní S.: „No tak televize určitě, to si lehnem spolu jako tak na gauč, každý to, že, tak to se díváme na televizi. Když byly děcka menší, tak jsme třeba jezdili k našim na chalupu, tak to jsme o víkendech jezdili s děckama. Jinak teď jak jsme doma s nejmladší dcerou a pokud nám děcka pohlídají, tak můžeme někde si zajít, ale to je málo kdy. Tak třeba teď jsme byli na plese... Tak jsme si zašli. Ale my tak málo kdy, spíše jsme s tou nejmladší dcerou doma. A když je pěkně, ale fakt musí být pěkně, tak si třeba zajedeme někde na výlet, nebo do zoologické jo, že někde si tak jako zajedeme. Takže jo tak.“

Pan S.: „No, trávíme doma, přijdu, zrobím kafe, někdy vypiju púl a už spím. (smích) No jak kdy no, ale vesměs. Tak záleží kolik je roboty... člověk je zedřený, přijdeš dom no a normálně za chvíli... (spím) se vzbudím za dvě, tři hodiny no.“

Pan S. si občas stále rád zahraje zejména na housle a věnuje se také opravám hudebních nástrojů. **Pan S.:** „No tak si zahraju. Tak jsem to nezapomněl. Tu mám dvě violoncella za sebou, to musím ještě opravit.“

Výchova dětí

Manželé S. mají tři děti. Dospělého syna, dospělou dceru a nejmladší těžce nemocnou dceru, jež je zcela nesoběstačná, a o kterou pečují. Na výchově se podíleli oba dva, snažili shodnout, ale přiznávají, že ne vždy se jim to dařilo. Styl výchovy převážně demokratický. Matka spíše důslednější, otec někdy přísnější. S dětmi nikdy vážné výchovné, školní, ani jiné problémy neměli. Děti nyní mají už své vlastní rodiny a žijí odděleně.

Paní S.: „*No jak kdy, jak v čem. Třeba dcera byla taká mazaná, že když (něco) chtěla, přišla za mnou a já říkám ne. A proč? Já říkám ne. A dcera tati? Ona se uměla kolem něho omotat. (úsměv) Běž se zeptat mamky, no a já už jsem tam byla a ty jestli mi to dovolíš, bych chtěla vědět, víš? A tatka jako říká tak jo, tak běž. Jo takže to jsem byla třeba na něho zlá, že on jako, já jí to nedovolím a on jí to dovolí. Tam byly u něho někdy také slabší chvílky pro tu dceru, že on jí to dovolil. Tak to jsem mu řekla, tak ne, buď to budeme držet společně a ne že já jí to zakážu a ty jí to dovolíš jako, tak to jsem byla jako někdy zlá.“*

Pan S.: „*No tak shodli, no tak jak kdy. Někdy jsme se shodli, někdy jsme se neshodli. No jenže asi tak, děti. No mama je mama. Mama víc dovolí, tata více opratě přitáhne. Kdysi, kdysi to bylo tak, mamka moc řvala, ale málo plácla. Což u mě byl pravý opak. Já jsem zavolał jednoho po druhém, nebylo, báb. A poslouchali jak hodiny. No a potom, mamka říká: Ježíš Maria, nervózní, no oni mě neposlouchají. Já říkám: kura nebudu rvát a o hlasivky nepřijdu, zavolám jednoho po druhém, neposlechne, dostane na dupku, nebo jsem ho (syna) nechal kleknut, knížky jsem mu dal na ruky a říkám: synku pusť mi to a bude mazec.“*

Shodně uváděli, že syn více zlobil, ale jednalo se jen o typické „klukoviny“. Dcera byla hodnější, a také to s otcem „více uměla“.

Pan S.: „*No toho bylo, jéj. No toho bylo, aj okno bylo vybité kolikrát. Jéžíš. No tak syn. Dcera to uměla na mě jo, tu jsem chtěl pokárat, nebo říkám bude výprask, oba dva stejně, žádné také. No tak syn se mi ještě usmál do tváře, což mě..., no a dcera přišla a spodní ret natáhla a čekala, co bude, aby mě obměkčila. Ta byla jinačí. Ona i byla hodnější. Syn byl větší ranař, no tak byl synek.“*

Paní S. vadilo, že otec řeší výchovné záležitosti zejména v opilosti. Ale jiné negativní chování v podnapilém stavu vůči dětem, jako např. trestání, se nevyskytovalo. **Paní S.:** „*Co mě se třeba nelíbilo, že třeba tatka jak měl vypité, tak strašně chtěl být aktivní a vždycky: děcka žákovské knížky. Jo že strašně rád kontroloval děcka jako, když měl vypité. A jak byl strážlivý, tak třeba si kolikrát ani nevšiml nebo ani ho nenapadlo, aby řekl*

děčkám: ukažte mi žákovské knížky. Tak to mi vadilo, to jsem mu vytýkala jako že, to mi vadilo no.“

Když byly děti malé, pan S. s nimi trávil příležitostně volný čas. **Paní S.:** „Když jsem pracovala, tak s nima zašel sám třeba na bazén, nebo sáňkovali spolu, jako tak jo, to nemůžu říct.“ Nyní pomáhá paní S. s péčí o jejich nejmladší dceru. „Nebo když jsem třeba s dcerou, že třeba mu nevadlo, když jsem s ní odjela na prodloužený víkend, nebo na týden jsme byli na Slovensku, jo taky, tak říká: jo, tak běž... tak to v tom jako v pohodě. Takže se dovedl postarat o nejmladší dceru jo, zezbral si volno v práci, dovedl se postarat o ní, a nevadilo mu jako třeba, že jsem někde s tou starší dcerou jela nebo aji s kámoškou třeba na víkend, když jsme jely. Jo takže tak jako jo. Nemůžu říct, že by nepomohl.“

Manželská komunikace a chování k sobě

Manželé S. se označují za přibližně stejně upovídané a způsob komunikace jim vyhovuje. Povídají si spolu každý den. Za vzájemnou pomoc si příležitostně děkují, chválí se spíše méně. **Paní S.:** „Jo tak to jako, když něco udělá, tak vždycky mu poděkuju, no to určitě, nebo když po něm něco chci, tak vždycky ho poprosím.“

Co se týká dodržování pravidel slušného jednání v komunikaci a v chování, tak to manželé dodržovali vždy, pokud byl pan S. střizlivý. Jestliže byl však opilý, slovně napadal paní S. **Paní S.:** „Tak jako pokud nevyopil, tak určitě jo. Nevzpomínám si, že by jako... no říkám, tam byl problém v tom pití.“

Pan S.: „No tak to jsme museli. Bo to by se odrazilo. Totiž to děcka všechno“ (odkoukají).

Manželé mezi sebou nemají žádné tajnosti, mohou se navzájem se vším svěřit. Co se týká důvěry, to ale není zcela stoprocentní. Pan S. své manželce důvěřuje. Paní S. se však na svého manžela občas nemůže spolehnout, opět stále stejný ústřední problém – alkohol. Tzn., že někdy nepřijde z práce domů, tak jak slíbí. Co se týká péče o dceru, v tom se paní S. spolehnout může. **Paní S.:** „Jak v čem. Jako někdy je takový, že někdy se na něho nemůžu spolehnout, a někdy jo... že někdy mi řekne: jo přijdu z práce domů, a třeba přijde až večer... Jako tak třeba, že pohlídá nejmladší dceru, tak jo.“

Shodně uvádí, že se občas pohádají. Nejčastější zdroj konfliktů je nadměrné pití alkoholu pana S. Dále jsou občas menší neshody kvůli maličkostem. Hádky trvají řádově minuty.

Paní S.: „Hmm. No to záleží, jak často tata vypije... jinak my se tak nehádáme, jako že bysme se tak jako. Někdy taky, když něco řekne, že udělá, a pak třeba neudělá, tak jsem

na něho třeba zlá, ale jinak ne, že bysme se kvůli toho hádali. Nejhorší je, jako vždycky je problém, co se týče pití a alkoholu.“

Pan S.: „No tak to se nedá naplánovat. Ted' už dlouho nic zas. Jak kdy. Někdy děti zlobí. No tak já nevím, jestli raz za měsíc... Ta třeba chce po děčkách to, já zas ono. To je různé. Nebo kolikrát dcera se svým druhem, no kura. Ta to potom to, vytáhne na mně, já řeknu svůj názor, to se jí zas nelíbí. No a hned je hádka.“

Poté konflikt končí. **Paní S.:** „Tak já mu řeknu svoje, on mi řekne svoje a tím to končí no.“

Manželé shodně uvádí, že v roli usmířovatele se střídají, závisí, čeho se konflikt týká.

Paní S.: „Jak kdy a za jakých okolností. Někdy třeba, když tata vypije, a ví, že udělal něco, tak je potom jak beránek a chodí za mnou jak... (úsměv) ale záleží na okolnostech.“

Pan S.: „Je to tak půl na půl asi. Někdy přijdu já jo. Někdy přijde, jak se říká hora k Mohamedovi.“ (smích)

Během skupinového rozhovoru seděli manželé S. každý na své židli. Mou společnou otázkou nebyli překvapení, ale zastávali každý odlišný názor. Nejprve se vyjádřila paní S., a to tolerantně. Pan S. mlčel, patrně by se raději nevyjadřoval, načež jej paní S. vybízela k odpovědi. Pan S. tedy vyslovil svůj spíše negativní názor, který nakonec uzavřel tím, že by potřeboval dostatek času k vyrovnání se s takovou situací. Také paní S. dodala, že by jí to sice mrzelo, kdyby neměli vnoučata, ale že kdyby tato situace nastala, byla by tolerantní.

Emoce v manželství

Láska

Manželé uvádí, že se mají stále rádi a příležitostně si to vzájemně říkají, obvykle na dotaz pana S. **Paní S.:** „Jo, určitě. Jako samozřejmě že mě naštvě, když vypije, ale jinak jo, jasně. Jako kdyby se mu něco stalo, tak to si těžko dovedu představit, že bych zůstala sama.“

Pan S.: „No miluju, toš no a ne.“ (úsměv)

Oba cítí také náklonnost druhého partnera vůči sobě. Manželé oba souhlasně uvádí, že se v citových projevech vůči sobě shodnou a projevují si je různými způsoby.

Paní S.: „Jo taky si myslím, že mě má rád. Aspoň to vždycky tvrdí. Jo, říká to. Dost často. (úsměv) On se mě více méně zeptá (smích) Máš mě ráda? On mi řekne, že mě má rád a říká: máš mě ráda? A já říkám: jo tatko, mám tě ráda jo. (úsměv) Anebo aji tím, že mu třeba večeri udělám... tak já vím, že třeba někdo to bere jako samozřejmost... ale tak ...“ (není to samozřejmost).

Pan S.: „Já si myslím, že stejně. My se známe roky, to člověk pozná. No tak jak kdy, no dneska vařím. No třeba jí snídani donesu do postele... No a kolem nejmladší dcery, ať se může vyspat, někdy nejmladší dcera je nemocná... No tak ona vesměs mi to řekne, anebo se přitulí.“

Sexualita

Dle výpovědi obou manželů, jsou se svým sexuálním soužitím spokojeni, a jejich sexualita je více méně výrazem jejich vzájemných citů. Jsou si vzájemně věrni. Manželé spí spolu v manželské posteli. Ve způsobu i frekvenci sexuálního soužití panuje shoda. Je to pro ně oba uspokojivé.

Paní S.: „Jako spíme jako spolu na manželské posteli... Jo. Já myslím, že jo no.“

Pan S.: „Vedle sebe no... Jo. Shodneme.“

Manželské klima

Nálada v manželství je relativně stálá, převážně závislá na užívání alkoholu pana S., což je také nejčastějším důvodem ke vzniku konfliktů. **Paní S.:** „Spíš vesměs jak pil. Já jsem říkala jako, kdyby nepil tak, tak bych mu nemohla nic jako vytýkat. Jinak kdyby byl takový jako i... kdyby nebyl, tak už bych dávno s ním nebyla. To jako, já jsem si furt říkala, no tak už bude starší, tak to bude v klidu, že. (úsměv) Takže snad už to bude v klidu.“ (smích)

Paní S. výjimečně opustila kvůli konfliktu na chvíli domácnost, pan S. nikdy. **Paní S.:** „Třeba jsem šla ven a šla jsem se projít, jo, to spočítám na jedné ruce.“

Manželé si příležitostně „lezou na nervy“.

Paní S.: (úsměv) „hmm, to je podle okolností no... není to zas tak jako moc často.“

Pan S.: „No tak teď si ani nelezem na nervy.“

Společně si povídají, rádi se spolu smějí.

Paní S.: „No tak pokud je důvod tak vždycky... Jo, rádi se určitě zasmějem.“

Pan S.: „No tak jak kdy. (smích) No tak někdy co hodinu. To já nevím, to je různé.“

18.2.2.3 Dílčí závěry analýzy

Manželé S. se mají stále rádi, jejich manželství je stabilní, shodně si přejí strávit zbytek života spolu. Nálada v manželství má však spíše kolísavý charakter. Ústřední téma, jež se objevuje v průběhu celého životního příběhu, je nadměrné užívání alkoholu pana S. Paní S. dokáže o tomto problému v jejich vztahu upřímně a otevřeně hovořit, pan S. jej

přiznává až v závěru rozhovoru. I přes tyto potíže s alkoholem panují v rodině pěkné vztahy. Manželé S. všechny své děti velmi pěkně oslovují a se zájmem a péčí o nich hovoří. Obě zdravé děti jsou úspěšné a problémy s alkoholem, ani žádné jiné závažnější potíže, nemají. Nadměrné užívání alkoholu pana S. se odráží převážně pouze do vztahu mezi manželi, a je hlavní příčinou nižší manželské spokojenosti a proměnlivé nálady v manželství u obou manželů, ve větší míře však u paní S. Toto prožívání nižší manželské spokojenosti paní S. má za následek pocíťování určité disharmonie ve vztahu, což přispělo k tomu, že city paní S. vůči manželovi ochladly, kolísají kolem průměru a paní S. se emocionálně zaměřila spíše na děti. Pan S. má nyní vyšší potřebu projevování citové náklonnosti než jeho paní, což patrně pramení právě z jeho prožívání určité menší jistoty v emocionální oblasti.

V průběhu manželství se v jejich vztahu vyskytla jedna krize v období mezi 6-ti až 10-ti lety po svatbě s největší intenzitou mezi 9 a 10 rokem trvání manželství. Byla způsobena opět nadměrným a pravidelným požíváním alkoholu pana S. s kolegy z práce před jeho návratem ze zaměstnání, a následnými slovními útoky mezi manželi, zejména ze strany pana S. K celé situaci přispělo narození poslední vážně nemocné dcery.

Paní S. si ve svém životě nejvíce cení zdraví a dětí, pan S. zdraví a rodiny.

Paní S.: „*No že mám takové skvělé děti. (smích) Toho určitě... No tak děcka, to je jasné. Zdraví. No pro mě je nejdůležitější jako to zdraví a dá se říct štěstí jako v tom, že ten syn se oženil dobře, dcera, že jakš takš teda jako funguje, že má, že mají zdravé děti, akorát ta nejmladší dcera... takže pro mě je jako to štěstí, zdraví. To je pro mě nejdůležitější.*

Pan S.: „*No tak cením si, ... jak bych to řekl. Manželství bylo v pohodě, děti mám šikovné. No až na tu naši nejmladší dceru, že je postižená, tak máme ty lítačky... (obavy, kdo by se o dceru postaral, kdyby už tady manželé nebyli) No na prvním místě musíme být zdraví. Druhé místo, to je rodina. Třetí... hmm... jak bych to řekl. Nevím, co bych řekl jako třetí. No asi abychom se mohli mít ještě lépe.“*

Největší klad manželství vidí paní S. v dětech a v manželově klidu, pan S. ve stabilitě vztahu.

Paní S.: „*No děti, ty jsou pozitivní. Svým způsobem manželův klid, někdy až mi to leze na nervy, jak je takový jako, takový dá se říct klidný.“*

Pan S.: „*No vidím tu stabilitu hlavně. To je základna, na které se dá stavět“*

Manželé S. si jsou vzájemně věrni, zaujímají k nevěře negativní postoje, a uvádí, že by patrně nevěru neodpustili.

Paní S.: „Jako nebyli jsme... aspoň si myslím, že u nás nevěra nebyla, a to bych asi neskousla. Nevím, jako nikdy jsem se do toho nedostala... ahmm... že to bych asi hodně, hodně vybuchla... Ahmm, Asi no...“ (by to byla poslední kapka).

Pan S.: „Když bych chtěl být nevěrný nebo to, tak jsem se nemusel ženit. Je to v opačném směru to... Jo tak to nevím. (zda bych dokázal nevěru odpustit) To nemůžu říct, jak bych to spolknul. Asi to by bylo tvrdé.“ (smích)

Paní S. přiznává, že byly v manželském životě období, kdy si přála se nevdávat.

Paní S.: „Někdy jo, někdy jsem si říkala, že by mi bylo lepší samotné. (úsměv) Jo někdy jsem si to říkala, určitě... Za to manželství? Tak určitě 100 x jsem si to říkala“ (smích)

Pan S. naopak svou manželku považuje za ideální.

Pan S.: „No ideální. Ideální mám. Ano. No za prvé se mi musí líbit. Za druhé si musíme trošku rozumět. No a za třetí, no abych měl plný žaludek, ať je kuchařka.“ (smích)

Manželé S. označují své manželství za průměrně spokojené.

Paní S.: „Jo já bych řekla taký ten střed.“

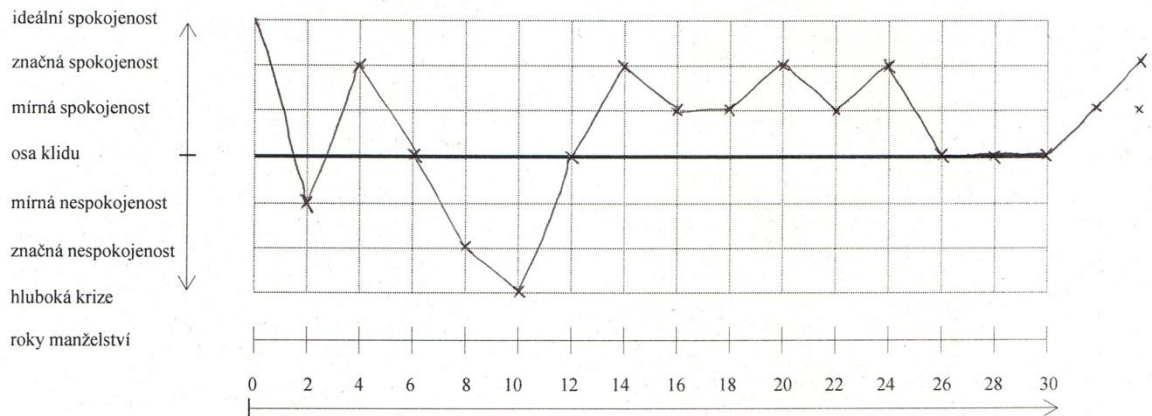
Pan S.: „Já si myslím, že my, jako, máme takové, protože všude se lidi pohádají, všude jsou problémy, tak si myslím, že to je takové normální šťastné manželství.“

Oba manželé S. na škále označují své manželství za „šťastné“.

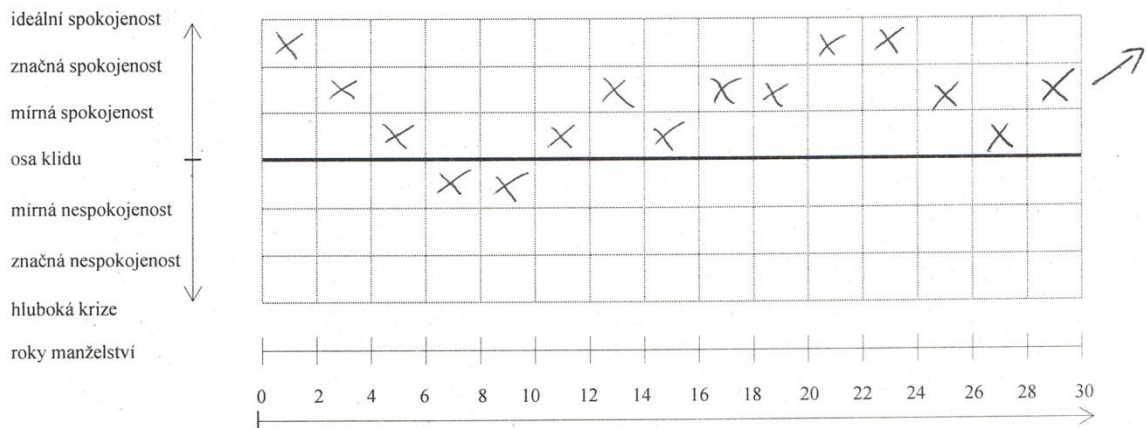
Obrázek 18 Škála hodnocení stupně štěstí ve vztahu (Spanier, 1976)

Křivka – paní S.

Obrázek 19 Křivka spokojenosti a nespokojenosti v časovém průběhu manželství (Kratochvíl, 2009)

Křivka – pan S.

Obrázek 20 Křivka spokojenosti a nespokojenosti v časovém průběhu manželství (Kratochvíl, 2009)

Hodnoty DAS – paní S.

Subškály	Skóre	Interpretace
Dyadická shoda	52	Mírně podprůměrná
Dyadická spokojenost	33	Mírně podprůměrná
Dyadická soudržnost	12	Průměrná
Projevování citů	11	Mírně nadprůměrné
Dyadické přizpůsobení	108	Průměrné

Tabulka 11 *Stručný přehled výsledků DAS*

Hodnoty DAS – pan S.

Subškály	Skóre	Interpretace
Dyadická shoda	53	Mírně podprůměrná
Dyadická spokojenost	38	Průměrná
Dyadická soudržnost	12	Průměrná
Projevování citů	11	Mírně nadprůměrné
Dyadické přizpůsobení	114	Průměrné

Tabulka 12 *Stručný přehled výsledků DAS*

- Z výše uvedeného jsem usoudila, že **manželská spokojenost a manželské přizpůsobení je u obou manželů S. průměrné**. Oba manželé zaznačili v křivce po překonané krizi kolísavý průběh mezi osou klidu až značnou spokojeností. Oba manželé na škále označili své manželství za šťastné. Z vyhodnocení DAS vyplývá u paní S. mírně podprůměrná hodnota manželské spokojenosti a průměrná hodnota celkového manželského přizpůsobení, u pana S. průměrné hodnoty manželské spokojenosti a celkového manželského přizpůsobení, což potvrzuje mé zjištění.

18.2.3 Manželé W.

18.2.3.1 Narativní rekonstrukce

Paní W., 34 let

Paní W. je milá a přátelská žena. Působí klidným dojmem. Byla vstřícná a usměvavá. Střední tempo řeči, projev plynulý. Odpovídala bez latencí, přiléhavě. Během hovoru je lucidní, orientovaná, myšlení je koherentní, psychotické fenomény nejsou přítomny.

Život před svatbou paní W.

Paní W. měla pěkné dětství. V rodině panovaly dobré vztahy. Pochází ze dvou dětí. Má mladší sestru o dva a půl roku, se kterou vychází velice pěkně. Rodiče paní W. jsou stále spolu a je to jejich první manželství. Matka byla ve výchově přísnější. *„No a více méně my jsme v podstatě eště perfektní kamarádky. Jo, měli jsme vždycky stejné přátele a tak, takže úplně pohodička. Doma v klidu, naši v pohodě jako, jsou pořád spolu, takže...“* Po ukončení základního vzdělání vystudovala paní W. střední školu s ekonomickým zaměřením. Poté začala studovat na vysoké škole, nejprve obor matematický, posléze zkusila přejít na ekonomiku, studium ale nedokončila. *„Jak jsem vychodila vlastně střední školu, tak jsem zkoušela vysokou. Tu první jsem nedodělala, protože tam nás učili v angličtině. Já jsem se celou dobu učila německy, že. Takže jako tam jsem absolutně pohořela že. To už se nedalo za půl roku se naučit anglicky, aby člověk něčemu rozuměl. Eště navíc jsem dělala matematiku, takže toto... No a potom jsem zkusila přejít, další rok. Tak jsem zkoušela ekonomku, jenomže to mě nikdy nebavilo, takže tam jsem to zabalila sama. A pak už jsem se na to vykašlala.“* Po škole nastoupila paní W. do zaměstnání jako administrativní pracovnice v bance, kde zůstala tři roky. Po snižování stavu pracovníků o zaměstnání přišla. A za dva měsíce nastoupila jako asistentka ve stavební firmě, kde je zaměstnaná dosud.

Než paní W. poznala svého nynějšího muže, měla dva vážné vztahy. Jeden trval pět let, měli krátce před svatbou a rozešli se. Druhý vztah skončil po dvou letech. S oběma partnery paní W. bydlela. *„Měla jsem vlastně před manželem, jsem měla dva takové delší vztahy. No už jsem se měla jednou vdávat ... No ten první teda, to, to už, to už jsme měli*

před svatbou. No a nějak to nevyšlo, no pak jsem... No takhle, ten, ten kluk byl mladší a jaksi si to rozmyslel. Eště, eště na to neměl no prostě. První jako, že jo jo jo, hrrr do toho a potom nějak... No a ten druhý ten jsem skončila já teda vyloženě, protože to jsme si přestali rozumět, to tam nevedlo k ničemu takže... No a mezitím jsem byla vždycky nějakou chvíli sama.“

Poté se paní W. seznámila se svým budoucím mužem a zhruba po roční známosti se roku 2010 vdala. *„A pak jsem potkala manžela a už... tam to jako nějak bylo už takové. Už jsme měli oba na čase. Rozuměli jsme si takže...“*

Pan W., 34 let

Pan W. je ochotný a přátelský muž. Působí citlivým až submisivním dojmem. Z počátku rozhovoru byl lehce nervózní, poté se uvolnil, byl veselý. Střední tempo řeči, odpovědi přiléhavé, při přechodu na témata jeho nevázaného života za svobodna a manželské lásky se řeč i nálada mění: tempo zpomalené, tichý hlas, odmlky; strnulý, zahloubaný výraz tváře. Během hovoru je lucidní, orientovaný, myšlení koherentní, psychotické fenomény nejsou přítomny.

Život před svatbou pana W.

Pan W. popisuje své dětství jako spokojené, ale musel se potýkat s několika problémy. Narodil se jako druhé dítě, má o šest let starší sestru, se kterou má výborné vztahy. *„Tak se ségrou máme, se ségrou jsme vždycky měli super vztah.“* Když bylo panu W. 1 rok, jeho rodiče se rozešli, a poté jej matka vychovávala sama. Otec pana W. má druhou rodinu, pan W. má nyní s otcem pěkný vztah, a je s ním a jeho rodinou v kontaktu.

Nejvýrazněji vzpomíná pan W. na období, když mu bylo 7 let. Vážně onemocněl myelodysplastickým syndromem projevujícím se poruchou krvetvorby, podstoupil operaci a byl jeden rok hospitalizovaný v nemocnici. *„No tak dětství, já jsem byl spokojené dítě. Musím říct vzhledem k tomu, vzhledem k té nemoci, co jsem měl, můžu říct, že teda respektive, měl jsem celkem, celkem spokojeně dětství. Samozřejmě, že asi do konce života nezapomenu na to jak, jak se na mě dívali přes jednu takovouhle úzkou škvíru, to budu mít asi do konce života...“* Poté byl pod lékařským dohledem přibližně do svých 14-ti let. *Pak mě vlastně pustili s tím, že jsem tam musel chodit dycky jo, a pak jsem tam zase ležel, to se vlastně ještě táhlo zhruba no, zhruba asi do těch třinácti, čtrnácti roků, než jsem*

přišel do toho, jak oni tomu říkají stabilizovaného stavu, to do teď no, že vlastně musím chodit...“

S matkou má pan W. komplikovaný vztah, ale vychází s ní dobře. *„A co se týče mámy, tak... (povzdech) S ní to bylo vždycky složité a... bude to složité.“* Když měl pan W. přibližně 3 roky, našla si jeho matka přítele, se kterým byla několik let, intenzivněji do respondentových 15-ti let, a udržovala s ním kontakt přibližně ještě dalších 5 let. Otčím se k panu W. přímo nepřátelsky nechoval, měl však potíže s alkoholem a s chováním. To vyvrcholilo přechodným odchodem pana W. z domů k sestře. *„On vlastně dlouho, on s náma byl, vlastně do mých 15-ti roků. Pak jsem utek, pak jsem utek z domu nějak kvůli něho, tak jsem šel bydlet k ségře asi zhruba na rok. Tak on chlastal, že strašně, ale nikdy mi jako neublížil nějak nebo to, ale prostě chlastal a různě dělal bordel a tak. A pak už to bylo prostě přes míru. No a já jsem dal mamince vybrat, buď on, nebo já, a šel jsem k ségře bydlet.“* Poté se situace v rodině uklidnila a pan W. žil střídavě sám a s matkou.

Po ukončení základního vzdělání se pan W. vyučil jako elektrikář, ve svých 18-ti letech nastoupil v tomto oboru do zaměstnání a setrvává u jedné společnosti dosud.

Také pan W. měl před svatbou dva vážné vztahy a s oběma partnerkami bydlel. Jeden trval 6 a půl let a dle jeho výpovědi skončil jeho chybou. Druhý vztah skončil díky tomu, že jeho bývalá přítelkyně v sobě objevila homosexuální orientaci. *„Ona zjistila, že prostě chlap není to pravé ořechové a šla... Protože dokud nezjistila, že je nějak jinak orientovaná, tak to bylo v pohodě. Pak to samozřejmě šlo do kytek, že? No a pak po ní vyjela ta ta... ale to je jedno prostě, no tak šla prostě za tou babou.“* Přibližně za rok po té se pan W. seznámil se svou budoucí ženou, se kterou se zhruba po roční známosti v roce 2010 oženil.

Pan W. popisuje svůj život před manželstvím jako v různých ohledech velmi nevázaný. *„Divoký! Velice divoký v některých ohledech. (smích) Ne tak jako, Ježíš Maria, já jsem byl, dělal jsem spoustu různých, dneska řeknu, blbostí, hrozných blbostí... které bych třeba, kdybych dneska věděl, to co vím dneska, tak kdybych se potkal tam v té době, tak bych si asi dal po hubě nejspíše, jak jo, ale... sám sobě si. Ne tak jako, některé ty období byly docela divoké, jak začínám vzpomínat.“*

Život po svatbě manželů W.

Manželé W. začali společně žít až po svatbě. Oba velmi toužili po dětech, což je významným způsobem spojovalo, a za 10 měsíců si jim narodil syn, který výrazně obohatil jejich život. O chlapce pečuje paní W., pan W. chodí do zaměstnání, a jejich životní náplní je nyní syn. Když bylo chlapci jeden rok, přihodila se manželům W. událost, která je také ovlivnila. Při oslavě ztratil pan W. rovnováhu, upadl a pořezal si při pádu ruku o rozbité skleněné dveře. Což zapříčinilo vzhledem k jeho zdravotním potížím silné krvácení. Paní W. duchaplně zareagovala, manželovi poskytla první pomoc a zavolala lékaře. **Pan W.:** „*No samozřejmě, že mám snížený imunitní systém jo, to jsem měl vždycky. Díky tomu se mi taky stalo to, že když mi, jsem proletěl těma dveřma normálně, tak jsem skončil v té nemocnici tak jsem tam málem exnul na tom stole. Ten hematolog vlastně, co mě operoval, ten tam přišel za mnou, jo, protože my jsme se znali, že on mě znal od děcka, že takhle, doktor, tak tam byl za mnou, aji říkal, říkal mi: nejsi na umírání trochu mladej, prosím tě? No takže tak.*“ V současné době je paní W. v radostném očekávání druhého dítěte.

18.2.3.2 Narativní rekonstrukce epizodického rozhovoru

Manželské fungování a srovnání postojů manželů W.

Manželské soužití

Rozdělení povinností v domácnosti

Z počátku bylo plnění povinností v domácnosti spíše na paní W. Nyní ale pan W. téměř se vším pomáhá. Oběma manželům to tak vyhovuje.

Paní W.: „*No, ach, tak v podstatě jsem, ze začátku jsem dělala všechno já. Protože jsem si tak jako na to zvykla. Já jsem byla zvyklá si všechno dělat sama. Akorát, že teďkom jak už je vlastně syn, no tak manžel mi pomáhá s úklidem a se vším jako. Akorát teda nepere, nežehlí, že, ale jako zase povysává a umyje nádobí a takhle. Já vařím, manžel občas o víkendu. Jo protože on taky, nějakých těch pár jídel, co to, tak když se dohodnem... tak teďkom o víkendu bude třeba, taky bude vařit manžel. Tak už to máme naplánované tak aspoň spočnu, no. A tak přes týden vařím, no.*“

Pan W.: „To je otázka. Já nesnáším třeba žehlení, jo. Já udělám všechno doma, mi to nevadí, naopak, já třeba, někdo říká, že jsem spíš jak baba, mi nevadí uklízet. Já prostě uklízím prostě. Třeba mi manželka třeba řekne jo, vysaj nebo to, prostě uděláš to... Udělám, mi to nevadí... manželka třeba ta zas pere a takové věci dělá, to já do toho se zas nehrnu. Ale třebas říkám vysávání a takové ptákoviny, vysávání, vytírání, no to dělám třeba já.“

System finančního hospodaření a rodinný rozpočet

Manželé W. mají oddělené účty, hospodaří s penězi ale společně, přičemž o rodinný rozpočet se stará žena. Oběma tento systém vyhovuje a shodně uvádí, že pan W. moc s penězi hospodařit neumí.

Paní W.: „No tak kasu držím já, jo. Máme sice každý svůj účet, ale... Máme společné peníze, no. Že vlastně on mě přeposílá, nebo on takhle, on má ještě nějaké co platil auto, nebo takhle, nebo ještě nějaký úvěr. Tak to si ještě platí z těch peněz a zbytek posílá mi a z toho se žije a všechno prostě... Já jsem i ráda, protože jako manžel moc, je takový jako, že...“

Pan W.: „To je jednoduché. Vzhledem k tomu, že já co se týče financí, plně manželce důvěřuju, takže to radši nechávám na ni. Od jisté doby, a to jsem se taky vyléčil, já na to nemám buňky... Ale v hospodaření, co se týče toho, tak to říkám, v tomhleto se, musím teda říct, že manželka nezapře v podstatě bankovního úředníka.“

Trávení volného času

Před narozením syna trávili manželé dost času odděleně, každý se svými přáteli. **Paní W.:** „Je fakt, že předtím jsme si chodili hodně. Jo protože my třebas jsme neměli jako stejné přátele, že. Tak on si chodil se svojima a já se svojima. Jo, takže... No tak před, před synem, tak bych řekla, že i po svatbě to, to tak... Tak já nevím, dvakrát týdně, třikrát jo. Když, když bylo kam, nebo to. No teď už ne no, teď už...“

Společné zájmy nemají. Nyní svůj volný čas tráví manželé spolu převážně doma se synem, nebo sledují televizi. Příležitostně si někam vyrazí do společnosti, za rodinou, na výlet.

Paní W.: „Tak po večerech, máme oblíbené seriály společné, takže to si pouštíme. Nebo, no, s tím malým se to moc nedá že, to člověk je furt doma. Před malým to jsme většinou byli v hospodě někde. (smích) Já nevím my jsme tak... Kam my jsme chodili vlastně, ani nevím. Nějaké výlety no, zoo nebo tak, ale, já nevím, my jsme ani neměli tolik času. Protože zase jsem chodila do práce a on taky jo, takže to je těžko. To pak není kam, nebo co dělat jako no. Spíše doma teďkom no, eště přes zimu, to se moc nedá.“

Pan W.: „Těžko. (smích) *U těch dětí to je prostě... Když děti nebyly tak jo, my jsme si zašli třeba na skleničku jo, zašli jsme se třeba i pobavit, zašli jsme si na koncert nějaký. Tak teď to samozřejmě nejde, že. Ale trávíme to aspoň, nebo se snažíme to aspoň dělat tak, že třeba, já nevím, když třeba v létě jsme na zahradě u rodičů, tak třeba posedíme, i s rodinou třeba. A spolu sami, tak aspoň večer, že si sednem třeba nebo tak. To je tak naše chvilka, možná.“*

Výchova dětí

Manželé W. mají téměř dvouletého syna. Paní W. je na rodičovské dovolené. Na jeho výchově se shodnou, ale každý má jiný přístup. Přísnější je matka.

Paní W.: „No. (smích) *Tak já nevím no, já, já to mám asi naučené od našich, že prostě se s tím moc necamrat, že jako... No tak samozřejmě, jako že když malý mě štve, no tak prostě šup a má po řiti, že, nebo takhle, no.“*

Pan W.: „No, kdybych to měl přirovnat k tomu, k té hře na hodného a zlého policajta. Tak u nás by to bylo asi tak, že já bych byl ten hodný policajt a manželka ta zlá. (smích) *A to nechci říct ve zlém, opravdu vůči manželce jo. Já jenom chci říct, že já jsem taková měkká povaha. Já jsem nikdy nebyl takový nějaký, nebo si nemyslím o sobě, že jsem prostě nějaký zlý nebo to. A mě to u těch dětí prostě, mě to, to je marné... jako taky mu šupnu na zadek jo, ale mě to, mě to nejde, jo nejde mi to prostě úplně. Já jsem spíše takový ten hodnější typ asi.“*

Manželská komunikace a chování k sobě

Manželé W. mezi sebou dodržovali vždycky pravidla slušného jednání jak v komunikaci, tak i v chování. Manželé W. se označují za přibližně stejně upovídané a způsob komunikace jim vyhovuje. Povídají si spolu každý den a ústředním tématem rozhovorů je syn. **Pan W.:** „No tak vzhledem k tomu, říkám, že teď se točí veškeré dění naše kolem toho cvrčka, a to máme ještě psa doma, že. Takže spolu komunikujeme jako docela často, si myslím. Ale momentálně více méně hlavním tématem rozhovoru je náš cvrček, že.“

Pan W. popisuje, že pokud se ale jedná o hlavní slovo v řešení určitých problémů, je ten „tíšší“ (submisivní) spíše on. **Pan W.:** „No, teď jsem hodně tichý. (smích) *a nevím, nevím, no to asi jak kdy. To nevím přesně, jak bych to takhle formuloval... No manželka je zase ten typ, že ona když něco chce, tak to řekne. Jo, docela rázně, teda musím říct. A jako v dobrém smyslu to myslím jako jo. Ale ta spíš řekne.“*

Paní W. uvádí, že se manželovi může se vším svěřit, avšak důvěra není stoprocentní, jelikož pan W. má někdy potřebu lhát, popř. neuvádět pravdu týkající se určitých situací, obvykle banalit. Patrně ze strachu z následků. Manželé tento problém společně probírali, pan W. se o něm také spontánně zmínil a dle jeho výpovědi se zdá, že jej konstruktivně řeší.

Paní W.: „No jak v čem... (povzdech) Tak nevím no. On je takový, (povzdech) já mám pocit, že on někdy má potřebu mi lhát. Nevím proč. Jo, jestli se to nějak naučil, nebo, nebo já nevím. Jo, že on mi prostě jak kdyby, ne že lhát, ale on mi některé věci jakoby nepřizná. Jo, já potom na to třeba přijdu a říkám, si jako, jestli je jako normální jo. Jako říkám jo, proč si mi to neřekl. Jo a takhle. Takže já prostě jo někdy třeba si říkám, no dobré, tak nevím tedkom jo. Ale jinak jako nejsou to nějak důležité věci. Ale nechápu, proč to dělá.“

Pan W.: „Fakt je, že jsme začali s manželkou hodně mluvit. Já jsem přišel na to, že když naopak, ono něco jsem jí neřekl, tak to bylo špatně. Ted' se snažím to nedělat, takže jí radši řeknu všechno. I když vím, že se třeba naštvě, nebo to jako, ale radši jí to všechno řeknu.“

Naopak Pan W. sice své manželce důvěřuje, v jeho životě jsou však věci, se kterými se jí (ani nikomu jinému) nechce svěřit.

Manželé W. si za vzájemnou pomoc většinou neděkují, není to pro ně až tak podstatné. Shodnou se v tom, ale na tuto skutečnost neznají názor svého partnera.

Paní W.: „No myslím, že skoro vždycky jako. Jako když dělá běžné věci, no tak za to mu neděkuju že, protože proč bysme si děkovali za každou kravinu...“

Pan W.: „Ach, taky, taky mi poděkuje, když třeba něco, prostě jí udělám, co bych třeba normálně (neuděla), co by ve svém stavu momentálně třeba už nemohla jako jo, nebo neměla... Já myslím, že jo. Nějak bych to neviděl.“

Paní W.: „Ježíš, já ani nevím, asi též tak. Jo jako toto to fakt neřeším, to nevím, abych pravdu řekla, ani fakt nevím.“

Pan W.: „Ona by určitě řekla, že moc často ne. (smích) To je, co si myslím já. Ale nevím, tak já si myslím, tak jako občas jí poděkuju. Asi to nebude, že bych jí děkoval každý den, to asi ne. Ale občas jí taky poděkuju, to musím říct.“

Obdobná (ještě méně častá) je situace se vzájemným chválením.

Paní W.: „Hmm, no, to zase až tak často asi zase není, no. No tak když udělá něco, jako že nějakou výjimku. Jo, že prostě, já nevím... Možná jednou za měsíc“ (smích)

Pan W.: „Ale jo taky mě pochválí... Já jsem skromný člověk, mě to zas třeba, že bych to musel mít prostě furt, taky nemusím.“

Paní W.: „No to já nevím, no když mu udělám, když mu upeču něco. No, on jako je na sladké, že. Tak to jo, tak jak mu udělám to, tak mě i pochválí, že jsem mu udělala buchtičku, nebo tak... Já nevím, asi ne (nechválí za něco jiného než za pečení)... Jo, já si na to nějak nepotrpím.“

Pan W.: „No a to je viz případ tam ten, co jsem říkal, určitě by řekla, že málo. Já nevím, popravdě, já si nejsem jistý jak, jak bych měl sebe ohodnotit... Já si myslím, že občas jí třeba i pochválím jako určitě. Jako určitě jo. Třeba řeknu, je to takový, takové klišé, jako, řeknu jí, že třeba uvařila dobrý oběd jo. Tak jí třeba řeknu: jo je to super nebo takhle, jo. Nebo aspoň se snažím teda jako jo... Hmm tak nevím, uf. Ted' mě nic nenapadá ale pravě, že jako jo.“

Manželé se občas hádají, shodně oba uvádí zhruba jednou týdně. **Pan W.:** „Tak, tak často to není. Nevím. Jo, tak když bych to řekl takhle, tak jednou třeba za týden se třeba trošku, jo... Co se chytmem, ne chytmem, no tak pokecáme trosku.“ Zejména kvůli maličkostem. Hádky trvají řádově minuty.

Paní W.: „No možná tak jednou týdně... Hmm, já ani nevím. Bo se mi někdy něco nelíbí, nevím. Tak jsou to jako různě, jako většinou jsou to jako prkotiny. Jo, ale jde o to, že prostě, já nevím, něco řeknu, ted'kom manžel už to ne to, tak vyletím nebo tak něco, tak se pohádáme a je to že. Ale my se, my se většinou ani moc nehádáme, my se spíš spolu nebavíme, když už.“

Pan W.: „U nás to ani není nějak tak jako, že bysme se vyloženě, že bysme se prostě pohádali nějak do krve. My si třeba, my si třeba něco řeknem. Já jsem ten klidnější typ, řekl bych. Manželka si (smích) manželka řekne svůj názor, já to zhodnotím, pak se přidám jo, s něčím. To jsou takové všeobecné věci většinou. No já nevím, ted' mě třeba napadlo, shodou okolností zrovna, protože to bylo asi 2 dny zpátky, co mi řekla, že (úsměv) byla nasraná a říká: hergot furt po tobě musím ráno umývat to umyvadlo. To je taka blbost jo, ale mě to ne... já jsem říkal, přece že bylo od pasty. Je to maličkost jo, ale to mi třeba řekla jo. Jo řekl jsem: sorry, jsem blbec a tak. Já to ráno po sobě radši vždycky přejedu houbkou. Umyju to. Já vím, je to kravina jo, jako někomu to přijde jako blbost že, ale jako jo, asi to člověka naštvě, když to ten člověk udělá opakovaně jo. Já jsem si toho třeba nevšiml. Ráno navíc spěchám. Třeba já, já spěchám gor, protože když mi ujede autobus, tak jsem ehm někde, někde daleko.“

Poté následuje „tichá domácnost“ iniciovaná paní W., jež bývá různě dlouhá, závisí na situaci.

Paní W.: „No tak podle situace, no, někdy hodinu, někdy den, nevím... Jo někdy, jak mě nasere hodně tak se s ním aji den nebavím.“

Pan W.: „No popravdě, manželka se nasere, ztichne a je ticho... Jak kdy, to je hodně, to záleží. Ale ono, nevím, většinou to nevydrží moc dlouho jako. Nebo respektive manželka jo, já to nevydržím.“

V roli usmířovatele bývá obvykle pan W, který se snaží vypjatou situaci vyřešit.

Paní W.: „Manžel, nevím, on je na to asi stavěný, nějak... To vždycky přijde a prostě, to jsou většinou prkotiny, že něco prostě buď něco neudělal, nebo udělal nějakou kravinu jo. Potom on se pohádá, že to tak není, pak se mu to rozleží v hlavě a potom přijde s tím, jo měla jsi pravdu. Jo. (povzdech) No to by tě šlak trefil, prostě.“

Pan W.: „Většinou. Aspoň si to o sobě myslím. Většinou to tak bývá no, že já se snažím to nějak prostě utlumit, když se řekne.“

Oba manželé uvádí, že vážné neshody mezi sebou nemají.

Během skupinového rozhovoru paní W. seděla na pohovce, pan W. stál. Ani manželé W. má společná otázka nezaskočila. Paní W. měla tolerantní postoj, pan W. taktéž a dodal, že mimo jiné také proto, že už má s podobnou situací určité zkušenosti. Situaci spolu neřešili, rozhodovali se každý sám za sebe, první vyjádřila svůj názor paní W.

Emoce v manželství

Láska

Manželé vůči sobě cítí jistou náklonnost, pan W. patrně větší. Domnívám se, že vztah manželů W. je spíše racionálnější a orientovaný především na děti.

Paní W.: (přemýšlení) „Jéžiš, no tak to nevím. Tak to, asi bych měla říct, že ho miluju, že. (smích) Takové... (přemýšlení) No tak, to je tak těžko říct, no to je jako že. No tak hlavně jsem v tom vztahu jako že spokojená, jo. Teda jako asi, asi teda, no mám ho určitě nejradši ze všech těch chlapů, se kterými jsem žila, jo. Jinak bych si ho ani nevzala, že. No a hlavně teda on mi vyhovuje asi povahově, hodně, takže... Jako mám ho ráda, mám. Jo to.“

Pan W.: „Jako jestli ju miluju třeba, jako tak? Aha. (přemýšlení) No tak to já, to bych měl asi odpovědět bez váhání, že ji miluju... což ji teda miluju. Ale já bych to řekl jinak, jak to říká ten Brad Pitt, já ji miluju, ale někdy bych ji... (smích) Ne jako miluju ju, opravdu. Ale já jsem k tomu došel, nebylo to třeba zamilování hned na první pohled. U manželky to bylo

takové postupně. Nevím, jestli to bylo věkem, možná aji. Ale u ní to bylo tak postupně. Já jsem se k tomu tak nějak propracoval.“

Oba cítí také náklonnost druhého partnera vůči sobě.

Paní W.: „*No tak (povzdech) já si myslím teda, že, že to je asi tak nastejno, že on... Nemám pocit, že by mě měl třeba rád míň, nebo tak, to jako... Možná víc, já bych řekla, že víc, než já, nebo ne, jako, že... to je tak jako blbě... Mám pocit, že on mě má eště víc, jako. Jo, že.“*

Pan W.: „*Já bych řekl, že to bude stejné. Jo. Manželka je takový, ona je trošku jiný... nevím, jestli je to tím že, tím znamením, nebo prostě, že to tak má dané, ale ona není takový ten typ toho člověka, co by... když to řeknu v uvozovkách, jo že, jsou třeba ty páry, které vidíš prostě, ti s prominutím po sobě lezou, kde se dá, jo. My to máme tak spíš u nás v soukromí. Asi takhle, takhle bych to charakterizoval. Jo. Ale vím, že mě má ráda. To vím.“*

Manželé oba uvádí, že se v citových projevech vůči sobě shodnou a projevují si je různými způsoby. Pan W. dále dodává, že v minulosti potřeboval větší kontakt a pocit blízkosti, ale že nyní mu to tak vyhovuje, a že se v tomto ohledu změnil.

Sexualita

Dle výpovědi obou manželů, jsou se svým sexuálním soužitím spokojeni, jsou si vzájemně věrni a jejich sexualita je výrazem jejich vzájemných citů.

Paní W.: „*Normálně tak jako, já myslím, že v pohodě, je to tak...“*

Pan W.: „*Ale jo, dobrý. Jo jako.“*

Ve způsobu i frekvenci sexuálního soužití panuje shoda.

Pan W.: „*Já si myslím, že my jsme si tak jako, nějak sedli, musím říct.“*

Manželé spí odděleně a uvádí, že jim to oběma vyhovuje.

Paní W.: „*No my spíme odděleně... Ne tak to já v noci potřebuju prostor, já neusnu, když je na mně někdo nalepený, protože mi je horko.“*

Pan W.: „*Musíme, Bohužel, no... Před tím jsme spali spolu. Respektive, spali jsme spolu, ale já jsem třeba potom nějak odešel, protože manželka třeba zas ona je ten typ, že se nevyspí, když třeba chlap chrápe. Já třeba to osobně přiznám, já prostě chrápu. Někomu to nevadí, někomu jo. Já jsem to respektoval, jí to vadí třeba. Takže my jsme třeba spali spolu, ale já jsem třeba potom šel, šel jsem zase jo, do obýváku spát. A mi to nevadí osobně. Jo, já jsem nadmíru spokojen, abych řekl pravdu.“*

Manželské klima

Dle výpovědi, nálada manželů je relativně dobrá a stabilní. Žádné vážné konflikty manželé neuvádí. Kvůli hádce občas oba manželé opustili domácnost. Manželé si příležitostně „lezou na nervy“.

Paní W.: „*Hmm, nevím, asi jednou týdně. (smích) No tak teď moc ne, protože jako on je v práci, akorát že mi spíš leze na nervy, že jsem furt doma.*“

Pan W.: „*No, popravdě občas, občas jí lezu určitě já na nervy. A ona mě? No tak, taky občas no. Jako já bych, jako nevím, nějak často ne, to si nemyslím. Já bych řekl, že občas.*“

Společně si povídají, často se spolu smějí.

Paní W.: (smích) „*No já nevím, já myslím, že dost často... Bych řekla, že vždycky skoro, asi snad možná každý den bych řekla.*“

Pan W.: „*Já myslím, že často.*“

18.2.3.3 Dílčí závěry analýzy

Manželé W. vůči sobě cítí jistou náklonnost, pan W. patrně větší. Vztah manželů W. byl postaven na racionálním rozhodnutí („sňatek z rozumu“) a je orientovaný především na děti. Domnívám se, že pan S. má vyšší potřebu projevení citové náklonnosti, prožívání sdílení, blízkosti a intimity, než jeho paní, a že toto neuspokojení potřeb přispívá k prožívání snížené spokojenosti ve vztahu. Dokládá to také to, že pan W. si v průběhu rozhovoru občas protičeří, racionalizuje, do svých odpovědí se zaplétá. Chtěl by říct svůj názor, ale upřednostní raději to, co se od něj očekává. Manželské klima je relativně dobré a stabilní, i když dochází k vzájemným neshodám, což náladu manželů negativně ovlivňuje. Také u manželů S. jsou příčiny konfliktů všedního charakteru a nevyskytuje se v průběhu jejich životního příběhu žádné stěžejní téma. Manželská přizpůsobivost je nyní dobrá, s čímž také souvisí stoupající tendence manželské spokojenosti. Manželé W. mezi sebou dodržovali vždycky pravidla slušného jednání jak v komunikaci, tak i v chování. Mají jisté potíže v komunikaci, zejména v oblasti důvěry a ve způsobu řešení konfliktů.

Paní W. si ve svém životě nejvíce cení dětí a spokojenosti, pan W. zdraví, syna a rodiny.

Paní W.: „Děti... Aby byly děti zdravé, no abysme byli spokojení oba, abysme, aby nebyl žádný problém, že a nevím... No momentálně, momentálně to jsou ty děcka, že. Ted' už tak nic, tak není.“

Pan W.: „Dneska života. Dneska života, strašně. Protože si říkám, že jsem dostal novou šanci. (úraz) A myslím si, že jsem ji dostal kvůli němu... (synovi) Tak rozhodne nejdůležitější je pro mě momentálně rodina, to je prostě to. Druhá věc je určitě tu rodinu zabezpečit. A potom aby byli všichni zdraví. Bez toho v podstatě by ani ty dva body předtím neměly nějaký význam. A aby to bylo jenom lepší, takhle třeba.“

Největší klad manželství vidí paní W. v dětech a ve stabilitě vztahu, pan W. v tom, že jej manželství odvedlo od bývalého nevázaného způsobu života.

Paní W.: „No tak asi to, že se nám povedly děti. A celkově, jako že, že jsme spolu eště furt ted'. Protože mám kámošku, že. A ta se vdávala tak jak já a už je rozvedená. Takže jako ...“

Pan W.: „Že nebyť Zuzky, skončil bych hodně blbě. Tržba.“ (smutně)

Manželé W. si jsou vzájemně věrni, zaujímají k nevěře negativní postoj. Paní W. popisuje, že by pro ni bylo velmi těžké nevěru odpustit, pan W. uvádí, že by naopak nevěru odpustil.

Paní W.: „Ach, no nevím jako, no já jsem nikdy nevěrná nebyla, když jsem s někým byla. Nevím, jestli bych byla schopna to odpustit. No myslím si že, no nevím, možná asi, možná ted' bych už přemýšlela možná jako o tom. Jako třeba proč se to stalo, nebo tak. Nebo jestli to prostě byla nějaká, nevím, nějaký úlet, nějaké fakt tohle... No kdysi určitě ne, ale jako ted' bych se asi nad tím už asi to, protože přece jenom už máme děti a takže tak ...“

Pan W.: (přemýšlení) „No... ale já myslím, že jo. Vzhledem k tomu, že jsem, vím, že já jsem sám nebyl svatý (před manželstvím), takže bych asi... jo, myslím, že jo.“

Ideální manželka podle pana W. neexistuje a uvádí, že je spokojen.

Pan W.: „Měl bych říct jako svou manželku? (smích) Prostě jo, já si... ideální manželku... taková neexistuje. Tak to asi řeknu. To je hodně diplomatická odpověď, že. Ne já nevím, no prostě tak dokonalou... Já jsem prostě rád třeba za to, jaká manželka je. A Jsem s tím spokojený.“

Na druhou stranu pan W. přiznává, že byly v manželském životě chvíle, kdy si přál se neženit.

Pan W.: (smích) „To je hezká otázka.“ (smích) „Jo i byly i takové situace, musím říct, samozřejmě.“

Pana W. přiznává, že jej naplňuje spíše otcovství než samotné manželství.

Pan W.: „Zkrátka a dobře mi to přímo, myslím, hodně, hodně prospělo. Manželství. Jsem se strašně uklidnil, to manželství mě uklidnilo jo, musím říct. Ale já jsem hlavně strašně šťastný za něho jo. (syna) Že jsem strašně šťastný třeba za něj, protože ... možná ani ne tak manželství, jako spíš ten syn. Jo, fakt. Já jsem si nikdy nemyslel, že mě to tak třeba jakože chytne. Ale nikdy jsem třeba nevěřil takovým tem věcem, jako že prostě, neuvidíš ho den a budeš řvát jak želva a kdesi cosi. Ale je to takhle. Ale já ho prostě, já ho miluju, miluju.“

Manželé W. označují své manželství za „akorát“ šťastné.

Paní W.: „No myslím, že, tak akorát, jako prostě.“

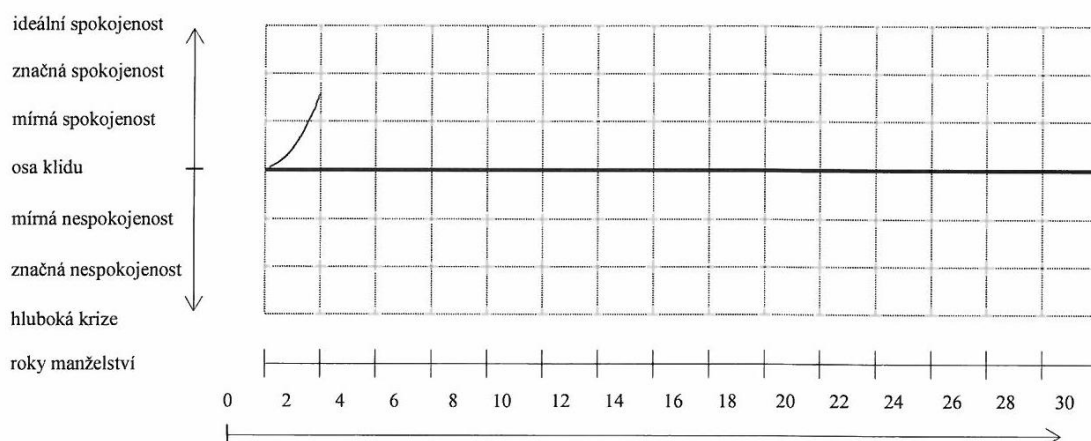
Pan W.: „Tak já si myslím, že... já jsem spokojen. Kdybych to měl dát třeba od jedničky do desítky, tak sedm asi. Vždycky je co zlepšovat...“ (finanční situace)

Oba manželé W. na škále označují své manželství za „šťastné“.

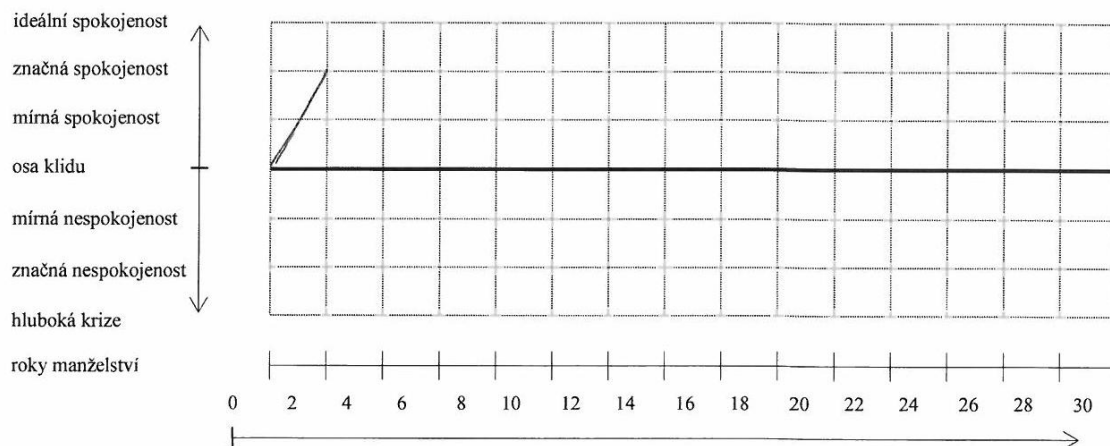
Obrázek 21 Škála hodnocení stupně štěstí ve vztahu (Spanier, 1976)

Křivka – paní W.

Obrázek 22 Křivka spokojenosti a nespokojenosti v časovém průběhu manželství
(Kratochvíl, 2009)

Křivka – pan W.

Obrázek 23 Křivka spokojenosti a nespokojenosti v časovém průběhu manželství
(Kratochvíl, 2009)

Hodnoty DAS – paní W.

Subškály	Skóre	Interpretace
Dyadická shoda	60	Mírně nadprůměrná
Dyadická spokojenost	34	Mírně podprůměrná
Dyadická soudržnost	11	Průměrná
Projevování citů	10	Průměrné
Dyadické přizpůsobení	115	Průměrné

Tabulka 13 *Stručný přehled výsledků DAS*

Hodnoty DAS – pan W.

Subškály	Skóre	Interpretace
Dyadická shoda	48	Mírně podprůměrná
Dyadická spokojenost	36	Mírně podprůměrná
Dyadická soudržnost	13	Průměrná
Projevování citů	9	Průměrné
Dyadické přizpůsobení	106	Mírně podprůměrné

Tabulka 14 *Stručný přehled výsledků DAS*

- Z výše uvedeného jsem usoudila, že **manželská spokojenost a manželské přizpůsobení paní W. je průměrné** a **manželská spokojenost a manželské přizpůsobení pana W. je mírně podprůměrné**. Oba manželé zaznačili v křivce stoupající průběh mezi osou klidu až značnou spokojeností. Oba manželé na škále označili své manželství za šťastné. Z vyhodnocení DAS vyplývá u paní W. mírně podprůměrná hodnota manželské spokojenosti a průměrná hodnota celkového manželského přizpůsobení, u pana W. mírně podprůměrné hodnoty manželské spokojenosti a celkového manželského přizpůsobení. Což v souhrnném pohledu potvrzuje mé zjištění.

18.3 Celkové shrnutí výsledků a analýzy

Pro větší přehlednost jsou výsledky uspořádány do následujících tabulek:

Interpretace výsledků jednotlivých respondentů s ohledem na další použité metody

Manželské páry		Ženy	Muži
Křesťanské manželské páry	Manželská spokojenost		
	<i>Manželé K.</i>	průměrná	mírně nadprůměrná
	<i>Manželé R.</i>	mírně nadprůměrná	průměrná
	<i>Manželé I.</i>	velmi nadprůměrná	velmi nadprůměrná
	Manželské přizpůsobení		
	<i>Manželé K.</i>	průměrné	průměrné
	<i>Manželé R.</i>	mírně nadprůměrné	mírně podprůměrné
	<i>Manželé I.</i>	velmi nadprůměrné	velmi nadprůměrné
Ateistické manželské páry	Manželská spokojenost		
	<i>Manželé A.</i>	velmi nadprůměrná	velmi nadprůměrná
	<i>Manželé S.</i>	průměrná	průměrná
	<i>Manželé W.</i>	průměrná	mírně podprůměrné
	Manželské přizpůsobení		
	<i>Manželé A.</i>	velmi nadprůměrné	velmi nadprůměrné
	<i>Manželé S.</i>	průměrné	průměrné
	<i>Manželé W.</i>	průměrné	mírně podprůměrné

Tabulka 15 Interpretace výsledků s ohledem na další metody

Celkový přehled výsledných hodnot manželské spokojenosti a celkového manželského přizpůsobení

Manželské páry		Ženy	Muži
Křesťanské manželské páry	Manželská spokojenost		
	<i>Manželé K.</i>	37	42
	<i>Manželé R.</i>	43	38
	<i>Manželé I.</i>	45	43
	Manželské přizpůsobení		
	<i>Manželé K.</i>	109	114
	<i>Manželé R.</i>	125	105
	<i>Manželé I.</i>	137	136
Ateistické manželské páry	Manželská spokojenost		
	<i>Manželé A.</i>	43	48
	<i>Manželé S.</i>	33	38
	<i>Manželé W.</i>	34	36
	Manželské přizpůsobení		
	<i>Manželé A.</i>	134	137
	<i>Manželé S.</i>	108	114
	<i>Manželé W.</i>	115	106

Tabulka 16 Celkový přehled výsledků DAS

Soubor	Průměrná manželská spokojenost	Průměr celkového manželského přizpůsobení
Křesťanské manželské páry	41,3	121
Ateistické manželské páry	38,7	119

Tabulka 17 Průměrné hodnoty výsledků subškály dyadické spokojenosti DAS

Soubor	Průměrná manželská spokojenost	Průměr celkového manželského přizpůsobení
Ženy	39,2	121,3
Muži	40,8	118,7

Tabulka 18 Průměrné hodnoty výsledků subškály dyadické spokojenosti DAS

19 Diskuze

Ve své diplomové práci jsem se zabývala fenoménem manželství a jeho interpersonálními faktory. V teoretické části jsem se zaměřila na určité důležité aspekty manželství, které se podílí na jeho fungování a ovlivňují manželskou spokojenost. Zvláštní pozornost jsem věnovala emocionálním potřebám a manželské komunikaci, jelikož tyto faktory považuji za významné. V části empirické jsem se pokusila vyšetřit manželskou spokojenost a manželské přizpůsobení u konkrétních křesťanských a ateistických manželských párů. Dodatečně jsem se zajímala u těchto párů o postoj k nevěře. Nyní bych ráda své zjištění porovnávala s výsledky některých jiných výzkumů, a také nastínila možné nedostatky této práce. Zvolila jsem kvalitativní typ výzkumu, konkrétně případovou studii. Stěžejní metodou této práce bylo interview, dále jsem použila Spanierův test dyadického přizpůsobení a metodu časové křivky.

19.1 Manželská spokojenost a manželské přizpůsobení

Hlavní fenomén, který jsem studovala, bylo manželství a jeho některé důležité aspekty, jež mají podíl na jeho fungování a ovlivňují manželskou spokojenost a manželské přizpůsobení.

Míru manželské spokojenosti a manželského přizpůsobení jsem zkoumala prostřednictvím interview. Své závěry jsem vyvozovala na základě poskytnutých informací z výpovědí manželských párů, jejich pozorování, a to výrazu tváře, způsobu vyprávění a doprovodných reakcí respondentů. Pro potvrzení správnosti svého úsudku jsem své šetření doplnila Testem dyadického přizpůsobení Spaniera, a také metodou časové křivky. Domnívala jsem se, že kombinace metody interview a následného vyhodnocení Spanierovy stupnice a metody časové křivky, mi poskytne bohatá a validní data.

Na základě všech zmíněných metod jsem zjistila, že ve výzkumném souboru 6 manželských párů, tedy v celkovém počtu 12 respondentů, je hodnocení manželské spokojenosti u čtyř respondentů velmi nadprůměrné, u dvou respondentů mírně nadprůměrné, u pěti respondentů průměrné a u jednoho respondenta mírně podprůměrné. A hodnocení manželského přizpůsobení je u čtyř respondentů velmi nadprůměrné, u jednoho respondenta mírně nadprůměrné, u pěti respondentů průměrné a u dvou respondentů mírně podprůměrné.

U šesti respondentů a souhlasně tří párů bylo toto hodnocení manželské spokojenosti a manželského přizpůsobení vzájemně shodné a odpovídající také hodnocení jejich partnera. U dalších šesti respondentů hodnocení manželské spokojenosti a manželského přizpůsobení mezi sebou i mezi partnery vzájemně shodná nebyla a docházelo k jejich různým kombinacím, viz tabulka č. 15.

V souvislosti s výše uvedenými metodami jsem zjistila, že s přihlédnutím ke všem metodám se hodnocení manželské spokojenosti a manželského přizpůsobení u jednotlivých respondentů liší pouze u 2 probandů z celkového počtu 12 respondentů. Ale při využití pouze metody Testu dyadického přizpůsobení Spaniera se hodnocení subškály manželské spokojenosti a celkového manželského přizpůsobení liší u 5 respondentů z celkového počtu. Při srovnání svých zjištění s výsledky hodnocení pouze celkového manželského přizpůsobení žádné rozdíly nalezeny nebyly, panovala naprostá shoda. Na základě toho se domnívám, že škálu je výhodnější používat jako celek, než výhradně její jednotlivé části. Tyto dílčí rozdíly v hodnocení manželské spokojenosti a manželského přizpůsobení mezi použitými metodami však nebyly zásadní a v jejich průměrném hodnocení mezi nimi panuje také shoda.

Odpovědi na 1. výzkumnou otázku: Existují rozdíly v manželské spokojenosti a v manželském přizpůsobení u křesťanských a ateistických párů?

Z výsledků výzkumu jsem zjistila, že ve výzkumném souboru je rozdíl v manželské spokojenosti křesťanských a ateistických párů velmi malý a rozdíl mezi průměry celkového manželského přizpůsobení křesťanských a ateistických párů je minimální. Zdá se tedy, že víra je dobrým prediktorem udržení manželství, avšak nemá vliv na manželskou spokojenost.

Oproti tomu Plaňava (2000), jehož výzkumem jsem se zabývala již v teoretické části, dospěl k jiným závěrům. Autor zkoumal 260 manželských párů, 155 „klientských“ párů a 105 párů, jež nikdy poradenské služby nevyhledaly. Ve svém šetření využil metodu strukturovaného rozhovoru a zjištěné údaje byly zapisovány do archů. Mimo jiné se ve svém výzkumu zabýval také problematikou víry. Autor na základě svých výsledků zjistil, že ve funkčních manželských párech mírně převažovaly ateistické dvojice nad páry křesťanskými.

Dále Chronc a Plháková (2000) zkoumali rozdíly manželské spokojenosti mužů a žen a také manželskou spokojenost u věřících a nevěřících osob. Jak již bylo řečeno v teoretické části práce, tohoto výzkumu se zúčastnilo 32 manželských párů, které byli klienti rodinných poraden a 26 manželských párů, jež nikdy poradenské služby

nevyhledaly. Ke zjištění manželské spokojenosti u jednotlivých respondentů použili autoři subškálu dyadické spokojenosti Spanierova testu dyadického přizpůsobení. Výsledky jejich výzkumu ukázaly, že v „klientské“ skupině je rozdíl v manželské spokojenosti u věřících a nevěřících párů minimální, za to v kontrolní skupině je statisticky významný, a to pro změnu ve prospěch párů věřících.

Bylo by tedy přínosné provést také kvantitativní výzkum manželské spokojenosti u křesťanských a ateistických manželských párů, který by byl založen na administraci Testu dyadického přizpůsobení Spaniera, popřípadě Locke a Wallaceho nebo Locke a Williamsona.

Dále bych chtěla uvést, že mě značně překvapilo zjištění, že obě skupiny výzkumného souboru byly velmi vyrovnané. Z celkového počtu čtrnácti oslovených manželských párů bylo ochotných se výzkumu zúčastnit pouze šest párů. V průběhu získávání respondentů se mi jevilo, že páry, jež byly ochotné a souhlasily s účastí na výzkumu, byly aktuálně spokojenější než páry, které účast odmítly. A to z důvodu, že i tyto páry byly více méně sdílné a výzkum je zajímal, avšak nechtěly být přímo jeho součástí, a současně přiznaly určité vážnější a dlouhodobější manželské problémy.

Odpovědi na 2. výzkumnou otázku: Existují rozdíly v manželské spokojenosti a v manželském přizpůsobení mezi muži a ženami?

Při formulaci své druhé výzkumné otázky jsem se nechala inspirovat výzkumem Chronce a Plhákové (2000). Výsledky jejich výzkumu ukázaly, že v souboru „klientských“ manželských párů je rozdíl v manželské spokojenosti mužů a žen poměrně výrazný, a to ve prospěch větší spokojenosti mužů, zatímco v souboru manželských párů, které se poradenských služeb nikdy neúčastnily, je rozdíl v manželské spokojenosti minimální, tzn., průměrná hodnota manželské spokojenosti byla u mužů = 39.50 a u žen = 39.81. Vzhledem k tomu, že manželské páry v mém výzkumu také nikdy podporu rodinného poradenství nevyužily, vyjma jednoho páru, který pomoc vyhledal, to však byla pomoc sexuologa, bych chtěla opět své výsledky analýzy porovnat s kontrolní skupinou tohoto výzkumu.

Zjistila jsem, že ve výzkumném souboru je rozdíl v manželské spokojenosti mužů a žen minimální, stejně jako rozdíl mezi průměry celkového manželského přizpůsobení mužů a žen. Konkrétně průměrná hodnota manželské spokojenosti byla u mužů = 40.8 a u žen = 39.2, což odpovídá zjištění Chronce a Plhákové (2000).

Odpovědi na 3. výzkumnou otázku: Co ovlivňuje spokojenost jednotlivých manželských párů v průběhu manželství? Popřípadě vyskytly se u jednotlivých manželských párů v průběhu manželství krize?

Jak už jsem ve své teoretické části uvedla, Plaňava, Rajmicová a Blažková (2003) zkoumali souvislosti mezi manželskou spokojeností a některými aspekty soužití a zjistili, že manželská spokojenost nejtěsněji souvisí se vzájemným projevováním citové náklonnosti, dále se sexuálním soužitím, se společným rozhodováním a v neposlední řadě s finančním hospodařením. Naopak menší význam pro manželskou spokojenost mají společné zájmy, společné trávení volného času a péče o domácnost. Autoři dále uvádí, že prostřednictvím posilování výše uvedených behaviorálně-interakčních a komunikačních proměnných je možné manželskou spokojenost posílit. S uvedenými závěry souhlasím a chtěla bych na ně navázat se svými výsledky.

Na základě všech zmíněných metod jsem zjistila, že ve výzkumném souboru 6 manželských párů, hodnocení manželské spokojenosti 2 manželských párů významně vynikalo v pozitivním směru nad hodnocením zbylých 4 párů.

Zjistila jsem, že u těchto 2 manželských párů panovala značná shoda v jejich emocionálních potřebách, v potřebě komunikace i v manželském přizpůsobení se ve všech oblastech. Právě tuto souhru manželé hodnotili velmi kladně a uváděli ji jako hlavní příčinu spokojenosti v manželství. Dospěla jsem k závěru, že na této skutečnosti se mimo jiné také podílel jejich vhodný výběr partnera.

U zbývajících čtyř manželských párů bylo jejich hodnocení spokojenosti v manželství v celkovém pohledu průměrné s malými výkyvy k mírné spokojenosti či mírné nespokojenosti. Z toho u dvou párů (u nichž mimo jiné v průběhu manželství nastalo krizové období) se vyskytl určitý klíčový problém, který toto snížení spokojenosti vyvolal. A u zbylých dvou párů se na snížení spokojenosti v manželství podílely konflikty všední povahy, dále u jednoho páru rozdílná potřeba komunikace, u druhého páru rozdíl potřeb v emocionální oblasti, a dále ne zcela vhodný výběr partnera.

Z výše uvedených výsledků vyplývá, že ke spokojenosti v manželství značně přispívá vzájemná shoda mezi potřebami obou manželů, dále dobrá úroveň komunikace, podobná očekávání a dobré manželské přizpůsobení v jednotlivých oblastech manželského soužití, a v tomto důsledku i vhodný výběr partnera.

Dále jsem z výpovědí a z vyhodnocení metody časové křivky zjistila, že se prožívání manželské spokojenosti u 11 respondentů z 12 dotázaných v průběhu manželství mění. Z toho u 8 respondentů (souhlasně u čtyř manželských párů) se posouzení manželské spokojenosti pohybovalo nad osou klidu, popř. přechodně kleslo jen nepatrně pod ní. A u 4 respondentů (souhlasně u dvou manželských párů) kleslo hodnocení manželské spokojenosti pod osu klidu významněji, a to v rozmezí od mírné nespokojenosti po hlubokou krizi. Přičemž (zde opět narážím také na svou 2. výzkumnou otázku, zda existují rozdíly v manželské spokojenosti mezi muži a ženami) hodnocení mužů (získaná pouze na základě vyhodnocení metody časové křivky) se pohybovalo v rozmezí mírné a značné nespokojenosti, zato hodnocení žen kleslo až na linii hluboké krize. S přihlédnutím na zjištění získaná prostřednictvím interview je však tento rozdíl minimální.

Přesto se naskýtá otázka, zda je tento rozdíl pouze náhodný, či zapříčiněný malým zkreslením respondentů, nebo zda přeci jen existuje určitý drobný rozdíl ve vnímání manželské spokojenosti mezi muži a ženami? Tento rozdíl je však velmi malý a tedy neodporuje zjištěním a odpovědím na předešlou výzkumnou otázku.

Oba páry tento dočasný pokles manželské spokojenosti překonaly a nyní se jejich posouzení manželské spokojenosti za několik uplynulých let pohybuje také nad osou klidu či na ní.

19.2 Manželská nevěra

Lidé si v průběhu života vytváří své individuální postoje, jež se dotýkají různých aspektů našeho života. Některé z nich jsou pro nás významné a důležité, jiné nikoli. Postoje mají tedy pro jedince určitý subjektivní význam. A v manželském svazku mimo jiné závisí také na tom, jak moc se tyto postoje mezi manžely shodují či liší.

Přestože jsem se ve své práci zaměřila především na zkoumání vnitřní manželské situace, tedy interpersonálních faktorů v manželství a jejich vlivu na manželskou spokojenost, již v počátcích výzkumu jsem se ve svém výzkumném souboru setkala s respondenty, u nichž mimomanželský kontakt hodnocení manželské spokojenosti samozřejmě významně ovlivnil. A jelikož je problematika mimomanželského kontaktu či mimomanželského vztahu, tradičně shrnovaná pod pojmem „nevěra“, velmi diskutované téma, začalo mě velice zajímat, jaký postoj k tomuto fenoménu zkoumané manželské páry

zaujímají a zda by byly schopni nevěru odpustit. A právě proto jsem formulovala svou poslední dílčí a doplňující výzkumnou otázku.

Odpovědi na 4. výzkumnou otázku: Jaký postoj zaujímají křesťanské a ateistické manželské páry k nevěře? Popřípadě dokázali by nevěru odpustit?

Všechny páry zaujímají k nevěře negativní postoj. Jeden věřící pár si byl vzájemně jedenkrát nevěrný. Jeden nevěřící pár uvádí, že by si s největší pravděpodobností odpustit nevěru nedokázal. Jedna respondentka neví.

Na základě interview jsem zjistila, že odpustit nevěru by samozřejmě nebylo lehké pro žádného z nich. Všechny tři věřící manželské páry ale uváděly, že z křesťanského hlediska by odpustit nevěru měly, jelikož odpuštění bližnímu je v souladu s jejich vírou.

20 Závěry výzkumu

Na základě svého výzkumu jsem dospěla k několika následujícím závěrům, které však nelze zobecňovat na celkovou populaci manželských párů:

- Z výsledků výzkumu jsem zjistila, že ve výzkumném souboru je rozdíl v manželské spokojenosti křesťanských a ateistických párů velmi malý a rozdíl mezi průměry celkového manželského přizpůsobení křesťanských a ateistických párů je minimální. Zdá se tedy, že víra je dobrým prediktorem udržení manželství, avšak nemá vliv na manželskou spokojenost.
- Dále jsem zjistila, že ve výzkumném souboru je rozdíl v manželské spokojenosti mužů a žen minimální, stejně jako rozdíl mezi průměry celkového manželského přizpůsobení mužů a žen.
- Z výše uvedených výsledků vyplývá, že ke spokojenosti v manželství značně přispívá vzájemná shoda mezi potřebami obou manželů, dále dobrá úroveň komunikace, podobná očekávání a dobré manželské přizpůsobení v jednotlivých oblastech manželského soužití, a v tomto důsledku i vhodný výběr partnera.
- Dále jsem zjistila, že ve výzkumném souboru všechny páry zaujímají k nevěře negativní postoj. Většina respondentů uvádí svou věrnost a současně, že by nevěru dokázala odpustit.

IV. Souhrn

Hlavním fenoménem, jímž jsem se zabývala, bylo manželství a jeho některé důležité aspekty, které tento vztah utváří a současně ovlivňují. Cílem mé práce je zjištění, jak se tyto jednotlivé aspekty a jiné faktory podílí na manželské spokojenosti v různých rodinách, a jestli existují rozdíly ve vnímání této spokojenosti mezi křesťanskými a ateistickými manželskými páry, popřípadě mezi muži a ženami. Diplomovou práci jsem rozčlenila na teoretickou a empirickou část.

Ve své teoretické části se stručně zabývám křesťanstvím a křesťanským pojetím manželství. Popisuji instituci manželství jako takovou, způsoby uzavření manželství i jeho zániku, jeho úkoly a funkce a také možné zdroje problémů. Poukazuji na pohled na manželství v minulosti a dnes, vysvětluji pojem manželská spokojenost a související pojmy, a uvádím některé výzkumy, jež se touto problematikou zabývaly. Interpretuji rozhodující proměnné v manželství a vývoj manželství v čase. Závěrem teoretické části se pak zaměřuji na vybrané aspekty manželství, a to konkrétně na potřeby a komunikaci, jež manželskou spokojenost velmi ovlivňují.

V části empirické jsem popsala metodologii výzkumu a předložila jednotlivé výsledky výzkumu a analýzu dat. Uskutečnila jsem výzkum kvalitativní, konkrétně případovou studii, a sestavila jsem výzkumný soubor metodou prostého záměrného výběru, který tvořil 6 manželských párů, 3 křesťanských a 3 ateistických. Výzkumná data jsem získala prostřednictvím interview, dotazníku a metodou časové křivky.

Výsledky mého výzkumu ukazují, že rozdíl v manželské spokojenosti křesťanských a ateistických párů je velmi malý, a rozdíl mezi průměry celkového manželského přizpůsobení křesťanských a ateistických párů je minimální. Zdá se tedy, že víra je dobrým prediktorem udržení manželství, nemá však vliv na manželskou spokojenost. Dále bylo zjištěno, že rozdíl v manželské spokojenosti mužů a žen, stejně jako rozdíl mezi průměry celkového manželského přizpůsobení mužů a žen, je minimální. Výsledky naznačují, že se muži a ženy cítí v manželském svazku stejně dobře, což odpovídá také zjištění zmiňovaného výzkumu Chronce a Plhákové (2000). Ukázalo se, že k manželské spokojenosti značně přispívá vzájemná shoda mezi potřebami obou manželů, dále dobrá úroveň komunikace, podobná očekávání a dobré manželské přizpůsobení v jednotlivých oblastech manželského soužití a v tomto důsledku i vhodný výběr partnera. Všechny páry

zaujímají k nevěře negativní postoj. Většina respondentů uvádí svou věrnost a současně, že by nevěru dokázala odpustit.

Jsem si vědoma toho, že výzkumný soubor v mém šetření je malý a nereprezentativní, a tudíž výsledky mého výzkumu nelze zobecňovat na základní soubor, tedy na celkovou populaci manželských párů. Snažila jsem se však o poznání širšího kontextu jevů a chtěla jsem tak přispět „svou troškou“ do četných výzkumů manželských vztahů.

Psaní této práce pro mne bylo velkým přínosem a zkušeností. Chtěla bych všem respondentům v závěru ještě jednou poděkovat za jejich ochotu věnovat mi svůj čas a sdělit mi životní příběh, a popřát jim do budoucna touto cestou manželství naplněné spokojeností a štěstím.

V. Bibliografie

- Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: ekumenický překlad* (6th ed.). (1995). Praha: česká biblická společnost.
- Cakirpaloglu, P. (2012). *Úvod do psychologie osobnosti*. Praha: Grada.
- Čapek, J. (1970). *Psáno do mraků* (2nd ed.). Praha: Československý spisovatel.
- Eldredge, J., & Eldredge, S. (2011). *Láska a boj, cesta ke spokojenému manželství*. Praha: Portál.
- Ferjenčík, J. (2000). *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: Jak zkoumat lidskou duši*. Praha: Portál.
- Fromm, E. (1967). *Umění milovat*. Praha: Orbis.
- Gjuričová, Š., & Kubička, J. (2009). *Rodinná terapie: Systemické a narativní přístupy*. Praha: Grada.
- Hartl, P., & Hartlová, H. (2000). *Psychologický slovník*. Praha: Portál.
- Hellinger, B., Weber, G., & Beaumont, H. (2000). *Skrytá symetrie lásky: Co podporuje lásku v partnerských vztazích*. Praha: Pragma.
- Hewstone, M., Stroebe, W., & Jonas, K. (2012). *An introduction to social psychology* (5th ed.). Great Britain: BPS and John Wiley & Sons Ltd.
- Holmes, T. H., & Rahe, R. H. (1967). The social readjustment rating scale. *Journal of Psychosomatic Research*, 11, 213-218.
- Chapman, G. (2005). *Čtyři období manželství: Jakými proměnami prochází náš vztah a jak je můžeme ovlivnit*. Praha: Návrat domů.
- Chron, P & Plháková, A. (2000). Rozdíly v manželské spokojenosti mužů a žen. *Česká a slovenská psychiatrie*. 96, 1, 12-16.
- Kastová, V. (2000). *Krize a tvořivý přístup k ní: Typy životních krizí, jejich dynamika a možnosti krizové intervence*. Praha: Portál.
- Kratochvíl, S. (2009). *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál.
- Kratochvíl, S. (2000). *Manželská terapie*. Praha: Portál.

- Lang, A. (1993). *Církev, sloup a opora pravdy*. Olomouc: Velehrad.
- Langmeier, J., & Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie* (2nd ed.). Praha: Grada.
- Locke, H. J., & Williamson, R. C. (1958). Marital adjustment: a factor analysis study. *American sociology*, 23, 562-569.
- Maslow, A. H. (2000). *Ku psychologii bytia*. Modra: Persona.
- McAdams, D. P. (1988). *Power, intimacy, and the life story: Personological Inquiries into Identity*. New York: The Guilford Press.
- Miovský, M. (2004). *Diplomové práce v oboru psychologie: Studijní texty pro distanční studium*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada.
- Novák, T. (2004). *Jak předejít krizi v manželství*. Praha: Grada.
- Novák, T. (2010). *Manželství jako trvalý stres*. Praha: Grada.
- Novák, T., & Průchová, B. (2005) *Předrozvodové a rozvodové poradenství*. Praha: Grada.
- Plaňava, I. (1994). *Jak se (ne)rozvádět*. Praha: Grada.
- Plaňava, I. (2000). *Manželství a rodiny: Struktura, dynamika, komunikace*. Brno: Doplněk.
- Plaňava, I. (2005). *Průvodce mezilidskou komunikací: Přístupy, dovednosti, poruchy*. Praha: Grada.
- Plaňava, Ivo - Rajmicová, Kateřina - Blažková, Petra (2003). Manželská spokojenost a partnerské interakce. *Československá psychologie*, 47, 5, 385-391 .
- Plháková, A. (2005). *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia.
- Plzák, M. (1999). *Jak dál...? U vás doma, ve vašem manželství*. Praha: Troja.
- Plzák, M. (1975). *Klíč k výběru partnera pro manželství*. Praha: Avicenum.
- Plzák, M. (1997). *Manželské judo*. Praha: Motto.
- Plzák, M. (2002). *Manželský svár: Zvládnete-li manželský dialog, zvládli jste manželství*. Brno: Era.
- Plzák, M. (2000). *Manželská tonutí*. Praha: Motto.
- Plzák, M. (2007). *My se máme, my si vyhovíme*. Praha: Motto.

- Prager, K. J. (1995). *The Psychology of Intimacy*. New York: The Guilford Press.
- Rahner, K., & Vorgrimler, H. (1996). *Teologický slovník*. Praha: Zvon.
- Rhine, D. (1981). Bases of Marital Satisfaction Among Men and Women. *Journal of Marriage and the Family*, 43, 4, 941-955.
- Řehan, V. (2007). *Sociální psychologie 2*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Satirová, V. (1994). *Kniha o rodině*. Praha: Práh
- Skupník, J. (2009). Antropologický slovník (s přihlédnutím k dějinám literatury a umění): aneb co by mohl o člověku vědět každý člověk. In J., Malina a kol. (Ed.), *Manželství (2371)*. Brno: Akademické nakladatelství CERM.
- Slezáčková, A. (2012). *Průvodce pozitivní psychologií: Nové přístupy, aktuální poznatky, praktické aplikace*. Praha: Grada.
- Smejkal, V., & Schelová Bachrachová, H. (2011). *Velký lexikon společenského chování (2nd Rev. ed.)* Praha: Grada.
- Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: new scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 38, 1, 15-28.
- Stack, S. & Eshleman, J. R. (1998): Marital Status and Happiness: A 17-Nation Study. *Journal of Marriage and the Family*, May 1998, 60, 527-536.
- Svoboda, M. (1999). *Psychologická diagnostika dospělých*. Praha: Portál.
- Šmolka, P. (2009). *Jak zachránit manželství*. Praha: Grada.
- Šmolka, P. (2003). *Nevěra (Pro podváděné i podvádějící)*. Praha: Grada Publishing.
- Špatenková, N. a kol. (2004). *Krize: Psychologický a sociologický fenomén*. Praha: Grada.
- Špatenková, N. (2010). *Krizová intervence I: Studijní opora pro studenty oboru Psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Thomas, V. G. (1990): Determinants of Global Life Happiness and Marital Happiness in Dual-Career Black Couples. *Family Relations*, 39, 2, 174-178.
- Výrost, J., & Slaměník, I. (Eds.). (2008). *Sociální psychologie*. Praha: Grada.
- Willerton, J. (2012). *Psychologie mezilidských vztahů*. Praha: Grada.
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině. § 1, § 3, § 11-17, § 18, § 22, § 24 In: Sbírnka zákonů.

Internetové zdroje

- Auda, O. (n.d., a). *Bible*. Získáno 8. března 2013 z Křesťanství.Net:
<http://www.krestanstvi.net/bible>
- Auda, O. (n.d., b). *Čemu věříme*. Získáno 8. března 2013 z Křesťanství.Net:
<http://www.krestanstvi.net/kredo>
- Bendová, K., Dolejš, M., Charvát, M., Kolařík, M., Pechová, O., Sobotková, I., ... Vtípil, Z. (2011). *Manuál pro psaní diplomových prací na katedře psychologie FF UP v Olomouci*. Získáno 5. ledna 2013 z http://www.ff.upol.cz/fileadmin/user_upload/FF-katedry/psychologie/Diplomove_a_bakal.prace/Manual_pro_psaní_diplomovych_praci_06092012.PDF
- Boj o investituru*. (n.d.). In Wikipedia. Získáno 8. března 2013 z http://cs.wikipedia.org/wiki/Boj_o_investituru
- Blume, T., W. (2006). *Becoming a Family Counselor: A Bridge to Family Therapy Theory and Practice*. Získáno 17. března 2013 z <http://books.google.cz/books?id=7xTr3QPN13AC&pg=PA66&dq=virginia+satir+-+computer,+blamer,+placater,+distracter,+leveler&hl=cs&sa=X&ei=XAhfUfaqIImRswa30YCAAg&ved=0CGIQ6wEwCQ#v=onepage&q=virginia%20satir%20%20computer%2C%20blamer%2C%20placater%2C%20distracter%2C%20leveler&f=false>
- Collins, N. L., & Feeney, B. C. (2004). An Attachment Theory Perspective on Closeness and Intimacy. In D. J. Mashek & A. Aron (Eds.), *Handbook of closeness and intimacy* (163-188). Získáno 16. ledna 2013 z <http://books.google.cz/books?id=GaKcRSwgyDAC&pg=PA163&dq=An+Attachment+Theory+Perspective+on+Closeness+and+Intimacy.&hl=cs&sa=X&ei=UGg-UY7wJo7GtAbTp4DYDA&ved=0CDEQ6wEwAA#v=onepage&q=An%20Attachment%20Theory%20Perspective%20on%20Closeness%20and%20Intimacy.&f=false>
- Čerba, O. (prosinec 2003 – únor 2004). *Křesťanství*. Získáno 8. března 2013 z Databázové systémy GIS: Západočeská universita:
<http://gis.zcu.cz/studium/dbg2/Materialy/html/ch10s06.html>

- Čerba, O. (březen 2006). *Kulturní geografie: Geografie náboženství*. Získáno 10. března 2013 z Databázové systémy GIS: Západočeská universita: http://gis.zcu.cz/studium/dbg2/Materialy/09_Geografie_nabozenstvi.pdf
- Český statistický úřad. (23. listopadu 2012). *Demografická příručka 2011*. Získáno z <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/p/4032-12>
- Čížek, A. (n.d.). *Východosyrské církve: nestoriánská, chaldejská a malabarská*. Získáno 18. ledna 2013 z <http://www.acizek.nfo.sk/teolog/teolclanky/krcirkvychodu/vychsyr.htm>
- Dějiny církve*. (n.d.). In Wikipedia. Získáno 8. března 2013 z http://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Bjiny_c%C3%ADrkev
- Ekumenická rada církví v České republice. (Leden, 2012). *Kdo jsme*. Získáno 6. března 2013 z <http://www.ekumenickarada.cz/index.php?setlang=1&a=cat.15>
- Erasmus Rotterdamský*. (n.d.). In Wikipedia. Získáno 5. března 2013 z http://cs.wikipedia.org/wiki/Erasmus_Rotterdamsk%C3%BD
- Evangelická církev metodistická*. (n.d.). In Wikipedia. Získáno 5. března 2013 z http://cs.wikipedia.org/wiki/Evangelick%C3%A1_c%C3%ADrkev_metodistick%C3%A1
- Hamplová, D. (2004). *Životní spokojenost: rodina, práce a další faktory*. Získáno 21. března 2013 z http://studie.soc.cas.cz/upl/texty/files/209_1hamp130%20pro%20tisk.pdf
- Hatfield, E., & Rapson, R. L. (1994). Love and intimacy. *Encyclopedia of Mental Health*, 2 (583-592). Získáno 16. ledna 2013 z <http://www.elainehatfield.com/ch55.pdf>
- Jan Kalvín*. (n.d.). In Wikipedia. Získáno 8. března 2013 z http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Kalv%C3%ADn
- Jan Viklef*. (n.d.). In Wikipedia. Získáno 5. března 2013 z http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Viklef
- Kostnický koncil*. (n.d.). In Wikipedia. Získáno 5. března 2013 z http://cs.wikipedia.org/wiki/Kostnick%C3%BD_koncil
- Křesťanství*. (n.d., a). In Wikipedia. Získáno 8. března 2013 z <http://cs.wikipedia.org/wiki/K%C5%99es%C5%A5anstv%C3%AD>
- Křesťanství*. (n.d., b). In Encyklopedie. Získáno 8. března 2013 z Evropa2045: <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=7&tema=137>

- Křesťanství.* (n.d., c). Získáno 8. března 2013 z iEncyklopedie.cz:
<http://www.iencyklopedie.cz/krestanstvi/>
- Křesťanský pohled na manželství.* (n.d.). In Wikipedia. Získáno 8. března 2013 z
http://wikipedia.infostar.cz/c/ch/christian_view_of_marriage.html
- Křížové výpravy.* (n.d.). In Wikipedia. Získáno 8. března 2013 z
http://cs.wikipedia.org/wiki/K%C5%99%C3%AD%C5%BEov%C3%A9_v%C3%B Dpravy
- Lucas, S. (9. května 2009). *Virginia Satir: The Five Communication Modes.* Získáno 17. března 2013 z Steve Lucas website: <http://counsellingcentral.com/virginia-satir-the-five-communication-modes/>
- Luteránství.* (n.d.). In Wikipedia. Získáno 5. března 2013 z
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Luter%C3%A1nstv%C3%AD>
- Mann, L. (4. listopadu 2012). *Učíci se církev – Božská ctnost lásky.* Získáno 8. března 2013 z Oficiální stránky blanenských farností:
<http://www.kostely.bk.cz/2012/11/03/ucici-se-cirkev-bozska-ctnost-lasky-4-11-2012/>
- Manželství.* (n.d.). In Wikipedia. Získáno 20. ledna 2013 z
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Man%C5%BEelstv%C3%AD>
- Martin Luther.* (n.d.). In Wikipedia. Získáno 5. března 2013 z
http://cs.wikipedia.org/wiki/Martin_Luther
- Maurois, A. (n.d.). In Národní týden manželství. Získáno 20. března 2013 z
<http://www.tydenmanzelstvi.cz/11-andre-maurois.html>
- Moravcová, G. (2010). *Ekumenické aspekty právní disciplíny uzavření manželství v největších křesťanských církvích v České republice* (Diplomová práce). Univerzita Palackého v Olomouci. Získáno 18. března 2013 z <http://theses.cz/id/rgmy7p/96405-155025512.pdf>
- Opatrný, A. (1997). *Příprava na manželství.* Získáno 13. ledna 2013 z
<http://www.vira.cz/Texty/Knihovna/1-Jak-katolicka-cirkev-chape-manzelstvi.html>
- Protestantismus.* (n.d.). In Wikipedia. Získáno 5. března 2013 z
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Protestantismus>
- Rainey, D. (n.d.). In Národní týden manželství. Získáno 20. března 2013 z
<http://www.tydenmanzelstvi.cz/2-dennis-rainey.html>

- Robotková, A. (2010). *Prediktory vývoje manželské spokojenosti* (Diplomová práce). Masarykova univerzita v Brně. Získáno 18. března 2013 z http://is.muni.cz/th/135983/fss_m/
- Řeckokatolická církev. (n.d.). In Wikipedia. Získáno 8. března 2013 z http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%98eckokatolick%C3%A1_c%C3%ADrkev
- Seznam církví a náboženských společností v Česku. (n.d.). In Wikipedia. Získáno 8. března 2013 z http://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_c%C3%ADrkv%C3%AD_a_n%C3%A1bo%C5%BEensk%C3%BDch_spole%C4%8Dnost%C3%AD_v_%C4%8Cesku
- Schadé, J. P. (Ed.). (2006). *The complete encyclopedia of medicine & health*. Získáno 17. března 2013 z <http://books.google.cz/books?id=j8DuEHxSCU4C&pg=PA67&dq=maslow+-+love&hl=cs&sa=X&ei=K3BOUbnvOISL4gSu0oDgAg&ved=0CEIQ6wEwAzgK#v=onepage&q=maslow%20-%20love&f=false>
- Smékal, L. (2007). *Problémy vztahu a fáze partnerského života*. Získáno 24. května 2011 z <http://www.lubomirmsmekal.cz/>
- Sternberg, R. J., & Hojjat, M. (Eds.). (1997). *Satisfaction in close relationship*. Získáno 17. března 2013 z <http://books.google.cz/books?id=Bpetpyc34ukC&printsec=frontcover&dq=Sternberg,+%26+Hojjat,+1997&hl=sk&sa=X&ei=IKFFUf6HEYNysga83YDgDg&ved=0CDEQ6wEwAA#v=onepage&q=Sternberg%2C%20%26%20Hojjat%2C%201997&f=false>
- Theodosius I. (n.d.). In Wikipedia. Získáno 18. ledna 2013 z http://cs.wikipedia.org/wiki/Theodosius_I.
- Triangulární teorie lásky. (n.d.). In Wikipedia. Získáno 10. ledna 2013 z http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Triangularni_teorie_lasky-cs.svg
- Třicetiletá válka. (n.d.). In Wikipedia. Získáno 5. března 2013 z http://cs.wikipedia.org/wiki/T%C5%99icetilet%C3%A1_v%C3%A1lka
- Valdenští. (n.d.). In Wikipedia. Získáno 5. března 2013 z <http://cs.wikipedia.org/wiki/Valden%C5%A1t%C3%AD>

VI. Přílohy

Příloha 1:

Abstrakt diplomové práce

<i>Instituce:</i>	Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta Katedra psychologie
<i>Jméno a příjmení:</i>	Bc. Adéla Laura Andilová Gletová, DiS.
<i>Obor:</i>	Psychologie – jednooborová
<i>Vedoucí práce:</i>	Doc. PhDr. Panajotis Cakirpaloglu, DrSc.
<i>Název práce:</i>	Manželství v křesťanských a ateistických rodinách
<i>Název práce v angličtině:</i>	Marriage in Christian and atheistic families
<i>Počet stran + počet příloh:</i>	167 + 8
<i>Rok imatrikulace:</i>	2006
<i>Školní rok:</i>	2012 / 2013

Abstrakt:

Svou diplomovou práci jsem psala na téma Manželství v křesťanských a ateistických rodinách. Hlavním fenoménem, jímž jsem se zabývala, bylo manželství a jeho některé důležité aspekty, které tento vztah utváří a současně ovlivňují. Cílem mé práce je zjištění, jak se tyto jednotlivé aspekty a jiné faktory podílí na manželské spokojenosti v různých rodinách, a jestli existují rozdíly ve vnímání této spokojenosti mezi křesťanskými a ateistickými manželskými páry, popřípadě mezi muži a ženami. Popsala jsem metodiku výzkumu a sestavila soubor respondentů, který tvořil šest manželských párů, z toho tři páry křesťanské a tři páry ateistické. Uskutečnila jsem kvalitativní výzkum (případovou studii) a předložila jednotlivé výsledky a analýzu dat. Rozdíl v manželské spokojenosti křesťanských a ateistických párů byl velmi malý, a rozdíl mezi průměry celkového manželského přizpůsobení křesťanských a ateistických párů byl minimální. Zdá se tedy, že víra je dobrým prediktorem udržení manželství, nemá však vliv na manželskou spokojenost. Dále bylo zjištěno, že rozdíl v manželské spokojenosti mužů a žen, stejně jako rozdíl mezi průměry celkového manželského přizpůsobení mužů a žen, je minimální. Výsledky naznačují, že se muži a ženy cítí v manželském svazku stejně dobře. Ukázalo se, že k manželské spokojenosti značně přispívá vzájemná shoda mezi potřebami obou manželů, dále dobrá úroveň komunikace, podobná očekávání a dobré manželské přizpůsobení v jednotlivých oblastech manželského soužití a v tomto důsledku i vhodný výběr partnera. Všechny páry zaujímají k nevěře negativní postoj. Většina respondentů uvádí svou věrnost a současně, že by nevěru dokázala odpustit.

Klíčová slova:

manželství, křesťanství, manželská spokojenost a manželské přizpůsobení

Abstract:

I wrote my thesis on the subject of marriage in Christian and atheistic families. The main phenomenon which I have dealt with, was a marriage and its important aspects which forms this relationship and impacts on it at the same time. The aim of my work is to determine how these various aspects and other factors contribute to marital contentment in different families, and if there are differences in the perception of contentment among Christian and atheistic married couples, or between men and women. I described the research methodology and drawn up set of respondents, which included six married couples, three of them were Christian couples and three pairs were atheist. I conducted qualitative research (case study) and presented individual results and data analysis. The difference in marital contentment in Christian and atheistic pairs was very small, and the difference between the averages of the total marital adaptation of Christian and atheistic pairs was also minimal. So it seems that faith is a good predictor of maintaining a marriage, but has no effect on marital contentment. It was also found that the difference in marital contentment between men and women, as well as the difference between the averages of the total marital adaptation of men and women, is minimal. The results suggest that the way how well men and women feel in marriage are mutual. It turns out that what contributes greatly to marital contentment is mutual agreement between the needs of spouses, as well as a good level of communication, similar expectations and good marital adaptation in various areas of married life, and consequently a suitable choice of partner. All couples have a negative attitude towards adultery. Most respondents said that they are faithful and simultaneously, that they could forgive infidelity.

Keywords:

marriage, Christianity, marital satisfaction and marital adjustment

Příloha 2:

Zadání diplomové práce

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Akademický rok: 2012/2013

Studijní program: Psychologie
Forma: Kombinovaná
Obor/komb.: Psychologie (PSYN)

Podklad pro zadání DIPLOMOVÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
<i>Bc. ANDILOVÁ GLETOVÁ Adéla Laura, DiS.</i>	<i>Na Bělidle 1, Ostrava, 70200</i>	<i>110055</i>

TÉMA ČESKY:

Manželství v křesťanských a ateistických rodinách

NÁZEV ANGLICKY:

Marriage in Christian and atheistic families

VEDOUCÍ PRÁCE:

Doc. PhDr. Panajotis Cakirpaloglu, DrSc. - PCH

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Studentka provede rešerši odborné literatury z oblasti manželství, případně z psychologie osobnosti, psychopatologie a psychoterapie se zaměřením na problematiku manželství. Cílem práce bude srovnání rozdílů pohledu na manželství u křesťanských a ateistických rodin.

Bude se jednat o kvalitativní studii, hlavní metodou pro sběr dat bude polostrukturovaný rozhovor.

Studentka bude svůj postup pravidelně konzultovat s vedoucím práce a vypracuje svou diplomovou magisterskou práci na zadané téma dle normy katedry.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

Kratochvíl, S. (2009). Manželská a párová terapie. Praha: Portál.

Možný, I. (1999). Sociologie rodiny. Praha: Sociologické nakladatelství.

Novák, T. (2006). Manželské a rodinné poradenství. Praha: Grada.

Plaňava, I. (2000). Manželství a rodiny. Brno: Doplněk.

Plaňava, I. (2000). Manželství a rodiny. Struktura, dynamika, komunikace. Brno: Doplněk.

Satirová, V. (1994). Kniha o rodině. Praha: Práh.

Trapková, L. a Chvála, V. (2004). Rodina jako sociální děloha. Praha: Portál.

Podpis studenta:

Datum:

Podpis vedoucího práce:

Datum:

Příloha 3:

Souhlas s účastí

Dobrý den,

chtěla bych Vás požádat o věnování času pro rozhovor, nakreslení křivky a vyplnění dotazníku. Tento rozhovor, kresba i dotazník jsou anonymní a budou sloužit výhradně pro účely vypracování mé diplomové práce. Jelikož nechci rozhovor rušit a zdržovat nadměrným zapisováním a opakovaným dotazováním, budu používat během tohoto hovoru diktafon. Současně se zavazuji, že tato nahrávka nebude zneužita, nikde zveřejňována a po přepsání rozhovoru do písemné podoby bude nahrávka smazána.

A. L. Andilová Gletová, studentka II. ročníku
navazující magisterské psychologie

S výše uvedenými podmínkami dobrovolně souhlasím:

Datum:

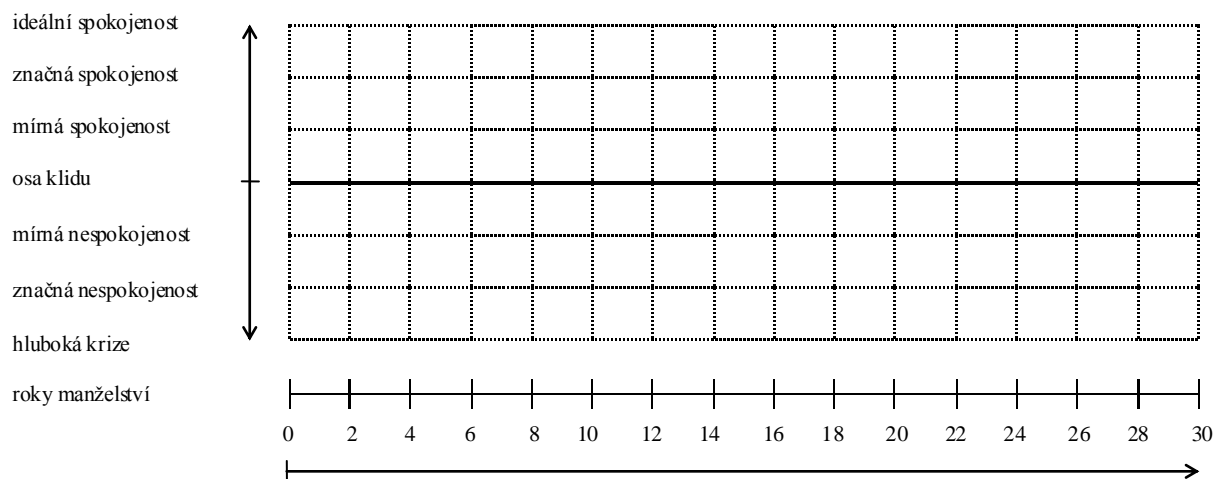
Podpis:

Příloha 4:

Křivka spokojenosti a nespokojenosti v časovém průběhu manželství

Instrukce:

Chvíli se zamyslete nad Vaším manželstvím, vzpomeňte si na jeho průběh, a poté naznačte v tabulce tečky a spojte je křivkou, aby bylo vidět, jak spokojenost probíhala v jednotlivých letech manželství a kdy se objevily krize.

Kalendářní rok
(významná data)

Do řádku kalendářní rok vepište rok sňatku, data významných událostí a současný rok.

Příloha 5:

Interview

Struktura (jádro) rozhovoru k narativnímu interview:

- 1) „Řekněte mi prosím něco o svém dětství, o škole kde jste chodil/a, o kamarádech...“
„A co bylo po škole?“ (Dětství, rodina, přátelé, studium, práce, bydlení, partner...)
➤ Jaké bylo manželství Vašich rodičů?
- 2) „Jak byste charakterizoval/a svůj život před svatbou?“
- 3) „A Váš život po svatbě?“
- 4) „Změnil se Váš pohled na manželství, popř. manžela/manželku před svatbou a po svatbě?“
- 5) „Souvisely krize či ideální spokojenost s nějakými vnějšími okolnostmi?“
- 6) Jestliže nastala krize: Jak jste tuto situaci řešili? Jak se Vám podařilo krizi překonat? Co jste proto dělali?

Hodnoty:

- ❖ „Čeho si nejvíce ve svém životě ceníte?“
- ❖ „Jakých je 5 nejdůležitějších věcí ve Vašem životě – věcí, které činí Váš život šťastný nebo někdy také trochu smutný, 5 věcí u kterých cítíte, že určují kvalitu Vašeho života?“
➤ „A teď je prosím seřadte je od 1 do 5.“

Zkoumání spokojenosti - vnitřní manželská situace = 5 proměnných:

- 1) Jak jsou rozděleny úkoly v domácnosti ve Vaší rodině (od úklidu po opravy)?
➤ Vyhovuje Vám toto rozdělení?
➤ A myslíte si, že vyhovuje Vašemu manželovi/Vaší manželce?
- 2) Jakým způsobem nakládáte ve Vaší rodině s penězi, jak vedete Vy a Váš manžel/Vaše manželka finance ve Vaší domácnosti?
➤ Vyhovuje Vám tento způsob vedení financí?
➤ A myslíte si, že vyhovuje Vašemu manželovi/Vaší manželce?
- 3) Jak trávíte Vy a Váš manžel/Vaše manželka svůj volný čas, popř. rekreace?
➤ Vyhovuje Vám to?
➤ A myslíte si, že to vyhovuje Vašemu manželovi/Vaší manželce?
- 4) A co děti? ... jaký byste popsal/a Váš styl výchovy. A manželův/manželčin?
➤ Jsou nějaké situace, ve kterých se ohledně dětí spolu neshodnete?
- 5) Dodržujete Vy a Váš manžel/Vaše manželka ve vzájemném jednání pravidla slušného chování?
➤ Označil/a byste se spíše za člověka upovídaného nebo naopak tichého? A Váš manžel/manželka?
➤ Jak často manželovi/manželce děkujete za něco co pro Vás, děti či domácnost udělal? A on/ona Vám?
➤ Jak často si s manželem/manželkou povídáte? (Je to pro Vás dostačující?)
➤ Je něco o čem si s manželem/manželkou fakt nemůžete mluvit?
➤ Jak často manžela/manželku chválíte? A on/ona Vás? Je to pro Vás dostačující?
➤ Pohádali jste se teď během posledních tří dnů? A už jste se usmířili?

- 6) Jak byste charakterizoval/a Vaše city ke svému manželovi/své manželce?
- A jak vnímáte city Vašeho manžela/Vaší manželky vůči Vám?
 - Důvěřujete svému manželovi/své manželce?
 - Jakým způsobem projevujete Vašemu manželovi/Vaší manželce lásku či náklonnost?
 - A jakým způsobem ji projevuje Váš manžel/Vaše manželka vůči Vám?
 - Můžete se svému manželovi/své manželce se vším svěřit?
 - V jakém umístění (poloze) nejčastěji během noci spíte? Společně x každý zvlášť?
 - Shodnete se s manželem/manželkou na vzájemných projevech citů?
- 7) Jaké je Vaše sexuální soužití?
- Jste spokojen/á s sexuálním soužitím mezi Vámi?
 - Shodnete se na frekvenci a způsobu? Je to pro Vás oba uspokojivé?
 - Je Vaše sexuální soužití výrazem lásky a citů?
 - Vyskytla se ve Vašem vztahu nevěra? Jak jste tuto situaci řešili? x Jak byste tuto situaci řešili? Jste schopni ji dopustit? Nebo by vedla k odluce či rozvodu?
- 8) Jak často se s manželem/manželkou spolu smějete?
- Jak často se s manželem/manželkou hádáte?
 - Jak dlouhá bývá hádka mezi Vámi?
 - Jaké bývají důvody Vašich hádek? V čem se neshodnete?
 - Jakým způsobem řešíte konflikty mezi Vámi?
 - Dojde-li mezi Vámi k nesouladu, kdo obvykle ustoupí?
 - Kolikrát jste opustil Vy nebo Váš manžel/manželka Vaši domácnost kvůli konfliktu?
 - Jak často si s manželem lezete na nervy?
 - Přejete si někdy, abyste se neženil/nevdávala?
 - Co vidíte na Vašem manželství pozitivní?
 - A co naopak negativní?
 - Za jak šťastné považujete své manželství?

Otázky inspirované TIR:

- ✚ Za jakého manžela/manželku se považujete?
- ✚ Jak si představujete ideálního manžela/manželku? Čeho si nejvíce ceníte?
- ✚ A svého manžela/manželku považujete za jakého člověka?
- ✚ A za jakého člověka si myslíte, že Vás považuje Váš manžel/manželka?

- ❖ „Je ještě něco, co Vás napadá, co byste mi chtěl(a) říct, nebo na co byste se mě chtěla zeptat?“

Společné interview – řešení hypotetického problému:

Představte si, kdyby skutečně nastala určitá hypotetická situace, a Váš syn/dcera Vám sdělil/a, že je gay/lesbička. Jak byste tuto situaci řešili?

Příloha 6:

Dotazník

Instrukce k vyplnění dotazníku:

Většina lidí v některých otázkách nesouhlasí se svým partnerem. Zaznamenejte, prosím, u každé následující položky míru souhlasu či nesouhlasu mezi Vámi a Vaším partnerem.

	Vždy shoda	Téměř vždy shoda	Občas neshoda	Často neshoda	Téměř vždy neshoda	Vždy neshoda
1 Nakládání s rodinnými příjmy						
2 Rekreace						
3 Náboženství						
4 Projevování citů						
5 Přátelé						
6 Sex						
7 Správné nebo vhodné chování						
8 Životní filozofie						
9 Jednání s rodiči a s příbuznými						
10 Cíle a důležité záležitosti						
11 Množství času stráveného spolu						
12 Důležitá rozhodnutí						
13 Úkoly v domácnosti						
14 Volný čas a zájmy						
15 Rozhodnutí týkající se zaměstnání						

	Pořád	Často	Spíše častěji	Občas	Zřídka	Nikdy
16 Jak často hovoříte nebo uvažujete o rozvodu, odloučení nebo ukončení vztahu?						
17 Jak často Vy nebo Váš partner po hádce odchází z domu?						
18 Jak často Vás napadne, že vztah mezi vámi a Vaším partnerem je v pořádku?						
19 Důvěřujete svému partnerovi?						
20 Litujete toho, že jste se oženil (vdala) nebo že žijete společně?						
21 Jak často se se svým partnerem hádáte?						
22 Jak často si se svým partnerem jdete na nervy?						

Jak často se následující chování vyskytuje mezi Vámi a vaším partnerem?

	Každý den	Téměř každý den	Příležitostně	Zřídka	Nikdy
23 Políbíte svého partnera?					
24 Chodíte společně ven za zábavou a koníčky?					
25 Máte podnětnou výměnu názorů					
26 Společně se smějete					
27 Klidně o něčem diskutujete					
28 Společně něco plánujete					

Dále jsou uvedeny některé momenty, v nichž se páry někdy shodnou a někdy ne. Označte u následujících položek, zda během posledních několika týdnů mezi vámi vznikly rozpory nebo problémy v popsaném chování. (Zaškrtněte kolonku ano, nebo ne.)

	Ano	Ne
29 Nezájem o sex		
30 Neprojevování lásky		

31 Jednotlivé body na ose představují různé stupně štěstí ve vztahu. Střední bod „šťastné“ odpovídá stupni spokojenosti, jaký je ve většině manželství. Zaškrtněte bod, který nejlépe vystihuje stupeň štěstí ve Vašem vztahu.

32 Který z následujících výroků vyjadřuje nejlépe Vaše pocity týkající se budoucnosti Vašeho vztahu? (Zaškrtněte kolonku vedle věty, která nejlépe vystihuje Vaše pocity.)

☐	Nesmírně si přeji, aby se náš vztah vydařil, a udělal/a bych proto cokoliv.
☐	Velmi si přeji, aby se náš vztah vydařil, a udělám vše, co je v mých silách, aby tomu tak bylo.
☐	Velmi si přeji, aby se náš vztah vydařil, a budu k tomu poctivě přispívat.
☐	Byl/a bych rád/a, kdyby se náš vztah vydařil, ale sám/sama proto nemohu udělat víc, než dělám.
☐	Byl/a bych rád/a, kdyby se náš vztah vydařil, ale odmítám pro to dělat víc, než dělám nyní.
☐	Náš vztah se nemůže vydařit a já pro něj nemohu nic udělat.

Příloha 7:

Zjednodušený vývoj křesťanství

Křesťanství vzniklo díky působení židovského proroka Ježíše Nazaretského kolem roku 30 n. l., jenž se snažil o reformu židovství, a své učení přinesl nejen pro Židy, nýbrž pro všechny národy. (Křesťanství, ne dat., a; Křesťanství, ne dat., b)

Po Ježíšově smrti se Kristovy následovníci v čele s apoštoly scházeli a sdružovali ve sborech (veřejných shromážděních) a tvořili prvotní církev. „Původní jednotné křesťanské uskupení se postupem času rozdělilo do několika větví, které se dnes zpravidla označují jako církve.“ (Křesťanství, ne dat., a; Křesťanství, ne dat., b)

První křesťané předávali svou víru ústním podáním. Ježíšovy učedníci kázali a křtili v Jeruzalémě, Řecku a v Římě, v Malé Asii a v Makedonii. Křesťanství se šířilo i do vzdálených míst (především díky odvážné misijní činnosti Pavla z Tarsu) a přitom si chtělo udržet jednotu, a tak vznikla potřeba uchovávat příležitostné spisy (listy) a zachytit Ježíšovo působení písemně. Tak vznikl Nový Zákon. (Křesťanství, ne dat., a)

Křesťanství v prostředí římské říše brzy našlo následovníky nejen v rozptýlených židovských obcích, ale i mezi příslušníky nejrůznějších jiných národností a společenských skupin. Koncem 2. stol. n. l. se rozšířilo po celém středomoří až do Egypta. Od počátku ale bylo v napjatém a konfliktním vztahu vůči oficiálnímu římskému polyteismu, jelikož křesťané odmítali skládat císaři pocty jako nejvyššímu bohu a dodržovat židovskou náboženskou praxi. Centrum křesťanství se přesunulo do Říma a společným jazykem křesťanů se stala řečtina a později latina. (Křesťanství, ne dat., a; Křesťanství, ne dat., b)

Přes vydělení křesťanství z judaismu mají tyto dvě náboženství společnou víru v jednoho Boha, navázáním na historii Izraele a přijetím židovské bible společný Starý zákon a společný původ křesťanské liturgie, jež se vyvinula z tradice židovské synagogální bohoslužby. (Křesťanství, ne dat., a)

Střídání období relativního klidu a perzekuce křesťanů trvaly až do 4. století, kdy byl roku 313 vydán císařem Konstantinem I dekret milánský, který zařadil křesťanství mezi dovolená náboženství a ukončil tak pronásledování křesťanů. Jeho nástupce Theodosius I. pak roku 380 prohlásil křesťanství za státní náboženství celé Římské říše. Vzniklo závazné křesťanské vyznání víry (krédo), křesťanská nauka (dogma) a také církevní organizace. V církevních spisech už ale lze sledovat, jak se křesťanské myšlení

začíná dělit na východní a západní, a jak narůstají rozdíly mezi nimi. (Křesťanství, ne dat., a; Křesťanství, ne dat., b)

Po smrti Theodosia I. roku 395 došlo k neformálnímu rozdělení Svaté říše římské na západní a východní část, a tím i k „oddělení dvou tradic, z byzantské se postupně zformovalo dnešní pravoslaví, které je rozšířeno především v Rusku a částečně na Balkáně. Hlavou západního křesťanství se stal římský biskup, papež, jakožto nástupce apoštola Petra“. (Křesťanství, ne dat., b; Theodosius I., ne dat.)

K přerušení jednoty křesťanů došlo nejprve v 5. století – oddělením Nestoriánské církve, a posléze skupiny starých východních církví, tzv. monofyzitů. Důvodem byly spory o Ježíšově podstatě – lidské vs. božské. „Církev západu“ nepřijala a odsoudila východní orientální církve, které se však přesto dále vyvíjely a formovaly, a některé v menšině přetrvávají dodnes např. Koptské menšiny vyskytující se hlavně v Egyptě, či Syrské církve na Středním východě. (Čerba, prosinec 2003 – únor 2004; Čížek, n.d.; Lang, 1993)

Roku 476 padla Západořímská říše, dochází k výměně obyvatel na většině jejího území, obnovy Říma se ujali jeho biskupové a papežové a církev zůstala jedinou „infrastrukturou“, zajišťující vzdělanost a základní kulturní vazby. (Východní Byzantská říše zůstává až do roku 1453, kdy také padla.)

Křesťanské misie zasahují do dalších částí Evropy, a v 9. stol. přišlo křesťanství i do našich zemí.

V 11. století roku 1054 dochází k definitivnímu rozdělení církve na západní a východní (tzv. Velké schizma) a k vzniku dvou základních větví (které se liší v „učení o svaté trojici“ a ve znění „vyznání víry“):

- 1) Římskokatolická – západní (Řím, uznávání papeže, jazyk - latina)
- 2) Pravoslavná církev (katolíci) – ortodoxní – východní (patriarchové, jazyk - řečtina, Konstantinopol) – (byzantská říše) podřízena konstantinopolskému patriarchovi

(Křesťanství, ne dat., b)

Prvotní příčinou schizmatu byly spory o autoritu papeže. Vzhledem k tehdejšímu dění však byly události všeobecně chápány pouze jako další dočasné schizma. K prohloubení rozporů výrazně napomohly křížové výpravy – zejména pak vyplenění Konstantinopole. (Dějiny církve, n.d.)

Roku 1095 vyhlásil papež Urban II první křížovou výpravu s cílem osvobodit Svatou zemi z rukou muslimů, a tak byly v napjaté náboženské atmosféře započaty křížové výpravy, které vyhlášoval papež proti muslimům, pohanům a kacířům. (Křížové výpravy, n.d.; *Křesťanství*, n.d., a)

Současně na přelomu 11 a 12 stol. probíhal tzv. Boj o investituru, tzn. spor mezi církví (papežem) a světskou mocí (císařem Svaté říše římské) o svrchovanost. Přímému spojení náboženské autority s politickou mocí se západní Evropa vyhnula. „Kulturní i hospodářský vzestup západní Evropy posílil moc i sebevědomí panovníků, zároveň ale sílila i kritika bohatství a moci církve.“ (Boj o investituru, n.d.; Křesťanství, n.d., a).

Během vývoje dochází k povstáním nespokojenců, ke snahám o reformaci římskokatolické církve a k formování jednotlivých reformních hnutí:

Např. ve 12. stol. působili Valdenští. Ve 14. stol. se kritikové římskokatolické církve, resp. jejího bohatství, moci a praktik včetně křížových výprav, dovolávali panovníků, aby církve reformovali. Byli to William Ockham a jím inspirovaný Jan Vikleř, který je považován za předchůdce protestantské reformace. V 15. stol. pak působil inspirovan Vikleřem mistr Jan Hus.

Mezitím ve 14. stol. francouzský papež Klement V. přesunul své sídlo z Říma do Avignonu, kde zůstaly i jeho nástupci. Papežové se tím vydali do rukou francouzských králů a plnili jejich příkazy (např. zrušení rytířského řádu Templářů či suspenzace císaře Ludvíka Bavora). Avignonský exil způsobil obrovskou krizi papežství – ztrátu důvěry v papežství, velké papežské schizma následované Kostnickým koncilem a období konciliarismu.

Na přelomu 15. a 16. století – přes snahu tolerantního učení humanistů (např. Erasmus Rotterdamský a následně Jean Bodin) i politického úsilí císařů, vedla ostrá stanoviska obou stran v hluboce křesťanské Evropě k dlouhotrvajícím a krvavým konfliktům, kde se politické zájmy často kryly náboženskými, a k dalšímu rozdělení církve. (Křesťanství, n.d., a)

V 16. stol – Martin Luther (zakladatel protestantismu) položil se svým spolupracovníkem P. Melanchthonem základy nové institucionalizované evangelické/luteránské církve (Melanchthonovo Augsburské vyznání z roku 1530), která klade důraz na Písmo a osobní víru, s cílem vytvořit teologickou jednotu evangelické strany proti katolíkům, tato snaha však nebyla naplněna. Na Luthera navázali švýcarští reformátoři – Jan Kalvín (luteránské učení značně radikalizoval a založil kalvinismus) a Ulrich Zwingli (zwingliáni). (Po Kalvínově smrti kalvinisté v zásadě splynuli se zwingliány a stali se základem švýcarské národní církve (helvétská církev), která velmi ovlivnila Jednotu bratrskou a utrakvisty u nás. Později na kalvinismus navázala mimo jiné i

Českokatolická církev evangelická. Řada teologů nově formulovala základy křesťanského učení. (Jan Kalvín, n.d.)

V 16. stol. se díky neshodám Jindřicha VIII. a římského papeže vydělili také Anglikáni, původně církev blízkou katolické, později následoval příklon k protestantismu. Existují tři základní směry – Low Church (protestantské zaměření), Broad Church (liberální) a High Church (téměř katolická církev). (John Wesley, zakladatel metodistů v 18. stol., chápal metodismus jako misii uvnitř anglikánské církve. A tak se z anglikánské církve vyvinuly církve metodistické, které se později přesunuly do USA, kde došlo k dalšímu rozvoji a šíření především do anglofonních zemí.) (Čerba, prosinec 2003 – únor 2004)

Prolnutím helvétských a anglikánských církví vznikly církve Skotské. (Čerba, prosinec 2003 – únor 2004)

Další protestantskou reformací byli anabaptisté v 16. stol. a baptisté v 17. stol. Baptisté se oddělili z církve anglikánské. Z Anglie se jejich učení rychle šířilo především do USA a postupně také do Ruska a Asie. (Oddělením od baptistů pak vznikli Adventisté sedmého dne.) (Čerba, prosinec 2003 – únor 2004)

Roku 1596 se odštěpila od pravoslaví Řeckokatolická církev – společné označení pro východní katolické církve, které mají liturgii byzantského obřadu. Římskokatolická církev s nimi úzce spolupracuje a považuje je za součást jediné katolické církve. (Řeckokatolická církev, n.d.)

Reformace zdůraznila mravní stránku křesťanství a oslabila rozdíl mezi kněžími a laiky, kterým uložila četbu bible. Církve začaly užívat i při bohoslužbě národní jazyky. Jejich majetek byl do značné míry převeden na jiné účely a mnozí panovníci využili této příležitosti, aby se zbavili církevní opozice, případně rozšířili svoji moc.

Katolickou odpověď (tedy katolickou reformaci a protestantství) řešil Tridentský koncil, prosazovalo ji zejména Tovaryšstvo Ježíšovo (jezuitský řád) a znamenala posílení katolické církve, utužení církevní nauky i jednoty a posílení postavení papežů.

„Následovalo století náboženských válek, zakončené třicetiletou válkou, na jejímž konci bylo dosaženo mocenské rovnováhy a praktického kompromisu, kdy byla oběma stranami přijata zásada“ – určování náboženství podle panovníka. Změna nastala až s nástupem osvícenství, kdy Josef II. umožnil na svém území působení několika vybraných protestantských církví. Náboženská svoboda byla v Evropě vyhlášena až v roce 1848. „Ve 20. století byla náboženská svoboda celosvětově proklamována v čl. 18 Všeobecné

deklarace lidských práv (1948). Roku 1965 se k ideji náboženské svobody přihlásila i katolická církev.“ (Křesťanství, ne dat., b)

Křesťanství se výrazně prosadilo i mimo Evropu. Misie byly vysílány do celého světa. Dnes je křesťanství jako celek nejrozšířenějším náboženstvím na světě s více než dvěma miliardami věřících. (Křesťanství, ne dat., a) „Křesťanství dominuje třem kontinentům – Americe, Austrálii a Evropě. O vliv na africký kontinent se dělí s islámem, v Asii jsou křesťané menšinou“ (Křesťanství, n.d., b; Čerba, březen 2006)

Ideálem křesťanství je tedy jednotu církve ve víře, ale jeho dějiny tvoří z velké části sled rozporů, herezí, schizmat a reforemací. V současném křesťanství je však velmi vlivným trendem snaha o jednotu a spolupráci – ekumenismus. (Dějiny církve, n.d.)

Příloha 8:

Seznam křesťanských církví a náboženských společností v ČR:

Ekumenická rada církví (dále jen ECR) v České republice je společenstvím křesťanských církví, které věří v jednoho trojjediného Boha – Otce i Syna i Ducha svatého a vyznávají Ježíše Krista jako Boha a Spasitele podle Písma svatého. Stanovy ECR rozeznávají tři druhy členství: plné, přidružené a pozorovatelské. ECR má aktuálně 11 „úplných“ členů. (Ekumenická rada církví v české republice, leden 2012)

Členské církve: jsou takové, které se ucházely o členství a jsou registrovány jako křesťanské církve v ČR a souhlasí s věroučnouází ERC. Tyto církve mají aktivní i pasivní volební právo:

PROTESTANTSKÉ

- Českobratrská církev evangelická (největší česká protestantská církev)
- Jednota bratrská (nejstarší česká protestantská církev)
- Církev československá husitská (národní církev)

Luteránské církve:

- Slezská církev evangelická augsburského vyznání
- Evangelická církev augsburského vyznání v ČR

Původem anglosaské církve:

- Církev bratrská
- Bratrská jednota baptistů
- Evangelická církev metodistická
- Apoštolská církev

KATOLICKÁ CÍRKEV a PRAVOSLAVÍ

- Pravoslavná církev
- Starokatolická církev

Církev přidružená: musí být také registrována jako křesťanská církev v ČR a souhlasit s věroučnouází ERC a ucházet se o členství, avšak zvolili si status přidruženého člena a nemají pasivní ani aktivní volební právo.

- Římskokatolická církev

Pozorovatelé: Jako pozorovatelé jsou (a mohou) být přijaty církve i náboženské společnosti, které sice nesouhlasí s věroučnouází ERC, ale souhlasí s cíli ERC. Z věroučných či jiných důvodů nechtějí či nemohou být plnými členy ERC. Pozorovatelé tedy nejsou vázániází ERC.

- Církev adventistů sedmého dne (protestantská, původem anglosaská církev)
- (Federace židovských obcí v České republice)

Pozn.: Po roce 1999 přestaly být členy zejména některé subjekty, které nejsou registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi, např. Armáda spásy (momentálně v řízení o registraci, dosud má formu občanského sdružení)

Mezi další křesťanské církve a náboženské společnosti v ČR, které sice jsou registrované, ale nejsou součástí ECR, patří:

- Novoapoštolská církev v ČR
- Křesťanské sbory
- Křesťanské společenství
- Řeckokatolická církev (není zastoupena od roku 1999)
- Náboženská společnost českých unitářů
- Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů v České republice (Mormoni)

Existují též další církve a náboženské společnosti, které jsou zaregistrovány nově, některé vykazují znaky sekty:

- Luterská evangelická církev augsburského vyznání v České republice
- Ruská pravoslavná církev
- Obec křesťanů v České republice
- Církev Nová naděje
- Církev Slovo života
- Církev víry
- Církev živého Boha
- Náboženská společnost Svědkové Jehovovi

(Seznam církví a náboženských společností v Česku, n.d.)